

Anarhia funcționează

Peter Gelderloos

2010

Cuprins

Introducere	7
Anarhia n-ar merge niciodată	7
Ce este anarhismul mai exact?	7
O notă despre inspirație	8
Subiectul delicat al reprezentării	9
Lecturi Recomandate	10
1. Natura Umană	12
Nu sunt oamenii în mod natural egoiști?	12
Nu sunt oamenii în mod natural competitivi?	14
N-au fost oamenii mereu patriarhali?	17
Nu sunt oamenii războinici prin natura lor?	19
Nu sunt naturale dominația și autoritatea?	22
O concepție mai largă despre persoană	27
Lecturi Recomandate	28
2. Decizii	29
Cum vor fi luate deciziile?	29
Cum vor fi puse în aplicare deciziile?	37
Cine va rezolva disputele?	39
Întruniri în străzi	40
Lecturi Recomandate	41
3. Economie	42
Fără salarii, care este motivația de a munci?	42
N-au nevoie oamenii de șefi și experți?	44
Cine va duce gunoiul?	48
Cine va avea grijă de bătrâni și cei cu dezabilități?	49
Cum vor primi oamenii ajutor medical?	50
Și despre educație?	51
Și despre tehnologie?	54
Cum va funcționa schimbul?	56
Cum rămâne cu persoanele care nu vor să renunțe la un stil de viață consumerist?	58
Cum rămâne cu construirea și organizarea unei infrastructuri mari și răspândite?	59
Cum vor funcționa orașele?	61
Cum rămâne cu seceta, foametea sau alte catastrofe?	66
Satisfacerea nevoilor noastre fără a ține socoteala	66
Lecturi Recomandate	68
4. Mediul	70
Ce ar putea opri pe cineva să distrugă mediul înconjurător?	70
Cum rămâne cu problemele globale de mediu, cum ar fi schimbările climatice?	74
Singura cale de a salva planeta	76

Lecturi Recomandate	77
5. Crime	79
Cine ne va proteja fără poliție?	79
Cum rămâne cu gang-uri și bătauși?	85
Ce ar putea opri pe cineva să ucidă oameni?	86
Cum rămâne cu violul, violența domestică și alte forme de violență?	87
Dincolo de justiția individuală	90
Lecturi Recomandate	93
6. Revoluție	94
Cum ar putea oamenii organizați în mod orizontal să învingă statul?	94
De unde știm că revoluționarii nu vor deveni noi autorități?	103
Cum vor decide comunitățile să se organizeze la început?	109
Cum vor fi stabilite reparațiile pentru opresiunile din trecut?	112
Cum se va ajunge la un etos comun, anti-autoritar și ecologic?	113
O revoluție care e mai multe revoluții	118
Lecturi Recomandate	119
7. Societăți vecine	121
Ar putea o societate anarhistă să se apere de un vecin autoritar?	121
Ce vom face cu societățile care rămân patriarhale sau rasiste?	124
Ce va preveni războaiele și dușmăniile constante?	125
Rețele, nu granițe	127
Lecturi Recomandate	128
8. Viitorul	130
Nu va reapărea statul în timp?	130
Cum rămâne cu alte probleme pe care nu le putem prevedea?	132
Făcând Anarhia să Funcționeze	132
Lecturi Recomandate	133
Funcționează când o facem să funcționeze	134
Bibliografie	136

*No more talk about the old days, it's time for something great.
I want you to get out and make it work...*

Thom Yorke

Dedicat oamenilor minunați de la RuinAmalia, La Revoltosa, și Infoshopul din Kiev, pentru că fac anarhia să funcționeze.

Deși această carte a pornit ca un proiect individual, în cele din urmă foarte mulți oameni, dintre care majoritatea preferă să rămână anonimi, au ajutat la realizarea ei prin corectură, verificarea faptelor, recomandarea de surse, editare și multe altele. Pentru a recunoaște doar o mică parte din acest ajutor, autorul ar dori să le mulțumească lui John, Jose, Vila Kula, aaaa!, L, J și G pentru că au asigurat accesul la calculator pe parcursul unui an de mutări, evacuări, blocări, viruși și așa mai departe. Mulțumesc lui Jessie Dodson și Katie Clark pentru că m-au ajutat cu cercetarea unui alt proiect, pe care am ajuns să îl folosesc pentru această carte. Mulțumesc, de asemenea, lui C și E, pentru că mi-au împrumutat parolele lor pentru acces gratuit la bazele de date cu articole științifice disponibile pentru studenții universitari, dar nu și pentru noi ceilalți.

*There are hidden stories all around us,
growing in abandoned villages in the mountains
or vacant lots in the city,
petrifying beneath our feet in the remains
of societies like nothing we've known,
whispering to us that things could be different.
But the politician you know is lying to you,
the manager who hires and fires you,
the landlord who evicts you,
the president of the bank that owns your house,
the professor who grades your papers,
the cop who rolls your street,
the reporter who informs you,
the doctor who medicates you,
the husband who beats you,
the mother who spansks you,
the soldier who kills for you,
and the social worker who fits your past and future into a folder in a filing cabinet
all ask
"WHAT WOULD YOU DO WITHOUT US?
It would be anarchy."*

*And the daughter who runs away from home,
the bus driver on the picket line,
the veteran who threw back his medal but holds on to his rifle,
the boy saved from suicide by the love of his friends,
the maid who must bow to those who can't even cook for themselves,
the immigrant hiking across a desert to find her family on the other side,
the kid on his way to prison because he burned down a shopping mall they were building over
his childhood dreams,
the neighbor who cleans up the syringes from the vacant lot, hoping someone will turn it into
a garden,
the hitchhiker on the open road,
the college dropout who gave up on career and health insurance and sometimes even food so
he could write revolutionary poetry for the world,
maybe all of us can feel it:
our bosses and tormentors are afraid of what they would do without us,
and their threat is a promise —
the best parts of our lives are anarchy already.*

Introducere

Anarhia n-ar merge niciodată

Anarhismul este cea mai îndrăzneată dintre mișcările sociale revoluționare care au apărut în urma luptei împotriva capitalismului – își propune o lume liberă de orice formă de dominație și exploatare. Dar în centrul său se află o propunere simplă și convingătoare: oamenii știu cum să își trăiască propria viață și să se organizeze mai bine decât ar putea-o face orice expert. Alții susțin cu cinism că oamenii nu știu ce este în interesul lor, că au nevoie de un guvern care să-i protejeze, că ascensiunea unui partid politic ar putea cumva să asigure interesele tuturor membrilor societății. Anarhiștii răspund că procesul decizional nu ar trebui să fie centralizat în mâinile niciunui guvern, ci, în schimb, puterea ar trebui să fie descentralizată: adică fiecare persoană ar trebui să fie centrul societății și toți ar trebui să fie liberi să construiască rețelele și asociațiile de care au nevoie pentru a-și satisface nevoile în comun cu ceilalți.

Educația pe care o primim în școlile de stat ne învață să ne înțelegem de capacitatea noastră de a ne organiza. Acest lucru îi determină pe mulți să concluzioneze că anarhia este nepractică și utopică *nu ar funcționa niciodată*. Dimpotrivă, practica anarhistă are deja un istoric îndelungat și a funcționat adesea destul de bine. Cărțile oficiale de istorie relatează o poveste selectivă, trecând sub tăcere faptul că toate componentele unei societăți anarhiste au existat în diferite momente, iar nenumărate societăți fără stat au prosperat timp de milenii.

Cum s-ar compara o societate anarhistă cu una statală și capitalistă? Este evident că societățile ierarhice funcționează bine din unele puncte de vedere. Ele tind să fie excelente la cucerirea societăților vecine și la dobândirea averilor uriașe pentru conducătorii lor. În schimb, cu cât se intensifică schimbarea climatului, lipsa de mâncare și apă, instabilitatea pieței și alte crize globale, cu atât modelele ierarhice nu o dovedesc a fi sustenabile. Istoria prezentată în această carte arată că o societate anarhistă e mult mai capabilă de a-și împuternici *toți* membrii să își asigure nevoile și dorințele.

Numeroasele povești, din trecut și din prezent, care demonstrează modul în care funcționează anarhia au fost suprimate și distorsionate din cauza concluziilor revoluționare pe care le-am putea trage din ele. Putem trăi într-o societate fără șefi, stăpâni, politicieni sau birocrați; o societate fără judecători, fără poliție și fără criminali, fără bogați sau săraci; o societate fără sexism, homofobie și transfobie; o societate în care rănilor secolelor de sclavie, colonialism și genocid sunt în sfârșit lăsate să se vindece. Singurele lucruri care ne opresc sunt închisorile, programele și salariile celor puternici, precum și propria noastră lipsă de încredere în noi înșine.

Bineînțeles, anarhiștii nu *trebuie* să fie practici până la culme. Dacă vom câștiga vreodată libertatea de a ne conduce propriile vieți, probabil că vom veni cu abordări complet noi ale organizării care să îmbunătățească aceste forme de până acum. Așadar, lăsați ca aceste povești să fie un punct de plecare și o provocare.

Ce este anarhismul mai exact?

La această întrebare s-au scris multe volume ca răspuns, iar milioane de oameni și-au dedicat viațele pentru a crea, extinde, defini și lupta pentru anarhie. Există nenumărate căi către anarhism și nenumărate începuturi: muncitorii din Europa secolului al XIX-lea care luptă împotriva capitalismului și care cred în ei înșiși în loc să creadă în ideologiile partidelor politice autoritare; popoarele indigene care luptă

împotriva colonizării și își revendică culturile tradiționale, orizontale; liceeni care se trezesc la profunzimea alienării și nefericirii lor; mistici din China de acum o mie de ani sau din Europa de acum cinci sute de ani, daoști sau anabapțiști, care luptă împotriva guvernului și a religiei organizate; femei care se revoltă împotriva autoritarismului și sexismului stângii. Nu există un Comitet Central care să distribuie carduri de membru și nici o doctrină standard. Anarhia înseamnă lucruri diferite pentru oameni diferiți. Totuși, iată câteva principii de bază asupra cărora majoritatea anarhiștilor sunt de acord.

Autonomie și Orizontalitate: Toți oamenii merită libertatea de a se defini și de a se organiza pe termenii lor. Structurile de luare a deciziilor ar trebui să fie mai degrabă orizontale decât verticale, astfel încât nimeni să nu domine pe altcineva; acestea ar trebui să încurajeze *puterea* de a acționa liber, mai degrabă decât puterea asupra altora. Anarhismul se opune tuturor ierarhiilor coercitive, inclusiv capitalismului, statului, supremației albe și patriarhiei.

Ajutor mutual: Oamenii ar trebui să se ajute unii pe alții în mod voluntar; legăturile de solidaritate și generozitate formează un lipici social mai puternic decât frica inspirată de legi, granițe, închisori și armate. Ajutorul reciproc nu este nici o formă de caritate, nici un schimb cu sumă nulă; atât cel care dăruiește, cât și cel care primește sunt egali și interschimbabili. Deoarece niciunul nu deține putere asupra celuilalt, ei își sporesc puterea colectivă prin crearea de oportunități de a lucra împreună.

Asociere voluntară: Oamenii ar trebui să fie liberi să coopereze cu cine doresc, așa cum consideră că este potrivit; de asemenea, ar trebui să fie liberi să refuze orice relație sau aranjament pe care nu îl consideră a fi în interesul lor. Oricine ar trebui să se poată deplasa liber, atât din punct de vedere fizic, cât și social. Anarhiștii se opun granițelor de orice fel și categorisirii involuntare în funcție de cetățenie, sex sau rasă.

Acțiune directă: Realizarea directă a obiectivelor este mai eficientă și mai împuternicitor decât să te bazezi pe autorități sau reprezentanți. Oamenii liberi nu cer schimbările pe care doresc să le vadă în lume, ci le fac.

Revoluție: Sistemele de represiune înrădăcinate de astăzi nu pot fi eliminate prin reforme. Cei care dețin puterea într-un sistem ierarhic sunt cei care instituie reformele și, în general, fac acest lucru în moduri care le mențin sau chiar le amplifică puterea. Sisteme precum capitalismul și supremația albă sunt forme de război purtate de elită; revoluția anarhistă înseamnă lupta pentru răsturnarea acestei elite pentru a crea o societate liberă.

Autoliberarea: „Eliberarea muncitorilor este datoria muncitorilor înșiși”, după cum spune vechiul slogan. Acest lucru este valabil și pentru alte grupuri: oamenii trebuie să fie în prima linie a propriei lor eliberări. Libertatea nu poate fi dată; ea trebuie luată.

O notă despre inspirație

Pluralismul și libertatea nu sunt compatibile cu ideologiile ortodoxe. Exemplele istorice de anarhie nu trebuie să fie neapărat explicit anarhiste. Majoritatea societăților și organizațiilor care au reușit să trăiască cu succes fără guvern nu s-au autointitulat „anarhiste”; acest termen a luat naștere în Europa în secolul al XIX-lea, iar anarhismul ca mișcare socială autoconștientă nu este nici pe departe la fel de universal ca dorința de libertate.

Este prezumțios să atribuim eticheta „anarhist” unor persoane care nu au ales-o; în schimb, putem folosi o serie de alți termeni pentru a descrie exemple de anarhie în practică. „Anarhia” este o situație socială lipsită de guvern și de ierarhii coercitive, menținută prin relații orizontale auto-organizate; „anarhiștii” sunt persoanele care se identifică cu mișcarea socială sau cu filozofia anarhismului. Antiautoritarii sunt persoane care doresc în mod expres să trăiască într-o societate fără ierarhii coercitive, dar care, din câte știm noi, nu se identifică drept anarhiști – fie pentru că termenul nu le-a fost disponibil, fie pentru că nu consideră că mișcarea specific anarhistă este relevantă pentru lumea lor. La urma urmei, mișcarea anarhistă ca atare a apărut în Europa și a moștenit o viziune asupra lumii în conformitate cu acest context; între timp, există multe alte lupte împotriva autorității care izvorăsc din viziuni diferite

asupra lumii și care nu au nevoie să se numească „anarhiste”. O societate care există fără un stat, dar care nu se identifică ca fiind anarhistă, este apatridă; dacă acea societate nu este apatridă (non-statală) din întâmplare, ci lucrează în mod conștient pentru a preveni apariția ierarhiilor și se identifică cu caracteristicile sale egalitare, o putem descrie ca fiind „anarhistă”.¹

Exemplele din această carte au fost selectate dintr-o gamă largă de timpuri și locuri – aproximativ nouăzeci în total. Treizeci dintre ele sunt în mod explicit anarhiste; restul sunt toate non-statale, autonome sau antiautoritare. Mai mult de jumătate dintre exemple sunt din societatea occidentală actuală, o treime sunt extrase din societăți non-statale care oferă o imagine a amplitudinii posibilităților umane în afara civilizației occidentale, iar cele câteva exemple rămase sunt exemple istorice clasice. Unele dintre acestea, cum ar fi Războiul Civil Spaniol, sunt citate de mai multe ori, deoarece sunt bine documentate și oferă o multitudine de informații. Numărul de exemple incluse face imposibilă explorarea fiecăruia în detaliile pe care le merită. În mod ideal, cititorul va fi inspirat să urmărească el însuși aceste întrebări, distilând alte lecții practice din încercările celor care au venit înainte.

În acest scop, iată câteva teme recurente asupra cărora ar putea fi benefic să reflectați pe parcursul lecturii acestei cărți:

Izolare: Multe proiecte anarhiste funcționează destul de bine, dar au un impact doar în viața unui număr mic de oameni. Ce generează această izolare? Ce tinde să contribuie la ea și cum se poate evita?

Alianțe: Într-o serie de exemple, anarhiștii și alți antiautoritari au fost trădați de presupuși aliați care au sabotat posibilitatea de eliberare pentru a obține puterea pentru ei înșiși. De ce au ales anarhiștii aceste alianțe și ce putem învăța despre ce fel de alianțe să facem astăzi?

Represiune: Unele comunități autonome și activități revoluționare au fost oprite de represiunea poliției sau de invazia militară. Oamenii sunt intimidati, arestați, torturați și uciși, iar supraviețuitorii sunt nevoiți să se ascundă sau să abandoneze lupta; comunitățile care le ofereau odată sprijin se retrag pentru a se proteja. Ce acțiuni, strategii și forme de organizare îi echipează cel mai bine pe oameni pentru a supraviețui represiunii? Cum pot cei din exterior să ofere o solidaritate eficientă?

Colaborare: Unele mișcări sociale sau proiecte radicale aleg să participe sau să se adapteze la anumite aspecte ale sistemului actual pentru a depăși izolarea, pentru a fi accesibile unui număr mai mare de persoane sau pentru a evita represiunea. Care sunt avantajele și piedicile acestei abordări? Există modalități de a depăși izolarea sau de a evita represiunea fără a recurge la aceasta?

Câștig temporar: Multe dintre exemplele din această carte nu mai există. Desigur, anarhiștii nu încearcă să creeze instituții permanente care să aibă viață proprie; organizațiile specifice ar trebui să se încheie atunci când nu mai sunt utile. Conștientizând acest lucru, cum putem profita la maximum de bulele de autonomie cât durează și cum pot continua să ne informeze după ce au încetat să mai existe? Cum pot fi legate o serie de spații și evenimente temporare pentru a crea o continuitate a luptei și a comunității?

Subiectul delicat al reprezentării

În cât mai multe cazuri a fost posibil, am căutat feedback direct de la persoane cu experiență personală în luptele și comunitățile descrise în această carte. În cazul unor exemple, acest lucru a fost imposibil, din cauza unor abisuri imposibil de străbătut din cauza distanței sau a timpului. În aceste cazuri, a trebuit să ne bazăm exclusiv pe reprezentări scrise, în general înregistrate de observatori externi. Dar reprezentarea nu este deloc un proces neutru, iar observatorii externi își proiectează propriile valori

---

¹ Sam Mbah și I.E. Igariway scriu că, înainte de contactul colonial, aproape toate societățile africane tradiționale erau „anarhii” și aduc un argument puternic în acest sens. Același lucru ar putea fi spus și despre alte continente. Dar, întrucât autorul nu provine din niciuna dintre aceste societăți și întrucât cultura occidentală are obiceiul să creadă că are dreptul de a reprezenta alte societăți în mod interesat, este mai bine să evităm astfel de caracterizări generale, încercând totuși să învățăm din aceste exemple.

și experiențe asupra a ceea ce observă. Desigur, reprezentarea este o activitate inevitabilă în discursul uman și, în plus, observatorii externi pot contribui cu perspective noi și utile.

Cu toate acestea, lumea noastră nu este atât de simplă. Pe măsură ce civilizația europeană s-a răspândit și a dominat restul planetei, observatorii pe care i-a trimis au fost, în general, topografii, misionarii, scriitorii și oamenii de știință ai ordinului conducător. La scară mondială, această civilizație este singura care are dreptul de a se interpreta pe sine și toate celelalte culturi. Sistemele de gândire occidentale au fost răspândite cu forța în întreaga lume. Societățile colonizate au fost tranșate și exploatare ca forță de muncă sclavagistă, resurse economice și capital ideologic. Popoarele non-occidentale au fost reprezentate înapoi în Occident în moduri care să confirme viziunea occidentală asupra lumii și sentimentul de superioritate și să justifice proiectul imperial în curs de desfășurare ca fiind necesar pentru binele popoarelor civilizate cu forța.

În calitate de anarhiști care încearcă să elimine structura de putere responsabilă pentru colonialism și multe alte rele, dorim să abordăm aceste alte culturi cu bune intenții, pentru a învăța de la ele, dar dacă nu suntem atenți, am putea cădea cu ușurință în modelul eurocentric obișnuit de manipulare și exploatare a acestor alte culturi pentru propriul nostru capital ideologic. În cazurile în care nu am putut găsi pe nimeni din comunitatea în cauză care să ne revizuiască și să ne critice propriile interpretări, am încercat să situăm povestitorul în povestire, să îi subminăm obiectivitatea și invizibilitatea, să contestăm în mod deliberat validitatea propriilor noastre informații și să propunem reprezentări flexibile și umile. Nu știm cu exactitate cum să realizăm acest act de echilibru, dar speranța noastră este să învățăm în timp ce încercăm.

Unii indigeni, pe care îi considerăm camarazi în lupta împotriva autorității, consideră că albi nu au dreptul să reprezinte culturile indigene, iar această poziție este justificată mai ales în condițiile în care, timp de cinci sute de ani, reprezentările europene/americane ale popoarelor indigene au fost egoiste, exploatare și legate de procesele continue de genocid și colonizare. Pe de altă parte, o parte din obiectivul nostru prin publicarea acestei cărți a fost de a contesta eurocentrismul istoric al mișcării anarhiste și de a ne încuraja să fim deschiși față de alte culturi. Nu am putut face acest lucru prezentând doar povești de apatridie din propria noastră cultură. Autorul și majoritatea celor care lucrează la această carte în calitate de editori sunt albi și nu este surprinzător faptul că ceea ce scriem reflectă trecutul nostru. De fapt, întrebarea centrală pe care această carte încearcă să o abordeze, dacă anarhia ar putea funcționa, pare a fi ea însăși eurocentrică. Doar un popor care a șters memoria propriului trecut fără stat ar putea să se întrebe dacă are nevoie de stat. Recunoaștem că nu toată lumea împărtășește această orbire istorică și că ceea ce publicăm aici s-ar putea să nu fie util pentru persoane din alte medii. Dar sperăm că, spunând povești despre culturile și luptele altor societăți, putem contribui la corectarea eurocentrismului endemic în unele dintre comunitățile noastre și putem deveni aliați mai buni și ascultători mai buni, ori de câte ori oameni din alte culturi aleg să ne spună propriile povești.

Cineva care a citit acest text ne-a atras atenția că reciprocitatea este o valoare fundamentală a viziunii indigene asupra lumii. Întrebarea pe care ne-a pus-o a fost: dacă anarhiștii care sunt în majoritate euro/americani vor lua lecții de la comunitățile, culturile și națiunile indigene sau de la alte comunități, culturi și națiuni, ce vom oferi în schimb? Sper că, ori de câte ori este posibil, vom oferi solidaritate – lărgind lupta și sprijinind alte popoare care luptă împotriva autorității fără a se numi anarhiști. La urma urmei, dacă suntem inspirați de anumite alte societăți, nu ar trebui să facem mai mult pentru a recunoaște și a ajuta luptele lor în curs de desfășurare?

Cartea lui Linda Tuhiwai Smith *Decolonizing Methodologies: Research and Indigenous Peoples* (London: Zed Books, 1999) oferă o perspectivă importantă despre aceste lucruri.

Lecturi Recomandate

Errico Malatesta, *At the Cafe: Conversations on Anarchism*. London: Freedom Press, 2005.

The Dark Star Collective, *Quiet Rumours: An Anarcha-Feminist Reader*. Oakland: AK Press, 2002.

CrimethInc., *Days of War, Nights of Love*. CrimethInc. 2002.

Daniel Guerin, *Anarchism: From Theory to Practice*. New York: Monthly Review, 1996.

bell hooks, *Ain't I a Woman? Black women and feminism*. Boston: South End Press, 1981.

Mitchell Verter and Chaz Bufe, eds. *Dreams of Freedom: A Ricardo Flores Magon Reader*. Oakland: AK Press, 2005.

Derrick Jensen, *A Culture of Make Believe*. White River Junction, Vermont: Chelsea Green, 2004.

Vine Deloria, Jr. *Custer Died for Your Sins: an Indian Manifesto*. New York: Macmillan, 1969.

Ward Churchill, *From a Native Son: Selected Essays on Indigenism 1985–1995*, Cambridge: South End Press, 1999; sau interviul lui despre Indigenism și Anarhism în publicația *Upping the Anti*.

1. Natura Umană

Anarhismul contestă concepția occidentală tipică despre natura umană, imaginând societăți bazate pe cooperare, ajutor reciproc și solidaritate între oameni, mai degrabă decât pe competiție și pe supraviețuirea celui mai puternic.

Nu sunt oamenii în mod natural egoiști?

Toată lumea are un simț al interesului propriu și capacitatea de a acționa în mod egoist în detrimentul altora. Dar toată lumea are, de asemenea, un simț al nevoilor celor din jur și suntem cu toții capabili de acțiuni generoase și altruiste. Supraviețuirea umană depinde de generozitate. Data viitoare când cineva vă va spune că o societate comunală, anarhistă nu ar putea funcționa deoarece oamenii sunt egoiști în mod natural, spuneți-i că ar trebui să nu le dea mâncare copiilor săi până la plată, să nu facă nimic pentru a-și ajuta părinții să aibă o pensie demnă, să nu doneze niciodată în scopuri caritabile și să nu-și ajute vecinii sau să fie amabil cu străinii decât dacă primește o compensație. Ar putea el să ducă o existență împlinită, ducând filosofia capitalistă până la concluziile sale logice? Bineînțeles că nu. Chiar și după sute de ani în care au fost reprimite, împărțirea și generozitatea rămân esențiale pentru existența umană. Nu trebuie să vă uitați la mișcările sociale radicale pentru a găsi exemple în acest sens. Statele Unite ar putea fi, la nivel structural, cea mai egoistă națiune din lume – este cea mai bogată dintre țările „dezvoltate”, dar are printre cele mai mici speranțe de viață, deoarece cultura politică preferă să lase oamenii săraci să moară decât să le ofere asistență medicală și ajutoare sociale. Dar chiar și în SUA este ușor de găsit exemple instituționale de împărțire care formează o parte importantă a societății. Bibliotecile oferă o rețea interconectată de milioane de cărți gratuite. PTA potlucks și grătarele de cartier aduc oamenii împreună pentru a împărți mâncare și a se bucura de compania celorlalți. Ce exemple de împărțire s-ar putea dezvolta în afara limitelor restrictive ale statului și ale capitalului?

Economiile bazate pe monedă au existat doar de câteva mii de ani, iar capitalismul are doar câteva sute de ani. Acesta din urmă s-a dovedit a funcționa destul de lamentabil, ducând la cele mai mari inegalități de bogăție, cele mai mari foamete în masă și cele mai proaste sisteme de distribuție din istoria lumii – deși, jos pălăria, a produs o mulțime de gadgeturi minunate. Ar putea surprinde oamenii să aștepte cât de comune au fost alte tipuri de economii în timpurile anterioare și cât de mult se deosebeau de capitalism.

O economie dezvoltată în mod repetat de oamenii de pe toate continentele a fost cea a darului. În acest sistem, dacă oamenii au mai mult decât au nevoie de ceva, îl oferă. Ei nu atribuie valoare, nu numără datoriile. Tot ceea ce nu folosești personal poate fi dat în dar altcuiva, iar oferind mai multe cadouri inspiri mai multă generozitate și consolidezi prietenii care te fac să înoți și tu în daruri. Multe economii bazate pe cadouri au durat mii de ani și s-au dovedit mult mai eficiente pentru a permite tuturor participanților să își satisfacă nevoile. Capitalismul poate că a crescut drastic productivitatea, dar în ce scop? Pe o parte a orașului capitalist tipic, cineva moare de foame, în timp ce pe cealaltă parte cineva mănâncă caviar.

Economiștii și politologii occidentali au presupus inițial că multe dintre aceste economii de daruri erau de fapt economii de troc: sisteme de schimb protocapitaliste lipsite de o monedă eficientă: „Îți dau o oaie pentru 20 de pâini”. În general, nu așa se descriau aceste societăți. Mai târziu, antropologii care au mers să trăiască în astfel de societăți și au reușit să se debaraseze de prejudecățile lor culturale au arătat oamenilor din Europa că multe dintre acestea erau într-adevăr economii de dar, în care oamenii

nu țineau în mod intenționat evidența cine ce datorează cui, pentru a promova o societate a generozității și a schimbului.

Ceea ce poate că acești antropologi nu știau este faptul că economiile de cadouri nu au fost niciodată complet suprimate în Occident; de fapt, ele au apărut frecvent în cadrul unor mișcări rebele. Anarhiștii din SUA de astăzi exemplifică, de asemenea, dorința de relații bazate pe generozitate și pe garanția că nevoile fiecăruia vor fi satisfăcute. Într-un număr de orașe, anarhiștii organizează „Piețe cu adevărat foarte foarte libere” – în esență, piețe de vechituri fără prețuri. Oamenii aduc bunuri pe care le-au făcut sau lucruri de care nu mai au nevoie și le oferă gratuit trecătorilor sau altor participanți. Sau, își împărtășesc unii altora abilități utile. Într-o piață liberă din Carolina de Nord, în fiecare lună:

două sute sau mai multe persoane din toate mediile sociale se adună în centrul orașului nostru. Ei aduc de toate, de la bijuterii la lemne de foc, pentru a le oferi și iau tot ce vor. Există standuri care oferă reparații de biciclete, coafură, chiar și citire de tarot. Oamenii pleacă cu rame de pat de dimensiuni mari și computere vechi; dacă nu au un vehicul pentru a le transporta, sunt disponibili șoferi voluntari. Nu se schimbă bani, nimeni nu negociază asupra valorii comparative a obiectelor sau serviciilor, nimeni nu se rușinează că este în nevoie. Contrar ordonanțelor guvernamentale, nu se plătește nicio taxă pentru utilizarea acestui spațiu public și nimeni nu este „responsabil”. Uneori apare o fanfară, alteleori o trupă de marionete sau oamenii stau la coadă pentru a se da cu piciorul la o piñata. La periferie au loc jocuri și conversații, iar toată lumea are o farfurie cu mâncare caldă și o pungă de alimente gratuite. Bannere atârnă de crengi și de grinzi care proclamă „PENTRU COMUNI, NU PENTRU PROPRIETĂȚI ȘI BIROCRATII” și „NI JEFES, NI FRONTERAS”, iar o pătură king-size este întinsă cu materiale de lectură radicale, dar acestea nu sunt esențiale pentru eveniment – aceasta este o instituție socială, nu o demonstrație.

Mulțumită „Piețelor libere” lunare, toată lumea din orașul nostru are un punct de referință pentru economia anarhistă. Viața este un pic mai ușoară pentru cei dintre noi cu venituri mici sau fără venituri, iar relațiile se dezvoltă într-un spațiu în care clasa socială și mijloacele financiare sunt cel puțin temporar irelevante.¹

Societatea tradițională a Semai, din Malaya, se bazează mai degrabă pe cadouri decât pe troc. Nu am putut găsi nicio scriere a societății lor înregistrată de către Semai, dar aceștia i-au explicat modul de funcționare lui Robert Dentan, un antropolog occidental care a trăit cu ei pentru o perioadă de timp. Dentan scrie că „sistemul prin care Semai distribuie alimente și servicii este unul dintre cele mai semnificative moduri în care membrii unei comunități sunt uniți... Schimburile economice Semai seamănă mai mult cu schimburile de Crăciun decât cu schimburile comerciale.”² Era considerat „punan”, sau tabu, ca membrii societății Semai să calculeze valoarea cadourilor oferite sau primite. Alte reguli de etichetă comun acceptate includeau datoria de a împărți tot ceea ce aveau și de care nu aveau nevoie imediat, precum și datoria de a împărți cu oaspeții și cu oricine le cerea. Era punan să nu împărți sau să refuzi o cerere, dar și să ceri mai mult decât putea cineva să dea.

Multe alte societăți au distribuit și au făcut schimb de surplusuri sub formă de cadouri. În afară de coeziunea socială și de bucuria pe care o aduce împărtășirea cu comunitatea fără a ține socotelile cu lăcomie, economia bazată pe cadouri poate fi justificată și din punct de vedere al intereselor personale. Adesea, o persoană nu poate consuma singură ceea ce produce. Carnea de la o zi de vânătoare se va strica înainte de a o putea mânca pe toată. O unealtă, cum ar fi un fierăstrău, va rămâne nefolosită în cea mai mare parte a timpului dacă este proprietatea unei singure persoane. Are mai mult sens să dai cea mai mare parte din carne sau să împărți fierăstrăul cu vecinii tăi, deoarece te asiguri că în viitor îți vor da mai multă hrană și vor împărți cu tine uneltele lor – asigurându-ți astfel accesul la mai multă

¹ „The Really Really Free Market: Instituting the Gift Economy,” *Rolling Thunder*, No. 4 Spring 2007, p. 34.

² Robert K. Dentan, *The Semai: A Nonviolent People of Malaya*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1979, p. 48.

hrană și la o gamă mai largă de unelte, iar tu și vecinii tăi deveniți mai bogați fără a fi nevoiți să exploatați pe nimeni.

Totuși, din ceea ce știm, membrii economiilor bazate pe daruri nu și-ar justifica probabil acțiunile cu argumente de interes personal calculat, ci cu raționamente morale, explicând că împărțirea este un lucru corect. La urma urmei, un surplus economic este rezultatul unui anumit mod de a privi lumea: este o alegere socială și nu o certitudine materială. Societățile trebuie să aleagă, în timp, să muncească mai mult decât este necesar, să cuantifice valoarea sau să consume doar minimul necesar pentru supraviețuire și să predea tot restul produselor lor unui depozit comun controlat de o clasă de lideri. Chiar dacă un grup de vânătoare sau un grup de culegători are noroc și aduce acasă o cantitate uriașă de hrană, nu există surplus dacă ei consideră normal să o împartă cu toți ceilalți, să se îndoape cu un mare festin sau să invite o comunitate vecină să petreacă până când toată mâncarea este consumată. Cu siguranță este mai distractiv așa decât să măsurăm kilogramele de mâncare și să calculăm ce procent am câștigat.

În ceea ce privește leneșii, chiar dacă oamenii nu calculează valoarea cadourilor și nu țin un bilanț, ei vor observa dacă cineva refuză în mod constant să împartă sau să contribuie la grup, încălcând obiceiurile societății și simțul ajutorului reciproc. Treptat, astfel de persoane își vor deteriora relațiile și vor pierde unele dintre cele mai frumoase beneficii ale traiului într-o societate. Se pare că, în toate economiile de dar cunoscute, chiar și celor mai leneși dintre oameni nu li s-a refuzat niciodată hrana – în contrast puternic cu capitalismul – dar hrănirea câtorva leneși este o scurgere nesemnificativă a resurselor unei societăți, mai ales în comparație cu răsfățarea elitei vorace a societății noastre. Iar pierderea acestei cantități infime de resurse este de departe preferabilă pierderii compasiunii noastre și lăsării oamenilor să moară de foame. În cazuri mai extreme, dacă membrii unei astfel de societăți ar fi mai agresiv parazitari, încercând să monopolizeze resursele sau să îi forțeze pe alți oameni să lucreze pentru ei – cu alte cuvinte, acționând ca niște capitaliști – ar putea fi ostracizați și chiar expulzați din societate.

Unele societăți fără stat au „chiefs” (șefi) care joacă roluri rituale, adesea legate de oferirea de cadouri și de distribuirea resurselor. De fapt, termenul de „șef” poate fi înșelător, deoarece au existat foarte multe societăți umane diferite care au avut ceea ce Occidentul clasifică drept „șefi”, iar în fiecare societate rolul presupunea ceva puțin diferit. În multe societăți, șefii nu dețineau nicio putere coercitivă: responsabilitatea lor era de a media disputele sau de a conduce ritualuri și se aștepta de la ei să fie mai generoși decât oricine altcineva. În cele din urmă, ei munceau mai mult și aveau mai puțină avere personală decât ceilalți. Un studiu a constatat că un motiv comun pentru ca poporul să depună sau să expulzeze un șef era dacă acesta nu era considerat suficient de generos.³

Nu sunt oamenii în mod natural competitivi?

În societatea occidentală, competiția este atât de normalizată încât nu este de mirare că o considerăm modul natural al relațiilor umane. Încă din tinerețe, suntem învățați că trebuie să fim mai buni decât toți ceilalți pentru a avea noi înșine valoare. Corporațiile justifică concedierea muncitorilor, lipsindu-i de hrană și asistență medicală, pentru ca firma să poată „rămâne competitivă”. Din fericire, nu trebuie să fie așa. Capitalismul industrial este doar una dintre miile de forme de organizare socială pe care oamenii le-au dezvoltat și, cu puțin noroc, nu va fi ultima. Evident, oamenii sunt capabili de un comportament competitiv, dar nu este greu de observat cât de mult societatea noastră încurajează acest lucru și suprimă comportamentul cooperant. Nenumărate societăți din întreaga lume au dezvoltat forme de viață cooperante care contrastează foarte mult cu normele în vigoare în capitalism. Până acum, aproape toate aceste societăți au fost integrate în sistemul capitalist prin colonialism, sclavie, război sau distrugerea habitatului, dar au rămas o serie de relatări care documentează marea diversitate a societăților care au existat.

---

³ Christopher Boehm, „Egalitarian Behavior and Reverse Dominance Hierarchy,” *Current Anthropology*, Vol. 34, No. 3, June 1993.

Vânătorii-culegători Mbuti din pădurea Ituri din Africa Centrală au trăit în mod tradițional fără guvern. Relatările istoricilor antici sugerează că locuitorii pădurii au trăit ca vânători-culegători fără stat în timpul faraonilor egipteni și, potrivit Mbuti, au trăit întotdeauna în acest mod. Contrar reprezentărilor obișnuite ale străinilor, grupurile precum Mbuti nu sunt izolate sau primordiale. De fapt, ei au interacțiuni frecvente cu popoarele bantu sedentare din jurul pădurii și au avut numeroase ocazii de a vedea cum sunt societățile presupus avansate. Cu cel puțin câteva sute de ani în urmă, Mbuti au dezvoltat relații de schimb și de oferire de cadouri cu fermierii vecini, păstrându-și în același timp identitatea de „copii ai pădurii”.

Astăzi, câteva mii de Mbuti trăiesc încă în pădurea Ituri și negociază relații dinamice cu lumea în schimbare a sătenilor, luptând în același timp pentru a-și păstra modul de viață tradițional. Mulți alți Mbuti trăiesc în așezări de-a lungul noilor drumuri. Minatul și exploatarea coltanului pentru telefoane mobile este principalul stimulente financiar pentru războiul civil și distrugerea habitatului care devastează regiunea și ucide sute de mii de locuitori. Guvernele din Congo, Rwanda și Uganda doresc să controleze această industrie de un miliard de dolari, care produce în principal pentru SUA și Europa, în timp ce minerii în căutare de locuri de muncă vin din toată Africa pentru a-și stabili taberele în regiune. Defrișările, explozia demografică și creșterea numărului de vânători pentru a furniza carne de tufiș pentru soldați și mineri au epuizat fauna sălbatică locală. Din lipsă de hrană și în competiție pentru controlul teritorial, soldații și minerii au început să comită atrocități, inclusiv canibalism, împotriva Mbuti. În prezent, unii Mbuti cer înființarea unui tribunal internațional împotriva canibalismului și a altor încălcări.

Europenii care au călătorit prin Africa Centrală în timpul colonizării continentului au impus societății Mbuti propriul lor cadru moral. Deoarece i-au întâlnit pe Mbuti doar în satele fermierilor bantu din jurul pădurii Ituri, au presupus că aceștia erau o clasă primitivă de servitori. În anii 1950, Mbuti l-au invitat pe antropologul occidental Colin Turnbull să locuiască cu ei în pădure. Aceștia i-au tolerat întrebările nepoliticoase și ignorante și și-au făcut timp să îl învețe despre cultura lor. Poveștile pe care le relatează descriu o societate cu mult în afara a ceea ce o viziune occidentală asupra lumii consideră posibil. În perioada în care antropologii și, ulterior, anarhiștii occidentali, au început să discute despre ceea ce „însemna” societatea Mbuti pentru teoriile lor respective, instituțiile economice globale elaborau un proces de genocid care amenința să îi distrugă pe Mbuti ca popor. În pofida acestui fapt, diverși scriitori occidentali au idealizat sau degradat deja pe Mbuti pentru a produce argumente pentru sau împotriva primitivismului, veganismului, feminismului și a altor agende politice.

Prin urmare, poate că cea mai importantă lecție pe care trebuie să o tragem din povestea poporului Mbuti nu este că anarhia – o societate cooperantă, liberă și relativ sănătoasă – este posibilă, ci că societățile libere nu sunt posibile atâta timp cât guvernele încearcă să zdrobească orice urmă de independență, corporațiile finanțează genocidul pentru a fabrica telefoane mobile, iar oamenii presupus simpatici sunt mai interesați să scrie etnografii decât să lupte.

Din perspectiva lui Turnbull, Mbuti erau categoric egalitari, iar multe dintre modalitățile de organizare a societății lor reduceau concurența și promovau cooperarea între membri. Strângerea hranei era o activitate comunitară, iar atunci când vânau, de multe ori, întreaga trupă ieșea la vânătoare. O jumătate bătea tufișul în direcția celeilalte jumătăți, care aștepta cu plase pentru a prinde în capcană orice animal care fusese scos la vânătoare. O vânătoare reușită era rezultatul unei colaborări eficiente a tuturor, iar întreaga comunitate împărțea captura.

Copiii Mbuti li s-a acordat un grad ridicat de autonomie și și-au petrecut o mare parte din zile într-o parte a taberei care era interzisă adulților. Un joc pe care îl jucau frecvent presupunea ca un grup de copii mici să se cațere pe un copac tânăr până când greutatea lor combinată îndoia copacul spre pământ. În mod ideal, copiii dădeau drumul la toți deodată, iar copacul suplu se ridica în poziție verticală. Dar dacă unul dintre copii nu era sincronizat și dădea drumul prea târziu, copilul era lansat printre copaci și se alegea cu o sperietură zdravănă. Astfel de jocuri învață armonia de grup în detrimentul performanței individuale și oferă o formă timpurie de socializare într-o cultură a cooperării voluntare. Jocurile de

război și competiția individualizată care caracterizează jocul în societatea occidentală oferă o formă de socializare diferită.

Societatea Mbuti descuraja, de asemenea, concurența sau chiar diferențierea excesivă între sexe. Ei nu foloseau pronume de gen sau cuvinte familiale – de exemplu, în loc de „fiu” spun „copil”, „sibling” (româna nu are cuvânt echivalent pentru relații de frăție de gen neutru – n.t.) în loc de „soră” – cu excepția părinților, în cazul cărora există o diferență funcțională între cel care dă naștere sau oferă lapte și cel care oferă alte forme de îngrijire. Un joc ritual important jucat de adulții Mbuti a funcționat pentru a submina competiția de gen. După cum îl descrie Turnbull, jocul începea ca un meci de tras de mânecă, femeile trăgând de un capăt al unei frânghii lungi sau al unei liane, iar bărbații de celălalt. Dar, de îndată ce o parte începea să câștige, cineva din acea echipă alerga spre cealaltă parte, schimbându-și, de asemenea, în mod simbolic, genul și devenind membru al celuilalt grup. Până la final, participanții s-au prăbușit într-un morman de râs, toți schimbându-și de mai multe ori genul. Niciuna dintre părți nu a „câștigat”, dar acesta părea să fie scopul. Armonia grupului a fost restabilită.

În mod tradițional, Mbuti vedeau conflictul sau „zgomotul” ca pe o problemă comună și o amenințare la adresa armoniei grupului. În cazul în care cei aflați în conflict nu reușeau să rezolve lucrurile pe cont propriu sau cu ajutorul prietenilor, întreaga trupă organiza un ritual important care adesea dura toată noaptea. Toată lumea se aduna pentru a discuta, iar dacă problema tot nu putea fi rezolvată, tinerii, care adesea jucau rolul de căutători de dreptate în cadrul societății lor, se strecurau în noapte și începeau să se dezlănțuie prin tabără, suflând într-un corn care scotea un sunet asemănător cu cel al unui elefant, simbolizând modul în care problema amenința existența întregii trupe. Pentru o dispută deosebit de serioasă care a perturbat armonia grupului, tinerii puteau să își exprime suplimentar frustrarea dând buzna chiar în tabără, stingând focuri și dărâmând case. Între timp, adulții cântau o armonie în două părți, construind un sentiment de cooperare și de unitate.

De asemenea, poporul Mbuti trecea printr-un fel de fisiune și fuziune pe parcursul anului. Deseori motivată de conflicte interpersonale, trupa se despărțea în grupuri mai mici, mai intime. Oamenii aveau opțiunea de a lua spațiu unii de la alții, în loc să fie forțați de comunitatea mai mare să își reprime problemele. După ce călătoreau și trăiau separat pentru o perioadă de timp, grupurile mai mici se uneau din nou, după ce exista timp pentru ca conflictele să se calmeze. În cele din urmă, întregul grup a fost reunit, iar procesul a reînceput. Se pare că Mbuti au sincronizat această fluctuație socială cu activitățile lor economice, astfel încât perioada în care au trăit împreună ca o întreagă bandă a coincis cu sezonul în care formele specifice de colectare și vânătoare necesită cooperarea unui grup mai mare. Perioada grupurilor mici și dispartate coincidea cu perioada anului în care sezonul alimentelor era cel mai bun pentru a fi recoltate de grupuri mici răspândite în întreaga pădure, iar perioada în care întreaga bandă se aduna corespundea cu sezonul în care activitățile de vânătoare și de colectare erau mai bine realizate de grupuri mari care lucrau împreună.

Din nefericire pentru noi, nici structurile economice, politice sau sociale ale societății occidentale nu sunt favorabile cooperării. Atunci când locurile noastre de muncă și statutul social depind de depășirea performanțelor colegilor noștri, iar „învinșii” sunt concediați sau ostracizați fără a ține cont de modul în care le afectează demnitatea sau capacitatea de a se hrăni, nu este surprinzător faptul că comportamentele competitive ajung să fie mai numeroase decât cele de cooperare. Dar capacitatea de a trăi în mod cooperativ nu este pierdută de oamenii care trăiesc sub influențele distructive ale statului și ale capitalismului. Cooperarea socială nu se limitează la societăți precum Mbuti, care locuiesc într-unul dintre puținele zone de autonomie rămase în lume. A trăi în mod cooperativ este o posibilitate pentru noi toți în acest moment.

La începutul acestui deceniu, într-una dintre cele mai individualiste și competitive societăți din istoria omenirii, autoritatea statului s-a prăbușit pentru o perioadă într-un oraș. Cu toate acestea, în această perioadă de catastrofă, cu sute de oameni pe moarte și resurse necesare supraviețuirii extrem de limitate, străinii s-au adunat pentru a se ajuta unii pe alții într-un spirit de ajutor reciproc. Orașul în cauză este New Orleans, după ce uraganul Katrina a lovit în 2005. Inițial, presa corporatistă a răspândit povești rasiste despre violența comisă de supraviețuitori, în majoritate de culoare, și despre trupele de

poliție și de garda națională care efectuau salvări eroice în timp ce se luptau cu bandele de jefuitori rătăcitori. Ulterior, s-a recunoscut că aceste povești erau false. De fapt, marea majoritate a operațiunilor de salvare nu au fost efectuate de poliție și de profesioniști, ci de locuitori obișnuiți din New Orleans, deseori sfidând ordinele autorităților.⁴ Între timp, poliția ucidea oameni care recuperau apă potabilă, scutece și alte bunuri de trai din magazinele alimentare abandonate, bunuri care altfel ar fi fost aruncate în cele din urmă la gunoi, deoarece contaminarea cauzată de inundații le făcuse nevandabile.

New Orleans nu este un caz atipic: toată lumea poate învăța comportamente de cooperare atunci când are nevoia sau dorința de a face acest lucru. Studiile sociologice au constatat că, în aproape toate dezastrele naturale, cooperarea și solidaritatea între oameni cresc, iar oamenii obișnuiți, nu guvernele, sunt cei care fac în mod voluntar cea mai mare parte a muncii de salvare și de protecție reciprocă pe tot parcursul crizei.⁵

N-au fost oamenii mereu patriarhali?

Una dintre cele mai vechi forme de opresiune și ierarhie este patriarhia: împărțirea oamenilor în două roluri de gen rigide și dominația bărbaților asupra femeilor. Dar patriarhia nu este naturală sau universală. Multe societăți au avut mai mult de două categorii de gen și au permis membrilor lor să își schimbe genul. Unele chiar au creat roluri spirituale respectate pentru cei care nu se încadrau în niciunul dintre genurile primare. Majoritatea artei preistorice înfățișează oameni care fie nu au un gen determinat, fie au persoane cu combinații ambigue, exagerate de trăsături masculine și feminine. În astfel de societăți, genul era fluid. A fost un fel de lovitură istorică pentru a impune noțiunea de două genuri fixe, idealizate, pe care noi le considerăm acum naturale. Vorbind în termeni strict fizici, multe persoane perfect sănătoase se nasc intersexuate, cu caracteristici fiziologice masculine și feminine, ceea ce arată că aceste categorii există pe un continuum fluid. Nu are niciun sens să îi facem pe cei care nu se încadrează cu ușurință într-o categorie să se simtă ca și cum ar fi nenaturali.

Chiar și în societatea noastră patriarhală, în care toată lumea este condiționată să creadă că patriarhia este naturală, a existat întotdeauna rezistență. O mare parte din rezistența actuală a persoanelor queer și a persoanelor transgender ia o formă orizontală. O organizație din New York City, numită FIERCE!, include un spectru larg de persoane excluse și oprite de patriarhie: transgenderi, lesbiene, homosexuali, bisexuali, two-spirit (o categorie onorată în multe societăți amerindiene pentru persoanele care nu sunt identificate strict ca bărbați sau femei), queer și questioning (persoane care nu s-au hotărât în privința sexualității sau a identității de gen sau care nu se simt confortabil în nicio categorie). FIERCE! a fost fondat în 2000, în principal de tineri de culoare și cu participarea anarhiștilor. Ei susțin o etică orizontală de „organizare de noi, pentru noi” și leagă în mod activ rezistența la patriarhie, transfobie și homofobie de rezistența la capitalism și rasism. Acțiunile lor au inclus proteste împotriva brutalității poliției împotriva tinerilor transgenderi și queer; educație prin intermediul filmelor documentare, al revistelor și al internetului; și organizarea pentru o asistență medicală echitabilă și împotriva gentrificării, în special în cazul în care aceasta din urmă amenință să distrugă spații culturale și sociale importante pentru tinerii queer.

În momentul redactării acestui articol, ei sunt deosebit de activi într-o campanie de stopare a gentrificării din Christopher Street Pier, care a fost unul dintre singurele spații publice sigure pentru tinerii de culoare, fără adăpost și cu venituri mici, care se întâlnesc și formează o comunitate. Din 2001, orașul încearcă să dezvolte Pier, iar hărțuirile și arestările poliției s-au înmulțit. Campania FIERCE! a contribuit la crearea unui punct de întâlnire pentru cei care doresc să salveze acest spațiu și a schimbat

⁴ Amy Goodman, „Louisiana Official: Federal Gov't Abandoned New Orleans,” *Democracy Now*, September 7, 2005. Fox News, CNN, și The New York Times au raportat fals despre omoruri și gang-uri de violatori în Superdome, unde refugiați se adunau în timpul furtunii (Aaron Kinney, „Hurricane Horror Stories,” Salon.com)

⁵ Jesse Walker („Nightmare in New Orleans: Do disasters destroy social cooperation?” *Reason Online*, September 7, 2005) citează studiile lui E.L. Quarantelli, care a aflat că „După cataclism, legăturile sociale se vor întări, voluntariatul va exploda, violența va fi rară...”

dezbateră publică, astfel încât să se audă și alte voci în afară de cele ale guvernului și ale proprietarilor de afaceri. Atitudinile societății noastre cu privire la gen și sexualitate s-au schimbat radical în ultimele secole, în mare parte datorită unor grupuri ca acesta care au luat măsuri directe pentru a crea ceea ce se spune că este imposibil.

Rezistența față de patriarhie datează de când lumea, oricât de departe am vrea să ne uităm. În „vremurile bune” în care aceste roluri de gen erau presupuse a fi necontestate și acceptate ca fiind naturale, putem găsi povești de utopie, care dau peste cap presupunerea că patriarhia este naturală și ideea că progresul civilizat ne aduce în mod constant de la originile noastre brutale către sensibilități mai luminate. De fapt, ideea de libertate totală a jucat întotdeauna un rol în istoria omenirii.

În anii 1600, europenii s-au îndreptat spre America de Nord din diverse motive, construind noi colonii care prezentau o gamă largă de caracteristici. Printre acestea se numărau economii de plantație bazate pe munca sclavilor, colonii penitenciare, rețele comerciale care urmăreau să îi oblige pe locuitorii indigeni să producă cantități mari de piei de animale și utopii religioase fundamentaliste bazate pe genocidul total al populației indigene. Dar, la fel cum coloniile de plantație au avut revoltele lor de sclavi, coloniile religioase au avut ereticii lor. O eretică demnă de luat în seamă a fost Anne Hutchinson. O anabaptistă care a venit în Noua Anglie pentru a scăpa de persecuțiile religioase din vechea lume, a început să organizeze întâlniri ale femeilor în casa ei, grupuri de discuții bazate pe interpretarea liberă a Bibliei. Pe măsură ce popularitatea acestor întâlniri s-a răspândit, au început să participe și bărbații. Anne a câștigat sprijin popular pentru ideile sale bine argumentate, care se opuneau sclaviei africanilor și nativilor americani, criticau biserica și insistau asupra faptului că nașterea ca femeie era o binecuvântare și nu un blestem.

Liderii religioși din coloni Massachusetts Bay au judecat-o pentru blasfemie, dar la proces și-a susținut ideile. A fost huiduită și numită instrument al diavolului, iar un pastor a spus: „Ai ieșit din locul tău, ai fost mai degrabă soț decât soție, predicator decât ascultător și magistrat decât supus”. După expulzarea ei, Anne Hutchinson a organizat un grup, în 1637, pentru a forma o așezare numită Pocasset. Aceștia s-au stabilit în mod intenționat în apropierea locului unde Roger Williams, un teolog progresist, fondase Providence Plantations, o așezare bazată pe ideea de egalitate totală și libertate de conștiință pentru toți locuitorii, precum și pe relații de prietenie cu vecinii indigeni. Aceste așezări aveau să devină Portsmouth și, respectiv, Providence, Rhode Island. La început, ele s-au unit pentru a forma colonia Rhode Island. Se presupune că ambele așezări au menținut relații de prietenie cu națiunea indigenă vecină, Narragansett; așezarea lui Roger Williams a primit în dar terenul pe care a construit, în timp ce grupul lui Hutchinson a negociat un schimb pentru a cumpăra teren.

Inițial, Pocasset a fost organizat prin consilii alese, iar oamenii au refuzat să aibă un guvernator. Așezarea recunoștea egalitatea între sexe și judecata prin juriu; abolea pedeapsa capitală, procesele de vrăjitorie, închisoarea pentru datorii și sclavia; și acorda libertate religioasă totală. A doua sinagogă din America de Nord a fost construită în colonia Rhode Island. În 1651, un membru al grupului lui Hutchinson a preluat puterea și a convins guvernul Angliei să-i acorde guvernarea asupra coloniei, dar după doi ani, ceilalți oameni din așezare l-au dat afară într-o mini-revoluție. După acest incident, Anne Hutchinson și-a dat seama că convingerile sale religioase se opuneau „magistraturii”, sau autorității guvernamentale, iar în ultimii ani se spune că a dezvoltat o filozofie politico-religioasă foarte asemănătoare cu anarhismul individualist. S-ar putea spune că Hutchinson și colegii ei au fost înaintea vremurilor lor, dar în fiecare perioadă a istoriei au existat povești despre oameni care au creat utopii, femei care și-au afirmat egalitatea, laici care au negat monopolul liderilor religioși asupra adevărului.

În afara civilizației occidentale, putem găsi multe exemple de societăți nepatriarhale. Unele societăți fără stat păstrează în mod intenționat fluiditatea de gen, cum ar fi Mbuti, descrisă anterior. Multe societăți acceptă genuri fixe și împărțirea rolurilor între bărbați și femei, dar caută să păstreze egalitatea între aceste roluri. Câteva dintre aceste societăți permit expresii transgender – indivizi care își schimbă genul sau adoptă o identitate de gen unică. În societățile de vânători-culegători „o diviziune clară și dură

a muncii între sexe nu este universală... [iar în cazul unei anumite societăți], practic fiecare activitate de subsistență poate fi, și deseori este, realizată fie de bărbați, fie de femei”.⁶

Igbo din vestul Africii aveau sfere de activitate separate pentru bărbați și femei. Femeile erau responsabile de anumite sarcini economice, iar bărbații de altele, iar fiecare grup deținea puterea în mod autonom asupra sferei sale. Aceste sfere desemnau cine producea ce bunuri, ce animale erau domesticate și cine își asuma ce responsabilități în grădină și pe piață. Dacă un bărbat se amesteca în sfera de activitate a femeilor sau își abuza soția, femeile aveau un ritual de solidaritate colectivă care păstra echilibrul și pedepsea infractorul, numit „a sta pe bărbat”. Toate femeile se adunau în fața casei bărbatului, strigând la el și insultându-l pentru a-i provoca rușine. Dacă acesta nu ieșea să își ceară scuze, mulțimea de femei putea distruge gardul din jurul casei sale și clădirile de depozitare aflate la periferie. Dacă jignirea lui era destul de gravă, femeile puteau chiar să dea buzna în casa lui, să-l scoată afară și să-l bată. Când britanicii i-au colonizat pe Igbo, au recunoscut instituțiile și rolurile economice ale bărbaților, dar au ignorat sau au fost orbi față de sfera corespunzătoare a femeilor din viața socială. Când femeile Igbo au răspuns la indecența britanică prin practica tradițională de a „sta pe un bărbat”, britanicii, probabil confundând-o cu o insurecție a femeilor, au început să impuște, punând capăt ritualului de echilibrare a genurilor și cimentând instituția patriarhatului în societatea pe care o colonizaseră.⁷

Haudennosaunne, numiți Iroquois de către europeni, sunt o societate egalitară matrilineală din estul Americii de Nord. Aceștia folosesc în mod tradițional mai multe mijloace pentru a echilibra relațiile de gen. În timp ce civilizația europeană folosește diviziunea de gen pentru a socializa oamenii în roluri rigide și pentru a opri femeile, persoanele homosexuale și transsexuale, diviziunea de gen a muncii și a rolurilor sociale la Haudennosaunne funcționează pentru a păstra un echilibru, atribuind fiecărui grup nișe și puteri autonome și permițând un grad mai mare de mișcare între sexe decât este considerat posibil în societatea occidentală. Timp de sute de ani, Haudennosaunne s-au coordonat între mai multe națiuni folosind o structură federativă, iar la fiecare nivel de organizare existau consilii ale femeilor și consilii ale bărbaților. La ceea ce s-ar putea numi nivelul național, care se ocupa de chestiuni de război și pace, consiliul bărbaților lua deciziile, deși femeile dețineau drept de veto. La nivel local, femeile dețineau o influență mai mare. Unitatea socio-economică de bază, casa lungă („Longhouse”), era considerată ca aparținând femeilor, iar bărbații nu aveau un consiliu la acest nivel. Atunci când un bărbat se căsătorea cu o femeie, se muta în casa acesteia. Orice bărbat care nu se purta frumos putea, în cele din urmă, să fie dat afară din casa lungă de către femei.

Societatea occidentală consideră în mod obișnuit că nivelurile „superioare” de organizare sunt mai importante și mai puternice – chiar și limbajul pe care îl folosim reflectă acest lucru; însă, deoarece Haudennosaunne erau egalitari și descentralizați, nivelurile inferioare sau locale de organizare, unde femeile aveau mai multă influență, erau mai importante pentru viața de zi cu zi. De fapt, atunci când nu existau dușmăni între diferitele națiuni, cel mai înalt consiliu putea să treacă mult timp fără să se întrunească. Cu toate acestea, a lor nu era o societate „matriarhală”: bărbații nu erau exploatați sau devalorizați așa cum sunt femeile în societățile patriarhale. Mai degrabă, fiecare grup avea o anumită autonomie și mijloace de păstrare a unui echilibru. În ciuda secolelor de colonizare de către o cultură patriarhală, multe grupuri de Haudennosaunne își păstrează relațiile tradiționale de gen și încă se remarcă printr-un contrast puternic cu cultura opresivă de gen din Canada și Statele Unite.

Nu sunt oamenii războinici prin natura lor?

Filosofi politici precum Thomas Hobbes și psihologi precum Sigmund Freud au presupus că civilizația și guvernul au un efect moderator asupra a ceea ce ei considerau a fi instinctele războinice și brutale ale

---

⁶ Roger M. Keesing, Andrew J. Strathern, *Cultural Anthropology: A Contemporary Perspective*, 3rd Edition, New York: Harcourt Brace & Company, 1998, p.83.

⁷ Judith Van Allen „Sitting On a Man”: Colonialism and the Lost Political Institutions of Igbo Women.” *Canadian Journal of African Studies*. Vol. ii, 1972, pp. 211–219.

oamenilor. Reprezentările culturii populare despre originile umane, cum ar fi primele scene din filmul *2001: A Space Odyssey* sau ilustrațiile din cărțile pentru copii cu oameni ai cavernelor hipermasculini care se luptă cu mamuți și tigri, oferă o imagine care poate fi la fel de convingătoare ca și memoria: primii oameni au trebuit să se lupte între ei și chiar să se lupte cu natura pentru a supraviețui. Dar dacă viața primilor oameni ar fi fost atât de sângeroasă și războinică precum a fost descrisă în mitologia noastră, oamenii ar fi dispărut pur și simplu. Orice specie cu un ciclu de reproducere de 15-20 de ani care, de obicei, produce doar un singur descendent pe rând, pur și simplu nu poate supraviețui dacă șansa de a muri într-un anumit an este mai mare de câteva procente. Ar fi fost matematic imposibil pentru *Homo sapiens* să supraviețuiască acelei bătălii imaginare împotriva naturii și unii împotriva altora.

Anarhiștii susțin de mult timp că războiul este un produs al statului. Unele cercetări antropologice au produs relatări despre societăți pașnice fără stat și despre războaie între alte societăți fără stat care nu erau decât un sport dur cu puține victime.⁸ În mod firesc, statul și-a găsit apărători, care și-au propus să demonstreze că războiul este într-adevăr inevitabil și, prin urmare, nu este vina unor structuri sociale opresive specifice. Într-un studiu monumental, *War Before Civilization* (Războiul înainte de civilizație), Lawrence Keeley a arătat că, dintr-un eșantion extins de societăți fără stat, un număr mare s-a implicat în războaie agresive și o mare majoritate s-a angajat cel puțin în războaie defensive. Doar o minoritate infimă nu se confruntase niciodată cu războiul, iar câteva dintre ele își părăsiseră locurile inițiale pentru a evita războiul. Keeley se străduia să demonstreze că oamenii sunt războinici, chiar dacă rezultatele sale au demonstrat că oamenii puteau alege dintr-o gamă largă de comportamente, inclusiv să fie războinici, să evite războiul, dar totuși să se apere împotriva agresiunii, să nu cunoască deloc războiul și să nu le placă atât de mult războiul încât să fugă din tărâmurile lor decât să lupte. Contrar titlului său, Keeley a documentat războiul după civilizație, nu „înainte”. O mare parte din datele sale despre societățile non-occidentale proveneau de la exploratorii, misionarii, soldații, comercianții și antropologii care au călătorit pe valurile colonizării în întreaga lume, aducând conflictele de pământ și rivalitățile etnice la scări de neimaginat până atunci prin sclavie în masă, genocid, invazie, evanghelizare și introducerea de noi arme, boli și substanțe care creează dependență. Inutil să mai spunem că influența civilizatoare a colonizatorilor a generat războaie la periferie.

Studiul lui Keeley caracterizează drept războinice societăți care au fost pașnice timp de o sută de ani, dar care au fost alungate de pe pământurile lor și, având în vedere opțiunile de a muri de foame sau de a invada teritoriul vecinilor lor pentru a obține spațiu pentru a trăi, au ales a doua variantă. Faptul că, în aceste condiții de colonialism global, genocid și sclavie, unele societăți au rămas pașnice, dovedește că, dacă oamenii își doresc cu adevărat, pot fi pașnici chiar și în cele mai rele circumstanțe. Nu vreau să spun că, în astfel de circumstanțe, este ceva greșit în a riposta la agresiune!

Războiul poate fi rezultatul unui comportament uman natural, dar la fel este și pacea. Violența a existat cu siguranță înainte de apariția statului, dar statul a dezvoltat războiul și dominația la niveluri fără precedent. După cum a subliniat unul dintre marii săi susținători, „războiul este sănătatea statului”. Nu este o greșală faptul că instituțiile de putere din civilizația noastră – mass-media, mediul academic, guvernul, religiile – au exagerat prevalența războiului și au subestimat posibilitatea păcii. Aceste instituții sunt investite în războaie și ocupații în curs de desfășurare; ele profită de pe urma acestora, iar încercările de a crea o societate mai pașnică le amenință existența.

O astfel de încercare este Tabăra pentru pace de la Faslane, o ocupație de teren în fața bazei navale scoțiene Faslane, care găzduiește rachete nucleare Trident. Tabăra de pace este o expresie populară a dorinței pentru o societate pașnică, organizată pe baze anarhiste și socialiste. Tabăra pentru pace de la

⁸ Johan M.G. van der Dennen, „Ritualized 'Primitive' Warfare and Rituals in War: Phenocopy, Homology, or...?” *rechten.eldoc.ub.rug.nl* Printre alte exemple, van der Dennen îi citează pe locuitorii munților din Noua Guinee, printre care bandele aflate în război se confruntau, strigau insulte și trăgeau săgeți care nu aveau pene și, prin urmare, nu puteau fi țintite, în timp ce o altă bandă aflată pe margine striga că este greșit ca frații să se lupte și încerca să calmeze situația înainte de a se vărsa sânge. Sursa originală a acestei relatări este Rappaport, R.A. (1968), *Pigs for the Ancestors: Ritual in the Ecology of a New Guinea People*. New Haven: Yale University Press.

Faslane a fost ocupată fără întrerupere din iunie 1982 și este acum bine stabilită, având apă caldă și băi, o bucătărie și sufragerie comune, precum și 12 rulote care adăpostesc rezidenții permanenți și spațiu pentru vizitatori. Tabăra de pace servește ca zonă de bază pentru proteste în care oamenii blochează drumurile, închid porțile și chiar pătrund în baza însăși pentru a efectua sabotaje. Galvanizată de Tabăra Păcii, există o opoziție populară larg răspândită față de baza navală, iar unele dintre partidele politice din Scoția au cerut închiderea bazei. În septembrie 1981, un grup de femei galeze a format o tabără similară, Greenham Common Women's Peace Camp, în fața unei baze RAF care adăpostea rachete în Berkshire, Anglia. Femeile au fost evacuate cu forța în 1984, dar au reocupat imediat locul, iar în 1991 au fost îndepărtate ultimele rachete. Tabăra a rămas până în anul 2000, când femeile au obținut permisiunea de a ridica un memorial comemorativ.

Aceste tabere de pace prezintă o oarecare asemănare cu Comuna de Viață și Muncă, cea mai mare dintre comunele tolstoiene. A fost o comună agricolă înființată lângă Moscova în 1921 de către persoane care urmau învățăturile pacifiste și anarhiste ale lui Leo Tolstoi. Membrii săi, aproape o mie la apogeu, se aflau în conflict cu guvernul sovietic din cauza refuzului de a efectua serviciul militar. Din acest motiv, comuna a fost în cele din urmă închisă de autorități în 1930; dar, în timpul existenței sale, participanții au creat o mare comunitate autoorganizată în pace și rezistență.

Mișcarea Muncitorilor Catolici a început în Statele Unite în 1933 ca răspuns la Marea Criză Economică, dar astăzi multe dintre cele 185 de comunități ale Muncitorilor Catolici din America de Nord și Europa se concentrează pe opoziția față de militarismul guvernului și pe crearea bazelor unei societăți pașnice. Inseparabil de opoziția lor față de război este angajamentul lor față de justiția socială, care se manifestă în oferta de mâncare gratuită, adăposturile și alte proiecte de serviciu pentru ajutorarea celor săraci care fac parte din fiecare casă a Muncitorilor Catolici. Deși creștini, Muncitorii Catolici critică în general ierarhia bisericească și promovează toleranța față de alte religii. De asemenea, ei sunt anti-capitaliști, predicând sărăcia voluntară și „comunitarismul distributiv; autosuficiența prin agricultură, meșteșugărit și tehnologie adecvată; o societate radical nouă în care oamenii se vor baza pe roadele propriei lor trude și munci; asociații de reciprocitate și un simț al corectitudinii pentru a rezolva conflictele.”⁹ Unii Muncitori Catolici se autointitulează chiar anarhiști creștini. Comunitățile de Muncitori Catolici, care funcționează ca și comune sau centre de ajutor pentru săraci, oferă adesea o bază pentru proteste și acțiuni directe împotriva armatei. Lucrătorii catolici au intrat în bazele militare pentru a sabota armamentul, deși au așteptat poliția după aceea, mergând intenționat la închisoare ca un alt act de protest. Unele dintre comunitățile lor adăpostesc, de asemenea, victime ale războiului, cum ar fi supraviețuitorii torturii care fug de rezultatele imperialismului american în alte țări.

Cât de pașnică ar putea fi societatea pe care am putea crea dacă am depăși beligeranța guvernelor și am promova noi norme în cultura noastră? Semai, agricultori din Malaezia, oferă un indiciu. Rata lor de omoruri este de numai 0,56/100.000 pe an, comparativ cu 0,86 în Norvegia, 6,26 în SUA și 20,20 în Rusia.¹⁰ Acest lucru poate fi legat de strategia lor de creștere a copiilor: în mod tradițional, Semai nu-și lovesc copiii, iar respectul pentru autonomia copiilor este o valoare normalizată în societatea lor. Una dintre puținele ocazii în care adulții Semai vor interveni de obicei este atunci când copiii își pierd cumpătul sau se bat între ei, caz în care adulții din apropiere îi vor lua pe copii și îi vor duce la casele lor respective. Principalele forțe care susțin pacea Semai par să fie accentul pus pe învățarea autocontrolului și marea importanță acordată opiniei publice într-o societate cooperantă.

Potrivit lui Robert Dentan, un antropolog occidental care a trăit alături de ei, „în societatea Semai există puțină violență. Violența, de fapt, pare să-i îngrozească pe Semai. Un Semai nu întâmpină forța cu forța, ci cu pasivitate sau cu fuga. Cu toate acestea, el nu are nicio modalitate instituționalizată

⁹ „The Aims and Means of the Catholic Worker,” *The Catholic Worker*, May 2008.

¹⁰ Graham Kemp and Douglas P. Fry (eds.), *Keeping the Peace: Conflict Resolution and Peaceful Societies around the World*, New York: Routledge, 2004. rata de omor a societății Semai, p. 191, alte rate de omor p. 149. Rata scăzută a crimelor din Norvegia arată că societățile industriale pot fi și pașnice. Trebuie remarcat faptul că Norvegia are una dintre cele mai mici diferențe de bogăție dintre toate țările capitaliste și, de asemenea, o dependență scăzută de poliție și închisori. Majoritatea litigiilor civile și multe cazuri penale din Norvegia sunt rezolvate prin mediere (p. 163).

de a preveni violența – niciun control social, nicio poliție sau tribunal. Cumva, un Semai învață în mod automat întotdeauna să-și țină în frâu strâns impulsurile agresive.”¹¹ Prima dată când Semai au participat la un război a fost atunci când britanicii i-au recrutat pentru a lupta împotriva insurecției comuniste la începutul anilor 1950. În mod clar, războiul nu este o fatalitate și cu siguranță nu este o necesitate umană: mai degrabă, este o consecință a aranjamentelor politice, sociale și economice, iar aceste aranjamente sunt ale noastre, pe care le putem modela.

Nu sunt naturale dominația și autoritatea?

În zilele noastre, este mai greu să faci justificări ideologice pentru stat. Un volum masiv de cercetări demonstrează că multe societăți umane au fost ferm egalitare și că, chiar și în cadrul capitalismului, mulți oameni continuă să formeze rețele și comunități egalitare. Pentru a reconcilia acest lucru cu opinia lor conform căreia evoluția este o chestiune de competiție dură, unii oameni de știință au postulat un „sindrom egalitar uman”, teoretizând că oamenii au evoluat pentru a trăi în grupuri apropiate și omogene, în care transmiterea genelor membrilor nu era asigurată de supraviețuirea individului, ci de supraviețuirea grupului.

Conform acestei teorii, cooperarea și egalitarismul au prevalat în cadrul acestor grupuri, deoarece era în interesul genetic al fiecăruia ca grupul să supraviețuiască. Între diferitele grupuri a avut loc o competiție genetică, iar grupurile care au făcut cea mai bună treabă în ceea ce privește îngrijirea membrilor lor au fost cele care și-au transmis genele. Competiția genetică directă între indivizi a fost înlocuită de competiția între diferite grupuri care foloseau strategii sociale diferite, iar oamenii au dezvoltat o serie întreagă de abilități sociale care au permis o mai bună cooperare. Acest lucru ar explica de ce, în cea mai mare parte a existenței umane, am trăit în societăți cu o ierarhie redusă sau inexistentă, până când anumite evoluții tehnologice au permis unor societăți să se stratifice și să-și domine vecinii.

Acest lucru nu înseamnă că dominația și autoritatea erau nenaturale și că tehnologia era un fruct interzis care a corupt o umanitate inocentă. De fapt, unele societăți de vânători-culegători erau atât de patriarhale încât foloseau violul în grup ca formă de pedeapsă împotriva femeilor, iar unele societăți cu agricultură și unelte de metal au fost extrem de egalitare. Unele dintre popoarele din nord-vestul Pacificului nord-american erau vânători-culegători sedentari și aveau o societate puternic stratificată, cu o clasă de sclavi. Iar la capătul opus al spectrului tehnologic, grupurile de vânători-culegători nomazi din Australia erau dominate de bătrâni de sex masculin. Bărbații mai în vârstă puteau avea mai multe soții, bărbații mai tineri nu aveau niciuna, iar femeile erau în mod evident împărțite ca o proprietate socială.¹²

Oamenii sunt capabili atât de comportamente autoritare, cât și de comportamente anti-autoritare. Societățile orizontale care nu erau în mod intenționat anti-autoritare ar fi putut dezvolta cu ușurință ierarhii coercitive atunci când noile tehnologii au făcut acest lucru posibil și chiar și fără multă tehnologie ar fi putut face viața un iad pentru grupurile considerate inferioare. Se pare că cele mai frecvente forme de inegalitate în rândul societăților altfel egalitare au fost discriminarea de gen și de vârstă, care ar putea obişnui o societate cu inegalitatea și ar putea crea prototipul unei structuri de putere – guvernarea de către bărbații mai în vârstă. Această structură ar putea deveni mai puternică în timp, odată cu dezvoltarea uneltelor și armelor de metal, a surplusurilor, a orașelor și altele asemenea.

Totuși, ideea este că aceste forme de inegalitate nu erau inevitabile. Societățile care au dezaprobat comportamentele autoritare au evitat în mod conștient creșterea ierarhiei. De fapt, multe societăți au renunțat la organizarea centralizată sau la tehnologiile care permit dominația. Acest lucru arată că istoria nu este o pistă cu sens unic. De exemplu, marocanii Imazighen, sau berberii, nu au format sisteme

¹¹ Robert K. Dentan, *The Semai: A Nonviolent People of Malaya*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1979, p. 59.

¹² Dmitri M. Bondarenko and Andrey V. Korotayev, *Civilizational Models of Politogenesis*, Moscow: Russian Academy of Sciences, 2000.

politice centralizate în ultimele secole, chiar dacă alte societăți din jurul lor au făcut-o. „Înființarea unei dinastii este aproape imposibilă”, a scris un comentator, „datorită faptului că șeful se confruntă cu o revoltă constantă care, în cele din urmă, devine un succes și readuce sistemul la vechea ordine anarhică descentralizată”.¹³

Care este factorul care permite societăților să dezvolte dominare și autoritate coercitivă? Un studiu de Christopher Boehm, cercetând o mulțime de societăți egalitare pe toate continentele, incluzând popoare care au trăit ca horticultori, culegători, agricultori, și păstori, a aflat că factorul comun este o dorință conștientă de a rămâne egalitari; o cultură anti-autoritară. „Cauza primară și imediată a comportamentului egalitar este o determinare moralistă din partea principalilor actori politici ai unui grup local că niciunui dintre membrii săi nu ar trebui să i se permită să-i domine pe ceilalți.”¹⁴ În loc de cultura fiind determinată de condițiile materiale, cultura formează structurile sociale care reproduc condițiile materiale ale unui popor.

În unele situații o formă de conducere este inevitabilă, deoarece unii oameni au mai multe abilități sau o personalitate mai carismatică. Societăți intenționate egalitare răspund la aceste situații prin evitarea completă a instituționalizării poziției de lider, prin evitarea acordării privilegiilor speciale pentru lider sau prin crearea unei culturi care face imoral pentru acea persoană să își consolideze conducerea sau să dobândească putere asupra altora. Pozițiile de lider se schimbă de la o situație la alta în funcție de ce abilități sunt necesare în scenariul respectiv. Liderii într-o vânătoare sunt diferiți de liderii într-o construcție de casă sau o ceremonie. Dacă o persoană în poziție de lider încearcă să preia mai multă putere sau să domine pe cei din jur, restul grupului folosește „mecanisme de nivelare intenționale”: comportamente cu scopul de a-l aduce pe lider cu picioarele pe pământ. Spre exemplu, în multe societăți de vânători-culegători anti-autoritare, cel mai performant vânător într-o bandă este criticat și batjocorit dacă este observat dându-se mare sau folosindu-și talentele pentru a-și umfla egoul și nu pentru binele întregului grup.

Dacă aceste presiuni sociale nu funcționează, sancțiunile se măresc, și în multe societăți egalitare ultimul recurs este exilarea sau uciderea unui lider care este nevindecabil autoritar, cu mult înainte ca acel lider să aibă șansa de a-și asuma puteri coercitive. Aceste „ierarhii de dominație inversă”, în care liderii trebuie să se supună voinței populare pentru că sunt incapabili să-și mențină poziția de conducere fără sprijin, au apărut în multe societăți diferite și au funcționat pentru perioade lungi de timp. Unele dintre societățile documentate de cercetarea lui Boehm au un „chief” sau un șaman care joacă un rol ritual sau au rolul de a fi un mediator imparțial în conflicte; alții aleg un lider în vremuri tulbure, sau au un șef de pace și un șef de război. Dar aceste poziții de conducere nu sunt coercitive, și peste sute de ani nu s-au transformat în roluri autoritare. Deseori oamenii care umplu aceste roluri le văd ca o responsabilitate socială, de care vor să scape repede din cauza nivelului ridicat de critică și responsabilitate de care se lovesc când le ocupă.

Civilizația europeană a demonstrat că are o toleranță excesivă pentru autoritarism prin comparație cu societățile egalitare descrise în cercetările lui Boehm. Însă, în timp ce sistemele politice și economice care aveau să devină statul modern și capitalismul se dezvoltau în Europa, au fost câteva revolte care demonstrează că și aici, autoritatea a fost o impunere. Una dintre cele mai mari din aceste revolte a fost Războiul Țărănesc German. În 1524 și 1525, în jur de 300.000 de țărani insurgenți, împreună cu niște săteni și nobilitate mai mică, s-au revoltat împotriva proprietarilor și ierarhia bisericească într-un război care a rezultat în 100.000 de oameni morți în Bavaria, Saxonia, Thüringen, Schwaben, Alsacia, și în părți care acum sunt Elveția și Austria. Prinții și clerul creșteau gradual taxele pentru a plăti pentru costuri militare și administrare în creștere, în timp ce a crescut puterea guvernului. Artezanii și muncitorii satelor erau afectați de aceste taxe, dar țăranii au primit cea mai grea povară. Pentru a-și crește puterea și venitul, prinții au forțat țărani liberi în iobăgie, și au resuscitat Legea Civilă Romană,

¹³ Harold Barclay, *People Without Government: An Anthropology of Anarchy*, London: Kahn and Averill, 1982, p. 98.

¹⁴ Christopher Boehm, „Egalitarian Behavior and Reverse Dominance Hierarchy,” *Current Anthropology*, Vol. 34, No. 3, June 1993.

care a instituit deținerea privată a pământului, un pas înapoi de la sistemul feudal în care pământul era un acord între țăran și domn care implica drepturi și obligații.

Întretimp, elemente ale vechii ierarhii feudale, cavaleria și clerul, deveneau nefolositoare și intrau în conflict cu alte elemente a clasei conducătoare. Noua clasă mercantilă, și alți prinți progresivi, se opuneau privilegiilor clerului și structura conservativă a bisericii catolice. O nouă structură mai puțin centralizată care putea pune putere în concilii în sate și orașe, precum sistemul propus de Martin Luther, ar permite ascensiunea noii clase politice.

În anii imediat înainte de război, câțiva profeți anabaptiști începeau să călătorească prin zonă răspândind idei împotriva autorității politice, doctrină bisericească, chiar și idei împotriva reformelor lui Martin Luther. Printre acești oameni se numără Thomas Dreschel, Nicolas Storch, Mark Thomas Stübner, și cel mai cunoscut, Thomas Müntzer. Unii susțineau libertate religioasă completă, sfârșirea botezării non-voluntare, și abolirea guvernului de pe pământ. Evident, au fost persecutați de autoritățile catolice și susținători ai lui Luther și interziși de la multe orașe, dar au continuat să călătorească în Bavaria, Boemia și Elveția, obținând susținători și încurajând revolte ale țăranilor.

În 1524, țărani și muncitori urbani s-au întâlnit în regiunea Schwarzwald a Germaniei și au redactat cele 12 Articole a Pădurii Negre, și mișcarea creată s-a răspândit repede. Articolele, cu referire la scripturi Biblice ca justificare, au cerut abolirea iobăgiei și libertate pentru toți oamenii; puterea municipală pentru oameni să aleagă și să alunge preoți; abolirea taxelor pe vaci și moștenire; acces liber la apă, vânătoare, pescuit și păduri; și restaurarea pământurilor comunale expropriate de nobilime. Alt text printat și circulat în cantități masive de insurgenți a fost Bundesordnung, ordinul federal, care răspândea un model de ordin social bazat pe municipii federate. Elementele mai puțin _!!!!_ ale mișcării erau și mai radicale, judecate după acțiunile și folclorul lăsat în urmă; scopul lor era să șteargă nobilimea de pe fața pământului și să facă o utopie mistică.

Tensiunea socială a crescut pe parcursul anului când autoritățile încercau să prevină revoltă totală prin oprirea întrunirilor rurale, precum festivale și cununii. În August 1524, situația s-a declanșat în Stühlingen în regiunea Pădurea Neagră. O contesă a ordonat ca țăranii să îi dea o recoltă specială pentru o sărbătoare bisericească. Însă, țăranii au refuzat să plătească toate taxele și au format o armată de 1200 de oameni, sub conducerea unui fost mercenar, Hans Müller. Ei au mărșuit către satul Waldshut și s-au alăturat locuitorii, apoi s-au îndreptat spre Stühlingen și au asediat locul. Realizând că au nevoie de un fel de structură militară și au decis să aleagă căpitani, sergenți și caporali. În septembrie s-au apărut de o armată habsburgă într-o bătălie nedecisivă, și prin urmare au refuzat să-și lase armele și să ceară iertare când au fost îndrumați să facă astfel. Toamna aceea, greve ale țăranimii, refuzuri să plătească zeciuiala și revolte au izbucnit în regiune, în timp ce politica țăranilor a fost extinsă de la plângeri individuale la o respingere a sistemului feudal în întregime.

Cu dezechetul de primăvară a anului 1525, lupta s-a reluat cu brutalitate. Armatele țăranimii au ocupat orașe și au executat numere largi din nobilime și cler. Dar în Februarie, Liga Schwabă, o alianță a nobilimii și clerul din regiune, a obținut o victorie în Italia, unde se luptau de partea lui Charles al V-lea, și puteau să aducă trupele înapoi și să se dedice la distrugerea țăranilor. Întretimp, Martin Luther, burgherii, și prinții progresivi și-au retras sprijinul și au strigat pentru anihilarea țăranilor revoluționari; ei voiau să reformeze sistemul, nu să-l distrugă, și răscoala care deja a destabilizat suficient structura de putere. Într-un final, pe 15 mai 1525, armata principală țărănească a fost învinsă la Frankenhausen; Müntzer și alți lideri cu influență au fost capturați și executați, iar revolta a fost oprită. Dar, în anii următori mișcarea anabaptistă s-a răspândit în Germania, Elveția, și Olanda, și revolte țărănești au continuat să izbucnească, cu speranța că într-o zi biserica și statul vor fi distruse.

Statele moderne și democratice au reușit să se stabilească în următoarele secole, dar au fost mereu bânuite de fantoma rebeliunii de dedesubt. În societăți statale, abilitatea de organizare fără ierarhii încă există și astăzi, și posibilitatea rămâne de a crea culturi anti-autoritare care pot aduce așa-ziși lideri cu picioarele pe pământ. Corespunzător, multă din rezistența împotriva autorităților globale este organizată în mod orizontal. Mișcarea mondială anti-globalizare s-a născut în mare parte din rezistența Zapatistilor din Mexic, autonomiști și anarhiști din Europa, fermieri și muncitori din Coreea, și revolte

populare împotriva instituțiilor financiare precum FMI, izbucnind în toată lumea de la Africa de Sud la India. Zapatistii și autonomiștii se remarcă în special prin culturile lor anti-autoritare, o rupere de ierarhia Marxist-Leniniștilor care au dominat lupte internaționale în generații anterioare.

Mișcarea anti-globalizare s-a dovedit a fi o forță mondială în Iunie 1999, când sute de mii de oameni din orașe de la Londra, Anglia la Port Harcourt, Nigeria s-au dus în străzi pentru Carnavalul Împotriva Capitalismului J18(J18 Carnival Against Capitalism); în Noiembrie anului acela, participanți în aceeași mișcare au șocat lumea prin oprirea reuniunii Organizației Mondiale a Comerțului în Seattle.

Cel mai remarcabil lucru despre această rezistență globală e că a fost creată orizontal, de către diverse organizații și grupe inovând noi forme de consens. Această mișcare nu a avut lideri și a încurajat opoziție constantă la toate formele de autoritate care se dezvoltă în rangurile lor. Cei care au încercat să se pună într-un rol permanent de șef sau purtător de cuvânt au fost ostracizați – sau chiar tratați cu o plăcintă în față, ca organizatorul Medea Benjamin la Forumul Social US în 2007.

În lipsa conducerii, organizație formală minimă, constanta critică a dinamicilor interne de putere, studierea a mai multor forme de organizare egalitare, activiștii anti-globalizare au continuat să obțină mai multe victorii tactice. În Praga în septembrie anului 2000, 15.000 de protestatari au copleșit prezența masivă de poliție și au întrerupt ultima zi a întrunirii FMI-ului. În Quebec City în aprilie 2001, protestatarii au încălcat gardul de securitate în jurul unei întruniri unde se plănuia Zona de Comerț Liber a Americilor(FTAA); poliția a procedat să umple orașul cu atât de mult gaz lacrimogen încât a pătruns și în clădirea unde întrunirea avea loc. Prin urmare, mulți cetățeni ai orașului au favorizat protestatarii. Poliția a fost nevoită să crească represiunea pentru a conține mișcarea anti-globală în continuă creștere: au arestat 600 de protestatari și vătămat 3 cu foc de armă la întrunirea UE în Suedia în 2001, și o lună mai târziu au ucis anarhistul Carlo Giuliani la întâlnirea G8 la Genova, unde 150.000 de oameni s-au adunat pentru a protesta conferința celor 8 cele mai puternice guverne din lume.

Rețeaua Dissent! a apărut din mișcarea europeană anti-globalizare pentru a organiza proteste mari împotriva întrunirii G8 în Scoția în 2005. Rețeaua a mai organizat și tabere de protest și baricade împotriva întrunirii G8 din Germania în 2007, și a ajutat la mobilizarea împotriva adunării G8 din Japonia în 2008. Fără o conducere centralizată sau ierarhie, rețeaua a facilitat comunicarea între grupuri aflate în diferite orașe și țări, și a organizat întâlniri mari pentru a discuta și decide asupra strategiilor pentru următoarele acțiuni împotriva G8. Strategiile intenționau să permită abordări diverse astfel încât mai multe grupuri să poată coordona acțiuni cu sprijin reciproc în loc să execute ordine date de o organizație centralizată. Spre exemplu, un plan de baricadă ar putea desemna un drum care duce spre zona întrunirii ca fiind o zonă pentru oameni care preferă tactici pașnice sau teatrale, în timp ce alta intrare ar putea fi desemnată pentru oameni care doresc să construiască baricade și care vor să se protejeze împotriva poliției. Aceste adunări strategice au atras oameni dintr-o mulțime de alte țări și au inclus traduceri în mai multe limbi. Apoi, broșuri, anunțuri, documente de poziție și criticări au fost traduse și încărcate pe un website. Formele anarhiste de coordonare folosite de protestatari s-au dovedit în mod repetat a fi eficiente în contrarea și uneori chiar și în dejucarea poliției și media corporatistă, care se bucura de echipe de mii de profesioniști plătiți, infrastructură avansată de comunicare și supraveghere și resurse cu mult în afara a ce era disponibil mișcării.

Mișcarea anti-globalizare poate fi contrastată cu mișcarea anti-război care a apărut prin consecință de la așa-zisul Război împotriva Terorii(War on Terror). După 11 Septembrie 2001, lideri mondiali au dorit să suprimă mișcarea anti-capitalistă în creștere prin identificarea terorismului ca inamicul numărul unu, astfel restructurând narativa conflictului global. În urma prăbușirii Blocului Sovietic și sfârșitului Războiului Rece, au avut nevoie de un nou război și o nouă opoziție. Oamenii trebuiau să-și vadă opțiunile ca o alegere între puteri ierarhice – democrație statală sau teroriști fundamentalisti – în loc de o alegere între dominare și libertate. În mediul conservativ care a urmat după 11 Septembrie, mișcarea anti-război a fost copleșită rapid de grupuri reformiste și organizate ierarhic. Deși mișcarea a început ca fiind cea mai numeroasă zi de protest în istoria umană pe 15 Februarie 2003, organizatorii au concentrat în mod intenționat energia participanților în ritualuri controlate rigid care nu se opuneau mașinării de război. În doi ani, mișcare anti-război a distrus complet avântul creat în timpul erei anti-globalizare.

Mișcarea anti-război nu putea să oprească ocuparea Iraq-ului sau să se susțină pe ea însăși, pentru că oamenii nu sunt nici împlinuți nici satisfăcuți prin participarea pasivă la un spectacol simbolic. Prin contrast, puterea rețelelor descentralizate poate fi văzută în multele victorii ale mișcării anti-globalizare: întrunirile se opriseră, colapsarea OMC-ului și FTAA, scăderea dramatică a FMI-ului și Băncii Mondiale.¹⁵ Această mișcare non-ierarhică a demonstrat că oamenii care doresc să se elibereze de domniare și că au abilitatea de a coopera într-o manieră anti-autoritară chiar și în grupuri mari de străini din diferite națiuni și culturi.

Deci de la studii științifice ale istoriei umane la protestatari făcând istorie astăzi, dovezile se contrazic imens cu ideea statală a naturii umane. În loc de descendența de la o ancestrie autoritară brutală supusă mai târziu într-un sistem competitiv bazat pe obediență la autoritate, omenirea nu a avut nicio traiectorie liniară. Începuturile noastre par a se caracteriza printr-o gamă variegată de egalitarism strict și ierarhie la scară mică cu o distribuție relativ egală a averii. Când ierarhiile coercitive au apărut, nu s-au răspândit peste tot imediat, și deseori au provocat rezistență majoră. Chiar și în societăți dominate de structuri autoritare, rezistența era o parte din realitatea socială la fel de mare ca dominarea și obediența. Mai departe, statul și civilizația autoritară nu sunt ultimele stopuri în drum. Deși o revoluție globală nu s-a reușit încă, avem multe exemple de societăți post-stat, din care putem scoate indicii pentru un viitor non-statal, apatrid.

Acum jumătate de secol, antropologul Pierre Clastres a concluzionat că societățile non-statale și anti-autoritare pe care le-a studiat în America de Sud nu erau rămășițe dintr-o eră primordială, cum au presupus alții din Occident. El a propus că de fapt, ele erau foarte conștiente de posibila apariție a statului și că s-au organizat pentru a evita acest lucru. E chiar evident că multe din ele erau societăți post-statale, create de refugiați și rebeli care au fugit sau au usurpat state anterioare. De asemenea, anarhistul Peter Lamborn Wilson a propus că societățile anti-autoritare din estul Americii de Nord s-au format prin rezistență la societățile ierarhice din Hopewell, și cercetări recente par să confirme acest lucru. Ceva ce alții au interpretat ca fiind etnietăți neistorice erau rezultatul unor mișcări politice.

Cazacii care trăiau în frontierele rusești oferă alt exemplu al acestui fenomen. Societățile lor erau fondate de oameni fugând de iobăgie și alte probleme cauzate de oprimare guvernamentală. Au învățat echitație și au dezvoltat abilități marțiale impresionante pentru a supraviețui într-un mediu de frontieră și pentru a se apăra de state vecine. Eventual, au fost percepuți ca fiind o etnie distinctă cu o autonomie privilegiată, și țarul, pe care strămoșii lor îl denunțaseră, i-a vrut ca aliați militari.

Potrivit politologului de la Yale James C. Scott, totul despre aceste societăți – de la plantele cultivate la sistemul de rudenie – pot fi interpretate ca strategii sociale anti-autoritare. Scott documentează Popoarele Dealurilor din Sud-estul Asiei, o aglomerație de societăți care există pe terenuri dificile unde structurile fragile ale statului se confruntă cu un dezavantaj sever. Pentru sute de ani, acești oameni au rezistat dominării de către stat, incluzând războaie frecvente de cucerire sau exterminare purtate de către Imperiul Chinez și perioade de atacuri continue de la sclavagii. Diversitatea lingvistică și culturală este exponențial mai mare în acele dealuri decât în orezăriile controlate de stat, unde monocultura predomină. Popoarele Dealurilor vorbesc des în multiple limbi și aparțin la mai multe etnii. Organizarea lor socială este bine formată pentru împrăștiere și reunificare rapidă și ușoară, permitându-le să scape de asalturi și să poartă războaie de gherilă. Sistemele lor de rudenie sunt bazate pe relații suprapuse și redundante care creează o rețea socială puternică și limitează formalizarea puterii. Culturile lor orale sunt mai descentralizate și flexibile față de alte culturi scrise, unde dependența de cuvântul scris încurajează ortodoxie și oferă putere exagerată celor cu resursele de a păstra registre.

Popoarele Dealurilor au o relație interesantă cu statele înconjurătoare. Oamenii văilor îi consideră a fi „strămoși întruhipați”, deși ei s-au format din cauza civilizațiilor din văi. Ei sunt post-stat, nu pre-stat, dar ideologia statală refuză să recunoască o categorie precum „post-stat” pentru că statul se consideră a fi apogeul progresului. Oamenii văilor se îndreptau frecvent către dealuri pentru a trăi mai liber; însă

---

¹⁵ Victoriile mișcării și eșecurile FMI-ului și Băncii Mondiale sunt propuse de David Graeber în „The Shock of Victory,” *Rolling Thunder* no. 5, Spring 2008.

narativele și mitologiile Chinezilor, Vietnamezilor, Birmanezilor și a altor civilizații autoritare în secolele până la Al Doilea Război Mondial par a fi făcute pentru a preveni membrilor sale să se întoarcă la cei percepuți ca „barbari”. Potrivit unor cercetători, Marele Zid Chinezesc a fost construit atât pentru a ține chinezii înăuntru cât și pentru a ține barbarii afară; dar în civilizațiile văilor ale Chinei și Sud-estul Asiei, mituri, limbi, și ritualuri care ar putea explica astfel de dezertări culturale erau suspicios de absente. Cultura a fost folosită ca un alt fel de Mare Zid pentru a păstra integritatea acestor civilizații fragile. Nu-i de mirare că „barbarii” au renunțat la limba scris în favoarea unei culturi orale descentralizate: fără registre scrise și o clasă specializată de scribi, istoria devenise proprietate comună în loc de o unealtă pentru îndoctrinare.

Departe de a fi un avans social necesar pe care oamenii îl acceptă cu rapiditate, statul este o impunere de care mulți oameni vor să scape. Un proverb de la birmanezi exprimă acest lucru: „Este ușor pentru un supus să găsească un stăpân, dar greu pentru un stăpân să găsească un supus.” În Sud-estul Asiei, până în ultima vreme, scopul primar al războiului nu era cucerirea teritoriilor, ci capturarea supușilor, deoarece oamenii fugeau spre dealuri frecvent pentru a crea societăți egalitare.¹⁶ Este ironic că atât de mulți oameni sunt convinși că avem o nevoie esențială de stat, cand adevărul este că statul are nevoie de noi.

O concepție mai largă despre persoană

Acum o sută de ani, Piotr Kropotkin, geograful rus și teoreticianul anarhist, a publicat cartea revoluționară „Ajutor Reciproc” („Mutual Aid”), unde propune că tendința oamenilor de a se ajuta între ei într-un spirit de solidaritate, a fost un factor mai important în evoluția umană decât competiția. Putem observa comportamente cooperative având un rol similar în supraviețuirea a multor specii de mamifere, păsări, pești și insecte. Totuși, ideea persistă că oamenii sunt natural egoiști, competitivi, războinici, și dominați de masculi. Această credință este bazată pe o reprezentare greșită a popoarelor așa-zis primitive ca fiind brutale, și că statul este o forță necesară pentru a crea pace.

Cei din Occident care se consideră apogeul evoluției umane de obicei privesc vânătorii-culegători și alte popoare non-statale ca artefacte din trecut, chiar dacă încă sunt în viață în prezent. Făcând asta, ei presupun că istoria este o progresie inevitabilă de la mai puțin complex la mai complex, și că civilizația Occidentală este mai complexă decât alte culturi. Dacă istoria este organizată în Epoca de Piatră, Epoca de Bronz, Epoca de Fier, Epoca Industrială, Epoca de Informație și așa mai departe, cineva care nu folosește unelte de metal trebuie să trăiască în Epoca de Piatră, nu? Dar este eurocentric să presupui că un vânător-culegător care știe folosurile a 1000 de plante diferite este mai puțin sofisticat decât un operator de centrală nucleară care știe să apese 1000 de butoane dar nu știe de unde îi vine mâncarea.

Poate capitalismul este capabil de producție și distribuție la o scală nemaivăzută, dar în același timp această societate este tragic de incapabilă să mențină pe toată lumea hrănită și sănătoasă, și nu a existat niciodată fără inegalități dezgustătoare, oprimare și devastare a mediului. Se poate spune că membrii societății noastre sunt incapabili din punct de vedere social, dacă nu chiar primitivi, când vine vorba de abilitatea de cooperare și de a ne organiza fără control autoritar.

O perspectivă nuanțată a societăților non-statale arată că au propriile forme dezvoltate de organizare socială și propriile lor istorii complexe, ambele se contrazic cu noțiunea Vestică despre caracteristici umane „naturale”. Diversitatea imensă a comportamentelor umane care sunt considerate normale în diferite societăți pune sub semnul întrebării ideea naturii umane.

Înțelegerea noastră despre natura umană influențează direct ceea ce anticipăm de la oameni. Dacă oamenii sunt natural egoiști și competitivi, nu ne putem aștepta să trăim într-o societate cooperantă. Când vedem cât de diferit alte culturi au caracterizat natura umană, putem observa că natura umană e

---

¹⁶ Alineatele despre Popoarele Dealurilor sunt bazate pe James C. Scott, „Civilizations Can't Climb Hills: A Political History of Statelessness in Southeast Asia,” lectură la Brown University, Providence, Rhode Island, February 2, 2005.

o idee culturală, o mitologie idealizată și normativă care justifică felul în care o societate este organizată. Civilizația Occidentală dedică o cantitate imensă de resurse pentru controlul social, poliție, și producție culturală care întăresc valori capitaliste. Ideea Vestică a naturii umane funcționează ca parte din acest control social, descurajând rebeliunea împotriva autorității. Suntem învățați din copilărie că în absența autorității viața umană ar involucra în haos.

Această perspectivă a naturii umane a fost avansată de Thomas Hobbes și alți filosofi europeni pentru a explica originile și scopul Statului; asta a marcat o schimbare către argumente științifice într-o perioadă când argumentele divine nu mai erau suficiente. Hobbes și contemporanii lui nu aveau acces la informațiile psihologice, istorice, arheologice și etnografice pe care le avem astăzi, și gândirea lor era influențată de secole de învățături creștine. Chiar și acum când avem la îndemână o abundență de informație care se contrazice cu învățăturile creștine și știința politică statală, concepția populară a naturii umane nu s-a schimbat dramatic. De ce suntem încă așa de prost educați? A doua întrebare va răspunde la prima: cine controlează educația în societatea noastră? Cu toate acestea, cei care contrazic dogma autoritară se confruntă cu o luptă grea împotriva acuzației de „romantism”.

Dar dacă natura umană nu este fixă, și poate include o gamă largă de posibilități, nu putem folosi o doză romantică de imaginație pentru a vizualiza noi posibilități? Acțiunile de rebeliune care se întâmplă în societatea actuală, de la tabăra de pace din Faslane la Piețele Foarte Foarte Libere (Really Really Free Markets), conțin semințele unei societăți deschise și pașnică. Răspunsuri populare la dezastre naturale precum uraganul Katrina în New Orleans arată toată lumea are potențialul să coopereze când ordinea socială dominantă este întreruptă. Aceste exemple ne îndrumă spre o concepție mai largă despre persoană – o înțelegere a ființelor umane ca fiind creaturi capabile de o gamă largă de comportamente.

Se poate spune că egoismul este natural, că oamenii inevitabil trăiesc în concordanță cu propriile lor dorințe și experiențe. Dar egoismul nu trebuie să fie competitiv sau indiferent față de ceilalți. Relațiile noastre se extind mult mai departe de corpurile și mințile noastre – trăim în comunități, depindem de ecosisteme pentru mâncare și apă, și avem nevoie de prieteni, familie și iubiți pentru sănătatea noastră emoțională. Fără competiție și exploatare instituționalizată, interesul egoist al unei persoane se suprapune cu interesele comunității sale și mediului. Considerând relațiile noastre cu prietenii și natura ca părți fundamentale din noi înșine ne extinde simțul de conexiune cu lumea și responsabilitatea față de ea. Nu este în interesul nostru să fim dominați sau să dominăm pe alții; prin dezvoltarea unei concepții mai largi ale persoanei, ne putem structura mai potrivit viețile și comunitățile.

Lecturi Recomandate

Robert K. Dentan, *The Semai: A Nonviolent People of Malaya*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1979.

Christopher Boehm, „Egalitarian Behavior and Reverse Dominance Hierarchy,” *Current Anthropology*, Vol.34, No.3, June 1993.

Pierre Clastres, *Society Against the State*, (1974), New York: Zone Books, 1987.

Leslie Feinberg, *Transgender Warriors: Making History from Joan of Arc to Dennis Rodman*, Boston: Beacon Press, 1997.

David Graeber, *Fragments of an Anarchist Anthropology*, Chicago: Prickly Paradigm Press, 2004.

Colin M. Turnbull, *The Forest People*, New York: Simon & Schuster, 1961.

James C. Scott, *Domination and the Arts of Resistance: Hidden Transcripts*, New Haven: Yale University Press, 1990.

Bob Black, „The Abolition of Work,” 1985. *

David Graeber & David Wengrow, *The Dawn of Everything, A New History of Humanity*, 2022.

2. Decizii

Anarhia este absența conducătorilor. Oamenii liberi nu urmează ordine; ei fac propriile decizii și cad de acord cu respectivele comunități, și dezvoltă metode comune pentru a pune aceste decizii în practică.

Cum vor fi luate deciziile?

N-ar trebui să existe vreo îndoială că oamenii pot să ia decizii în moduri non-ierarhice, egalitare. Majoritatea societăților umane au fost non-statale, și multe societăți non-statale nu au fost guvernate de ordinea vreunui „Măreț”, ci prin adunări comune folosind o formă de consens. Numeroase societăți bazate pe consens au supraviețuit pentru mii de ani, chiar și prin colonialism european până în ziua de azi, în Africa, Australia, Asia, continentele americane, și în periferiile Europei.

Persoanele care provin din societăți în care puterea de decizie a fost monopolizată de stat și de corporații pot întâmpina inițial dificultăți în a lua decizii în mod egalitar, dar acest lucru devine mai ușor cu practică. Din fericire, cu toții avem o oarecare experiență în ceea ce privește luarea deciziilor în mod orizontal. Majoritatea deciziilor pe care le luăm în viața de zi cu zi, cu prietenii și, sperăm, și cu colegii și familia, le luăm mai degrabă pe baza cooperării decât a autorității. Prietenia este prețioasă pentru că este un spațiu în care interacționăm de la egal la egal, în care opiniile noastre sunt apreciate indiferent de statutul nostru social. Grupurile de prieteni folosesc în mod obișnuit consensul informal pentru a decide cum să petreacă timpul împreună, să organizeze activități, să se ajute reciproc și să răspundă la provocările din viața de zi cu zi. Așadar, cei mai mulți dintre noi înțeleg deja consensul în mod intuitiv; este nevoie de mai multă practică pentru a învăța cum să ajungem la un consens cu persoane care sunt semnificativ diferite de noi, în special în grupuri mari sau atunci când este necesar să coordonăm activități complexe, dar este posibil.

Consensul nu este singurul mod de a lua decizii care conferă putere. În anumite situații neprevăzute, grupurile care sunt cu adevărat asociații voluntare pot fi în continuare înfruntătoare pentru membrii lor atunci când folosesc procesul decizional majoritar. Sau o persoană care ia propriile decizii și acționează singură poate inspira alte zeci de persoane să ia măsuri similare sau să sprijine ceea ce a început, evitând astfel greutatea uneori sufocantă a adunărilor. În circumstanțe creative sau de inspirație, oamenii reușesc adesea să se coordoneze în mod spontan și haotic, producând rezultate fără precedent. Forma specifică de luare a deciziilor este doar un instrument, iar în cazul consensului sau al acțiunii individuale, ca și în cazul luării deciziilor prin majoritate, oamenii pot participa activ la utilizarea instrumentului respectiv după cum consideră necesar.

Anarhiștii coreeni au câștigat o oportunitate de a demonstra capacitatea oamenilor de a lua propriile decizii în 1929. Federația comunistă anarhistă coreeană (KACF) era o organizație uriașă la acea vreme, cu suficient sprijin pentru a putea declara o zonă autonomă în provincia Shinmin. Shinmin se afla în afara Coreei, în Manciuria, dar acolo trăiau două milioane de imigranți coreeni. Folosind adunări și o structură federativă descentralizată care a luat naștere în cadrul KACF, aceștia au creat consilii sătești, consilii districtuale și consilii zonale pentru a se ocupa de chestiuni legate de agricultura cooperativă, educație și finanțe. De asemenea, au format o armată condusă de anarhistul Kim Jwa-Jin, care a folosit tactici de gherilă împotriva forțelor sovietice și japoneze. Secțiunile KACF din China, Coreea și Japonia au organizat eforturi de sprijin internațional. Prinsă între staliști și armata imperială japoneză, provincia autonomă a fost în cele din urmă zdrobită în 1931. Dar, timp de doi ani, populații mari s-au eliberat

de autoritatea moșierilor și guvernatorilor și și-au reafirmat puterea de a lua decizii colective, de a-și organiza viața de zi cu zi, de a-și urmări visele și de a-și apăra aceste vise de armatele invadatoare.¹

Una dintre cele mai cunoscute istorii anarhiste este cea a Războiului Civil Spaniol. În iulie 1936, generalul Franco a lansat o lovitură de stat fascistă în Spania. Din punctul de vedere al elitei, a fost un act necesar; ofițerii militari, proprietarii de terenuri și ierarhia religioasă a națiunii erau îngroziți de mișcările anarhiste și socialiste în creștere. Monarhia fusese deja abolită, dar muncitorii și țăranii nu erau mulțumiți cu democrația reprezentativă. Lovitura de stat nu a decurs fără probleme. În timp ce în multe zone guvernul republican al Spaniei s-a rostogolit cu ușurință și s-a resemnat în fața fascismului, sindicatul anarhist al muncitorilor (CNT) și alți anarhiști care lucrau în mod autonom au format miliții, au ocupat arsenale, au luat cu asalt cazărmi și au învins trupe antrenate. Anarhiștii au fost deosebit de puternici în Catalonia, Aragon, Asturias și în mare parte din Andaluzia. De asemenea, muncitorii au învins lovitură de stat în Madrid și Valencia, unde socialiștii erau puternici, și în mare parte din Țara Bascilor. În zonele anarhiste, guvernul a încetat efectiv să mai funcționeze.

În aceste zone apatride din mediul rural spaniol din 1936, țăranii s-au organizat în funcție de principiile comunismului, colectivismului sau mutualismului, în funcție de preferințele lor și de condițiile locale. Ei au format mii de colective, în special în Aragon, Catalonia și Valencia. Unii au abolit toți banii și proprietatea privată; alții au organizat sisteme de cote pentru a se asigura că nevoile tuturor sunt satisfăcute. Diversitatea formelor pe care le-au dezvoltat este o dovadă a libertății pe care și-au creat-o singuri. Dacă odinioară toate aceste sate erau împotmolite în același context sufocant al feudalismului și al capitalismului în curs de dezvoltare, la câteva luni după ce au răsturnat autoritatea guvernamentală și s-au reunit în adunări sătești, au dat naștere la sute de sisteme diferite, unite de valori comune precum solidaritatea și autoorganizarea. Și au dezvoltat aceste forme diferite prin organizarea de adunări deschise și prin luarea în comun a deciziilor cu privire la viitorul lor.

Orașul Magdalena de Pulpis, de exemplu, a abolit complet banii. Un locuitor a relatat: „Toată lumea muncește și toată lumea are dreptul la ceea ce are nevoie în mod gratuit. Pur și simplu se duce la magazinul unde sunt furnizate proviziile și toate celelalte necesități. Totul este distribuit gratuit, cu o simplă notare a ceea ce a luat.”² Înregistrarea a ceea ce a luat fiecare a permis comunității să distribuie resursele în mod egal în perioadele de penurie și, în general, a asigurat responsabilitatea.

Alte colective și-au elaborat propriile sisteme de schimb. Acestea emiteau bani locali sub formă de bonuri, jetoane, carnete de rații, certificate și cupoane care nu purtau dobândă și nu erau negociabile în afara colectivității emitente. Comunitățile care au suprimat banii au plătit lucrătorii în cupoane în funcție de mărimea familiei – un „salariu de familie” bazat pe nevoile familiei și nu pe productivitatea membrilor săi care muncesc. Bunurile locale abundente, precum pâinea, vinul și uleiul de măsline, erau distribuite gratuit, în timp ce alte articole „puteau fi obținute prin intermediul cupoanelor la depozitul comunal. Bunurile excedentare erau schimbate cu alte orașe și sate anarhiste.”³ Au existat multe experimente cu noi sisteme monetare. În Aragon, existau sute de tipuri diferite de cupoane și de sisteme monetare, astfel încât Federația Colectivelor Țărănești din Aragon a decis în unanimitate să înlocuiască monedele locale cu un carnet de rații standard – deși fiecare colectiv a păstrat puterea de a decide cum vor fi distribuite bunurile și cantitatea de cupoane pe care o vor primi muncitorii.

După ce au preluat controlul asupra satelor lor, toate colectivele au organizat adunări deschise în masă pentru a discuta problemele și a planifica modul în care să se organizeze. Deciziile au fost luate prin vot sau prin consens. Adunările sătești se întruneau, în general, între o dată pe săptămână și o dată pe lună; observatorii străini care le supravegheau au remarcat că participarea era largă și entuziastă. Multe dintre satele colectivizate s-au unit cu alte colectivități pentru a pune în comun resursele, pentru a se ajuta reciproc și pentru a organiza schimburi comerciale. Colectivele din Aragon au donat sute de tone de alimente milițiilor de voluntari care îi rețineau pe fasciști pe front și au primit, de asemenea,

---

¹ Alan MacSimoin, „The Korean Anarchist Movement,” un discurs în Dublin, Septembrie 1991. MacSimoin face referire la Ha Ki-Rak, *A History of the Korean Anarchist Movement*, 1986.

² Sam Dolgoff, *The Anarchist Collectives*, New York: Free Life Editions, 1974, p. 73.

³ La fel ca nota de subsol anterioară, p. 73. Statisticile despre Graus vin din p. 140.

un număr mare de refugiați care au fugit de fasciști. Orașul Graus, de exemplu, cu o populație de 2.600 de locuitori, a primit și a sprijinit 224 de refugiați, dintre care doar 20 puteau munci.

În cadrul adunărilor, colectivele au discutat probleme și propuneri. Multe colective au ales comitete administrative, formate în general din jumătate de duzină de persoane, pentru a gestiona afacerile până la următoarea adunare. Adunările deschise:

au permis locuitorilor să știe, să înțeleagă și să se simtă atât de bine integrați mental în societate, să participe atât de mult la gestionarea treburilor publice, la responsabilități, încât recriminările, tensiunile care apar întotdeauna atunci când puterea de decizie este încredințată câtorva indivizi... nu au avut loc acolo. Adunările erau publice, obiecțiile, propunerile erau discutate public, toată lumea fiind liberă, ca și în adunările sindicale, să participe la discuții, să critice, să propună etc. Democrația se extindea la întreaga viață socială. În cele mai multe cazuri, chiar și individualiștii [localnicii care nu se alăturaseră colectivului] puteau lua parte la deliberări. Aceștia erau ascultați în aceeași măsură ca și colectivii.⁴

În cazul în care nu fiecare locuitor al satului era membru al colectivității, pe lângă adunarea colectivă putea exista și un consiliu municipal, astfel încât nimeni să nu fie exclus de la luarea deciziilor.

În multe colective s-a convenit că, dacă un membru încalcă o dată o regulă colectivă, el este mustrat. Dacă se întâmpla a doua oară, acesta era trimis la adunarea generală. Doar adunarea generală putea expulza un membru din colectiv; delegaților și administratorilor le era refuzată puterea punitivă. Puterea adunării generale de a reacționa la transgresiuni era, de asemenea, folosită pentru a împiedica persoanele cărora le fuseseră delegate sarcini să fie iresponsabile sau autoritare; delegații sau administratorii aleși care nu respectau deciziile colective sau uzurpau autoritatea erau suspendați sau înlăturați prin vot general. În unele sate care erau împărțite între anarhiști și socialiști, țăranii au format două colective una lângă alta, pentru a permite diferite moduri de a lua și de a impune decizii, mai degrabă decât să impună o singură metodă pentru toată lumea.

Gaston Leval a descris o adunare generală în satul Tamarite de Litera, în provincia Huesca, la care au fost lăsați să participe și țăranii necollectivi. Una dintre problemele aduse în discuție în cadrul reuniunii a fost aceea că mai mulți țărani care nu s-au alăturat colectivității și-au lăsat părinții în vârstă în grija colectivității, luând în același timp pământul părinților lor pentru a-l cultiva ca fiind al lor. Întregul grup a discutat problema și, în cele din urmă, a decis să adopte o propunere specifică: nu îi vor da afară din colectiv pe părinții în vârstă, dar au vrut să îi tragă la răspundere pe acei țărani, așa că au decis că aceștia din urmă trebuie să aibă grijă de părinții lor, altfel nu vor primi nici solidaritate, nici pământ din partea colectivului. În cele din urmă, o rezoluție asupra căreia a căzut de acord o întreagă comunitate va avea mai multă legitimitate și este mai probabil să fie urmată decât una transmisă de un specialist sau de un oficial guvernamental.

Deciziile importante se luau, de asemenea, în fiecare zi, la locul de muncă, pe câmp:

Activitatea colectivelor era condusă de echipe de muncitori, conduse de un delegat ales de fiecare echipă. Terenul era împărțit în zone cultivate. Delegații echipelor lucrau ca și ceilalți. Nu existau privilegii speciale. După o zi de muncă, delegații din toate echipele de lucru se întâlneau la locul de muncă și făceau aranjamentele tehnice necesare pentru munca de a doua zi... Adunarea lua decizii finale în toate chestiunile importante și dădea instrucțiuni atât delegaților de echipă, cât și comisiei administrative.⁵

Multe zone aveau, de asemenea, comitete districtuale care puneau în comun resursele tuturor colectivelor dintr-un district, acționând practic ca un centru de compensare pentru a face să circule surplusul de la colectivele care îl aveau către alte colective care aveau nevoie de el. Sute de colective s-au alăturat

⁴ Gaston Leval, *Collectives in the Spanish Revolution*, London: Freedom Press, 1975, pp. 206–207.

⁵ Sam Dolgoff, *The Anarchist Collectives*, New York: Free Life Editions, 1974, p. 113.

federațiilor organizate prin intermediul CNT sau UGT (sindicatul socialist al muncitorilor). Federațiile asigurau coordonarea economică, punând în comun resursele pentru a permite țăranilor să își construiască propriile fabrici de conserve de fructe și legume, adunând informații despre ce articole erau din abundență și care erau în criză și organizând sisteme de schimb uniforme. Această formă colectivă de luare a deciziilor s-a dovedit eficientă pentru cei aproximativ șapte-opt milioane de țărani implicați în această mișcare. Jumătate din terenurile din Spania antifascistă – trei sferturi din terenurile din Aragon – au fost colectivizate și auto-organizate.

În august 1937, la mai puțin de un an după ce țăranii anarhiști și socialiști au început să formeze colective, guvernul republican, controlat de staliști, s-a consolidat suficient de mult pentru a acționa împotriva zonelor fără lege din Aragon. Brigada Karl Marx, unități ale Brigăzii Internaționale și alte unități au dezarmat și dizolvat colectivele din Aragon, zdrobind orice rezistență și ducând numeroși anarhiști și socialiști libertari în închisorile și camerele de tortură pe care staliștii le înființaseră pentru a le folosi împotriva aliaților lor revoluționari.

Brazilia de astăzi se aseamănă cu Spania din 1936, în sensul că un mic procent din populație deține aproape jumătate din terenuri, în timp ce milioane de oameni nu au pământ și nici mijloace de subsistență. Ca răspuns, a apărut o mișcare socială majoră. Movimento dos Trabalhadores Rurais Sem Terra (MST), sau Mișcarea muncitorilor fără pământ, este formată din 1,5 milioane de muncitori săraci care ocupă terenuri nefolosite pentru a înființa colective agricole. De la înființarea sa în 1984, MST a obținut titluri de proprietate pentru 350 000 de familii care trăiesc în 2 000 de așezări diferite. Unitatea de bază a organizației este formată dintr-un grup de familii care trăiesc împreună într-o așezare pe terenurile ocupate. Aceste grupuri își păstrează autonomia și se auto-organizează în ceea ce privește aspectele legate de viața de zi cu zi. Pentru a participa la întâlnirile regionale, ele desemnează doi sau trei reprezentanți, care, în principiu, includ un bărbat și o femeie, deși în practică nu este întotdeauna așa. MST are o structură federativă; există, de asemenea, organisme de coordonare de stat și naționale. În timp ce cea mai mare parte a procesului de luare a deciziilor are loc la nivel de bază, cu ocupații de terenuri, agricultură și înființarea de așezări, MST se organizează și la niveluri superioare pentru a coordona proteste masive și blocări de autostrăzi pentru a face presiuni asupra guvernului să acorde titluri de proprietate asupra terenurilor pentru așezări. MST a dat dovadă de multă inovație și forță, organizând școli și protejându-se împotriva represiviilor frecvente ale poliției. Au dezvoltat practici de agricultură durabilă, inclusiv înființarea de bănci de semințe pentru semințe indigene, și au invadat și distrus plantațiile forestiere de eucalipt dăunătoare mediului și terenurile de testare pentru culturile modificate genetic.

În logica democrației, 1,5 milioane de oameni sunt considerați un grup prea mare pentru ca toată lumea să poată participa direct la luarea deciziilor; majoritatea ar trebui să încredințeze această putere politicianilor. Dar MST susține un ideal în care toate deciziile posibile rămân la nivel local. În practică, însă, de multe ori nu îndeplinesc acest ideal. Fiind o organizație masivă care nu urmărește să abolească capitalismul sau să răstoarne statul, ci mai degrabă să facă presiuni asupra acestuia, MST a fost adus în jocul politicii, în care toate principiile sunt de vânzare. În plus, o mare parte din membrii lor provin din comunități extrem de sărace și asuprite care, timp de generații, au fost controlate de o combinație de religie, patriotism, crimă, dependență de droguri și patriarhat. Aceste dinamici nu dispar atunci când oamenii intră în mișcare și cauzează probleme semnificative în cadrul MST.

De-a lungul anilor '80 și '90, au fost create noi așezări MST de către activiștii organizației care căutau persoane fără pământ în zonele rurale sau mai ales în favele, mahalalele urbane, care doreau să formeze un grup și să ocupe terenuri. Aceștia treceau printr-o perioadă de construire a bazei de două luni, în care organizau întâlniri și dezbateri pentru a încerca să creeze un sentiment de comunitate, afinitate și un teren politic comun. Apoi ar fi ocupat o bucată de teren nefolosit deținut de un mare proprietar, și ar fi ales reprezentanți pentru a se federa cu organizația mai mare și ar fi început să cultive. Activiștii care lucrau cu localul MST treceau periodic pe acolo pentru a vedea dacă așezarea avea nevoie de ajutor pentru a achiziționa unelte și materiale, pentru a rezolva disputele interne sau

pentru a se proteja de poliție, paramilitari sau de marii proprietari, toți aceștia complotând frecvent pentru a-i amenința și asasina pe membrii MST.

În parte datorită autonomiei fiecărei așezări, acestea au avut rezultate diferite. De obicei, stângiștii din alte țări descriu MST în mod romantic, în timp ce mass-media capitalistă braziliană îi prezintă pe toți ca pe niște huligani violenți care fură pământ și apoi îl vând. De fapt, portretizarea din mass-media capitalistă este corectă în unele cazuri, deși în niciun caz în majoritatea lor. Nu este ceva neobișnuit ca oamenii dintr-o nouă așezare să împartă terenurile și să se lupte ulterior pentru loturi. Unii ar putea să își vândă lotul unui proprietar local, sau să deschidă un magazin de băuturi alcoolice pe lotul lor și să alimenteze alcoolismul, sau să invadeze lotul vecinului, iar astfel de dispute de graniță sunt uneori rezolvate prin violență. Majoritatea așezărilor se împart în gospodării complet individualizate, separate, în loc să lucreze pământul în mod colectiv sau comun. O altă slăbiciune comună reflectă societatea din care provin acești lucrători fără pământ – multe dintre așezări sunt dominate de o cultură creștină, patriotică și patriarhală.

Cu toate că punctele sale slabe trebuie să fie abordate, MST a obținut o listă lungă de victorii. Mișcarea a obținut pământ și autosuficiență pentru un număr mare de oameni extrem de săraci. Multe dintre așezările create de aceștia se bucură de un nivel de trai mult mai ridicat decât mahalalele pe care le-au lăsat în urmă și sunt legate de un sentiment de solidaritate și de comunitate. Din orice punct de vedere, realizările lor reprezintă un triumf al acțiunii directe: ignorând legalitatea sau solicitând schimbarea celor puternici, peste un milion de oameni și-au câștigat singuri terenuri și controlul asupra propriilor vieți, mergând și făcându-și singuri treaba. Societatea braziliană nu s-a prăbușit din cauza acestui val de anarhie; dimpotrivă, a devenit mai sănătoasă, deși rămân multe probleme, atât în societate în general, cât și în așezări. În mare parte, depinde de circumstanțe dacă o anumită așezare este înputernicitoare și eliberatoare sau competitivă și opresivă.

Potrivit unui membru al MST care a lucrat timp de mai mulți ani într-una dintre cele mai periculoase regiuni din Brazilia, două luni nu au fost pur și simplu suficient timp în majoritatea cazurilor pentru a depăși formarea antisocială a oamenilor și pentru a crea un sentiment real de comunitate, dar a fost mult mai bine decât modelul predominant în perioada următoare. Pe măsură ce organizația a experimentat o grabă de creștere, mulți activiști au început să facă așezări de tip „palmă”, recrutând grupuri de străini, promițându-le pământ și trimițându-i în regiunile cu cel mai sărac sol sau cu cei mai violenți proprietari de terenuri, contribuind adesea la defrișări în acest proces. În mod firesc, acest accent pus pe rezultate cantitative a amplificat cele mai rele caracteristici ale organizației și, în multe privințe, a slăbit-o, chiar dacă puterea sa politică a crescut.⁶

Contextul acestui moment de cotitură pentru MST a fost alegerea președintelui Lula al Partidului Muncitorilor (PT) în 2003. Anterior, MST fusese autonomă: nu coopera cu partidele politice și nu permitea accesul politicienilor în organizație, deși mulți organizatori au folosit MST pentru a-și lansa carierele politice. Însă, odată cu victoria fără precedent a Partidului Muncitorilor, progresist și socialist, conducerea MST a încercat să interzică oricui din organizație să se exprime public împotriva noii politici agrare a guvernului. În același timp, MST a început să primească sume uriașe de bani de la guvern. Lula promisese că va da pământ unui anumit număr de familii, iar conducerea MST s-a grăbit să umple această cotă și să-și îngheșue propria organizație, abandonându-și baza și principiile. Mulți organizatori și lideri influenți ai MST, susținuți de așezămintele mai radicale, au criticat această colaborare cu guvernul și au făcut presiuni pentru o poziție mai anti-autoritară și, de fapt, până în 2005, când programul agrar al PT s-a dovedit a fi o dezamăgire, MST a început din nou să conteste cu înverșunare guvernul.

În ochii antiautoritarilor, organizația și-a pierdut credibilitatea și a dovedit încă o dată rezultatele previzibile ale colaborării cu guvernul. Dar în cadrul mișcării există încă multe motive de inspirație. Multe dintre așezăminte continuă să demonstreze capacitatea oamenilor de a depăși socializarea capi-

---

⁶ Criticile din frazele acestea sunt extrase dintr-un interviu cu Marcello, „Criticism of the MST,” February 17, 2009, Barcelona.

talistă și autoritară, dacă își asumă acest lucru. Poate cel mai bun exemplu sunt Comunas da Terra, o rețea de așezări care reprezintă o minoritate în cadrul MST, care cultivă pământul în comun, cultivă pământul în comun, cultivă un spirit de solidaritate, sfidează sexismul și mentalitățile capitaliste pe plan intern și creează exemple funcționale de anarhie. Este remarcabil faptul că oamenii din Comunas da Terra se bucură de un standard de viață mai ridicat decât cei care locuiesc în așezările individualizate.

Există exemple contemporane de organizare non-ierarhică și în America de Nord. În prezent, în Statele Unite există zeci de proiecte anarhiste care se desfășoară pe bază de consens. Procesul de luare a deciziilor prin consens poate fi folosit ad-hoc pentru a planifica un eveniment sau o campanie sau, mai permanent, pentru a administra un infoshop: un centru social anarhist care poate servi ca librărie radicală, bibliotecă, cafenea, spațiu de întâlnire, sală de concerte sau magazin gratuit. O întâlnire tipică ar putea începe cu voluntari care să ocupe posturile de facilitator și de notițe. Multe grupuri folosesc, de asemenea, un „vibes-watcher”, o persoană care se oferă voluntar să acorde o atenție deosebită emoțiilor și interacțiunilor din cadrul grupului, recunoscând că personalitatea este politică și că tradiția de a suprima emoțiile în spațiile politice derivă din separarea dintre public și privat, o separare pe care se bazează patriarhia și statul.

În continuare, participanții creează o agendă în care enumeră toate subiectele despre care vor să vorbească. Pentru fiecare subiect, ei încep prin a face schimb de informații. În cazul în care trebuie luată o decizie, ei discută până când găsesc un punct în care nevoile și dorințele tuturor converg. Cineva enunță o propunere care sintetizează contribuțiile tuturor, iar ei votează asupra ei: aprobă, se abțin sau blochează. Dacă o persoană se opune, grupul caută o altă soluție. Este posibil ca deciziile să nu fie întotdeauna prima alegere a tuturor, dar toată lumea trebuie să se simtă confortabil cu fiecare decizie pe care o adoptă grupul. Pe tot parcursul acestui proces, facilitatorul încurajează participarea deplină a tuturor și se asigură că nimeni nu este redus la tăcere.

Uneori, grupul nu este în măsură să rezolve o anumită problemă, dar opțiunea de a nu ajunge la nicio decizie demonstrează că, în cadrul consensului, sănătatea grupului este mai importantă decât eficiența. Astfel de grupuri se formează pe principiul asocierii voluntare – oricine este liber să plece dacă dorește, spre deosebire de structurile autoritare care pot refuza oamenilor dreptul de a pleca sau de a se scuti de un aranjament cu care nu sunt de acord. Conform acestui principiu, este mai bine să se respecte opiniile diferite ale membrilor unui grup decât să se impună o decizie care îi lasă pe unii oameni excluși sau reduși la tăcere. Acest lucru ar putea părea nepractic pentru cei care nu au participat la un astfel de proces, dar consensul a servit de ani de zile multor infoshopuri și proiecte similare din SUA. Folosind consensul, aceste grupuri au luat deciziile necesare pentru a organiza spații și evenimente, pentru a ajunge la comunitățile din jur, pentru a aduce noi participanți, pentru a strânge bani și pentru a rezista încercărilor guvernului local și ale liderilor de afaceri de a le închide. Mai mult, se pare că numărul proiectelor care folosesc consensul în SUA este în continuă creștere. Este adevărat că consensul funcționează cel mai bine în cazul persoanelor care se cunosc între ele și au un interes comun în a lucra împreună, fie că este vorba de voluntari care doresc să organizeze un info-shop, de vecini care vor să reziste la gentrificare sau de membri ai unui grup de afinitate care planifică atacuri împotriva sistemului – dar funcționează.

O nemulțumire frecventă este că adunările de consens durează mai mult, dar sunt ele cu adevărat mai puțin eficiente? Modelele autoritare de luare a deciziilor, inclusiv votul majoritar în care minoritatea este forțată să se conformeze deciziei majorității, ascund sau externalizează costurile lor reale. Comunitățile care folosesc mijloace autoritare pentru a lua decizii nu pot exista fără poliție sau o altă structură care să impună aceste decizii. Consensul exclude nevoia de aplicare și de pedeapsă prin faptul că se asigură că toată lumea este mulțumită în prealabil. Dacă luăm în considerare toate orele de muncă pe care o comunitate le pierde pentru a menține o forță de poliție, care este o mare consumatoare de resurse, orele petrecute în cadrul adunărilor de consens par a fi, până la urmă, o bună utilizare a timpului.

Rebeliunea din statul mexican Oaxaca din sudul Mexicului oferă un alt exemplu de luare a deciziilor populare. În 2006, populația a preluat controlul orașului Oaxaca și a unei mari părți a statului. Populația din Oaxaca este formată pe jumătate din indigeni, iar luptele de acolo împotriva colonialismului și

capitalismului datează de cinci sute de ani. În iunie 2006, 70.000 de profesori în grevă s-au adunat în Oaxaca de Juarez, capitala, pentru a-și impune cererile de salarii de subzistență și facilități mai bune pentru studenți. La 14 iunie, poliția a atacat tabăra profesorilor, dar aceștia au ripostat, forțând poliția să părăsească centrul orașului, ocupând clădirile guvernamentale și evacuând politicienii și ridicând baricade pentru a-i împiedica să intre. Orașul Oaxaca s-a autoorganizat și a fost autonom timp de cinci luni, până când au fost trimise trupele federale.

După ce au forțat poliția să părăsească capitala, profesorilor în grevă li s-au alăturat studenți și alți muncitori, iar împreună au format Asamblarea Populară de los Pueblos de Oaxaca (Adunarea Populară a Popoarelor din Oaxaca). APPO a devenit un organism de coordonare a mișcărilor sociale din Oaxaca, organizând în mod eficient viața socială și rezistența populară timp de câteva luni în vidul creat de prăbușirea controlului de stat. Aceasta a reunit delegați de la sindicate, organizații neguvernamentale, organizații sociale și cooperative din întregul stat, încercând să ia decizii în spiritul practicilor indigene de consens – deși majoritatea adunărilor au luat decizii cu majoritate de voturi. Fondatorii APPO au respins politica electorală și au cerut ca oamenii din întregul stat să își organizeze propriile adunări la fiecare nivel.⁷ Recunoscând rolul partidelor politice în cooptarea mișcărilor populare, APPO le-a interzis participarea.

Potrivit unui activist care a ajutat la înființarea APPO:

Deci APPO a fost înființată pentru a aborda abuzurile și a crea o alternativă. Aceasta urma să fie un spațiu de discuții, reflecție, analiză și acțiune. Am recunoscut că nu ar trebui să fie doar o singură organizație, ci mai degrabă un organism de coordonare generală pentru multe grupuri diferite. Adică, nu o singură ideologie ar urma să prevaleze, ci ne-am concentra pe găsirea unui teren comun între diverși actori sociali. Studenți, profesori, anarhiști, marxști, credincioși – toată lumea a fost invitată.

APPO s-a născut fără o structură formală, dar în curând a dezvoltat o capacitate organizatorică impresionantă. Deciziile în cadrul APPO se iau prin consens în cadrul adunării generale, care a fost privilegiată ca organism decizional. În primele câteva săptămâni de existență am creat Consiliul de Stat al APPO. Consiliul a fost compus inițial din 260 de persoane – aproximativ zece reprezentanți din fiecare dintre cele șapte regiuni din Oaxaca și reprezentanți din cartierele și municipaliitățile urbane din Oaxaca.

Coordonarea provizorie a fost creată pentru a facilita funcționarea APPO prin diferite comisii. Au fost înființate o varietate de comisii: judiciară, financiară, de comunicații, de drepturile omului, de egalitate de gen, de apărare a resurselor naturale și multe altele. Propunerile sunt generate în cadrul unor adunări mai mici ale fiecărui sector al APPO și apoi sunt aduse la adunarea generală, unde sunt dezbătute mai departe sau ratificate.⁸

În repetate rânduri, adunările populare spontane, cum ar fi cea creată în Oaxaca, s-au dovedit capabile să ia decizii corecte și să coordoneze activitățile unei întregi populații. În mod firesc, acestea atrag și persoane care doresc să preia mișcările sociale și persoane care se consideră lideri înnașcuți. În multe revoluții, ceea ce începe ca o rebeliune orizontală, libertară, devine autoritară, pe măsură ce partidele politice sau liderii autoprocampați cooptează și închid structurile populare de luare a deciziilor. Participanții foarte vizibili la adunările populare pot fi, de asemenea, împinși spre conservatorism de represiunea guvernamentală, deoarece sunt cele mai vizibile ținte.

Acesta este un mod de a interpreta dinamica care s-a dezvoltat în cadrul APPO după invazia federală din Oaxaca la sfârșitul lunii octombrie 2006. Pe măsură ce represiunea s-a intensificat, unii dintre cei mai vocali participanți la adunare au început să facă apel la moderație, spre consternarea

⁷ Wikipedia, „Asamblea Popular de los Pueblos de Oaxaca,” [viewed November 6, 2006]

⁸ Diana Denham and C.A.S.A. Collective (eds.), *Teaching Rebellion: Stories from the Grassroots Mobilization in Oaxaca*, Oakland: PM Press, 2008, interview with Marcos.

segmentelor mișcării care se aflau încă în stradă. Mulți membri APPO și participanți la mișcare se plâng că grupul a fost preluat de staliști și alți paraziți care folosesc mișcările populare ca instrumente pentru ambițiile lor politice. Și, deși APPO a luat întotdeauna poziție împotriva partidelor politice, conducerea autoproclamată a profitat de situația dificilă pentru a face apel la participarea la viitoarele alegeri ca fiind singurul mod pragmatic de acțiune.

Mulți oameni s-au simțit trădați. Sprijinul pentru colaborare a fost departe de a fi universal în cadrul APPO; a fost controversat chiar și în cadrul Consiliului APPO, grupul decizional provizoriu care se contura ca un organism de conducere. Unele persoane din cadrul APPO au creat alte formațiuni pentru a disemina perspective anarhiste, indigeniste sau alte perspective anti-autoritare, iar mulți și-au continuat activitatea și au ignorat apelurile de a se aduna la cabine de vot. În cele din urmă, etica antiautoritară care a constituit coloana vertebrală a mișcării și baza structurilor sale formale s-a dovedit mai puternică. Marea majoritate a locuitorilor din Oaxaca au boicotat alegerile, iar PRI, partidul conservator care deținea deja puterea, a dominat în rândul puținilor oameni care au ieșit să voteze. Încercarea de a transforma mișcările sociale puternice și eliberatoare din Oaxaca într-o candidatură la puterea politică a fost un eșec absolut.

Un oraș mai mic din Oaxaca, Zaachila (25.000 de locuitori), poate oferi o privire mai atentă asupra procesului decizional orizontal. De ani de zile, grupurile au lucrat împreună împotriva formelor locale de exploatare; printre alte eforturi, au reușit să înfrângă planul de construire a unei fabrici Coca Cola care ar fi consumat o mare parte din apa potabilă disponibilă. Când a izbucnit rebeliunea din orașul Oaxaca, majoritatea locuitorilor au decis să acționeze. Aceștia au convocat prima adunare populară din Zaachila prin sunetul clopotelor, chemându-i pe toți laolaltă, pentru a împărtăși vestea atacului poliției din orașul Oaxaca și pentru a decide ce să facă în propriul oraș. Au urmat alte întâlniri și acțiuni:

Bărbați, femei, copii și membri ai consiliului municipal s-au unit pentru a prelua clădirea municipală. O mare parte din clădire era încuiată și am folosit doar holurile și birourile care erau deschise. Am rămas în clădirea municipală zi și noapte, având grijă de tot. Și așa s-au născut adunările de cartier. Spuneam: „Este rândul cartierului La Soledad, iar mâine va fi rândul cartierului San Jacinto”. Așa au fost folosite pentru prima dată adunările de cartier, iar mai târziu s-au transformat în organisme decizionale, unde ne aflăm acum.

Ocuparea clădirii municipale a fost total spontană. Activiștii de dinainte au jucat un rol și au dirijat inițial lucrurile, dar structura adunării populare s-a dezvoltat puțin câte puțin...

Adunările de cartier, alcătuite dintr-un corp rotativ de cinci persoane, au fost, de asemenea, formate în fiecare secțiune a orașului și, împreună, vor forma adunarea populară permanentă, Consiliul Popular din Zaachila. Oamenii din adunările de cartier pot să nu fie deloc activiști, dar, încetul cu încetul, pe măsură ce își respectă obligația de a aduce informații de la un consiliu la altul, își dezvoltă capacitatea de conducere. Toate acordurile luate în cadrul Consiliului sunt studiate de aceste cinci persoane și apoi sunt aduse înapoi în cartiere pentru a fi analizate. Aceste adunări sunt complet deschise; oricine poate participa și își poate face auzită vocea. Deciziile sunt întotdeauna supuse unui vot general, iar toți adulții prezenți pot vota. De exemplu, dacă unii oameni consideră că trebuie construit un pod, iar alții cred că trebuie să ne concentrăm pe îmbunătățirea energiei electrice, votăm care ar trebui să fie prioritatea. Câștigă majoritatea simplă, cincizeci la sută plus unu.⁹

Localnicii l-au dat afară pe primar, menținând în același timp serviciile publice, și au înființat un post de radio comunitar. Orașul a servit drept model pentru zeci de alte municipalități din întregul stat, care în scurt timp și-au proclamat autonomia.

Cu câțiva ani înainte de aceste evenimente din Zaachila, un alt grup a organizat sate autonome în statul Oaxaca. Nu mai puțin de douăzeci și șase de comunități rurale s-au afiliat la CIPO-RFM

---

⁹ interviu cu Adán.

(Consiliul popoarelor indigene din Oaxaca – Ricardo Flores Magon), o organizație care se identifică cu tradiția de rezistență indigenă și anarhistă din sudul Mexicului; numele face referire la un anarhist indigen influent în Revoluția mexicană. În măsura în care pot, trăind sub un regim opresiv, comunitățile CIPO își afirmă autonomia și se ajută reciproc pentru a-și satisface nevoile, punând capăt proprietății private și lucrând pământul în comun. În mod obișnuit, atunci când un sat își exprima interesul de a se alătura grupului, cineva din CIPO venea și explica modul de lucru, iar sătenii decideau dacă doresc sau nu să se alăture grupului. Guvernul a refuzat frecvent resursele satelor CIPO, în speranța de a le elimina prin înfometare, dar nu este surprinzător faptul că mulți oameni au crezut că ar putea trăi mai bogat ca stăpâni ai propriei vieți, chiar dacă acest lucru ar însemna o mai mare sărăcie materială.

Cum vor fi puse în aplicare deciziile?

Statul a reprimat atât de mult faptul că oamenii sunt capabili să își pună în aplicare propriile decizii, încât celor crescuți în această societate le este greu de imaginat cum s-ar putea face acest lucru fără a da unei mici minorități autoritatea de a forța oamenii să urmeze ordinele. Dimpotrivă, puterea de a impune decizii ar trebui să fie la fel de universală și descentralizată ca și puterea de a lua aceste decizii. Au existat societăți fără stat pe toate continentele care au folosit sancțiuni difuze mai degrabă decât executori specializați. Doar printr-un proces lung și violent, statele fură această capacitate de la oameni și o monopolizează ca fiind a lor.

Acesta este modul în care funcționează sancțiunile difuze: într-un proces continuu, o societate decide cum vrea să se organizeze și ce comportamente consideră inacceptabile. Acest lucru poate avea loc în timp sau în contexte formale, imediate. Participarea tuturor la luarea acestor decizii este completată de participarea tuturor la respectarea lor. Dacă cineva încalcă aceste standarde comune, toată lumea este obișnuită să reacționeze. Ei nu cheamă poliția, nu depun o plângere sau așteaptă ca altcineva să facă ceva; ei se apropie de persoana despre care cred că a greșit și îi spun sau iau o altă măsură adecvată.

De exemplu, locuitorii unui cartier pot decide ca fiecare gospodărie diferită să curețe strada pe rând. Dacă o gospodărie nu respectă această decizie, toți ceilalți din cartier au posibilitatea de a-i cere să-și îndeplinească responsabilitatea. În funcție de cât de gravă este abaterea, ceilalți oameni din cartier ar putea reacționa prin critică, ridiculare sau ostracizare. Dacă gospodăria are o scuză bună pentru a fi leneșă, poate că cineva care locuiește acolo este foarte bolnav și ceilalți sunt ocupați să aibă grijă de ea, vecinii pot alege să aibă compasiune și să ierte abaterea. Această flexibilitate și sensibilitate lipsesc, de obicei, într-un sistem bazat pe lege. Pe de altă parte, dacă gospodăria neglijentă nu are nicio scuză și nu numai că nu curăță niciodată străzile, dar își aruncă gunoiul în ele, vecinii ar putea organiza o adunare generală prin care să ceară o schimbare de comportament sau ar putea lua unele măsuri, cum ar fi îngrădirea tuturor gunoaielor în fața ușii lor. Între timp, în interacțiunile de zi cu zi, vecinii individuali ar putea împărtăși criticile lor cu membrii gospodăriei incriminate, sau i-ar putea ridicula, nu i-ar putea invita la activități comune sau i-ar putea privi cu dezgust pe stradă. Dacă cineva este incorigibil de antisocial, blocând sau contrazicând mereu dorințele restului grupului și refuzând să răspundă la preocupările oamenilor, răspunsul final este de a da afară acea persoană din grup.

Această metodă este mult mai flexibilă și mai eliberatoare decât abordările legalitare și coercitive. În loc să fie legată de litera oarbă a legii, care nu poate ține cont de circumstanțe specifice sau de nevoile oamenilor, și să depindă de o minoritate puternică pentru a o pune în aplicare, metoda sancțiunilor difuze permite fiecăruia să cântărească singur cât de gravă este abaterea. De asemenea, le oferă transgresorilor posibilitatea de a-i convinge pe ceilalți că acțiunile lor au fost justificate, oferind astfel provocări constante la adresa moralității dominante. În schimb, într-un sistem statal, autoritățile nu trebuie să demonstreze că ceva este corect sau greșit înainte de a condamna casa cuiva sau de a confisca un drog considerat ilegal. Tot ce trebuie să facă este să citeze o lege dintr-o carte de legi pe care victimele lor nu au avut niciun amestec în scrierea ei.

Într-o societate orizontală, oamenii aplică deciziile în funcție de cât de entuziasmați sunt de acele decizii. Dacă aproape toată lumea susține cu tărie o decizie, aceasta va fi susținută cu fermitate, în timp ce dacă o decizie îi lasă pe cei mai mulți oameni cu un sentiment de neutralitate sau de lipsă de entuziasm, aceasta va fi aplicată doar parțial, lăsând deschis mai mult spațiu pentru transgresiuni creative și explorarea altor soluții. Pe de altă parte, o lipsă de entuziasm în punerea în aplicare a deciziilor ar putea însemna că, în practică, organizarea cade pe umerii deținătorilor informali de putere – persoane cărora restul grupului le este delegată o poziție neoficială de conducere, fie că o doresc sau nu. Acest lucru înseamnă că membrii grupurilor orizontale, de la case colective la societăți întregi, trebuie să se confrunte cu problema autodisciplinei. Ei trebuie să se considere responsabili față de standardele asupra cărora au convenit și față de criticile colegilor lor și să riște să fie nepopulari sau să se confrunte cu conflicte prin criticarea celor care nu respectă standardele comune – strigându-l pe colegul de casă care nu spală vasele sau comunitatea care nu contribuie la întreținerea drumurilor. Este un proces dificil, care lipsește adesea din multe proiecte anarhiste actuale, dar fără el, procesul de luare a deciziilor în grup este unul de fațadă, iar responsabilitatea este vagă și împărțită în mod inegal. Trecând prin acest proces, oamenii devin mai puternici și mai conectați cu cei din jur.

Grupurile conțin întotdeauna posibilitatea de conformitate și conflict. Grupurile autoritare evită de obicei conflictul prin impunerea unor niveluri mai ridicate de conformitate. Presiunile de conformare există și în grupurile anarhiste, dar fără restricții asupra mișcării umane, este mai ușor pentru oameni să plece și să se alăture altor grupuri sau să acționeze sau să trăiască pe cont propriu. Astfel, oamenii pot alege nivelurile de conformitate și de conflict pe care doresc să le tolereze, iar în procesul de găsire și părăsire a grupurilor, oamenii schimbă și sfidează normele sociale.

În statul Israel, nou creat, evreii care participaseră la mișcările socialiste din Europa au profitat de această ocazie pentru a crea sute de kibbutzim, ferme comunale utopice. În aceste ferme, membrii au creat un exemplu puternic de viață și de luare a deciziilor în comun. Într-un kibbutz tipic, majoritatea deciziilor erau luate în cadrul unei adunări generale a orașului, care avea loc de două ori pe săptămână. Frecvența și durată adunărilor proveneau din faptul că atât de multe aspecte ale vieții sociale erau deschise dezbaterii și din convingerea comună că deciziile adecvate „pot fi luate doar după o discuție intensă în grup.”¹⁰ În kibbutz existau aproximativ o duzină de posturi alese, legate de gestionarea afacerilor financiare ale comunei și de coordonarea producției și comerțului, dar politica generală trebuia decisă în cadrul adunărilor generale. Funcțiile oficiale erau limitate la mandate de câțiva ani, iar membrii au încurajat o cultură a „urii de funcții”, o reticență în a ocupa funcții și un dispreț față de cei care păreau a fi lacomi de putere.

Nimeni din kibbutz nu avea autoritate coercitivă. Nu exista nici poliție în kibbutz, deși era obișnuit ca toată lumea să își lase ușile descuiate. Opinia publică era cel mai important factor care asigura coeziunea socială. Dacă exista o problemă cu un membru al comunei, aceasta era discutată în cadrul adunării generale, dar de cele mai multe ori chiar și amenințarea de a fi adusă în discuție în cadrul adunării generale îi motiva pe oameni să își rezolve diferențele. În cel mai rău caz, dacă un membru refuza să accepte deciziile grupului, restul colectivității putea vota pentru a o da afară. Dar această sancțiune finală diferă de tacticile coercitive folosite de stat într-un aspect esențial: grupurile voluntare există doar pentru că toți cei implicați doresc să lucreze cu toți ceilalți. O persoană care este exclusă nu este privată de capacitatea de a supraviețui sau de a menține relații, deoarece există multe alte grupuri la care se poate alătura. Mai important, ea nu este obligată să se supună deciziilor colective. Într-o societate bazată pe acest principiu, oamenii s-ar bucura de o mobilitate socială care le este refuzată oamenilor în contexte statale, în care legile sunt impuse unui individ indiferent dacă acesta le aprobă sau nu. În orice caz, expulzarea nu era obișnuită în kibbutzim, deoarece opinia publică și discuțiile de grup erau suficiente pentru a rezolva majoritatea conflictelor.

Dar kibbutzimii aveau și alte probleme, care ne pot învăța lecții importante despre crearea de colectivități. După aproximativ un deceniu, kibbutzimii au început să cedeze în fața presiunilor lumii

---

¹⁰ Melford E. Spiro, *Kibbutz: Venture in Utopia*, New York: Schocken Books, 1963, pp. 90–91.

capitaliste care îi înconjură. Deși, în interior, kibbutzimii erau izbitor de comunitari, ei nu au fost niciodată anticapitaliste propriu-zise; de la început, au încercat să existe ca producători competitivi în cadrul unei economii capitaliste. Nevoia de a concura în economie și, prin urmare, de a se industrializa, a încurajat o mai mare încredere în experți, în timp ce influența din partea restului societății a încurajat consumerismul.

În același timp, a existat o reacție negativă la lipsa de intimitate structurată în mod intenționat în kibbutz – dușuri comune, de exemplu. Scopul acestei lipse de intimitate a fost acela de a crea un spirit mai comunitar. Dar, deoarece proiectanții kibbutzului nu au realizat că intimitatea este la fel de importantă pentru bunăstarea oamenilor ca și conectivitatea socială, membrii kibbutzului au început să se simtă sufocați în timp și s-au retras din viața publică a kibbutzului, inclusiv din participarea lor la luarea deciziilor.

O altă lecție vitală a kibbutzimului este că, pentru a construi colective utopice, trebuie să se lupte constant împotriva structurilor autoritare contemporane, altfel vor deveni parte a acestor structuri. Kibbutzim-urile au fost fondate pe terenuri confiscate de statul israelian de la palestinieni, împotriva cărora politicile genocidare continuă și astăzi. Rasismul fondatorilor europeni le-a permis acestora să ignore abuzurile aplicate asupra locuitorilor anteriori din ceea ce ei vedeau ca pe un pământ promis, la fel cum pelerinii religioși din America de Nord i-au jefuit pe indigeni pentru a-și construi noua societate. Statul israelian a câștigat incredibil de mult din faptul că aproape toți potențialii lor dizidenți – inclusiv socialiștii și veteranii luptei armate împotriva nazismului și colonialismului – s-au sechestrat voluntar în comune de evadare care au contribuit la economia capitalistă. Dacă acești utopiști ar fi folosit kibbutzul ca bază pentru a lupta împotriva capitalismului și colonialismului în solidaritate cu palestinienii, construind în același timp bazele unei societăți comunitare, istoria în Orientul Mijlociu ar fi putut evolua diferit.

Cine va rezolva disputele?

Metodele anarhiste de rezolvare a disputelor deschid o gamă mult mai sănătoasă de opțiuni decât cele disponibile în cadrul unui sistem capitalist și statal. Societățile fără stat au găsit de-a lungul istoriei numeroase metode de soluționare a disputelor care caută compromisul, permit reconcilierea și păstrează puterea în mâinile părților aflate în dispută și ale comunității lor.

Nubienii sunt o societate de agricultori sedentari din Egipt. În mod tradițional, aceștia erau apatrizi și chiar și conform unor relatări recente, ei consideră extrem de imoral să se apeleze la guvern pentru a rezolva disputele. Spre deosebire de modul individualist și legalist de a vedea disputele în societățile autoritare, norma în cultura nubiană este de a considera problema unei persoane ca fiind problema tuturor; atunci când există o dispută, străinii, prietenii, rudele sau alte terțe părți intervin pentru a-i ajuta pe contestatari să găsească o rezolvare reciproc satisfăcătoare. Potrivit antropologului Robert Fernea, cultura nubiană consideră certurile dintre membrii unui grup de rudenie ca fiind periculoase, în sensul că amenință rețeaua socială de susținere de care depind toți.

Această cultură a cooperării și a responsabilității reciproce este susținută și de structurile economice și sociale. La nubieni, proprietăți precum roțile de apă, vitele și palmierii au fost în mod tradițional deținute în comun, astfel încât, în munca zilnică de a se hrăni, oamenii sunt implicați în legături sociale de cooperare care îi învață solidaritatea și importanța de a se înțelege între ei. În plus, grupurile de rudenie care alcătuiesc societatea nubiană, numite „nog-uri”, sunt interconectate, nu atomizate precum familiile nucleare izolate din societatea occidentală: „Acest lucru înseamnă că nog-urile ale unei persoane se suprapun și implică o apartenență diversă și dispersată. Această trăsătură este foarte importantă, deoarece comunitatea nubiană nu se împarte ușor în facțiuni opuse.”¹¹ Cele mai multe dispute sunt rezolvate rapid de o a treia rudă. Disputele mai mari care implică mai multe persoane sunt rezolvate

---

¹¹ Robert Fernea, „Putting a Stone in the Middle: the Nubians of Northern Africa,” in Graham Kemp and Douglas P. Fry (eds.), *Keeping the Peace: Conflict Resolution and Peaceful Societies around the World*, New York: Routledge, 2004, p. 111.

într-un consiliu de familie cu toți membrii nog-ului, inclusiv femeile și copiii. Consiliul este prezidat de o rudă mai în vârstă, dar scopul este de a ajunge la un consens și de a-i face pe contestatari să se împace.

Populația Hopi din sud-vestul Americii de Nord obișnuia să fie mai războinică decât în vremurile recente. Facțiuni există încă în satele Hopi, dar aceștia depășesc conflictele prin cooperare în cadrul ritualurilor și folosesc mecanisme de rușine și de nivelare cu persoanele care sunt lăudăroase sau domnitoare. Atunci când disputele scapă de sub control, ei folosesc scenete rituale cu clovni la dansurile kachina pentru a face mișto de persoanele implicate. Hopi oferă un exemplu de societate care a renunțat la certuri și a dezvoltat ritualuri pentru a cultiva o dispoziție mai pașnică.¹² Imaginea clovnilor și a dansurilor folosite pentru a rezolva disputele oferă o imagine tentantă a umorului și a artei ca mijloace de răspuns la problemele comune. Există o lume de posibilități mai interesante decât adunările generale sau procesele de mediere! Rezolvarea artistică a conflictelor încurajează noi moduri de a privi problemele și subminează posibilitatea ca mediatorii permanenți sau facilitatorii de întâlniri să câștige putere prin monopolizarea rolului de arbitru.

Întruniri în străzi

Politicienii și tehnocrații sunt clar incapabili să ia decizii responsabile pentru milioane de oameni. Ei au învățat suficient din numeroasele greșeli din trecut că guvernele nu se prăbușesc de obicei sub greutatea propriei incompetențe, dar nu se poate spune nicidecum că au creat cea mai bună lume posibilă. Dacă reușesc să își mențină în funcțiune birocratiile lor absurde, nu este un salt logic să ne gândim că am putea să ne organizăm noi înșine comunitățile cel puțin la fel de bine. Ipoteza societății autoritare, conform căreia o populație mare și diversă are nevoie de instituții specializate pentru a controla procesul decizional, poate fi dovedită greșită de multe ori. MST din Brazilia arată că, într-un grup uriaș de oameni, cea mai mare parte a puterii decizionale poate să se regăsească la nivel de bază, cu comunități individuale care se ocupă de propriile nevoi. Populația din Oaxaca a arătat că o întreagă societate modernă se poate organiza și coordona rezistența împotriva asaltului constant al poliției și paramilitarilor, prin adunări deschise. Infoshop-urile anarhiste și kibbutzim-urile israeliene arată că grupurile care conduc operațiuni complexe, care trebuie să plătească chirii sau să respecte programele de producție, îndeplinind în același timp obiective sociale și culturale pe care întreprinderile capitaliste nici măcar nu le încearcă, pot lua decizii în timp util și pot susține aceste decizii fără o clasă de executanți. Societatea Nuer arată că procesul decizional orizontal poate prospera timp de generații, chiar și după colonizare, și că, cu o cultură comună de rezolvare a conflictelor restaurativă, nu este nevoie de o instituție specializată pentru a rezolva disputele.

În cea mai mare parte a istoriei umane, societățile noastre au fost egalitare și auto-organizate și nu ne-am pierdut capacitatea de a lua și de a susține deciziile care ne afectează viața sau de a imagina forme noi și mai bune de organizare. Ori de câte ori oamenii depășesc înstrăinarea și se reunesc cu vecinii lor, ei dezvoltă noi modalități interesante de coordonare și de luare a deciziilor. Odată ce s-au eliberat de stăpâni, preoți și primari, țăranii needucați și oprimați din Aragon s-au dovedit a fi capabili să creeze nu doar o lume nouă, ci sute de lumi noi.

Noile metode de luare a deciziilor sunt, de obicei, influențate de instituțiile și valorile culturale preexistente. Atunci când oamenii recapătă autoritatea decizională asupra unui aspect al vieții lor, ar trebui să se întrebe ce puncte de referință și precedente există deja în cultura lor și ce dezavantaje înrădăcinate vor trebui să depășească. De exemplu, ar putea exista o tradiție a adunărilor orășenești care poate fi extinsă de la o vitrină simbolică la o autoorganizare reală; pe de altă parte, oamenii ar putea porni de la o cultură macho, caz în care vor trebui să învețe cum să asculte, să facă compromisuri și să pună întrebări. În mod alternativ, dacă un grup dezvoltă o metodă de luare a deciziilor care este total originală și străină societății lor, s-ar putea confrunța cu provocări în ceea ce privește includerea

---

¹² Alice Schlegel, „Contentious But Not Violent: The Hopi of Northern Arizona” in Graham Kemp and Douglas P. Fry (eds.), *Keeping the Peace: Conflict Resolution and Peaceful Societies around the World*, New York: Routledge, 2004.

nou-veniților și explicarea metodei lor celor din afară – acesta este uneori un punct slab al infoshopurilor din SUA, care utilizează o formă de luare a deciziilor bine gândită și idealizată, suficient de complexă pentru a părea străină chiar și pentru mulți participanți.

Un grup anti-autoritar poate folosi o formă de consens sau de vot majoritar. Grupurile mari pot considera că votul este mai rapid și mai eficient, dar poate reduce la tăcere și o minoritate. Poate că cea mai importantă parte a procesului este discuția care are loc înainte de decizie; votul nu diminuează importanța metodelor care permit tuturor să comunice și să ajungă la compromisuri bune. Multe sate autonome din Oaxaca au folosit în cele din urmă votul pentru a lua decizii, iar acestea au oferit un exemplu inspirat de autoorganizare radicalilor care, altfel, detestă votul. Deși structura unui grup influențează fără îndoială cultura și rezultatele acestuia, formalitatea votului poate fi un expedient acceptabil dacă toate discuțiile care au loc înainte de acesta sunt impregnate de un spirit de solidaritate și cooperare.

Într-o societate auto-organizată, nu toată lumea va participa în mod egal la reuniuni sau la alte spații formale. Un organism decizional poate deveni în cele din urmă dominat de anumite persoane, iar adunarea însăși poate deveni o instituție birocratică cu puteri coercitive. Din acest motiv, poate fi necesar să se dezvolte forme descentralizate și suprapuse de organizare și de luare a deciziilor și să se păstreze un spațiu pentru ca organizarea spontană să se producă în afara tuturor structurilor preexistente. Dacă există o singură structură în care se iau toate deciziile, se poate dezvolta o cultură internă care nu este inclusiv pentru toți membrii societății; atunci, persoanele cu experiență din interior pot ajunge în poziții de conducere, iar activitatea umană din afara structurii poate fi delegitimată. Destul de curând, veți avea un guvern. Atât kibbutzimii, cât și APPO evidențiază dezvoltarea treptată a birocrăției și a specializării.

Dar dacă există mai multe structuri decizionale pentru diferite sfere ale vieții și dacă acestea pot apărea sau dispărea în funcție de necesități, niciuna dintre ele nu poate monopoliza autoritatea. În acest sens, puterea trebuie să rămână în străzi, în case, în mâinile celor care o exercită, în reuniunea oamenilor care se adună pentru a rezolva problemele.

Lecturi Recomandate

Gaston Leval, *Collectives in the Spanish Revolution*, London: Freedom Press, 1975 (translated from the French by Vernon Richards).

Melford E. Spiro, *Kibbutz: Venture in Utopia*, New York: Schocken Books, 1963.

Peter Gelderloos, *Consensus: A New Handbook for Grassroots Social, Political, and Environmental Groups*, Tucson: See Sharp Press, 2006.

Natasha Gordon and Paul Chatterton, *Taking Back Control: A Journey through Argentina's Popular Uprising*, Leeds (UK): University of Leeds, 2004.

Marianne Maeckelbergh, *The Will of the Many: How the Alterglobalisation Movement is Changing the Face of Democracy*, London: Pluto Press, 2009.

3. Economie

Anarhismul se opune capitalismului și proprietății private a instrumentelor, infrastructurii și resurselor de care fiecare are nevoie pentru a se întreține. Modelele economice anarhiste variază de la comunitățile de vânători-culegători și comunele agricole până la complexe industriale în care planificarea este realizată de syndicate, iar distribuția este organizată prin cote sau printr-o formă limitată de monedă. Toate aceste modele se bazează pe principiile de a lucra împreună pentru a satisface nevoile comune și de a respinge ierarhia de orice fel – inclusiv șefii, managementul și împărțirea societății în clase, cum ar fi bogați și săraci sau proprietari și muncitori.

Fără salarii, care este motivația de a munci?

Unii se tem că, dacă abolim capitalismul și munca salariată, nimeni nu va mai munci. Este adevărat că munca, așa cum există acum pentru majoritatea oamenilor, ar înceta să mai existe; dar munca utilă din punct de vedere social oferă o serie de stimulente în afară de salariu. În orice caz, a fi plătit pentru a face ceva face ca acest lucru să fie mai puțin plăcut. Alienarea muncii, care face parte din capitalism, distruge stimulentele naturale pentru a munci, cum ar fi plăcerea de a acționa liber și satisfacția unei munci bine făcute. Atunci când munca ne pune într-o poziție de inferioritate – față de șeful care ne supraveghează și față de oamenii bogați care dețin locul de muncă – și nu avem putere de decizie în munca noastră, ci trebuie să urmărim ordinele fără minte, aceasta poate deveni atroce, odioasă și plictisitoare. De asemenea, ne pierdem motivația naturală de a munci atunci când nu facem ceva care este util pentru comunitățile noastre. Dintre puținii lucrători din ziua de azi care sunt suficient de norocoși să producă ceva ce pot vedea, aproape toți fac ceva care este profitabil pentru angajatorii lor, dar complet lipsit de sens pentru ei personal. Structura fordistă sau structurarea liniei de asamblare a muncii transformă oamenii în mașinării. În loc de a cultiva aptitudini de care lucrătorii să fie mândri, se dovedește mai rentabil să dai fiecărei persoane o singură sarcină repetitivă și să o pui pe o linie de asamblare. Nu e de mirare că atât de mulți lucrători sabotează sau fură de la locul de muncă, sau apar cu o armă automată.

Ideea că, fără salarii, oamenii ar înceta să mai lucreze este lipsită de fundament. În cronologia generală a istoriei omenirii, salariile sunt o invenție destul de recentă, însă societățile care au existat fără monedă sau salarii nu au murit de foame doar pentru că nimeni nu i-a plătit pe muncitori. Odată cu abolirea muncii salariate, ar dispărea doar genul de muncă pe care nimeni nu o poate justifica pentru sine ca fiind utilă; ar fi salvat tot timpul și resursele investite în fabricarea tuturor prostiilor inutile în care se înecă societatea noastră. Gândiți-vă la cât de multe resurse și forță de muncă se duc în publicitate, ambalaje de unică folosință, jucării ieftine, bunuri de unică folosință – lucruri de care nimeni nu se mândrește că le face, concepute pentru a se destrăma într-un timp scurt, astfel încât să trebuiască să cumpărați următoarea versiune.

Societățile indigene cu mai puțină diviziune a muncii nu au avut nicio problemă în a se descurca fără salarii, deoarece activitățile economice primare – producerea de alimente, locuințe, îmbrăcăminte, unelte – sunt toate ușor de conectat la nevoile comune. În astfel de circumstanțe, munca este o activitate socială necesară și o obligație aparentă din partea fiecărui membru al comunității care este capabil. Și pentru că se desfășoară într-un cadru flexibil și personal, munca poate fi adaptată la capacitățile fiecărui individ și nu există nimic care să îi împiedice pe oameni să transforme munca în joacă. Să-ți aranjezi casa, să vânez, să te plimbi prin pădure identificând plante și animale, să tricotezi, să gătești un festin

– nu sunt acestea lucrurile pe care oamenii plictisiți din clasa de mijloc le fac în timpul liber pentru a uita pentru o clipă de slujbele lor detestabile?

Societățile anticapitaliste cu o mai mare specializare economică au dezvoltat o varietate de metode pentru a oferi stimulente și a distribui produsele muncii muncitorilor. Kibbutzim-urile israeliene menționate mai sus oferă un exemplu de stimulente pentru a munci în absența salariilor. O carte care documentează viața și munca într-un kibbutz identifică patru motivații majore pentru a munci în cadrul echipelor de muncă cooperatiste, care nu aveau competiție individuală și nici motivație de profit: productivitatea grupului afectează nivelul de trai al întregii comunități, astfel încât există o presiune de grup pentru a munci din greu; membrii lucrează unde doresc și obțin satisfacție din munca lor; oamenii dezvoltă o mândrie competitivă dacă ramura lor de muncă se descurcă mai bine decât alte ramuri; oamenii obțin prestigiu din muncă deoarece munca este o valoare culturală.¹ După cum s-a descris mai sus, declinul final al experimentului kibbutzului s-a datorat în mare parte faptului că kibbutzimii erau întreprinderi socialiste care concureau în cadrul unei economii capitaliste și, prin urmare, erau subsumate mai degrabă logicii concurenței decât logicii ajutorului reciproc. O comună organizată în mod similar într-o lume fără capitalism nu s-ar confrunta cu aceleași probleme. În orice caz, refuzul de a munci din cauza lipsei de salarii nu era una dintre problemele cu care se confruntau kibbutzimii.

Mulți anarhiști sugerează că germenii capitalismului sunt conținuți în însăși mentalitatea de producție. Faptul că un anumit tip de economie poate supraviețui, cu atât mai puțin crește, în cadrul capitalismului este o măsură slabă a potențialului său liberator. Dar anarhiștii propun și dezbate multe forme diferite de economie, dintre care unele nu pot fi practicate decât într-o măsură limitată, deoarece sunt complet ilegale în lumea de astăzi. În cadrul mișcării europene a squatterilor, unele orașe au avut sau continuă să aibă atât de multe centre sociale și case ocupate ilegal încât constituie o societate din umbră. În Barcelona, de exemplu, până în 2008, existau peste patruzeci de centre sociale ocupate și cel puțin două sute de case ocupate ilegal. Colectivele de oameni care locuiesc în aceste squat-uri folosesc în general consensul și adunările de grup, iar majoritatea sunt în mod explicit anarhiste sau intenționate anti-autoritare. În mare măsură, munca și schimbul au fost abolite din viața acestor oameni, ale căror rețele se numără cu miile. Mulți dintre ei nu au locuri de muncă salariate sau lucrează doar sezonier sau sporadic, deoarece nu au nevoie să plătească chiria. De exemplu, autorul acestei cărți, care a trăit în cadrul acestei rețele timp de doi ani, a supraviețuit în mare parte din acest timp cu mai puțin de un euro pe zi. În plus, marea cantitate de activități pe care le desfășoară în cadrul mișcării autonome nu este deloc remunerată. Dar ei nu au nevoie de salarii: lucrează pentru ei înșiși. Ei ocupă clădiri abandonate, lăsate să putrezească de speculatori, ca protest împotriva gentrificării și ca acțiune directă anticapitalistă pentru a-și asigura o locuință. Învățându-și singuri abilitățile de care au nevoie pe parcurs, ei își repară noile case, făcând curățenie, reparând acoperișuri, instalând ferestre, toalete, dușuri, lumină, bucătării și orice altceva de care au nevoie. Adesea, ei piratează electricitatea, apa și internetul, iar o mare parte din hrana lor provine din căutări în tomberoane, furturi și grădini ocupate ilegal.

În absența totală a salariilor sau a managerilor, ei desfășoară o mare parte din muncă, dar în ritmul și logica lor. Logica este una de ajutor reciproc. Pe lângă faptul că își repară propriile case, ei își îndreaptă energiile spre munca pentru cartierele lor și spre îmbogățirea comunităților lor. În afară de locuință, ei își asigură multe dintre nevoile colective. Unele centre sociale găzduiesc ateliere de reparații de biciclete, permițându-le oamenilor să își repare sau să își construiască propriile biciclete, folosind piese vechi. Altele oferă ateliere de tâmplărie, ateliere de autoapărare și yoga, ateliere de vindecare naturală, biblioteci, grădini, mese comune, grupuri de artă și teatru, cursuri de limbi străine, mass-media alternativă și contrainformare, spectacole de muzică, filme, laboratoare de informatică unde oamenii pot folosi internetul și pot învăța securitatea e-mailurilor sau își pot găzdui propriile site-uri web, precum și evenimente de solidaritate pentru a face față represiunii inevitabile. Aproape toate aceste servicii sunt oferite absolut gratuit. Nu există niciun schimb – un grup se organizează pentru a oferi un serviciu tuturor, iar întreaga rețea socială beneficiază.

---

¹ Melford E. Spiro, *Kibbutz: Venture in Utopia*, New York: Schocken Books, 1963, pp. 83–85.

Cu o inițiativă uluitoare într-o societate atât de pasivă, ocupanților ilegali le vine în mod regulat ideea de a organiza o masă în comun sau un atelier de reparat biciclete sau o proiecție săptămânală de film, discută cu prietenii și prietenii prietenilor până când au suficiente persoane și resurse pentru a face din ideea lor o realitate, apoi răspândesc vestea sau lipesc afișe și speră ca cât mai mulți oameni să vină și să participe. Pentru o mentalitate capitalistă, ei invită cu aviditate oamenii să îi jefuiască, dar ocupanții ilegali nu se opresc niciodată să pună la îndoială activitățile care nu le aduc bani în buzunare. Este evident că au creat o nouă formă de bogăție, iar împărțirea a ceea ce fac ei înșiși îi face în mod clar mai bogați.

Cartierele din jur devin, de asemenea, mai bogate, deoarece ocupanții ilegali iau inițiativa de a crea proiecte mult mai repede decât ar putea-o face guvernul local. În revista unei asociații de cartier din Barcelona, aceștia au lăudat un squat local pentru că a răspuns la o cerere pe care guvernul o ignora de ani de zile – construirea unei biblioteci în cartier. O revistă de știri mainstream a remarcat: „ocupanții ilegali fac munca de care uită districtul.”² În același cartier, ocupanții ilegali s-au dovedit a fi un aliat puternic pentru un vecin care plătea chirie și pe care proprietarul făcea presiuni pentru a pleca. Ocupanții ilegali au colaborat neobosit cu o asociație de bătrâni care se confruntau cu situații similare de șicane și evacuări ilegale din partea proprietarilor și au oprit evacuarea vecinului lor.

Într-o tendință care pare comună cu abolirea totală a muncii, socialul și economicul se amestecă pentru a deveni nedespărțite. Munca și serviciile nu sunt valorificate și nu li se atribuie o valoare în dolari; ele sunt activități sociale care se desfășoară individual sau colectiv ca parte a vieții de zi cu zi, fără a fi nevoie de contabilitate sau de management. Rezultatul este că, în orașe precum Barcelona, oamenii își pot petrece majoritatea timpului și își pot satisface majoritatea nevoilor – de la locuință la divertisment – în cadrul acestei rețele sociale de squatterii, fără muncă și aproape fără bani. Desigur, nu totul poate fi furat (nu încă), iar ocupanții ilegali sunt încă obligați să își vândă forța de muncă pentru a plăti lucruri precum asistența medicală și cheltuielile de judecată. Dar pentru mulți oameni, natura excepțională a acelor lucruri care nu pot fi autoproduse, scotocite sau furate, indignarea de a fi nevoit să vândă momente valoroase din propria viață pentru a lucra pentru o corporație, poate avea ca efect creșterea nivelului de conflict cu capitalismul.

O potențială capcană a oricărei mișcări suficient de puternice pentru a crea o alternativă la capitalism este că participanții săi pot deveni cu ușurință mulțumiți trăind în bula lor de autonomie și își pot pierde dorința de a lupta pentru abolirea totală a capitalismului. Ocuparea ilegală în sine poate deveni cu ușurință un ritual, iar în Barcelona, mișcarea în ansamblu nu a aplicat aceeași creativitate rezistenței și atacului ca în cazul multor aspecte practice de reparare a caselor și de găsire a mijloacelor de subsistență cu bani puțini sau deloc. Natura autosustenabilă a rețelei de squatterii, prezența imediată a libertății, inițiativei, plăcerii, independenței și comunității în viețile lor nu au distrus în niciun caz capitalismul, dar arată că acesta este un cadavru ambulant, pe care nimic altceva decât poliția nu-l împiedică, în cele din urmă, să dispară și să fie înlocuit cu forme de viață mult superioare.

N-au nevoie oamenii de șefi și experți?

Cum pot anarhiștii să se organizeze la locul de muncă și să coordoneze producția și distribuția într-o întreagă economie fără șefi și manageri? De fapt, o mare parte din resurse se pierd din cauza concurenței și a intermediarilor. În cele din urmă, muncitorii sunt cei care realizează toată producția și distribuția, iar ei știu cum să își coordoneze propria muncă în absența șefilor.

În Torino, Italia, și în împrejurimi, 500 000 de muncitori au participat la o mișcare de preluare a controlului fabricilor după Primul Război Mondial. Comuniștii, anarhiștii și alți muncitori care erau supărați pe exploatarea lor au lansat greve sălbatice, mulți dintre ei obținând în cele din urmă controlul fabricilor și înființând Consilii de fabrică pentru a-și coordona activitățile. Ei au reușit să conducă singuri fabricile, fără șefi. În cele din urmă, Consiliile au fost legalizate și eliminate prin lege – în parte

---

² Gemma Aguilar, „Els okupes fan la feina que oblida el Districte,” *Avui*, Saturday 15 December 2007, p. 43.

cooptate și absorbite de sindicatele muncitorești, a căror existență instituțională era amenințată de puterea autonomă a muncitorilor nu mai puțin decât erau proprietarii.

În decembrie 2001, criza economică din Argentina, care s-a dezvoltat îndelung, s-a transformat într-o fugă la bănci care a provocat o revoltă populară majoră. Argentina fusese copilul de afiș al instituțiilor neolibérale, precum Fondul Monetar Internațional, dar politicile care au îmbogățit investitorii străini și au oferit argentinienilor din clasa de mijloc un stil de viață din lumea întâi au creat o sărăcie acută pentru o mare parte a țării. Rezistența anticapitalistă era deja larg dezvoltată în rândul șomerilor, iar după ce clasa de mijloc și-a pierdut toate economiile, milioane de oameni au ieșit în stradă, respingând toate soluțiile și scuzele false oferite de politicieni, economiști și mass-media, declarând în schimb: „Que se vayan todos!” *Trebuie să plece toți!* Zeci de oameni au fost uciși de poliție, dar oamenii au ripostat, scuturându-se de teroarea rămasă de pe urma dictaturii militare care a condus Argentina în anii '70 și '80.

Sute de fabrici abandonate de proprietarii lor au fost ocupate de muncitori, care au reluat producția pentru a putea continua să își hrănească familiile. Cele mai radicale dintre aceste fabrici ocupate de muncitori au egalizat salariile și au împărțit sarcinile manageriale între toți muncitorii. Aceștia luau decizii în cadrul unor ședințe deschise, iar unii muncitori au învățat singuri sarcini precum contabilitatea. Pentru a se asigura că nu apare o nouă clasă managerială, unele fabrici au făcut o rotație a sarcinilor manageriale sau au cerut ca persoanele cu roluri manageriale să lucreze în continuare în fabrică și să efectueze contabilitatea, marketingul și alte sarcini după program. Până la momentul redactării acestui articol, mai multe dintre aceste locuri de muncă ocupate au reușit să își extindă forța de muncă și să angajeze alți lucrători din rândul populației uriașe de șomeri din Argentina. În unele cazuri, fabricile ocupate fac schimb între ele de bunuri și produse necesare, creând o economie subterană într-un spirit de solidaritate.

Una dintre cele mai faimoase, fabrica de ceramică Zanon, situată în sudul Argentinei, a fost închisă de proprietar în 2001 și ocupată de muncitorii săi în ianuarie anul următor. Aceștia au început să conducă fabrica cu o adunare deschisă și comisii formate din muncitori pentru a gestiona vânzările, administrația, planificarea, securitatea, igiena și salubritatea, achizițiile, producția, difuzarea și presa. În urma ocupării, au reangajat muncitorii care fuseseră concediați înainte de închidere. În 2004, aceștia numărau 270 de lucrători și produceau la 50% din rata de producție de dinaintea închiderii fabricii. Aducând medici și psihologi la fața locului, aceștia și-au asigurat singuri asistență medicală. Muncitorii au descoperit că își puteau plăti forța de muncă cu doar două zile de producție, așa că au redus prețurile cu 60% și au organizat o rețea de vânzători tineri, mulți dintre ei șomeri în trecut, pentru a comercializa plăcile ceramice în tot orașul. Pe lângă producția de plăci ceramice, fabrica Zanon se implică în mișcările sociale, donând bani pentru spitale și școli, vânzând plăci ceramice la preț de cost persoanelor sărace, găzduind filme, spectacole și expoziții de artă și desfășurând acțiuni de solidaritate cu alte lupte. De asemenea, sprijină lupta poporului Mapuche pentru autonomie; iar atunci când furnizorul lor de argilă a încetat să mai facă afaceri cu ei din motive politice, Mapuche au început să le furnizeze argilă. Până în aprilie 2003, fabrica s-a confruntat cu patru tentative de evacuare din partea poliției, cu sprijinul sindicatelor. În toate cazurile, muncitorii, ajutați de vecini, piqueteros și alte persoane, au opus o rezistență în forță.

În iulie 2001, lucrătorii supermarketului El Tigre din Rosario, Argentina, și-au ocupat locul de muncă. Proprietarul îl închisese cu două luni mai devreme și se declarase în faliment, datorându-le angajaților încă luni de salarii. După proteste zadarnice, muncitorii au deschis El Tigre și au început să îl administreze ei înșiși prin intermediul unei adunări care a permis tuturor muncitorilor să participe la luarea deciziilor. Într-un spirit de solidaritate, au redus prețurile și au început să vândă fructe și legume de la o cooperativă locală de fermieri și produse fabricate în alte fabrici ocupate. De asemenea, au folosit o parte din spațiul lor pentru a deschide un centru cultural pentru cartier, găzduind discuții politice, grupuri de studenți, ateliere de teatru și yoga, spectacole de păpuși, o cafenea și o bibliotecă. În 2003, centrul cultural din El Tigre a organizat întâlnirea națională a întreprinderilor recuperate, la care au participat 1.500 de persoane. Maria, una dintre membrele colectivului, a spus despre experiența sa: „Cu trei ani în urmă, dacă cineva mi-ar fi spus că vom fi capabili să administrăm acest loc, nu l-aș fi

crezut niciodată... Credeam că avem nevoie de șefi care să ne spună ce să facem, acum îmi dau seama că împreună o putem face mai bine decât ei.”³

În Euskal Herria, țara bască ocupată de statele Spaniei și Franței, a apărut un mare complex de întreprinderi cooperative, deținute de muncitori, centrat în jurul micului oraș Mondragón. Începând cu 23 de lucrători într-o singură cooperativă în 1956, cooperativele din Mondragón au inclus 19.500 de lucrători în peste 100 de cooperative până în 1986, supraviețuind în ciuda recesiunii puternice din Spania la acea vreme și cu o rată de supraviețuire de multe ori mai bună decât firmele capitaliste uzuale.

Mondragón are o experiență bogată de mulți ani în fabricarea de produse atât de variate, cum ar fi mobilierul, echipamentele de bucătărie, mașinile-unelte și componentele electronice, cât și în domeniul tipografiei, al construcțiilor navale și al topiturilor de metale. Mondragón a creat cooperative hibride compuse atât din consumatori și lucrători, cât și din agricultori și lucrători. Complexul și-a dezvoltat propria cooperativă de securitate socială și o bancă cooperativă care se dezvoltă mai rapid decât orice altă bancă din provinciile basce.⁴

Cea mai înaltă autoritate în cooperativele Mondragón este adunarea generală, în cadrul căreia fiecare lucrător asociat dispune de un vot; gestionarea specifică a cooperativei este asigurată de un consiliu de conducere ales, care este consiliat de un consiliu de administrație și de un consiliu social.

Există, de asemenea, numeroase critici la adresa complexului Mondragón. Pentru anarhiști, nu este surprinzător faptul că o structură democratică poate găzdui un grup de elită și, potrivit criticilor Mondragón, este exact ceea ce s-a întâmplat, deoarece complexul cooperatist caută – și reușește – să aibă succes în cadrul unei economii capitaliste. Deși realizările lor sunt impresionante și infirmă presupunerea că marile industrii trebuie să fie organizate ierarhic, constrângerea de a fi profitabile și competitive a împins cooperativele să își gestioneze propria exploatare. De exemplu, după zeci de ani în care au respectat principiile egalitare de la înființare în ceea ce privește scalele salariale, în cele din urmă cooperativele Mondragón au decis să mărească salariile experților manageriali și tehnici în raport cu cele ale muncitorilor manuali. Motivul a fost acela că le era greu să rețină oameni care ar putea primi un salariu mult mai mare pentru competențele lor într-o corporație. Această problemă indică necesitatea de a amesteca sarcinile manuale cu cele intelectuale pentru a evita profesionalizarea expertizei (adică crearea expertizei ca o calitate limitată la o elită restrânsă); și de a construi o economie în care oamenii produc nu pentru profit, ci pentru alți membri ai rețelei, astfel încât banii să își piardă importanța și oamenii să lucreze dintr-un sentiment de comunitate și solidaritate.

Oamenii din societățile high-tech de astăzi sunt antrenați să creadă că exemplele din trecut sau din lumea „subdezvoltată” nu au nicio valoare pentru situația noastră de astăzi. Mulți oameni care se consideră sociologi și economiști educați resping exemplul Mondragón, clasificând cultura bască drept excepțională. Dar există și alte exemple de eficacitate a locurilor de muncă egalitare, chiar și în inima capitalismului.

Gore Associates, cu sediul în Delaware, este firma high-tech de miliarde de dolari care produce țesătura impermeabilă Gore-Tex, izolație specială pentru cabluri de calculator și piese pentru industria medicală, auto și a semiconducătorilor. Salariile sunt stabilite în mod colectiv, nimeni nu are titluri, nu există o structură formală de management, iar diferențierea între angajați este redusă la minimum. După toate standardele capitaliste de performanță – rotația angajaților, profitabilitatea, reputația produselor, listele cu cele mai bune companii pentru care să lucrezi – Gore este un succes.

Un factor important în succesul lor este aderarea la ceea ce unii academicieni numesc Regula celor 150. Bazându-se pe observația că grupurile de vânători-culegători din întreaga lume – precum și comunitățile de succes și comunele intenționate – par să își mențină dimensiunea între 100 și 150 de persoane, teoria

---

³ Natasha Gordon and Paul Chatterton, *Taking Back Control: A Journey through Argentina's Popular Uprising*, Leeds (UK): University of Leeds, 2004, p. 45.

⁴ William Foote Whyte și Kathleen King Whyte, *Making Mondragon: The Growth and Dynamics of the Worker Cooperative Complex*, Ithaca, New York: ILR Press, 1988, p. 5.

este că creierul uman este cel mai bine echipat pentru a naviga în rețele de relații personale de până la 150 de persoane. Menținerea unor relații intime, amintirea numelor și a statutului social și a codurilor de conduită și comunicare stabilite – toate acestea ocupă spațiu mental; la fel cum alte primat tînd să trăiască în grupuri până la o anumită dimensiune, ființele umane sunt probabil cele mai potrivite pentru a ține pasul cu un anumit număr de tovarăși. Toate fabricile Gore își mențin dimensiunea sub 150 de angajați, astfel încât fiecare fabrică poate fi în întregime autogestionată, nu doar la nivelul fabricii, ci și incluzând persoanele responsabile de marketing, cercetare și alte sarcini.⁵

Scepticii resping adesea exemplul anarhist al societăților „primitive” la scară mică, argumentând că nu mai este posibil să se organizeze la o scară atât de mică, având în vedere populația uriașă. Dar nimic nu împiedică o societate mare să se organizeze în multe unități mai mici. Organizarea la scară mică este posibilă. Chiar și în cadrul unei industrii de înaltă tehnologie, fabricile Gore se pot coordona între ele și cu furnizorii și consumatorii, păstrându-și în același timp structura organizațională la scară mică. Așa cum fiecare unitate este capabilă să-și organizeze relațiile interne, fiecare este capabilă să-și organizeze relațiile externe.

Desigur, exemplul unei fabrici care produce cu succes în cadrul sistemului capitalist lasă mult de dorit. Cei mai mulți anarhiști ar prefera să vadă toate fabricile arse până la temelii decât forme de organizare antiautoritare folosite pentru a îndulci capitalismul. Dar acest exemplu ar trebui cel puțin să demonstreze că, chiar și în cadrul unei societăți mari și complexe, autoorganizarea funcționează.

Exemplul Gore este încă problematic, deoarece muncitorii nu dețin fabrica și, de asemenea, deoarece managementul formal ar putea fi reimpus în orice moment de către proprietarii companiei. Anarhiștii teoretizează că problemele capitalismului nu există doar în relația dintre muncitori și proprietari, ci și între muncitori și manageri, și că, atîta timp cît relația manager-operator persistă, capitalismul poate reapărea. Această teorie este cu siguranță confirmată de exemplul Mondragón, unde, în timp, managerii au obținut mai multe salarii și putere și au reînnoit dinamica inegală, axată pe profit, tipică pentru capitalism. Ținând cont de acest lucru, mai mulți anarhiști au conceput o schiță pentru o „economie participativă”, sau parecon, deși nimeni nu a avut încă ocazia să înființeze o astfel de economie la o scară considerabilă. Printre altele, parecon subliniază importanța responsabilizării tuturor lucrătorilor prin amestecarea sarcinilor creative și memorabile, mentale și manuale, creînd astfel „complexe de locuri de muncă echilibrate” care vor împiedica apariția unei clase manageriale.⁶

În timpul rebeliunii din Oaxaca din 2006, persoane fără experiență anterioară s-au organizat pentru a conduce posturile de radio și televiziune ocupate. Aceștia au fost motivați de nevoia socială de a avea mijloace de comunicare libere. Marșul oalelor și tigăilor, legendarul marș al femeilor din 1 august 2006, a culminat cu mii de femei care au preluat în mod spontan postul de televiziune de stat. Inspirat de sentimentul brusc de putere pe care îl câștigaseră prin revolta împotriva unei societăți tradițional patriarhale, acestea au preluat controlul asupra Canalului 9, care a batjocorit continuu mișcările sociale, pretinzînd în același timp că este canalul poporului. La început, i-au obligat pe ingineri să le ajute să conducă postul, dar în curînd au învățat cum să o facă singure. O femeie a povestit:

Mergeam zilnic la canal pentru a sta de pază și a ajuta. Femeile erau organizate în diferite comisii: alimentație, igienă, producție și securitate. Un lucru care mi-a plăcut este că nu existau lideri individuali. Pentru fiecare sarcină exista un grup de mai multe femei responsabile. Am învățat totul de la început. Îmi amintesc că cineva a întregat cine știe să folosească un computer. Atunci multe dintre fetele mai tinere au făcut un pas înainte, spunînd: „eu, eu, eu pot!”. La Radio Universidad, au anunțat că avem nevoie de oameni cu abilități tehnice și au venit mai mulți oameni să ne ajute. La început, filmau oameni fără cap, știți. Dar experiența de la Channel 9 ne-a arătat că acolo unde există voință, există o cale. Lucrurile au fost făcute, și au fost făcute bine.

---

⁵ Malcolm Gladwell, *The Tipping Point: How Little Things Can Make a Big Difference*. New York: Little, Brown, and Company, 2002, pp. 183–187.

⁶ Michael Albert, *Parecon: Life After Capitalism*, New York: Verso, 2003, pp. 104–105.

În timpul scurt [trei săptămâni] în care Canalul 9 a funcționat, până când guvernatorul Ulises a ordonat ca antenele să fie distruse, am reușit să răspândim multe informații. Au fost difuzate filme și documentare pe care altfel nu ți-ai fi putut imagina că le-ai fi văzut la televizor. Despre diferite mișcări sociale, despre masacrul studenților de la Tlatelolco din Mexico City în 1968, despre masacrele de la Aguas Blancas din Guerrero și Acteal din Chiapas, despre mișcările de gherilă din Cuba și El Salvador. În acest moment, Channel 9 nu mai era doar canalul femeilor. Era canalul tuturor oamenilor. Cei care participau își făceau și ei propriile programe. Există un program pentru tineri și un program la care participau oameni din comunitățile indigene. A existat un program de denunțuri, în care oricine putea să vină și să denunțe modul în care fusese tratat de guvern. O mulțime de oameni din diferite cartiere și comunități au vrut să participe, abia dacă a fost suficient timp de emisie pentru toți.⁷

După ce postul de televiziune ocupat a fost scos din emisie, mișcarea a răspuns ocupând toate cele 11 posturi de radio comerciale din Oaxaca. Omogenitatea radiourilor comerciale a fost înlocuită de o multitudine de voci – un post de radio pentru studenții universitari, unul pentru grupurile de femei, un post de radio ocupat de anarhiștii dintr-o casă ocupată de punk – și au existat mai multe voci indigene la radio ca niciodată. În scurt timp, oamenii din cadrul mișcării au decis să returneze majoritatea posturilor de radio proprietarilor lor autoprocamați, dar au păstrat controlul asupra a două dintre ele. Scopul lor nu era să suprimă vocile care li se opuneau, la fel de artificiale ca și vocile comerciale, ci să câștige ei înșiși mijloacele de comunicare. Posturile de radio rămase au funcționat cu succes timp de câteva luni, până când represiunea guvernamentală le-a închis. Un student universitar implicat în preluarea, conducerea și apărarea posturilor de radio a declarat:

După preluare, am citit un articol în care se spunea că autorii intelectuali și materiali ai preluării radiourilor nu erau din Oaxaca, că veneau din altă parte și că au primit un sprijin foarte specializat. În articol se spunea că ar fi fost imposibil pentru oricine fără pregătire prealabilă să opereze radiourile într-un timp atât de scurt, deoarece echipamentul este prea sofisticat pentru a fi folosit de oricine. S-au înșelat.⁸

Cine va duce gunoiul?

Dacă toată lumea este liberă să muncească după bunul plac, cine va duce gunoiul sau va face alte munci nedorite? Din fericire, într-o economie localizată, anticapitalistă, nu am putea externaliza sau ascunde costurile stilului nostru de viață plătind pe altcineva să curețe după noi. Ar trebui să plătim pentru consecințele tuturor acțiunilor noastre – în loc să plătim China să preia deșeurile noastre toxice, de exemplu. În cazul în care un serviciu necesar, cum ar fi evacuarea gunoiului, ar fi neglijat, comunitatea ar observa rapid și ar trebui să decidă cum să rezolve problema. Oamenii ar putea fi de acord să recompenseze o astfel de muncă cu mici avantaje – nimic care să se traducă în putere sau autoritate, dar ceva de genul de a fi primul la coadă atunci când intră în oraș produse exotice, de a primi un masaj sau un tort sau pur și simplu recunoașterea și recunoștința de a fi un membru integru al comunității. În cele din urmă, într-o societate cooperatistă, faptul de a avea o bună reputație și de a fi văzut de către colegii tăi ca fiind responsabil este mai convingător decât orice stimulente materiale.

Sau comunitatea ar putea decide ca toată lumea să se implice în aceste sarcini prin rotație. O activitate precum colectarea gunoiului nu trebuie să definească „cariera” nimănui într-o economie anticapitalistă. Sarcinile necesare pe care nimeni nu dorește să le îndeplinească ar trebui să fie împărțite de

---

⁷ Diana Denham și C.A.S.A. Collective (eds.), *Teaching Rebellion: Stories from the Grassroots Mobilization in Oaxaca*, Oakland: PM Press, 2008, interviu cu Tonia.

⁸ Interviul cu Francisco.

toată lumea. Astfel, în loc să fie câțiva oameni nevoiți să sorteze gunoiul toată viața, toți cei care sunt aplecați din punct de vedere fizic ar trebui să facă acest lucru doar câteva ore pe lună.

”Statul liber” Christiania este un cartier din Copenhaga, Danemarca, care a fost ocupat ilegal din 1971. Cei 850 de locuitori ai săi sunt autonomi în cadrul celor 85 de acri ai lor. Aceștia își duc singuri gunoiul de peste treizeci de ani. Faptul că primesc aproximativ un milion de vizitatori pe an face ca reușita lor să fie cu atât mai impresionantă. Străzile, clădirile, restaurantele, toaletele publice și dușurile publice sunt toate rezonabil de curate – mai ales pentru hipioți! Corpul de apă care trece prin Christiania nu este cel mai curat, dar având în vedere că Christiania este acoperită de copaci și nu are automobile, se bănuiește că cea mai mare parte a poluării provine din orașul din jur care împarte cursul de apă.

Locuitorii au construit zeci dintre casele care se află acum în Christiania folosind proiecte ecologice inovatoare. De asemenea, ei folosesc:

energie solară, energie eoliană, compostare și o întreagă serie de alte inovații ecologice. O metodă de filtrare a apelor uzate prin paturi de stuf, ceea ce înseamnă că apa care iese din Christiania este la fel de curată ca cea care iese din restul stațiilor de epurare din Copenhaga, a ajutat comuna să fie preselecțată pentru un premiu pan-scandinav pentru viață ecologică.⁹

Diferite persoane intervievate au avut concepții diferite despre modul în care Christiania a fost menținută curată, sugerând un fel de sistem dual. Un nou-venit a spus că făceai curățenie după tine, iar când aveai chef să mai strângi ceva, o făceai. Un rezident vechi, care era mai implicat în procesul decizional, a explicat că exista un comitet de gunoi, care răspundea în fața „Adunării comune”, responsabil de menținerea curățeniei în Christiania, deși, în mod clar, asistența voluntară și curățenia din partea tuturor rezidenților era prima linie de apărare.

Cine va avea grijă de bătrâni și cei cu dezabilități?

Doar într-o societate cu ceea ce se numește eufemistic „piață foarte competitivă”, persoanele în vârstă și persoanele cu handicap sunt atât de marginalizate. Pentru a crește marjele de profit, angajatorii evită să angajeze persoane cu dizabilități și forțează lucrătorii în vârstă să se pensioneze anticipat. Atunci când lucrătorii sunt obligați să se mute frecvent în căutarea unui loc de muncă, într-o cultură în care ritul de trecere la vârsta adultă este mutat în propria casă, părinții sunt lăsați singuri pe măsură ce îmbătrânesc. Cei mai mulți se mută în cele din urmă în orice fel de azil de bătrâni pe care și-l pot permite; mulți mor neglijați, singuri și indignați, poate cu răni de pat și cu scutece care nu au fost schimbate de două zile. Într-o lume anarhistă și anticapitalistă, țesătura socială nu ar fi atât de aspră.

În multitudinea de experimente care au apărut în Argentina ca răspuns la criza din 2001, a înflorit economia solidarității și a grijii pentru toți membrii societății. Prăbușirea economică din Argentina nu a dus la scenariul de tip „fiecare pentru el” de care se tem capitaliștii. Mai degrabă, rezultatul a fost o explozie a solidarității, iar persoanele în vârstă și cele cu handicap nu au fost lăsate în afara acestei rețele de ajutor reciproc. Participând la adunările de cartier, persoanele în vârstă și cu dizabilități din Argentina au avut șansa de a-și asigura propriile nevoi și de a se reprezenta pe ei înșiși în deciziile care le-ar afecta viața. În cadrul unor adunări, participanții au sugerat ca cei care dețin propriile case să rețină impozitul pe proprietate și, în schimb, să doneze acești bani spitalului local sau altor centre de îngrijire. În părțile din Argentina cu șomaj sever, mișcările de șomeri au preluat efectiv controlul și construiesc noi economii. În General Mosconi, un oraș petrolier din nord, șomajul este de peste 40%, iar zona este în mare parte autonomă. Mișcarea a organizat peste 300 de proiecte pentru a se ocupa de nevoile oamenilor, inclusiv de cele ale persoanelor în vârstă și cu handicap.

Chiar și în absența bogățiilor stocate sau a unei infrastructuri fixe, societățile de vânători-culegători fără stat se ocupă, în general, de toți membrii comunității lor, indiferent dacă aceștia sunt sau nu

---

⁹ Cahal Milmo, „On the Barricades: Trouble in a Hippie Paradise,” *The Independent*, May 31, 2007.

productivi din punct de vedere economic. De fapt, buncii – inutili din punct de vedere genetic din punct de vedere darwinist, deoarece au depășit vârsta de reproducere¹⁰ – sunt o caracteristică definitorie a omenirii de milioane de ani în urmă, iar înregistrările fosile de la începutul speciei noastre arată că bătrânii erau îngrijiți. Vânătorii-culegători moderni demonstrează nu numai grija materială pentru persoanele în vârstă, ci și ceva care este invizibil în arhiva fosilă: respectul. Mbuti, de exemplu, recunosc cinci grupe de vârstă – bebeluși, copii, tineri, adulți și bătrâni – și dintre acestea, doar adulții realizează o producție economică semnificativă sub forma culesului și vânătorii sau a colectării de materii prime, cum ar fi lemnul; totuși, bogăția socială este împărțită de toți, indiferent de productivitatea lor. Ar fi de neconceput să lăsăm bătrânii sau persoanele cu dizabilități să moară de foame doar pentru că nu muncesc. De asemenea, Mbuti îi includ pe toți membrii societății lor în luarea deciziilor și în participarea la viața politică și socială, iar persoanele în vârstă joacă un rol special în rezolvarea conflictelor și în instaurarea păcii.

Cum vor primi oamenii ajutor medical?

Capitaliștii și birocrații văd asistența medicală ca pe o industrie – o modalitate de a storce bani de la oamenii în nevoie de asistență medicală – și, de asemenea, ca pe o modalitate de a liniști populația și de a preveni revolta. Nu este de mirare că, adesea, calitatea asistenței medicale are de suferit. În cea mai bogată țară din lume, milioane de oameni nu au acces la asistență medicală, inclusiv acest autor, iar în fiecare an sute de mii de oameni mor din cauze care pot fi prevenite sau tratate.

Deoarece condițiile de muncă și de viață otrăvitoare și lipsa asistenței medicale au fost întotdeauna nemulțumiri majore în cadrul capitalismului, asigurarea asistenței medicale este, în general, un obiectiv principal al revoluționarilor anticapaliști. De exemplu, piqueteros șomeri și adunări de cartier din Argentina înființează în mod obișnuit clinici sau preiau și finanțează spitale existente, lăsate de izbeliște de către stat.

În timpul Războiului Civil Spaniol, Sindicatul Medical din Barcelona, organizat în mare parte de anarhiști, a gestionat 18 spitale (dintre care 6 au fost create de sindicat), 17 sanatorii, 22 de clinici, 6 instituții psihiatrice, 3 creșe și o maternitate. În toate localitățile principale din Catalunya au fost înființate secții de ambulatoriu. La primirea unei solicitări, Sindicatul trimitea medici în locurile unde era nevoie. Medicul trebuia să dea un motiv întemeiat pentru a refuza postul, „deoarece se considera că medicina era în serviciul comunității, și nu invers.”¹¹ Fondurile pentru ambulatori proveneau din contribuțiile municipalităților locale. Sindicatul anarhist al lucrătorilor din domeniul sănătății cuprindea 8.000 de lucrători din domeniul sănătății, dintre care 1.020 medici, dar și 3.206 asistente medicale, 133 de dentiști, 330 de moașe și 153 de fitoterapeuți. Sindicatul a operat 36 de centre de sănătate distribuite în întreaga Catalonia pentru a oferi asistență medicală tuturor persoanelor din întreaga regiune. Există un sindicat central în fiecare dintre cele nouă zone, iar în Barcelona, un Comitet de control format dintr-un delegat din fiecare secțiune se întâlnea o dată pe săptămână pentru a se ocupa de problemele comune și pentru a pune în aplicare un plan comun. Fiecare departament era autonom în propria sferă, dar nu era izolat, deoarece se susțineau reciproc. Dincolo de Catalonia, asistența medicală era asigurată gratuit în colectivele agrare din Aragon și Levant.

Chiar și în mișcarea anarhistă incipientă din SUA de astăzi, anarhiștii iau măsuri pentru a învăța despre asistența medicală și a o oferi. În unele comunități, anarhiștii învață medicina alternativă și o oferă

---

¹⁰ Tehnic vorbind, vârstnicii au o funcție reproductivă, deoarece stochează tipuri de informații obscure, cum ar fi modul de supraviețuire în caz de dezastre naturale, care se produc doar o dată la câteva generații, și pot servi, de asemenea, la creșterea coeziunii sociale prin creșterea numărului de relații de viață în cadrul comunității – de exemplu, numărul de persoane cu aceiași buni este mult mai mare decât numărul de persoane cu aceiași părinți. Cu toate acestea, aceste beneficii pentru supraviețuire nu sunt imediat evidente și nu există nicio dovadă că vreo societate umană ar face astfel de calcule atunci când decide dacă să își hrănească sau nu buncile fără dinți. Cu alte cuvinte, faptul că ne folosim de beneficiile persoanelor în vârstă este o reflectare a generozității noastre sociale obișnuite.

¹¹ Gaston Leval, *Collectives in the Spanish Revolution*, London: Freedom Press, 1975, p. 270.

comunităților lor. Iar la protestele majore, având în vedere probabilitatea violenței poliției, anarhiștii organizează rețele de medici voluntari care înființează posturi de prim ajutor și organizează medici itineranți pentru a oferi primul ajutor pentru mii de demonstranți. Acești medici, adesea autoinstruiți, tratează rănilor provocate de spray-uri cu piper, gaze lacrimogene, bâte, pistoale cu electroșocuri, gloanțe de cauciuc, cai ai poliției și altele, precum și șocurile și traumele. Boston Area Liberation Medic Squad (BALM Squad) este un exemplu de grup de medici care se organizează în mod permanent. Formată în 2001, aceasta se deplasează la proteste majore și în alte orașe și organizează cursuri de formare pentru acordarea primului ajutor de urgență. Ei administrează un site web, fac schimb de informații și se conectează la alte inițiative, cum ar fi clinica Common Ground descrisă mai jos. Ei nu sunt ierarhici și folosesc luarea deciziilor prin consens, la fel ca și Bay Area Radical Health Collective, un grup similar de pe Coasta de Vest.

Între proteste, o serie de grupuri feministe radicale din SUA și Canada au format Colective pentru sănătatea femeilor, pentru a răspunde nevoilor femeilor. Unele dintre aceste colective predau anatomia feminină în moduri pozitive și care conferă putere, arătându-le femeilor cum să își facă singure examene ginecologice, cum să treacă prin menstruație în mod confortabil și cum să practice metode sigure de contracepție. Instituția medicală occidentală patriarhală este, în general, ignorantă în ceea ce privește sănătatea femeilor, până la punctul de a fi degradantă și dăunătoare. O abordare anti-sistem, de tip „fă-o singur”(DIY), permite persoanelor marginalizate să submineze un sistem neglijent, organizându-se pentru a-și satisface propriile nevoi.

După ce uraganul Katrina a devastat New Orleans, activiști medicali de stradă s-au alăturat unui fost membru al Panterelor Negre pentru a înființa clinica Common Ground într-unul dintre cele mai nevoiaș cartiere. În scurt timp au fost ajutați de sute de anarhiști și alți voluntari din întreaga țară, majoritatea fără experiență. Finanțată din donații și condusă de voluntari, clinica Common Ground a oferit tratament pentru zeci de mii de persoane. Eșecul experților guvernamentali în „gestionarea situațiilor de urgență” în timpul crizei este recunoscut pe scară largă. Însă Common Ground a fost atât de bine organizată încât a depășit și Crucea Roșie, în ciuda faptului că aceasta din urmă avea mult mai multă experiență și resurse.¹² În acest proces, au popularizat conceptul de ajutor reciproc și au evidențiat eșecul guvernului. La momentul acestei redactări, Common Ground are 40 de organizatori cu normă întreagă și urmărește sănătatea într-un sens mult mai larg, realizând, de asemenea, grădini comunitare și luptând pentru dreptul la locuințe, astfel încât cei evacuați de furtună să nu fie împiedicați să se întoarcă acasă de planurile de îmbogățire ale guvernului. Ei au ajutat la eviscerarea și reconstruirea multor case din cele mai sărace cartiere, pe care autoritățile doreau să le dărâme pentru a câștiga mai mult spațiu de locuit pentru albi bogati.

Și despre educație?

Educația a fost mult timp o prioritate a mișcărilor anarhiste și a altor mișcări revoluționare din întreaga lume. Dar chiar dacă oamenii ar neglija complet organizarea educației după revoluție, aceasta ar fi totuși o îmbunătățire față de formele de educație patriotice, degradante, manipulative și abrutizante sponsorizate de statul-națiune. La fel ca oricine altcineva, copiii sunt capabili să se educe singuri și sunt motivați să facă acest lucru într-un cadru adecvat. Dar școlile publice rareori oferă acest cadru și nici nu educă elevii în privința unor subiecte de utilitate imediată, cum ar fi supraviețuirea în copilărie, exprimarea sănătoasă a emoțiilor, dezvoltarea potențialului lor creativ unic, asumarea propriei sănătăți sau îngrijirea persoanelor bolnave, abordarea violenței de gen, a abuzului domestic sau a alcoolismului, rezistența în fața bătașilor, comunicarea cu părinții, explorarea sexualității lor într-un mod respectuos, găsirea unui loc de muncă și a unui apartament sau descurcarea fără bani, sau alte abilități de care tinerii au nevoie pentru a trăi. În puținele cursuri care predau abilități practice utile – aproape întotdeauna

¹² Neille Irel, „A Healthy Dose of Anarchy: After Katrina, nontraditional, decentralized relief steps in where big government and big charity failed,” *Reason Magazine*, December 2006.

cursuri opționale – elevii sunt „urmăriți”. Fetele învață cum să gătească și să coasă în Home Ec, iar băieții care probabil vor avea o slujbă de muncitor învață să lucreze cu lemnul în Shop. Se poate spune cu siguranță că majoritatea băieților termină liceul fără să știe cum să gătească sau să-și cârpească hainele, iar majoritatea fetelor și a viitorilor muncitori cu guler alb absolvă fără să știe cum să repare o toaletă, să monteze o instalație electrică, să repare o bicicletă sau un motor de mașină, să tencuiască un perete sau să lucreze cu lemnul. Iar în clasele de informatică și tehnologie, faptul că elevii știu adesea mai multe decât profesorii este un indiciu clar că ceva nu este în regulă cu această formă de educație. Școlile nu îi învață pe copii nici măcar abilitățile de care au nevoie pentru slujbele de rahat pe care vor ajunge să le lucreze. În cea mai mare parte, oamenii învață singuri sau învață între prieteni și colegi – adică școala vieții este deja anarhică.

Cele mai importante lecții predate în mod consecvent de școlile de stat sunt să ne supunem unei autorități arbitrare, să acceptăm impunerea priorităților altora asupra vieții noastre și să nu mai visăm cu ochii deschiși. Atunci când încep școala, copiii se ghidează singuri, sunt curioși în legătură cu lumea în care trăiesc și cred că totul este posibil. Când termină școala, sunt cinici, egocentrice și obișnuiți să își dedice patruzeci de ore din săptămână unei activități pe care nu au ales-o niciodată. De asemenea, este probabil să fie prost educați în legătură cu o serie de lucruri, poate că nu știu că majoritatea societăților umane de-a lungul istoriei au fost egalitare și fără stat, că poliția a devenit doar recent o instituție importantă și presupus necesară, că guvernul lor are un istoric de tortură, genocid și represiune, că stilul lor de viață distruge mediul înconjurător, că hrana și apa lor sunt otrăvite sau că există o istorie a rezistenței care așteaptă să fie descoperită chiar în orașul lor.

Această educație greșită sistematică nu este deloc surprinzătoare, având în vedere istoria școlilor publice. Deși școlile publice s-au dezvoltat treptat, pornind de la o serie de precedente, regimul lui Otto von Bismarck este creditat în mare ca fiind cel care a creat pentru prima dată un sistem național de școli publice. Scopul era de a pregăti tinerii pentru cariere în birocrație sau armată, de a-i disciplina, de a le insufla patriotism și de a-i îndoctrina în cultura și istoria unei națiuni germane care nu existase până atunci. Sistemul școlar a fost una dintre modernizările care au permis unei colecții de provincii în conflict continuu, unele dintre ele practic feudale, să formeze un stat care putea amenința restul continentului – și mari părți din Africa – în decurs de o generație.

Ca răspuns, o serie de teoreticieni anarhiști și-au propus să proiecteze școli non-ierarhice în care profesorii să servească drept ajutoare care să îi ajute pe elevi să învețe și să exploreze subiectele alese. Unele dintre aceste experimente anarhiste în domeniul educației din SUA au fost denumite Școli Moderne, după modelul Școlii Moderne a anarhistului spaniol Francisco Ferrer. Aceste școli au ajutat la educarea a mii de elevi și au jucat roluri importante în mișcările anarhiste și muncitorești. În 1911, la scurt timp după execuția lui Ferrer în Spania, prima Școală Modernă din SUA a fost fondată la New York de Emma Goldman, Alexander Berkman, Voltairine de Cleyre și alți anarhiști. O serie de artiști și scriitori celebri au ajutat la predarea cursurilor acolo, iar printre elevi s-a numărat și artistul Man Ray. A durat câteva decenii, în cele din urmă s-a mutat din New York în timpul unei perioade de represiune politică intensă și a devenit centrul unei comune rurale.

Mai recent, anarhiștii și alți activiști din SUA au organizat „școli libere”. Unele dintre acestea sunt clase temporare, ad-hoc, în timp ce altele sunt școli complet organizate. Una dintre acestea, Școala liberă Albany (Albany Free School), există de peste 32 de ani în centrul orașului Albany. Această școală anti-autoritară este dedicată justiției sociale, precum și educației – oferă o scară de școlarizare progresivă și nu refuză pe nimeni din motive financiare. Majoritatea școlilor experimentale sunt accesibile doar elitelor, însă corpul de elevi al școlii este divers, incluzând mulți copii din cartierele sărace. Școala nu are un program de învățământ sau clase obligatorii, funcționând conform filozofiei „Ai încredere în copii și ei vor învăța”. Pentru că atunci când le încredințezi copiilor așa-numita „educație” – care nu este un lucru până la urmă, ci mai degrabă o acțiune mereu prezentă – ei vor învăța continuu, fiecare în felul și în ritmul său.” La Școala Liberă învață copii până în clasa a 8-a, iar recent a deschis un liceu, Școala Liberă Harriet Tubman. Școala organizează o mică fermă organică în oraș, care oferă o altă oportunitate

importantă de învățare pentru elevi. De asemenea, elevii colaborează cu proiecte de servicii comunitare, cum ar fi soup-kitchens și creșe. În ciuda limitărilor financiare și a altor limitări, au reușit admirabil.

Reputația noastră cu elevii care se străduie din punct de vedere academic și/sau comportamental și ale căror nevoi sistemul nu a reușit să le satisfacă, este de așa natură încât un număr tot mai mare de copii vin la noi după ce anterior au fost etichetați cu termeni precum ADHD și puși pe Ritalin și alte medicamente biopsihiatrice. Părinții lor ne caută pentru că sunt îngrijorați de efectele secundare ale medicamentelor și pentru că au auzit că noi lucrăm eficient cu acești copii fără niciun fel de medicamente. Mediul nostru activ, flexibil și structurat individual face ca medicamentele să fie complet inutile.¹³

MST, Mișcarea muncitorilor fără pământ din Brazilia, s-a concentrat cu ardoare pe educație în așezările pe care le-au creat pe terenurile ocupate. Între 2002 și 2005, MST susține că a învățat peste 50 000 de muncitori fără pământ să citească; 150 000 de copii sunt înscriși în 1 200 de școli diferite pe care le-au construit în așezările lor și au format, de asemenea, peste o mie de educatori. Școlile MST sunt libere de controlul statului, astfel încât comunitățile au puterea de a decide ce să învețe copiii lor și pot dezvolta metode alternative de educație, precum și programe școlare libere de valorile rasiste, patriotice și capitaliste care fac parte integrantă din educația publică. Guvernul brazilian se plânge de faptul că copiii din așezări sunt învățați că plantele modificate genetic reprezintă un risc pentru sănătatea umană și pentru mediu, ceea ce sugerează că aceștia primesc o educație mult mai relevantă și mai precisă decât colegii lor din școlile de stat. Școlile MST din așezări se concentrează pe alfabetizare și folosesc metodele lui Paulo Freire, care a dezvoltat „pedagogia celor oprimați”. În São Paulo, MST și-a construit o universitate autonomă care instruieste fermierii nominalizați de fiecare așezare în parte. În loc să predea, de exemplu, agribusiness, așa cum ar face o universitate capitalistă, ei predau agricultura familială, cu o critică a tehnicilor de exploatare și de distrugere a mediului care predomină în agricultura contemporană. Pentru alte cursuri tehnice, MST îi ajută, de asemenea, pe oameni să obțină educații în universitățile publice, deși adesea câștigă colaborarea profesorilor de stânga pentru a oferi lecții mai critice și de un calibru mai ridicat, permițându-le chiar să își conceapă propriile cursuri. Ei subliniază în toate aceste forme de educație că este responsabilitatea studenților să folosească ceea ce învață pentru comunitatea lor și nu pentru profitul individual.

Movimiento Campesino de Santiago de Estero, MOCASE, este un grup de agricultori, mulți dintre ei Quechua, care are asemănări și legături cu MST. După ce a început ca un grup de fermieri care luptau pentru pământ în fața expansiunii companiilor forestiere din Nordul global, în prezent numără 8.000 de familii din 58 de comunități active într-o gamă largă de lupte. Lucrând împreună cu Universidad Transhumante, au înființat o școală de fermieri care îi ajută pe fermieri să învețe abilitățile necesare pentru autogestionare. De asemenea, studenții învață să predea, astfel încât să poată ajuta la formarea altor fermieri. Universidad Transhumante este interesantă în sine. Este o universitate de educație populară, inspirată, de asemenea, de Freire, care a organizat o caravană de un an în 80 de orașe din Argentina, pentru a prezenta ateliere de educație populară și pentru a învăța despre problemele cu care se confruntă oamenii.¹⁴ În afara controlului statului, educația nu trebuie să fie un lucru static, fix. Ea poate fi un instrument de responsabilizare, deoarece oamenii sunt învățați cum să predea, astfel încât să poată transmite mai departe lecțiile învățate, în loc să fie permanent dependenți de o clasă de educatori profesioniști. Poate fi un instrument de eliberare, deoarece oamenii învață despre autoritate și rezistență și învață cum să preia controlul asupra propriilor vieți. Poate fi o caravană, un circ, în timp ce oamenii călătoresc printr-o țară și, în loc să aducă spectacole în cușcă, aduc idei și tehnici noi. Și poate fi un instrument de supraviețuire, în timp ce popoarele asuprite învață despre istoria lor și se pregătesc pentru viitorul lor.

¹³ Albany Free School website (viewed November 24, 2006) www.albanyfreeschool.com

¹⁴ Natasha Gordon and Paul Chatterton, *Taking Back Control: A Journey through Argentina's Popular Uprising*, Leeds (UK): University of Leeds, 2004, pp. 43–44.

În 1969, activiștii nativi americani, care se organizau sub numele de „Indienii tuturor națiunilor”, au ocupat insula Alcatraz abandonată, invocând o lege americană ignorată care garanta faptul că popoarele indigene aveau dreptul de a ocupa orice teren pe care națiunea colonizatoare îl abandona. Timp de șase luni, ocupanții au fost cu sutele și, deși majoritatea au plecat din cauza blocadei guvernamentale, ocupația a durat în cele din urmă 19 luni, revitalizând cultura indigenă și respingând controlul colonial. În prima perioadă, ocupanții indieni au organizat o școală care predă istoria și cultura indigenă din perspectiva lor, fără propaganda rasistă care umplea manualele școlilor guvernamentale. Pe durata ocupației lor, au folosit educația ca mijloc de reînnoire culturală, în timp ce anterior fusese folosită împotriva lor pentru a le distruge identitatea și a-i recruta pe supraviețuitorii genocidului în civilizația care îi colonizase.

Și despre tehnologie?

Mulți oameni se tem că complexitatea tehnologiei moderne și nivelul ridicat de integrare a infrastructurii și a producției în societatea actuală fac din anarhie un vis al trecutului. De fapt, această îngrijorare nu este deloc nefundată. Cu toate acestea, nu atât complexitatea tehnologiei este în contradicție cu crearea unei societăți anarhiste, cât faptul că tehnologia nu este un lucru neutru. După cum a rezumat cu pricepere Uri Gordon, dezvoltarea tehnologiei reflectă interesele și nevoile membrilor dominanți ai societății, iar tehnologia remodelează lumea fizică într-un mod care întărește autoritatea și descurajează rebeliunea.¹⁵ Nu este o coincidență faptul că infrastructura pentru arme nucleare și energie creează nevoia unei organizații militare de înaltă securitate, organizată la nivel central, și a unor agenții de gestionare a dezastrelor cu puteri de urgență și capacitatea de a suspenda drepturile constituționale; că autostrăzile interstatale permit desfășurarea rapidă a armatei pe plan intern, încurajează transportul transcontinental de mărfuri și transportul privat prin intermediul automobilelor personale; că noile fabrici cer muncitori necalificați, înlocuibili, care nu ar putea păstra locul de muncă până la pensionare, presupunând că șeful ar vrea măcar să acorde beneficii de pensionare, deoarece în câțiva ani leziunile profesionale cauzate de sarcinile repetitive sau de ritmul nesigur al liniei de producție îi vor face incapabili să mai continue.

Subvențiile și infrastructura oferite de guvern tind să se îndrepte către invenții care sporesc puterea statului, adesea spre nenorocirea tuturor celorlalți: avioane militare, sisteme de supraveghere, construirea de piramide. Chiar și cele mai binevoitoare forme de sprijin guvernamental pentru invenții, cum ar fi subvențiile guvernamentale pentru cercetarea medicală, merg în cel mai bun caz spre inventarea unor tratamente care sunt brevetate de corporații care nu au niciun scrupul să lase oamenii să moară dacă nu și le pot permite – așa cum nu au niciun scrupul să tortureze și să ucidă mii de animale în faza de testare.

Nevoile libertății ne pun în fața unei alegeri mult mai grele decât simpla schimbare a structurilor noastre decizionale. Va trebui să dezamblăm fizic o mare parte din lumea în care trăim și să o construim din nou. Libertatea, precum și echilibrul ecologic al planetei și, prin urmare, însăși supraviețuirea noastră, sunt incompatibile cu energia nucleară, cu dependența de combustibili fosili, cum ar fi petrolul și cărbunele, și cu o cultură a automobilului care înstrăinează spațiul public și încurajează un sistem de schimb în care majoritatea bunurilor nu sunt produse la nivel local.

Această transformare va necesita o mare cantitate de inventivitate; astfel, întrebarea relevantă devine: vor fi o mișcare socială și o societate anarhistă suficient de inventive pentru a realiza această transformare? Cred că răspunsul este da. La urma urmei, cele mai utile instrumente din istoria omenirii au fost inventate înainte de apariția guvernului și a capitalismului.

Se spune că așa-numita piață liberă a capitalismului motivează inovația, iar concurența de pe piață contribuie într-adevăr la proliferarea invențiilor profitabile, care nu sunt neapărat invenții utile. Concu-

¹⁵ Vezi capitolul 5 din Uri Gordon, *Anarchy Alive! Anti-authoritarian Politics from Practice to Theory*, London: Pluto Press, 2008.

rența capitalistă impune ca la fiecare câțiva ani toate gadgeturile vechi să devină învechite pe măsură ce se inventează altele noi, astfel încât oamenii trebuie să le arunce pe cele vechi și să cumpere altele noi – în detrimentul mediului. Din cauza acestei „obsolescențe planificate”, puține invenții tind să fie bine făcute sau pe deplin gândite de la bun început, deoarece sunt destinate de la bun început să ajungă la gunoi.

Doctrina proprietății intelectuale împiedică răspândirea tehnologiilor utile, permițând ca acestea să fie controlate sau reținute în funcție de ceea ce este mai profitabil. Apologeții capitalismului susțin de obicei că proprietatea intelectuală încurajează dezvoltarea tehnologiei, deoarece le oferă oamenilor siguranța, ca stimulent, că pot profita de pe urma invenției lor. Ce fel de cretin ar inventa ceva util din punct de vedere social dacă nu ar obține creditul exclusiv pentru acel lucru și nu ar profita de pe urma lui? Dar principalele tehnologii ale lumii noastre au fost dezvoltate de grupuri de oameni care au lăsat invențiile să se răspândească liber și nu și-au asumat meritele pentru ele – totul, de la ciocan la instrumente muzicale cu coarde și cereale domestice.

În practică, economia capitalistă însăși infirmă ipotezele referitoare la proprietatea intelectuală care stimulează inovarea. La fel ca orice alt tip de proprietate, proprietatea intelectuală nu aparține, de obicei, celor care o produc: multe invenții sunt realizate de sclavi salariați în laboratoare care nu primesc niciun credit și niciun profit, deoarece contractele lor stipulează că corporația pentru care lucrează primește proprietatea brevetelor.

Cei mai buni oameni pentru a dezvolta inovații utile sunt cei care au nevoie de ele, iar aceștia nu au nevoie de guvern sau de capitalism pentru a-i ajuta să facă acest lucru. Anarhiștii înșiși au o istorie bogată în inventarea de soluții la problemele cu care se confruntă. Jefuitorii de bănci anarhiști cunoscuți sub numele de banda Bonnot au inventat mașina de fugă. Mahno, anarhistul ucrainean, a fost primul care a folosit mitraliere extrem de mobile – le-a montat pe tatchanki-uri, căruțele trase de cai folosite de țărani, cu un efect devastator împotriva unor inamici superiori, împotmoliți în tactici tradiționale. În Spania revoluționară, după ce i-au expropriat pe marii proprietari, au colectivizat pământul și s-au eliberat de necesitatea de a produce o singură cultură de export, fermierii au îmbunătățit sănătatea solului și și-au sporit autosuficiența prin culturi intercalate – mai exact, cultivând culturi tolerante la umbră sub portocali. Federația țărănească din Levant, în Spania, a înființat o universitate agricolă, iar alte colective agricole au fondat un centru pentru studiul bolilor plantelor și al culturii pomilor.

În zonele înalte din Noua Guinee, milioane de agricultori trăiesc la densități mari de populație în văile abrupte ale munților; comunitățile lor sunt apatride, bazate pe consens și, până relativ recent, complet necontactate de Occident. Deși pentru europenii rasiști păreau primitivi din Epoca de Piatră, ei au dezvoltat unul dintre cele mai complexe sisteme agricole din lume. Tehnicile lor sunt atât de precise și de numeroase, încât este nevoie de ani de zile pentru a le învăța. Oamenii de știință occidentali, crezându-se super importanți, încă nu cunosc motivele pentru multe dintre aceste tehnici, pe care le-ar putea respinge drept superstiții dacă nu s-ar dovedi că funcționează. În ultimii 7.000 de ani, locuitorii de pe înălțimi au practicat o formă dinamică de agricultură durabilă ca răspuns la impactul asupra mediului lor, care ar fi putut provoca prăbușirea unor societăți mai puțin inovatoare. Metodele lor includ forme complexe de irigare, retenție a solului, culturi intercalate și multe altele. Locuitorii de pe înălțimi nu au șefi și iau decizii în cadrul unor discuții lungi, în cadrul comunității. Ei și-au dezvoltat toate tehnicile fără guvern sau capitalism, prin intermediul inovațiilor individuale și de grup comunicate în mod liber printr-o societate mare și descentralizată.¹⁶

Mulți occidentali ar putea să își bată joc de gândul că oameni care nu folosesc unelte metalice ar putea oferi un model de sofisticare tehnologică. Acești cinici, însă, sunt pur și simplu îndobitociți de mitologia și superstițiile euro/americane. Tehnologia nu înseamnă lumini care clipească și gadgeturi care vâjâie. Tehnologia este adaptare. Prin adaptarea unui set complex de tehnici care le-au permis să-și

---

¹⁶ Descrierea locuitorilor din Noua Guinee din cartea lui Jared Diamond (*Collapse: How Societies Choose to Fail or Succeed*, New York, Viking, 2005), în special portretizarea curiozității, spiritului și umanității lor, face un mare serviciu pentru a distruge imaginea persistentă a așa-numitelor popoare primitive ca fiind maimuțe grohăitoare sau sălbatici nobili.

satisfacă toate nevoile fără a-și distruge mediul înconjurător de-a lungul a 7.000 de ani, fermierii din Noua Guinee au realizat ceva de care civilizația occidentală nici măcar nu s-a apropiat vreodată.

Totuși, există o mulțime de exemple anarhiste pentru mulțimea impresionată de luminile intermitente. Luați în considerare recenta proliferare a tehnologiei „Open Source”. Rețelele descentralizate care implică mii de oameni care lucrează în mod deschis, voluntar și cooperativ au creat unele dintre cele mai bune forme ale software-ului complicat de care depinde economia Epocii Informației. Abordarea obișnuită a marilor corporații este aceea de a păstra secretă și brevetată sursa sau codul software-ului lor, însă codul software-ului Open Source este partajat, astfel încât oricine îl poate revizui și îmbunătăți. Prin urmare, acesta este adesea mult mai bun și, în general, mai ușor de reparat. Software-ul tradițional brevetat este mai vulnerabil la defecțiuni și la viruși, deoarece un număr mai mic de creiere sunt capabile să verifice punctele slabe și foarte puțini specialiști sunt disponibili pentru a rezolva problemele. Nici cei de la asistența tehnică pe care îi sunați la telefon atunci când sistemul de operare al computerului dumneavoastră se blochează nu au posibilitatea de a vedea codul și, dincolo de o mică depanare, tot ce pot face este să vă îndrume către un „patch” greoi sau să vă sfătuiască să vă ștergeți hard disk-ul și să reinstalați sistemul de operare. Utilizatorii produselor Microsoft, de exemplu, sunt, fără îndoială, familiarizați cu defecțiunile frecvente ale acestora, iar apărătorii vieții private avertizează, de asemenea, cu privire la spyware și la cooperarea dintre corporațiile tehnologice și guvern. Spune un tocilar anti-autoritar implicat în crearea de software Open Source: „Cea mai bună reclamă pentru Linux este Microsoft.”

În mod tradițional, o mare parte a software-ului Open Source nu a fost deosebit de ușor de utilizat, deși, în general, acest lucru are legătură cu faptul că Open Source se află, cu tot respectul cuvenit, în cadrul unei subculturi de tocilari, iar utilizatorii săi tipici sunt foarte bine pregătiți în domeniul informatic. Cu toate acestea, Open Source și tehnologia participativă devin în mod constant accesibile într-o măsură fără precedent pentru software-ul proprietar. Wikipedia exemplifică acest lucru. Începută recent, în 2001, pe baza unui software Linux Open Source, Wikipedia este deja cea mai mare și mai accesată enciclopedie din lume, cu peste 10 milioane de articole în peste 250 de limbi. În loc să fie domeniul exclusiv al unor experți plătiți dintr-o anumită subcultură academică, Wikipedia este scrisă de toată lumea. Oricine poate crea un articol sau poate edita un articol existent, iar prin această deschidere și încredere, Wikipedia oferă un forum pentru o revizuire instantanee, între mai mulți colegi. Interesele comunității mai largi de milioane de oameni din Wikipedia asigură o funcție de autoreglementare, astfel încât vandalismul – editarea falsă și articolele false – sunt rapid curățate, iar faptele lipsite de citate sunt contestate. Articolele din Wikipedia se folosesc de un corp de cunoștințe mult mai mare decât cercul mic și în general elitist reprezentat de mediul academic. În cadrul unui studiu orb, revizuit de colegi, a fost considerată la fel de exactă ca și Enciclopedia Britannica.¹⁷

Wikipedia este „auto-organizată” și este editată de un corp deschis de administratori aleși de colegi.¹⁸ Au existat câteva cazuri publice de sabotaj intenționat, cum ar fi atunci când emisiunea de comedie de știri televizate The Colbert Report a rescris istoria într-un articol din Wikipedia ca un gag pentru emisiunea lor; dar farsa a fost rapid reparată, așa cum tind să fie majoritatea informațiilor false de pe site. O problemă mai persistentă este reprezentată de corporațiile care folosesc Wikipedia în scopuri de relații publice, însărcinând personalul plătit să mențină o imagine curată în articolele despre ele. Cu toate acestea, interpretări contradictorii ale faptelor pot fi înregistrate în același articol, iar Wikipedia conține mult mai multe informații despre fărădelegile corporațiilor decât orice enciclopedie tradițională.

Cum va funcționa schimbul?

Există multe moduri diferite în care schimbul ar putea funcționa într-o societate fără stat, anticapitalistă, în funcție de mărimea, complexitatea și preferințele societății. Multe dintre acestea sunt mult

¹⁷ „Wikipedia survives research test,” *BBC News* 15 December 2005 news.bbc.co.uk

¹⁸ „Editorial administration, oversight and management” Wikipedia, en.wikipedia.org

mai eficiente decât capitalismul în ceea ce privește asigurarea unei distribuții echitabile a bunurilor și împiedicarea oamenilor de a lua mai mult decât partea lor echitabilă. Capitalismul a creat o inegalitate mai mare în ceea ce privește accesul la resurse decât orice alt sistem economic din istoria omenirii. Dar principiile capitalismului pe care economiștii au îndoctrinat publicul să le accepte ca legi nu sunt universale.

Multe societăți au folosit în mod tradițional economii de daruri, care pot lua multe forme diferite. În societățile cu un nivel modest de stratificare socială, familiile mai bogate își mențin statutul oferind cadouri, organizând ospete fastuoase și împărțindu-și bogăția; în unele cazuri, ele riscă mânia celorlalți dacă nu sunt suficient de generoase. Alte economii bazate pe cadouri sunt abia sau deloc stratificate; participanții pur și simplu reneagă conceptul de proprietate și dau și iau liber bogăția socială. În jurnalul său, Columb a remarcat cu uimire că primii indigeni pe care i-a întâlnit în Caraibe nu aveau simțul proprietății și dădeau de bunăvoie tot ceea ce aveau; într-adevăr, veneau cu daruri pentru a-i întâmpina pe străinii lor vizitatori. Într-o astfel de societate, nimeni nu putea fi sărac. Acum, după sute de ani de genocid și dezvoltare capitalistă, în multe părți ale Americii există unele dintre cele mai mari diferențe de bogăție din lume.

În Argentina, oamenii săraci au inițiat o rețea masivă de troc care a crescut enorm după ce colapsul economic din 2001 a făcut ca formele capitaliste de schimb să devină nefuncționale. Sistemul de troc a evoluat de la simple întâlniri de schimburi la o rețea uriașă care implică aproximativ trei milioane de membri care fac schimb de bunuri și servicii – de la obiecte de artizanat făcute în casă, alimente și îmbrăcăminte până la lecții de limbaj. Au participat chiar și medici, producători și unele companii feroviare. Se estimează că, la apogeu, rețeaua de troc a sprijinit zece milioane de persoane.

Clubul de troc a facilitat schimbul prin dezvoltarea unui sistem de credit/monedă. Pe măsură ce rețeaua s-a extins, iar criza capitalistă s-a adâncit, rețeaua s-a confruntat cu o serie de probleme, inclusiv cu persoane – adesea din afara rețelei – care furau sau falsificau moneda. Câțiva ani mai târziu, după ce economia s-a stabilizat sub conducerea președintelui Kirchner, clubul de troc s-a micșorat, dar și-a păstrat totuși un număr mare de membri, având în vedere că reprezenta o economie alternativă în țara care a fost cândva un model pentru capitalismul neoliberal. În loc să renunțe, membrii rămași au dezvoltat o serie de soluții la problemele cu care s-au confruntat, cum ar fi limitarea numărului de membri la producători, astfel încât rețeaua să fie folosită doar de cei care contribuie la ea.

Anarhiștii contemporani din SUA și Europa experimentează alte forme de distribuție care transcend schimbul. Un proiect anarhist popular este „magazinul gratuit” sau „magazinul de donații”. Magazinele gratuite servesc drept punct de colectare a obiectelor donate sau scotocite de care oamenii nu mai au nevoie, inclusiv haine, alimente, mobilă, cărți, muzică, chiar și ocazional frigidere, televizoare sau mașini. Patronii sunt liberi să răsfoiască magazinul și să ia tot ce au nevoie. Mulți dintre cei obișnuiți cu o economie capitalistă care intră într-un magazin gratuit sunt perplecși cu privire la modul în care ar putea funcționa. Fiind crescuți cu o mentalitate a penuriei, ei presupun că, din moment ce oamenii profită luând lucruri și nu profită donând, un magazin gratuit s-ar goli rapid. Cu toate acestea, acest lucru este rareori cazul. Nenumărate magazine gratuite funcționează în mod sustenabil, iar cele mai multe dintre ele sunt pline până la refuz de bunuri. De la Harrisonburg, Virginia, la Barcelona, Catalunya, sute de magazine gratuite sfidează zilnic logica capitalistă. Weggeefwinkel, magazinul de cadouri, din Groningen, Olanda, funcționează de peste trei ani în clădiri ocupate ilegal, deschizându-se de două ori pe săptămână pentru a oferi gratuit haine, cărți, mobilier și alte articole. Alte magazine gratuite organizează strângeri de fonduri dacă trebuie să plătească chirie, ceea ce nu ar fi o problemă într-o societate complet anarhistă. Magazinele gratuite sunt o resursă importantă pentru persoanele sărace, cărora fie li se refuză un loc de muncă din cauza capriciilor pieței libere, fie care au un loc de muncă, sau două sau trei, și totuși nu își pot permite haine pentru copiii lor.

Un exemplu mai high-tech de schimb gratuit este rețeaua Freecycle, relativ răspândită și de mare succes. Freecycle este o rețea globală formată inițial de un grup non-profit de mediu pentru a promova donarea de obiecte care altfel ar putea ajunge la gunoi. În momentul redactării acestui articol, rețeaua are peste 4 milioane de membri, grupați în 4.200 de filiale locale, răspândite în 50 de țări. Folosind un

site web pentru a posta articole căutate sau articole disponibile pentru a fi donate, oamenii au pus în circulație cantități prodigioase de îmbrăcăminte, mobilier, jucării, opere de artă, unelte, biciclete, mașini și nenumărate alte bunuri. Una dintre regulile Freecycle este că totul trebuie să fie gratuit, nu trebuie să fie nici trocat, nici vândut. Freecycle nu este o organizație controlată la nivel central; filialele locale se înființează pe baza unui model comun și folosesc site-ul web pe care se bazează modelul.

Cu toate acestea, întrucât provine de la un grup liberal non-profit, fără aspirații revoluționare și fără nicio critică a capitalismului și a statului, ne putem aștepta ca Freecycle să aibă unele probleme. De fapt, organizația acceptă sponsorizarea corporativă din partea unei mari companii de reciclare și își face reclamă pe site-ul său, iar președintele a încetinit, fără îndoială, răspândirea ideii Freecycle, atacând diverse grupuri membre sau site-uri web imitatoare cu procese, sau amenințări cu procese, pentru încălcarea mărcii comerciale; de asemenea, colaborând cu Yahoo! Groups, un grup autoritar notoriu, pentru a închide secțiile locale pentru că nu au aderat la regulile organizației în ceea ce privește logo-ul și limbajul. Firește, într-o societate anarhistă nu ar exista procese pentru încălcarea mărcii comerciale și un președinte nu ar putea tiraniza o rețea întreținută de milioane de oameni. Între timp, Freecycle demonstrează că economiile bazate pe cadouri pot funcționa chiar și în cadrul societăților occidentale individualiste și obosite și că pot lua noi forme cu ajutorul internetului.

Cum rămâne cu persoanele care nu vor să renunțe la un stil de viață consumerist?

Deși o revoluție anticapitalistă ar crea noi relații și valori sociale, precum și eliberarea dorințelor oamenilor de sub controlul publicității, unii oameni ar dori probabil să mențină în continuare un stil de viață consumerist – cerând divertisment electronic, alimente exotice de import și alte luxuri pe care (neo)colonialismul le oferă în prezent. Prin rutinizarea actului de a merge la un magazin, de a scoate portofelul și de a cumpăra o comodă de mahon sau un baton de ciocolată, capitalismul creează iluzia că ființele umane posedă în mod natural capacitatea de a procura bunuri de lux care, în realitate, sunt produse de sclavi pe un alt continent. Este nevoie de o infrastructură masivă și de multiple instituții de guvernare și colonialism pentru a permite acest privilegiu câtorva persoane selecte. După o revoluție anarhistă, lagărele de muncă ale sclavilor care produc în prezent o mare parte din ciocolata și lemnul tropical din lume nu ar mai exista.

Dacă o persoană sau un grup de oameni cu idei asemănătoare ar dori să se înconjoare de bunurile de consum pe care încă le mai doresc, ar fi perfect liberi să facă acest lucru; cu toate acestea, fără o forță de poliție care să-i facă pe alții să suporte costurile ecologice și de muncă ale stilului lor de viață, ei ar fi cei care ar trebui să procure resursele, să producă bunurile și să remedieze orice poluare. Desigur, ei ar putea face procesul mai eficient prin specializarea într-un singur bun de consum: de exemplu, un sindicat al consumatorilor de ciocolată ar putea produce ciocolată ecologică – astfel încât să nu afecteze bunurile ecologice comune de care depinde restul societății lor – și ar putea schimba o parte din ciocolată, de exemplu, cu echipamente de divertisment video produse de un sindicat al iubitorilor de televiziune. De ce nu? În cele din urmă, însă, toată această muncă și responsabilitate personală s-ar putea să nu se potrivească cu mentalitatea consumeristă; rezultatul final ar fi un sindicat al producătorilor. Atunci când oamenii trebuie să își asume responsabilitatea pentru toate costurile propriilor acțiuni, se elimină izolarea patologică de consecințe, care stă la baza capriciilor burgheze. Rezultatul este reprezentat de dorințe mature, atent cântărite.

În revoluțiile anarhiste și în societățile fără stat și necapitaliste din întreaga istorie, oamenii au folosit ceea ce puteau produce ei înșiși sau ceea ce puteau schimba de la societățile vecine. În cazul preluărilor de fabrici din Argentina, diversele fabrici ocupate au început să facă schimb de produse între ele, permițându-le muncitorilor să aibă acces la o varietate de bunuri fabricate. În multe dintre colectivitățile din timpul revoluției spaniole din 1936, comunitățile au decis împreună cât și ce fel de

consum își puteau permite în mod colectiv, înlocuind salariile cu cupoane care puteau fi răscumpărate pentru bunuri la depozitul comunal. Toată lumea avea un cuvânt de spus în stabilirea numărului de cupoane de diferite tipuri pe care o persoană le putea obține și, bineînțeles, erau liberi să le schimbe cupoanele cu alții, astfel încât cineva care prefera mai mult dintr-un anumit lucru, de exemplu, țesături, putea obține mai mult schimbând cupoanele pentru ceva ce nu îi plăcea să-i lipsească, cum ar fi ouăle. Astfel, nu există o impunere a uniformității spartane, ca în unele state comuniste; oamenii sunt liberi să urmeze stilul de viață pe care îl doresc, dar numai dacă pot suporta personal costurile aferente. Ei nu pot exploata alți oameni, nu le pot fura resursele sau le pot otrăvi pământul pentru a-l obține.

Cum rămâne cu construirea și organizarea unei infrastructuri mari și răspândite?

Multe cărți de istorie occidentale afirmă că guvernul centralizat a apărut din necesitatea de a construi și de a întreține proiecte mari de infrastructură, în special de irigații. Totuși, această afirmație se bazează pe presupunerea că societățile au nevoie să se dezvolte și că nu pot alege să își limiteze scara pentru a evita centralizarea – o presupunere care a fost discreditată de multe ori. Și, deși proiectele de irigații la scară largă necesită o anumită cantitate de coordonare, centralizarea este doar o formă de coordonare.

În India și în Africa de Est, societățile locale au construit rețele de irigații masive care au fost gestionate fără guvern sau centralizare. În regiunea Taita Hills din actuala Kenia, oamenii au creat sisteme complexe de irigații care au durat sute de ani, adesea până când practicile agricole coloniale le-au pus capăt. Gospodăriile au împărțit întreținerea zilnică, fiecare dintre ele fiind responsabilă pentru cea mai apropiată secțiune a infrastructurii de irigații, care era proprietate comună. Un alt obicei îi aducea pe oameni împreună periodic pentru reparații majore: cunoscută sub numele de „munca harambee”, era o formă de muncă colectivă, motivată social, similară tradițiilor din multe alte societăți descentralizate. Populația din dealurile Taita a asigurat o utilizare echitabilă printr-o serie de aranjamente sociale transmise prin tradiție, care stabileau cât de multă apă putea lua fiecare gospodărie; cei care încălcau aceste practici se confruntau cu sancțiuni din partea restului comunității.

Când britanicii au colonizat regiunea, au presupus că știu mai bine decât localnicii și au înființat un nou sistem de irigații – orientat, desigur, spre producția de culturi comerciale – bazat pe expertiza lor inginerască și pe puterea lor mecanică. În timpul secetei din anii 1960, sistemul britanic a eșuat în mod spectaculos și mulți localnici s-au întors la sistemul de irigații autohton pentru a se hrăni. Potrivit unui etnolog, „lucrările de irigații din Africa de Est par să fi fost mai extinse și mai bine gestionate în perioada precolonială”.¹⁹

În timpul Războiului Civil spaniol, muncitorii din fabricile ocupate au coordonat o întreagă economie de război. Organizațiile anarhiste care au avut un rol esențial în realizarea revoluției, și anume sindicatul CNT, au pus adesea bazele noii societăți. În special în orașul industrial Barcelona, CNT a împrumutat structura pentru a conduce o economie controlată de muncitori – o sarcină pentru care se pregătise cu ani de zile înainte. Fiecare fabrică s-a organizat cu muncitorii săi tehnici și administrativi aleși; fabricile din aceeași industrie din fiecare localitate s-au organizat în Federația Locală a industriei lor specifice; toate Federațiile Locale dintr-o localitate s-au organizat într-un Consiliu Economic Local „în care erau reprezentate toate centrele de producție și servicii”; iar Federațiile și Consiliile locale s-au organizat în Federații Naționale de Industrie și Federații Economice Naționale paralele.²⁰

Congresul de la Barcelona al tuturor colectivelor catalane, din 28 august 1937, oferă un exemplu de coordonare a activităților și deciziilor acestora. Fabricile de încălțăminte colectivizate aveau nevoie de un credit de 2 milioane de pesetas. Din cauza penuriei de piele, au fost nevoite să reducă numărul de ore de lucru, deși au continuat să plătească tuturor muncitorilor salarii cu normă întreagă. Consiliul

¹⁹ Patrick Fleuret, „The Social Organization of Water Control in the Taita Hills, Kenya,” *American Ethnologist*, Vol. 12, 1985.

²⁰ Sam Dolgoff, *The Anarchist Collectives*, New York: Free Life Editions, 1974, p. 66.

Economic a studiat situația și a raportat că nu exista un surplus de pantofi. Congresul a fost de acord să acorde un credit pentru achiziționarea de piele și să modernizeze fabricile pentru a reduce prețurile pantofilor. Ulterior, Consiliul Economic a schițat planurile de construire a unei fabrici de aluminiu, care era necesară pentru efortul de război. Au localizat materialele disponibile, au obținut cooperarea chimiștilor, inginerilor și tehnicienilor și au decis să strângă banii prin intermediul colectivelor. Congresul a decis, de asemenea, să atenueze șomajul urban prin elaborarea unui plan cu lucrătorii agricoli pentru a aduce noi zone în cultură cu ajutorul șomerilor din orașe.

În Valencia, CNT a organizat industria portocalelor, cu 270 de comitete în diferite orașe și sate pentru cultivare, cumpărare, ambalare și export; în acest proces, au scăpat de câteva mii de intermediari. În Laredo, industria pescuitului a fost colectivizată – muncitorii au expropriat navele, au eliminat intermediarii care luau tot profitul și au folosit aceste profituri pentru a îmbunătăți navele și alte echipamente sau pentru a se plăti pe ei înșiși. Industria textilă din Catalonia a angajat 250.000 de muncitori în zeci de fabrici. În timpul colectivizării, aceștia au scăpat de directorii bine plătiți, le-au crescut salariile cu 15%, le-au redus programul de lucru de la 60 la 40 de ore pe săptămână, au cumpărat utilaje noi și au ales comitete de conducere.

În Catalonia, muncitorii libertari au obținut rezultate impresionante în menținerea infrastructurii complexe a societății industriale pe care au preluat-o. Muncitorii care au fost întotdeauna responsabili pentru aceste lucrări s-au dovedit capabili să își continue și chiar să își îmbunătățească activitatea în absența șefilor. „Fără să aștepte ordine de la nimeni, muncitorii au restabilit serviciul telefonic normal în trei zile [după ce s-au încheiat luptele grele de stradă]... Odată ce această muncă de urgență crucială a fost terminată, o adunare generală a membrilor muncitorilor de la telefonie a decis să collectivizeze sistemul telefonic.”²¹ Muncitorii au votat pentru a mări salariile membrilor cu cele mai mici salarii. Serviciile de gaz, apă și electricitate au fost, de asemenea, collectivizate. Colectivul care gestiona apa a redus tarifele cu 50% și a reușit în continuare să contribuie cu sume mari de bani la comitetul de miliție antifascistă. Muncitorii feroviari au colectivizat căile ferate, iar acolo unde tehnicienii din cadrul căilor ferate au fugit, au fost aleși muncitori cu experiență ca înlocuitori. Înlocuitorii s-au dovedit a fi adecvați, în ciuda lipsei lor de școlarizare formală, deoarece învățaseră prin experiența de a lucra împreună cu tehnicienii pentru a întreține liniile.

Muncitorii din transportul municipal din Barcelona – 6.500 din cei 7.000 de muncitori erau membri ai CNT – au economisit o sumă considerabilă de bani, dându-i afară pe directorii supraplătiți și pe alți manageri inutili. Apoi și-au redus programul de lucru la 40 de ore pe săptămână, și-au mărit salariile între 60% (pentru cea mai mică categorie de venituri) și 10% (pentru cea mai mare categorie de venituri) și au ajutat întreaga populație prin reducerea tarifelor și oferirea de curse gratuite pentru elevi și pentru membrii miliției răniți. Au reparat echipamentele și străzile deteriorate, au curățat baricadele, au repus în funcțiune sistemul de transport la doar cinci zile după încetarea luptelor în Barcelona și au desfășurat o flotă de 700 de troleibuze – față de cele 600 de pe străzi înainte de revoluție – vopsite în roșu și negru. În ceea ce privește organizarea lor:

diferitele meserii și-au coordonat și organizat activitatea într-un singur sindicat industrial al tuturor lucrătorilor din transporturi. Fiecare secție era administrată de un inginer desemnat de sindicat și de un muncitor delegat de către membrii generali. Delegații diferitelor secții coordonau operațiunile într-o anumită zonă. În timp ce secțiile se întruneau separat pentru a-și conduce propriile operațiuni specifice, deciziile care îi afectau pe lucrători în general erau luate în cadrul reuniunilor membrilor generali.

Inginerii și tehnicienii, mai degrabă decât să constituie un grup de elită, au fost integrați cu lucrătorii manuali. „Inginerul, de exemplu, nu putea întreprinde un proiect important fără să se consulte cu ceilalți muncitori, nu numai pentru că responsabilitățile trebuiau împărțite, ci și pentru că, în problemele practice, muncitorii manuali dobândeau o experiență practică de care tehnicienii erau adesea lipsiți.”

²¹ La fel ca nota de subsol anterioară, p. 88.

Transportul public din Barcelona a obținut și el o mai mare autosuficiență: înainte de revoluție, 2% din materialele de întreținere erau realizate de către compania privată, iar restul trebuiau să fie cumpărate sau importate. La un an după socializare, 98% din consumabilele de reparații erau realizate în magazinele socializate. „Sindicatul a oferit, de asemenea, servicii medicale gratuite, inclusiv clinici și asistență medicală la domiciliu, pentru muncitori și familiile lor.”²²

Pentru mai bine sau mai rău, revoluționarii spanioli au experimentat, de asemenea, cu Băncile Țărănești, Băncile Muncii și Consiliile de Credit și Schimb. Federația Colectivelor Țărănești din Levant a inițiat o bancă organizată de Sindicatul Lucrătorilor Bancari pentru a-i ajuta pe fermieri să atragă dintr-un fond larg de resurse sociale necesare pentru anumite tipuri de agricultură care necesită o infrastructură sau resurse intense. Banca Centrală a Muncii din Barcelona a transferat credite de la colectivele mai prospere la colectivele utile din punct de vedere social aflate în nevoie. Tranzacțiile în numerar au fost reduse la minimum, iar creditul a fost transferat sub formă de credit. De asemenea, Banca Muncii se ocupa de schimburile valutare, precum și de importul și achiziționarea de materii prime. Acolo unde era posibil, plata se făcea în mărfuri, nu în numerar. Banca nu era o întreprindere cu scop lucrativ; aceasta percepea doar o dobândă de 1% pentru a acoperi cheltuielile. Diego Abad de Santillan, economistul anarhist, a declarat în 1936: „Creditul va fi o funcție socială și nu o speculație privată sau o uzură... Creditul se va baza pe posibilitățile economice ale societății și nu pe interese sau profit... Consiliul de Credit și Schimb va fi ca un termometru al produselor și nevoilor țării.”²³ În acest experiment, banii au funcționat ca un simbol al sprijinului social și nu ca un simbol al proprietății – au însemnat resurse transferate între uniunile de producători și nu investiții ale speculatorilor. În cadrul unei economii industriale complexe, astfel de bănci eficientizează schimburile și producția, deși prezintă, de asemenea, riscul centralizării sau al reapariției capitalului ca forță socială. În plus, producția eficientă și schimbul ca valoare ar trebui privite cu suspiciune, cel puțin, de către persoanele interesate de eliberare.

Există o serie de metode care ar putea împiedica instituții precum băncile de muncă să faciliteze revenirea capitalismului, deși, din păcate, asaltul totalitarismului, atât al fasciștilor, cât și al comuniștilor, i-a privat pe anarhiștii spanioli de șansa de a le dezvolta. Printre acestea s-ar putea număra rotația și amestecul sarcinilor pentru a preveni apariția unei noi clase manageriale, dezvoltarea unor structuri fragmentate care nu pot fi controlate la nivel central sau național, promovarea unei descentralizări și a unei simplități cât mai mari, precum și menținerea unei tradiții ferme conform căreia resursele comune și instrumentele bogăției sociale nu sunt niciodată de vânzare.

Dar atâta timp cât banii sunt un fapt central al existenței umane, o multitudine de activități umane sunt reduse la valori cantitative, iar valoarea poate fi masificată ca putere și, astfel, înstrăinată de activitatea care a creat-o: cu alte cuvinte, poate deveni capital. În mod natural, anarhiștii nu sunt de acord asupra modului în care se poate găsi un echilibru între caracterul practic și perfecțiune, sau cât de adânc trebuie să taie pentru a eradică capitalismul, dar studierea tuturor posibilităților, inclusiv a celor care ar putea fi sortite eșecului sau chiar mai rău, nu poate decât să ajute.

Cum vor funcționa orașele?

Mulți oameni cred că o societate anarhistă ar putea funcționa în teorie, dar lumea modernă conține prea multe obstacole care împiedică o astfel de eliberare totală. Marile orașe sunt principalele dintre aceste presupuse piedici. Orașele capitaliste industriale sunt o încurcătură de birocrății care se presupune că sunt ținute în funcțiune doar de autorități. Dar întreținerea unui oraș mare nu este atât de mistificatoare pe cât suntem îndemnați să credem. Unele dintre cele mai mari orașe din lume sunt

---

²² Toate citatele și statisticile din acest paragraf provin din Sam Dolgoff, *The Anarchist Collectives*, New York: Free Life Editions, 1974, pp. 88–92.

²³ La fel ca nota de subsol anterioară, pp. 75–76

compuse în mare parte din mahalale autoorganizate care se întind pe kilometri întregi. Calitatea vieții lor lasă mult de dorit, dar ele arată că orașele nu se prăbușesc pur și simplu în absența experților.

Anarhiștii au o oarecare experiență în întreținerea orașelor mari; soluția pare să se regăsească în preluarea de către muncitorii de întreținere a organizării infrastructurii de care sunt responsabili, iar cartierele să formeze adunări, astfel încât aproape toate celelalte decizii să poată fi luate la nivel local, unde toată lumea poate participa. Este probabil că o revoluție anarhistă va fi însoțită de un proces de dezurbanizare, pe măsură ce orașele se vor micșora până la dimensiuni mai ușor de gestionat. Mulți oameni se vor întoarce probabil la pământ, pe măsură ce agricultura industrială va scădea sau va înceta, pentru a fi înlocuită de agricultura sustenabilă – sau „permacultură” – care poate susține o densitate mai mare a populației în zonele rurale.

Într-o astfel de perioadă, ar putea fi necesar să se facă în grabă noi aranjamente sociale, dar nu va fi prima dată când anarhiștii vor face un oraș sau un oraș de la zero. În mai 2003, în timp ce trimișii celor mai importante opt guverne ale lumii se pregăteau pentru summitul „G8” de la Evian, Franța, mișcarea anticapitalistă a înființat o serie de sate conectate între ele pentru a servi drept fundație pentru proteste și exemplu de viață colectivă anticapitalistă; acestea au luat numele de VAAAG (Village Alternatif, Anticapitalist et AntiGuerres). Pe durata mobilizării, mii de oameni au locuit în aceste sate, organizând hrană, locuințe, îngrijire a copiilor, forumuri de dezbateri, mass-media și servicii juridice, și luând decizii în comun. Proiectul a fost considerat pe scară largă drept un succes. VAAAG a prezentat, de asemenea, forma dublă de organizare sugerată mai sus. „Cartiere” specifice, fiecare cu mai puțin de 200 de persoane, s-au organizat în jurul unei bucătării comunitare, în timp ce serviciile la nivelul întregului sat – „spații colective inter-cartiere”, cum ar fi spațiul juridic și medical – au fost organizate de cei implicați în furnizarea acestor servicii. Această experiență a fost reprodusă în timpul mobilizărilor din 2005 împotriva G8 din Scoția și în timpul mobilizărilor din 2007 din nordul Germaniei, când aproape șase mii de persoane au locuit împreună în tabăra Reddelich.

Aceste sate de protest au avut precedente în mișcarea germană anti-nucleară din generația anterioară. Când statul a vrut să construiască un complex masiv de depozitare a deșeurilor nucleare la Gorleben în 1977, fermierii locali au început să protesteze. În mai 1980, cinci mii de oameni au înființat o tabără pe amplasament, construind un mic oraș din copaci tăiați pentru construcție și numindu-și noua casă Republica Liberă Wendland. Aceștia și-au emis propriile pașapoarte, au înființat emisiuni radio ilegale și au tipărit ziare și au organizat dezbateri comune pentru a decide cum să administreze tabăra și cum să răspundă la agresiunile poliției. Oamenii împărțeau mâncarea și au renunțat la bani în viața de zi cu zi. O lună mai târziu, opt mii de polițiști i-au atacat pe protestatari, care au decis să reziste în mod nonviolent. Au fost bătuți cu brutalitate și evacuați. Manifestările ulterioare ale mișcării antinucleare au fost mai puțin înclinate spre pacifism.²⁴

În Anglia, un festival anual al călătorilor și hipioților care convergeau la Stonehenge pentru a marca solstițiul de vară a devenit o importantă zonă autonomă contraculturală și un experiment de „anarhie colectivă”. Începând din 1972, Stonehenge Free Festival a fost o adunare care a durat toată luna iunie până la solstițiu. Mai mult decât un festival de muzică, a fost un spațiu non-ierarhic pentru crearea de muzică, artă și noi relații, precum și pentru explorarea spirituală și psihedelică. A devenit un ritual și un eveniment social esențial în cultura călătoare în creștere din Anglia. Până în 1984, a atras 30.000 de participanți care au creat un sat auto-organizat pentru o lună. În cuvintele unui participant, a fost „Anarhie. Și a funcționat.”²⁵ Regimul Thatcher l-a văzut ca pe o amenințare; în 1985 a interzis cel de-al 14-lea anual Free Stonehenge Festival, atacându-i brutal pe cele câteva sute de persoane care au venit să îl organizeze într-un asalt cunoscut sub numele de Bătălia de la Beanfield.

Aceste exemple de tabere improvizate nu sunt atât de marginale pe cât ar putea părea la prima vedere. Sute de milioane de oameni din întreaga lume trăiesc în orașe organizate în mod informal, uneori numite barăci (shantytowns) sau favele, care se organizează, se creează și se întrețin singure.

²⁴ George Katsiaficas, *The Subversion of Politics: European Autonomous Social Movements and the Decolonization of Everyday Life*. Oakland: AK Press, 2006, pp. 84–85

²⁵ The Stonehenge Free Festivals, 1972–1985. www.ukrockfestivals.com Viewed 8 May 2008.

Problemele sociale pe care le ridică aceste mahalale sunt foarte complexe. Milioane de agricultori sunt forțați anual să își părăsească pământurile și trebuie să se mute în orașe, unde barăcile periferice sunt singurul loc în care își pot permite să se stabilească; însă foarte mulți oameni se mută la oraș în mod voluntar pentru a scăpa de zonele rurale mai rigide din punct de vedere cultural și pentru a-și construi o nouă viață. Multe cartiere de mahala sunt afectate de probleme de sănătate cauzate de accesul deficitar la apă curată, asistență medicală și nutriție. Cu toate acestea, multe dintre aceste probleme sunt specifice mai degrabă capitalismului decât structurii barăcilor, deoarece locuitorii sunt adesea ingenioși în a se întreține singuri în ciuda resurselor limitate în mod artificial.

Electricitatea și apa privatizate sunt, în general, prea scumpe și, chiar și acolo unde aceste utilități sunt publice, autoritățile refuză adesea să ofere acces așezărilor informale. Locuitorii din barăci ocolesc această problemă prin construirea propriilor fântâni și prin piratarea energiei electrice. Asistența medicală este foarte profesionalizată în societățile capitaliste și este distribuită în schimbul banilor, mai degrabă decât în funcție de nevoi; în consecință, rareori există medici cu pregătire completă în barăci. Dar medicina populară și vindecătorii care sunt prezenți sunt adesea disponibili pe baza ajutorului reciproc. Accesul la hrană este, de asemenea, limitat în mod artificial, deoarece horticultura la scară mică pentru consumul local a fost înlocuită de producția pe scară largă de culturi comerciale, privând oamenii din întregul Sud Global de surse diverse și accesibile de hrană locală. Această problemă este exacerbată în zonele de foamete, deoarece ajutorul alimentar din partea SUA, în conformitate cu strategiile militare și economice, constă în importuri și nu în subvenții pentru producția locală. Dar în cadrul așezărilor, alimentele disponibile sunt frecvent împărțite, mai degrabă decât comercializate. Un antropolog a estimat că, într-o așezare informală din Ghana, oamenii dădeau aproape o treime din toate resursele lor. Acest lucru este perfect logic. Poliția deține rareori controlul asupra barăcilor, iar o anumită forță armată este necesară pentru a susține o distribuție inegală a resurselor. Cu alte cuvinte, cei care acaparează resursele riscă să fie jefuiți. Cu puține resurse, cu puțină securitate și fără nicio garanție a drepturilor de proprietate, oamenii pot trăi mai bine dacă oferă o mare parte din resursele pe care le găsesc. Oferirea de cadouri le crește bogăția socială: prietenii și alte relații care creează o rețea de siguranță care nu poate fi furată.

Pe lângă ajutorul reciproc, obiectivele anarhiste de descentralizare, asociere voluntară, producție practică mai degrabă decât profesionalizarea abilităților și serviciilor și democrație directă sunt principii directe în multe mahalale. De asemenea, este important de remarcat faptul că, într-o epocă de devastare tot mai mare a mediului, locuitorii din cartierele de mahala subzistă cu doar o fracțiune de procent din resursele consumate de suburbani și de locuitorii orașelor formale. Unii pot avea chiar o amprentă ecologică negativă, în sensul că reciclează mai multe deșeuri decât generează.²⁶ Într-o lume fără capitalism, așezările informale ar avea potențialul de a fi locuri mult mai sănătoase. Chiar și astăzi, ele infirmă miturile capitaliste conform cărora orașele pot fi ținute împreună doar de experți și de o organizare centrală și că oamenii pot trăi la nivelurile actuale de populație doar dacă continuăm să ne cedăm viețile sub controlul autorităților.

Un exemplu inspirat de oraș informal este El Alto, Bolivia. El Alto se află pe Altiplano, platoul care domină capitala La Paz. În urmă cu câteva decenii, El Alto era doar un orașel, dar, pe măsură ce schimbările economice globale au dus la închiderea minelor și a micilor ferme, un număr mare de oameni au venit aici. Neputând să locuiască în La Paz, aceștia au construit așezări pe platou, transformând orașul într-o zonă urbană majoră cu 850.000 de locuitori. Șaptezeci la sută dintre oamenii care au un loc de muncă aici își câștigă existența prin afaceri de familie într-o economie informală. Utilizarea terenurilor este nereglementată, iar statul asigură o infrastructură redusă sau chiar inexistentă: majoritatea cartierelor nu au drumuri asfaltate, servicii de ridicare a gunoiului sau instalații sanitare interioare, 75% din populație nu beneficiază de asistență medicală de bază, iar 40% sunt analfabeți.²⁷ Confrunțați cu

²⁶ The Curious George Brigade, *Anarchy In the Age of Dinosaurs*, CrimethInc. 2003, pp. 106–120. Statisticile din Ghana apar în pagina 115.

²⁷ Emily Achtenberg, „Community Organizing and Rebellion: Neighborhood Councils in El Alto, Bolivia,” *Progressive Planning*, No.172, Summer 2007.

această situație, locuitorii orașului informal au dus autoorganizarea lor la pasul următor, creând consilii de cartier, sau juntas. Primele juntas din El Alto datează din anii '50. În 1979, aceste juntas au început să se coordoneze prin intermediul unei noi organizații, Federația Consiliilor de Cartier, FEJUVE. În prezent, există aproape 600 de juntas în El Alto. Juntas permit vecinilor să pună în comun resursele pentru a crea și a menține infrastructura necesară, cum ar fi școli, parcuri și utilități de bază. De asemenea, ele mediază disputele și aplică sancțiuni în caz de conflict și daune sociale. Federația, FEJUVE, reunește resursele juntas pentru a coordona protestele și blocadele și pentru a constitui locuitorii din mahala ca forță socială. Doar în primii cinci ani ai noului mileniu, FEJUVE a jucat un rol principal în înființarea unei universități publice în El Alto, blocarea noilor taxe municipale și privatizarea serviciilor de apă. De asemenea, FEJUVE a avut un rol esențial în mișcarea populară care a forțat guvernul să naționalizeze resursele de gaze naturale.

Fiecare juntă conține de obicei cel puțin 200 de persoane și se reunește în fiecare lună, luând decizii generale prin discuții publice și consens. De asemenea, ele aleg un comitet care se reunește mai frecvent și are un rol administrativ. Liderii partidelor politice, comercianții, speculatorii imobiliari și cei care au colaborat cu dictatura nu au voie să fie delegați ai comitetului. Mai mulți bărbați decât femei fac parte din aceste comitete; cu toate acestea, un procent mai mare de femei își asumă roluri de conducere în FEJUVE decât în alte organizații populare bolivene.

În paralel cu organizarea în consilii de cartier, se organizează infrastructura și activitatea economică în syndicate sau uniuni. Vânzătorii de stradă și lucrătorii din transporturi, de exemplu, se auto-organizează în propriile syndicate de bază.

Atât consiliile de cartier, cât și omologii lor din economia informală sunt modelate după organizarea comunitară tradițională a comunităților indigene rurale (ayllu) în ceea ce privește teritorialitatea, structura și principiile de organizare. De asemenea, ele reflectă tradițiile syndicatelor radicale ale minerilor, care timp de decenii au condus mișcarea sindicală militantă din Bolivia. Fuzionând aceste experiențe, migranții din El Alto au reprodus, transplantat și adaptat comunitățile lor de origine pentru a facilita supraviețuirea într-un mediu urban ostil. [...] Prin intermediul juntas de cartier, El Alto s-a dezvoltat ca un oraș autoconstruit, condus de o rețea de microguvernări²⁸ independente de stat. În opinia lui Raúl Zibechi, organizarea autonomă a forței de muncă în sectorul informal, bazată pe productivitate și pe legăturile de familie în locul relației ierarhice șef-operator, consolidează acest sentiment de împuternicire: Cetățenii pot să se autogestioneze și să-și controleze propriul mediu.²⁹

Rețelele orizontale „fără conducere tradițională” joacă, de asemenea, un rol major, complementar acestor structuri formale, atât în organizarea vieții cotidiene, cât și în coordonarea protestelor, a blocadelor și a luptei împotriva statului.

Acum, când Bolivia are un președinte indigen și un guvern progresist condus de MAS, Mișcarea spre Socialism, FEJUVE se confruntă cu pericolul încorporării și recuperării care neutralizează în mod obișnuit mișcările orizontale fără obiective și mijloace explicit antistatale. Cu toate acestea, deși susține inversarea politicii neoliberale de către Evo Morales, la momentul redactării acestui articol, FEJUVE continuă să critice MAS și guvernul și rămâne de văzut în ce măsură vor fi recuperați.

În Africa de Sud, există multe alte exemple de așezări urbane informale care se organizează pentru a-și crea o viață mai bună și pentru a lupta împotriva capitalismului. Mișcările specifice ale locuitorilor din barăcile din Africa de Sud se nasc adesea din momente de rezistență violentă care capătă o viață prelungită, deoarece oamenii care s-au întâlnit în stradă pentru a opri o evacuare sau o închidere a apei continuă să se întâlnească pentru a crea structuri de îngrijire la domiciliu pentru bolnavi, pază

²⁸ Deși autorul acestui articol alege termenul de guvern, conceptul care stă la baza acestuia nu ar trebui să fie asimilat cu ceea ce în societatea occidentală este considerat a fi un guvern. În tradiția ayllu, conducerea nu este o poziție socială privilegiată sau o poziție de comandă, ci o formă de „serviciu comunitar”.

²⁹ Emily Achtenberg, „Community Organizing and Rebellion: Neighborhood Councils in El Alto, Bolivia,” *Progressive Planning*, No.172, Summer 2007.

împotriva incendiilor, patrulare de securitate, servicii de înmormântare, educație, grădini, colective de cusut și distribuție de alimente. Acesta a fost cazul mișcării Abahlali base Mjondolo, care a luat naștere în 2005 în urma unei blocări de drumuri pentru a opri evacuarea așezării pentru a face loc dezvoltării în vederea pregătirii Cupei Mondiale de Fotbal din 2010.

Așezământul Symphony Way din Capetown este o comunitate ocupată ilegal de 127 de familii care au fost evacuate cu forța din locuința lor anterioară de către guvern, care încearcă să își atingă ținta pentru 2020, în cadrul Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului, de a eradica toate mahalalele. Guvernul a relocat o parte dintre cei evacuați într-o tabără de corturi înconjurată de gărzi înarmate și sârmă ghimpată, iar pe restul în zonele de relocare în tranzit, descrise de un locuitor ca fiind „un loc pierdut în iad”, cu un nivel ridicat de criminalitate și violuri frecvente ale copiilor.³⁰

Refuzând să negocieze cu partidele politice de mare neîncredere sau să locuiască în oricare dintre găurile infernale oferite oficial, familiile Symphony Way au decis să ocupe ilegal o zonă de-a lungul unui drum pentru a-și înființa comunitatea. Ei își organizează comunitatea cu adunări de masă la care participă toată lumea, precum și cu un grad ridicat de inițiativă individuală. De exemplu, Raise, o asistentă medicală care locuiește în Symphony Way, se oferă voluntar ca profesor în cadrul centrului comunitar, ajută la organizarea unei echipe de netball pentru fete, a unei echipe de fotbal pentru băieți, a unei formații de tobe, a unei tabere de zi pentru copii în timpul vacanțelor și asistă la nașteri. Copiii sunt foarte importanți în cadrul așezământului și au propriul lor comitet pentru a discuta problemele cu care se confruntă. „În comitet ne rezolvăm problemele de zi cu zi, atunci când copiii se ceartă sau altceva. Ne adunăm și discutăm. Sunt și copii din alte așezări, nu numai de pe acest drum”, explică un membru al comitetului. Comunitatea este multirasială și multireligioasă, incluzând rastafarieni, musulmani și creștini, care lucrează împreună pentru a promova o cultură a respectului între diferitele grupuri. Așezământul dispune de o pază de noapte pentru a descuraja criminalitatea antisocială și pentru a stinge focurile nesupravegheate. Locuitorii i-au spus unui anarhist rus aflat în vizită că se simt mult mai în siguranță în comunitatea lor decât în una dintre taberele oferite de guvern, unde criminalitatea este scăpată de sub control, deoarece la Symphony Way comunitatea a lucrat împreună pentru a se proteja. „Când cineva are probleme, toată lumea este aici”, a explicat Raise. Sentimentul de comunitate este unul dintre motivele pentru care ocupanții ilegali nu vor să se mute într-o tabără guvernamentală, în ciuda amenințării cu violența poliției și chiar dacă în tabăra de corturi guvernul oferă mâncare și apă gratuit. „Comunitatea este puternică și noi am făcut-o puternică, trăind și lucrând împreună, dar nu ne cunoșteam unii pe alții când am venit aici. Acest an și jumătate ne-a transformat pe toți într-o mare familie.”

Există mii de exemple de oameni care au creat orașe, care trăiesc la o densitate mare de populație și care își satisfac nevoile de bază cu resurse limitate, prin ajutor reciproc și acțiune directă. Dar cum rămâne cu imaginea de ansamblu? Cum s-ar putea ca orașele dens populate să se hrănească singure fără a subjugă sau exploata mediul rural din jur? S-ar putea ca subjugarea zonelor rurale de către orașe să fi jucat un rol în apariția statului cu mii de ani în urmă. Dar orașele nu trebuie să fie neapărat atât de nesustenabile cum sunt acum. Anarhistul Piotr Kropotkin din secolul al XIX-lea a scris despre un fenomen care sugerează posibilități interesante pentru orașele anarhiste. Grădinarii urbani din Paris și din împrejurimile sale furnizau majoritatea legumelor din oraș prin intermediul unei agriculturi intensive susținute de gunoiul de grajd abundent din oraș, precum și de produse industriale, cum ar fi sticla pentru sere, care era prea costisitoare pentru fermierii din zonele rurale. Acești grădinari din suburbii locuiau suficient de aproape de oraș pentru a putea veni în fiecare săptămână să își vândă produsele la piață. Dezvoltarea spontană a acestui sistem de grădinărit a fost una dintre sursele de inspirație ale lui Kropotkin atunci când a scris despre orașele anarhiste.

În Cuba, agricultura industrială centralizată s-a prăbușit după căderea blocului sovietic, care fusese principalul furnizor de petrol și mașini al Cubei. Înăsprirea ulterioară a embargoului american nu a

³⁰ Toate citatele din Symphony Way provin din Daria Zelenova, „Anti-Eviction Struggle of the Squatters Communities in Contemporary South Africa”, lucrare prezentată la conferința „Hierarchy and Power in the History of Civilizations,” la Academia Rusă de Științe, Moscova, Iunie 2009.

făcut decât să agraveze situația. Cubanezul mediu a pierdut 6 kilograme. În scurt timp, o mare parte a țării a trecut la agricultura urbană intensivă la scară mică. Începând cu 2005, jumătate din produsele proaspete consumate de cei 2 milioane de locuitori din Havana erau produse de aproximativ 22.000 de grădinari urbani din orașul însuși.³¹ Exemplul parizian relatat de Kropotkin arată că astfel de schimbări pot avea loc și fără îndrumarea statului.

Cum rămâne cu seceta, foametea sau alte catastrofe?

Guvernele își afirmă un control suplimentar prin intermediul „puterilor de urgență”, pornind de la premisa că o mai mare centralizare este necesară în situații de urgență. Dimpotrivă, structurile centralizate sunt mai puțin agile în a răspunde la situații haotice. Studiile arată că, în urma dezastrelor naturale, cele mai multe operațiuni de salvare sunt efectuate de oameni obișnuiți, nu de experți guvernamentali sau de lucrători umanitari profesioniști. Mai mult ajutor umanitar este oferit de oameni decât de guverne. Ajutorul guvernamental facilitează adesea agendele politice, cum ar fi sprijinirea aliaților politici împotriva adversarilor lor, răspândirea alimentelor modificate genetic și subminarea agriculturii locale cu transporturi uriașe de alimente gratuite care sunt rapid înlocuite de importuri comerciale care monopolizează piața afectată. De altfel, o parte semnificativă a comerțului internațional cu arme este disimulată în transporturi de ajutoare guvernamentale.

Este posibil ca oamenilor să le fie mai bine în cazul unor catastrofe fără guverne. De asemenea, putem dezvolta alternative eficiente la asistența guvernamentală, bazate pe principiul solidarității. Dacă o comunitate anarhistă este lovită de o catastrofă, ea poate conta pe ajutorul altora. În timp ce într-un context capitalist, catastrofa este un prilej pentru forme de ajutor motivate politic, dacă nu chiar de oportunism pur și simplu, anarhiștii oferă asistență în mod liber, cu asigurarea că aceasta va fi reciprocă la momentul potrivit.

Spania din 1936 oferă din nou un bun exemplu. În Mas de las Matas, ca și în alte părți, Comitetul Cantonal (districtual) a ținut evidența lipsurilor și a surplusurilor și a luat măsuri pentru o distribuție uniformă. O parte din activitatea sa era să se asigure că toate colectivele erau luate în grijă în cazul unor dezastre naturale.

De exemplu: în acest an, principalele culturi din Mas de las Matas, Seno și La Ginebrosa au fost distruse de grindină. Într-un regim capitalist, astfel de dezastre naturale ar fi însemnat privațiuni nesfârșite, datorii mari, executări silite și chiar emigrarea unor muncitori timp de mai mulți ani. Dar în regimul de solidaritate libertară, aceste dificultăți au fost depășite prin eforturile întregului district. Provițiile, semințele, [...] tot ce era necesar pentru a repara pagubele, au fost furnizate în spiritul fraternității și solidarității – fără condiții, fără a contracta datorii. Revoluția a creat o nouă civilizație!³²

Anarhismul este una dintre puținele idei revoluționare care nu necesită modernizare; societățile anarhiste sunt libere să se organizeze la orice nivel tehnologic sustenabil. Aceasta înseamnă că societățile care există în prezent ca vânători-culegători, sau grupurile de oameni care aleg să adopte un astfel de stil de viață, pot practica cea mai eficientă și ecologică formă de subzistență, cea mai favorabilă unui ecosistem rezistent și mai puțin vulnerabil la dezastrele naturale.

Satisfacerea nevoilor noastre fără a ține socoteala

Capitalismul a produs unele gadgeturi uimitoare, dar armata și poliția sunt aproape întotdeauna primele care folosesc noile tehnologii și, adesea, cei mai bogați oameni sunt singurii care beneficiază de

³¹ Oxfam America, „Havana’s Green Revelation,” www.oxfamamerica.org [viewed December 5, 2005]

³² Sam Dolgoff, *The Anarchist Collectives*, New York: Free Life Editions, 1974, pp. 163–164.

ele. Capitalismul a produs o bogăție nemaivăzută, dar aceasta este acaparată de paraziți care nu au produs-o și care îi stăpânesc pe sclavii și muncitorii salariați care au creat-o. Concurența poate părea un principiu util pentru a încuraja eficiența – dar eficiența în ce scop? Sub mitologia pe care a creat-o, capitalismul nu este de fapt un sistem competitiv. Muncitorii sunt împărțiți și jucați unul împotriva celuilalt, în timp ce elita cooperează pentru a-și menține supunerea. Cei bogați pot concura pentru felii mai mari din plăcintă, dar în mod regulat iau împreună armele pentru a se asigura că în fiecare zi plăcinta este coaptă și adusă la masa lor. Când capitalismul era încă un fenomen nou, se putea descrie mai onest, fără a fi încurcat de decenii de propagandă despre presupusele sale virtuți: Abraham Lincoln, care greu se spune că era anarhist, putea vedea destul de clar că „capitaliștii acționează în general armonios și concertat pentru a înșela poporul”.

Capitalismul a eșuat îngrozitor în satisfacerea nevoilor oamenilor și în organizarea unei distribuții echitabile a bunurilor. În întreaga lume, milioane de oameni mor de boli tratabile pentru că nu-și pot permite medicamentele care i-ar putea salva, iar oamenii mor de foame în timp ce țările lor exportă culturi comerciale. În capitalism, totul este de vânzare – cultura este o marfă care poate fi manipulată pentru a vinde lenjerie intimă sau cremă de piele, natura este o resursă care poate fi suptă și distrusă pentru profit. Oamenii trebuie să își vândă timpul și energia clasei de proprietari pentru a răscumpăra o fracțiune din ceea ce produc. Acesta este un sistem adânc înrădăcinat care ne modelează valorile și relațiile și care sfidează majoritatea încercărilor de a-l abolii. Revoluțiile socialiste din URSS și China nu au mers suficient de adânc: întrucât nu au abolit niciodată complet capitalismul (și nici statul, fapt care se leagă cu reparația capitalismului, e greu să ai unul din aceste elemente fără celălalte), acesta a reapărut, mai puternic decât înainte. Nici multe încercări anarhiste nu au mers suficient de adânc; capitalismul ar fi putut foarte bine să reapară în aceste experimente, dacă guvernele ostile nu le-ar fi zdrobit mai întâi.

Puterea și alienarea trebuie urmărite până la rădăcini. Nu este suficient ca muncitorii să dețină în mod colectiv fabricile lor, dacă acestea sunt controlate de manageri, iar munca îi reduce în continuare la mașinărie. Alienarea nu este doar absența proprietății legale asupra mijloacelor și fructelor producției – este lipsa controlului asupra relației cu lumea. Proprietatea muncitorilor asupra unei fabrici este lipsită de sens dacă aceasta este în continuare administrată de alții în numele lor. Muncitorii trebuie să se organizeze singuri și să controleze direct fabrica. Și chiar dacă ei controlează direct fabrica, alienarea persistă acolo unde relațiile economice mai largi, fabrica însăși, dictează forma pe care o ia munca lor. Poate o persoană să fie cu adevărat liberă lucrând pe o linie de asamblare, căreia i se refuză creativitatea și este tratată ca o mașinărie? Forma de muncă în sine trebuie să se schimbe, astfel încât oamenii să poată urmări abilitățile și activitățile care le oferă bucurie.

Separarea muncii de alte activități umane este una dintre rădăcinile alienării. Producția însăși devine un fel de obsesie care justifică exploatarea oamenilor sau distrugerea mediului înconjurător de dragul eficienței. Dacă privim fericirea ca pe o nevoie umană nu mai puțin importantă decât hrana și îmbrăcăminte, atunci diviziunea dintre activitatea productivă și cea neproductivă, dintre muncă și joacă, se topește. Mișcarea de squatting din Barcelona și economiile de donații din multe societăți indigene oferă exemple de estompăre a muncii și a jocului.

Într-o societate liberă, schimbul este pur și simplu o asigurare simbolică a faptului că toată lumea contribuie la resursele comune – oamenii nu acaparează resurse sau nu profită de alții, deoarece trebuie să dea pentru a primi. Dar schimbul poate prezenta probleme prin faptul că atașează o valoare cantitativă fiecărui obiect și fiecărei experiențe, golindu-le astfel de valoarea lor subiectivă.

Dacă odinioară un cornet de înghețată valora zece minute delicioase la soare, în care îți lingeari degetele, iar o carte valora mai multe după-amieze de plăcere și reflecție și, eventual, chiar de schimbare a vieții, după ce aceste bunuri sunt evaluate în conformitate cu regimul schimbului, un cornet de înghețată valorează un sfert din valoarea unei cărți. Mai departe în acest proces, pentru a face schimburile mai eficiente, fixând în același timp, în consecință, valoarea cantitativă ca fiind inerentă și nu comparativă, un cornet de înghețată valorează o unitate de monedă și o carte patru unități de monedă. Valoarea monetară înlocuiește valoarea subiectivă a obiectului – plăcerea pe care oamenii o găsesc în el. Pe de

o parte, oamenii și dorințele lor sunt scoase din ecuație, în timp ce, pe de altă parte, toate valorile – plăcerea, utilitatea, inspirația – sunt absorbite într-o valoare cantitativă, iar banii înșiși devin un simbol pentru toate aceste alte valori.

De fapt, posedarea banilor ajunge să simbolizeze accesul la plăcere sau îndeplinirea unei dorințe; dar banii, prin atribuirea unei valori cantitative, răpesc obiectelor sentimentul de împlinire pe care l-ar putea aduce, deoarece oamenii nu pot experimenta o valoare cantitativă, abstractă. Când mănânci un cornet de înghețată, plăcerea se află în act – dar când cumperi o marfă, plăcerea se află în cumpărare, în momentul magic în care o valoare abstractă este transformată într-o posesie tangibilă. Banii exercită o influență atât de puternică asupra noțiunilor de valoare, încât consumul în sine întotdeauna lasă de dorit: odată ce marfa este cumpărată, aceasta își pierde valoarea, mai ales că oamenii ajung să acorde prioritate valorii abstracte față de valoarea subiectivă. Mai mult, după ce ai cumpărat-o, pierzi bani, iar totalul deținerilor tale de valoare simbolică scade – de aici și sentimentul săcâitor de vinovăție care însoțește cheltuirea banilor.

Pe lângă înstrăinare, schimbul generează putere: dacă o persoană acumulează mai multă valoare cantitativă, a acumulat dreptul la o parte mai mare din resursele comunității. Sistemele de schimb și de monedă, precum rețeaua de troc din Argentina sau sistemul de cupoane pentru cumpărarea de bunuri în unele părți ale Spaniei anarhiste, se bazează pe obiceiuri și aranjamente sociale pentru a preveni reaparitia capitalismului. De exemplu, o economie a darurilor ar putea funcționa la nivel local, iar schimbul ar putea fi folosit doar pentru comerțul regional. Oamenii ar putea înființa în mod deliberat medii de lucru care să încurajeze dezvoltarea personală, creativitatea, distracția și autoorganizarea, în timp ce federațiile descentralizate ale unor astfel de locuri de muncă s-ar putea premia reciproc cu cupoane pentru bunurile pe care le produc, astfel încât fiecare persoană să aibă acces la bogăția creată de toți.

Dar este o provocare demnă de luat în seamă să eliminăm cu totul schimbul și moneda. În cadrul magazinelor libere sau Freecycle, asigurarea simbolică oferită de schimb sau troc este inutilă. Asigurarea că toată lumea va contribui la bogăția comună izvorăște din cultura spațiilor în sine. În calitate de participant, îți exprimi dorința de a da și de a primi, iar incluziunea ta în spațiul social crește pe măsură ce desfășori aceste două activități. În astfel de contexte, a dăruii face plăcere unei persoane la fel de mult ca și a primi.

Lumea este suficient de generoasă pentru a asigura nevoile tuturor. Penuria este o iluzie periculoasă care funcționează ca o profeție care se autoîmplinește. Odată ce oamenii încetează să mai dăruiască și încep să acumuleze, bogăția colectivă scade. Dacă depășim teama de penurie, penuria însăși dispare. Resursele comune vor fi generoase dacă toată lumea împarte și contribuie, sau chiar dacă majoritatea oamenilor o fac. Oamenilor le place să fie activi, să creeze și să îmbunătățească lucrurile. Dacă oamenilor li se asigură accesul la resursele comune și sunt scutiți de sărăcia sclaviei salariale, ei vor crea din belșug lucrurile de care au nevoie și care le fac plăcere, precum și infrastructura necesară pentru a produce și distribui aceste lucruri.

Lecturi Recomandate

Sam Dolgoff, *The Anarchist Collectives*, New York: Free Life Editions, 1974.

Natasha Gordon și Paul Chatterton, *Taking Back Control: A Journey Through Argentina's Popular Uprising*. Leeds, UK: University of Leeds, 2004.

Michael Albert, *Parecon: Life After Capitalism*, New York: Verso, 2003.

Piotr Kropotkin, *Fields, Factories and Workshops Tomorrow*. London: Freedom Press, 1974.

Jac Smit, Annu Ratta and Joe Nasr, *Urban Agriculture: Food, Jobs and Sustainable Cities*, UNDP, Habitat II Series, 1996.

The Curious George Brigade, *Liberate, Not Exterminate*, New York: CrimethInc., 2005.

Gonzalo Casanova, *Armarse Sobre Las Ruinas: Historia del movimiento autónomo en Madrid (1985–1999)*. Madrid: Potencial Hardcore, 2002.

VV.AA *Colectividades y Ocupación Rural*, Madrid: Traficantes de Sueños, 1999.

Marcel Mauss, *The Gift: forms and functions of exchange in archaic societies*. 1924 (English version London: Routledge Press, 1990).

p.m. *Bolo'Bolo*. Zurich: Paranoia City Verlag, 1983.

4. Mediul

Nici o filozofie sau mișcare de eliberare nu poate ignora legătura dintre exploatarea mediului de către oameni și exploatarea noastră reciprocă, și nici nu poate ignora ramificațiile sinucigașe ale societății industriale. O societate liberă trebuie să creeze o relație respectuoasă și durabilă cu bioregiunea sa, pe baza înțelegerii faptului că oamenii depind de sănătatea întregii planete.

Ce ar putea opri pe cineva să distrugă mediul înconjurător?

Unii oameni se opun capitalismului din motive de mediu, dar cred că un fel de stat este necesar pentru a preveni ecocidul. Dar statul este el însuși un instrument de exploatare a naturii. Statele socialiste, precum Uniunea Sovietică și Republica Populară Chineză, au fost printre cele mai ecocidale regimuri imaginabile. Faptul că aceste două societăți nu au scăpat niciodată de dinamica capitalismului este în sine o trăsătură a structurii de stat – aceasta necesită relații economice ierarhice, exploatare, de control și comandă, iar odată ce începi să joci acest joc, nimic nu bate capitalismul. Cu toate acestea, statul prezintă posibilitatea de a schimba cu forța comportamentul oamenilor pe scară largă, iar această putere este atractivă pentru unii ecologiști. Au existat câteva state în istoria lumii care au aplicat măsuri de protecție pe plan intern, atunci când salvarea mediului a coincis cu interesele lor strategice. Una dintre cele mai importante este Japonia, care a oprit și inversat defrișările din arhipelag în jurul perioadei Meiji. Dar în acest caz și în alte cazuri, măsurile de protecție a mediului la nivel național aplicate de stat au fost însoțite de o mai mare exploatare în străinătate. Societatea japoneză a consumat cantități din ce în ce mai mari de lemn importat, alimentând defrișările din alte țări și oferind un stimulent pentru dezvoltarea unei armate imperiale care să asigure aceste resurse vitale. Acest lucru a dus nu numai la devastarea mediului, ci și la războaie și genocid. În mod similar, în Europa de Vest, protecțiile de mediu statale au venit în detrimentul exploatării coloniale, care a dus, de asemenea, la genocid.

În societățile la scară mai mică, existența unei elite tinde să alimenteze exploatarea mediului. Re-numitul colaps social din Insula Paștelui a fost cauzat în mare parte de elită, care a obligat societatea să construiască statui în onoarea lor. Acest complex de construcție de statui a defrișat insula, deoarece era nevoie de un număr mare de bușteni pentru schele și pentru transportul statuiilor, iar terenurile agricole pentru a hrăni muncitorii au venit în detrimentul altor păduri. Fără păduri, fertilitatea solului s-a prăbușit, iar fără hrană, populația umană a scăzut și ea. Dar nu au murit doar de foame sau a scăzut rata natalității – elitele clanurilor s-au războit între ele, dărâmând statuile rivale și făcând raiduri care au culminat cu canibalismul, până când aproape întreaga societate a murit.¹

O societate descentralizată, comunală, cu un etos ecologic comun este cea mai bine echipată pentru a preveni distrugerea mediului. În economiile care pun preț pe autosuficiența locală în detrimentul comerțului și al producției, comunitățile trebuie să se confrunte cu consecințele ecologice ale propriilor comportamente economice. Ele nu pot plăti pe alții să le ia gunoiul sau să moară de foame pentru ca ele să aibă abundență.

Controlul local al resurselor descurajează, de asemenea, suprapopularea. Studiile au arătat că, atunci când membrii unei societăți pot vedea în mod direct cum faptul de a avea prea mulți copii va diminua resursele disponibile pentru toată lumea, aceștia își mențin familiile într-o limită sustenabilă. Dar atunci când aceste societăți localizate sunt încorporate într-o economie globalizată în care majoritatea

---

¹ Această teorie pentru soarta Insulei Paștelui este argumentată în Jared Diamond, *Collapse: How Societies Choose to Fail or Succeed*, New York, Viking, 2005.

resurselor și deșeurilor sunt importate și exportate, iar penuria rezultă din fluctuațiile aparent arbitrare ale prețurilor și nu din epuizarea resurselor locale, populațiile urcă în mod nesustenabil, chiar dacă sunt disponibile și forme mai eficiente de contracepție.² În *Seeing Like a State*, James Scott explică modul în care guvernele impun „lizibilitatea” – o uniformitate care permite înțelegerea de sus, pentru a controla și urmări subiecții. Ca urmare, astfel de societăți pierd cunoștințele locale necesare pentru a înțelege problemele și situațiile.

Capitalismul, creștinismul și știința occidentală împărtășesc toate o anumită mitologie cu privire la natură, care încurajează exploatarea și disprețul și consideră lumea naturală ca fiind moartă, mecanică și existentă pentru a satisface consumul uman. Această megalomanie mascată drept Rațiune sau Adevăr Divin s-a dovedit dincolo de orice îndoială a fi sinucigașă. În schimb, este nevoie de o cultură care să respecte lumea naturală ca pe un lucru viu, interconectat, și care să înțeleagă locul nostru în ea. Bruce Stewart, un scriitor și activist maori, i-a spus unui intervievator, arătând spre o viță de vie înflorită pe care o plantase lângă casa sa,

Această viță de vie nu mai are un nume. Numele nostru maori s-a pierdut, așa că va trebui să găsim altul. A mai rămas în lume un singur exemplar din această plantă, care trăiește pe o insulă infestată de capre. Planta ar putea dispărea în orice zi. Așa că am luat o sămânță și am plantat-o aici. Vița de vie a crescut și, deși în mod normal îi trebuie douăzeci de ani pentru a înflori, aceasta înflorește după șapte ani.

...Dacă vrem să supraviețuim, fiecare dintre noi trebuie să devină kaitiaki, care pentru mine este cel mai important concept din cultura mea maori. Trebuie să devenim îngrijitori, gardieni, administratori, îngrijitori. Pe vremuri, fiecare whanau, sau familie, obișnuia să aibă grijă de o anumită bucată de teren. O familie putea să aibă grijă de un râu de la o anumită stâncă până la următorul cot. Și ei erau kaitiaki pentru păsări, pești și plante. Știau când era timpul să le ducă la masă și când nu era cazul. Când păsările trebuiau protejate, oamenii le puneau un *rahui*, ceea ce înseamnă că păsările erau temporar sacre. Iar unele păsări erau permanent *tapu*, ceea ce înseamnă că erau protejate cu normă întreagă. Această protecție era atât de puternică încât oamenii mureau dacă o încălcau. Este atât de simplu. Nu avea nevoie de nicio poliție. În dorința lor de a-i desființa pe strămoșii mei, misionarii creștini au ucis conceptul de *tapu* împreună cu multe altele.³

Tikopia, o insulă din Pacific colonizată de populația polineziană, oferă un bun exemplu de societate descentralizată și anarhică care a reușit să facă față cu succes problemelor de mediu de viață și de moarte. Insula are o suprafață de numai 1,8 mile pătrate și susține 1.200 de locuitori – adică 800 de persoane pe milă pătrată de teren agricol. Comunitatea există în mod durabil de 3.000 de ani. Tikopia este acoperită de livezi cu mai multe etaje care imită pădurile tropicale naturale. La prima vedere, cea mai mare parte a insulei pare a fi acoperită de păduri, deși adevăratele păduri tropicale au rămas doar în câteva părți abrupte ale insulei. Tikopia este suficient de mică pentru ca toți locuitorii săi să se poată familiariza cu întregul lor ecosistem. Este, de asemenea, izolată, astfel încât, pentru o lungă perioadă de timp, nu au putut importa resurse sau exporta consecințele stilului lor de viață. Fiecare dintre cele patru clanuri are șefi, deși aceștia nu au puteri coercitive și joacă un rol ceremonial ca păstrători ai tradiției. Tikopia se numără printre cele mai puțin stratificate din punct de vedere social dintre insulele polineziene; de

² Eric Alden Smith, Mark Wishnie, „Conservation and Subsistence in Small-Scale Societies,” *Annual Review of Anthropology*, Vol. 29, 2000, pp. 493–524. „Pe măsură ce densitatea populației și centralizarea politică cresc, comunitățile pot depăși dimensiunea și omogenitatea necesare pentru sistemele endogene de gestionare comunală.” (p. 505). Autorii au subliniat, de asemenea, că intervenția colonială și postcolonială a pus capăt multor sisteme de gestionare a resurselor comunitare. Bonnie Anna Nardi, „Modes of Explanation in Anthropological Population Theory: Biological Determinism vs. Self-Regulation in Studies of Population Growth in Third World Countries,” *American Anthropologist*, vol. 83, 1981. Nardi subliniază că, pe măsură ce procesul decizional, societatea și identitatea trec de la o scară mică la o scară națională, controlul fertilității își pierde din eficiență (p. 40).

³ Bruce Stewart, citat în Derrick Jensen, *A Language Older Than Words*, White River Junction, Vermont: Chelsea Green Publishing Company, 2000, p.162.

exemplu, șefii trebuie încă să muncească și să își producă singuri hrana. Controlul populației este o valoare comună, iar părinții consideră că este imoral să aibă mai mult de un anumit număr de copii. Într-un exemplu izbitor al puterii acestor valori susținute și întărite în mod colectiv, în jurul anului 1600, locuitorii insulelor au luat o decizie colectivă de a pune capăt creșterii porcilor. Aceștia au sacrificat toți porcii de pe insulă, chiar dacă carnea de porc era o sursă de hrană foarte apreciată, deoarece creșterea porcilor reprezenta o presiune majoră asupra mediului.⁴ Într-o societate mai stratificată și mai ierarhică, acest lucru ar fi fost imposibil, deoarece elita ar fi forțat, de obicei, oamenii mai săraci să sufere consecințele stilului lor de viață, mai degrabă decât să renunțe la un produs de lux apreciat.⁵

Înainte de colonizare și de sosirea dezastruoasă a misionarilor, metodele de control al populației de pe Tikopia includeau contracepția naturală, avortul și abținerea pentru cei mai tineri – deși acesta era un celibat plin de compasiune care echivala cu o interdicție a reproducerii mai degrabă decât cu cea a sexului. Tikopienii au folosit și alte forme de control al populației, cum ar fi infanticidul, pe care mulți oameni din alte societăți le-ar considera inadmisibile, dar Tikopia ne poate oferi totuși un exemplu perfect valabil, deoarece, având în vedere eficacitatea tehnicilor moderne de contracepție și avort, nu mai sunt necesare alte metode pentru o abordare descentralizată a controlului populației. Cea mai importantă trăsătură a exemplului Tikopiei este etosul lor: recunoașterea faptului că trăiau pe o insulă și că resursele erau limitate, astfel încât creșterea populației echivala cu o sinucidere. Alte societăți insulare polineziene au ignorat acest fapt și au dispărut ulterior. Planeta Pământ, în acest sens, este, de asemenea, o insulă; în consecință, trebuie să dezvoltăm atât o conștiință globală, cât și economii localizate, astfel încât să putem evita depășirea capacității pământului și să rămânem conștienți de celelalte ființe vii cu care împărțim această insulă.

Astăzi, cea mai mare parte a lumii nu este organizată în comunități structurate astfel încât să fie sensibile la limitele mediului local, dar este posibil să se recreeze astfel de comunități. Există o mișcare în creștere de comunități sustenabile din punct de vedere ecologic, sau „ecovillaje”(ecovillages), organizate pe linii orizontale, neierarhice, în care grupuri de oameni, de la o duzină la câteva sute, se reunesc pentru a crea societăți anarhice cu design organic și sustenabil. Construcția acestor sate maximizează eficiența resurselor și sustenabilitatea ecologică și, de asemenea, cultivă sensibilitatea față de mediul local la nivel cultural și spiritual. Aceste ecovillaje se află în prima linie a dezvoltării tehnologiilor sustenabile. Orice comunitate alternativă poate degenera în escapism, iar ecovillajele sunt vulnerabile la acest lucru, însă o parte importantă a mișcării ecovillajelor caută să dezvolte și să răspândească inovații relevante pentru lumea în general, mai degrabă decât să se închidă față de lume. Pentru a contribui la proliferarea ecovillajelor și la adaptarea lor la toate regiunile globului și pentru a facilita coordonarea între ecovillajele existente, 400 de delegați din 40 de țări s-au întâlnit în Findhorn, Scoția, în 1995 și au înființat Rețeaua globală a ecovillajelor(Global Ecovillage Network).

Fiecare ecovillaj este puțin diferit, dar câteva exemple pot oferi o idee despre diversitatea lor. The Farm, în zona rurală din Tennessee, are 350 de rezidenți. Înființat în 1971, acesta conține grădini de mulci, dușuri încălzite cu energie solară, o afacere sustenabilă cu ciuperci shiitake, case din baloți de paie și un centru de instruire a oamenilor din întreaga lume pentru a-și construi propriile ecovillaje. Old Bassaia, în Egipt, conține câteva sute de locuitori și există de mii de ani. Locuitorii au perfecționat un design de sat ecologic și sustenabil pornind de la metode tradiționale. Old Bassaia conține acum un centru de studii ale viitorului și dezvoltă noi tehnologii durabile, cum ar fi o unitate de producere a gazului metan care extrage gaze din bălegarul de vacă pentru a nu mai fi nevoiți să folosească lemnul de foc, care este rar. Ei folosesc gunoiul de grajd rămas ca îngrășământ pentru câmpurile lor. Ecotop, în apropiere de Dusseldorf, în Germania, este o întreagă suburbie cu sute de locuitori care trăiesc în câteva clădiri de apartamente cu patru etaje și câteva case individuale. Arhitectura favorizează un sentiment de comunitate și libertate, cu o serie de spații comune și private. Între clădiri, într-un fel de

⁴ Jared Diamond, *Collapse: how societies choose to fail or succeed*, New York: Viking, 2005, pp. 292–293

⁵ De exemplu, Statele Unite și Europa de Vest, responsabile pentru cea mai mare parte a emisiilor de gaze cu efect de seră din lume, forțează în prezent sute de milioane de oameni să moară în fiecare an, în loc să își limiteze culturile de automobil și să își reducă emisiile.

centru al satului, se află o curte/loc de joacă/zonă pietonală cu utilizări multiple, precum și grădini comunitare și o abundență de plante și copaci. Clădirile, care au o estetică urbană, complet modernă, au fost construite cu materiale naturale și proiectate cu încălzire și răcire pasivă și tratare biologică a apelor uzate pe loc.

Earthhaven, cu aproximativ 60 de rezidenți, a fost fondat în 1995 în Carolina de Nord de către designeri de permacultură. Este compus din mai multe grupuri de cartiere amplasate pe dealurile abrupte din Munții Apalași. Cea mai mare parte a terenului este acoperită de pădure, dar rezidenții au luat recent decizia dificilă de a defrișa o parte din pădure pentru grădini, astfel încât să se apropie mai mult de autosuficiența alimentară, în loc să exporte costurile stilului lor de viață prin achiziționarea de alimente din altă parte. Au discutat mult timp despre acest lucru, s-au pregătit spiritual și au încercat să defrișeze terenul într-un mod respectuos. Acest tip de atitudine, pe care ideologia capitalistă ar respinge-o ca fiind sentimentală și ineficientă, este exact ceea ce ar putea preveni distrugerea mediului într-o societate anarhistă.

De asemenea, sunt necesare ferocitatea și dorința de a acționa direct pentru a apăra mediul înconjurător. Pe istmul Tehuantepec, în Oaxaca, Mexic, populația indigenă anarhistă și antiautoritară a demonstrat exact aceste calități în protejarea pământului împotriva unei serii de amenințări. Organizații precum Uniunea comunităților indigene din zona de nord a istmului, UCIZONI, care include o sută de comunități din Oaxaca și Veracruz, și, mai târziu, grupul anarhist/maghiarist CIPO-RFM, au luptat împotriva construcției devastatoare pentru mediu a parcurilor eoliene, a fermelor de creveți, a plantațiilor de eucalipt și a exproprierii terenurilor de către industria lemnului. De asemenea, aceștia au redus presiunile economice de exploatare a mediului prin înființarea de cooperative de porumb și cafea și prin construirea de școli și clinici. Între timp, au creat o rețea de posturi de radio comunitare autonome pentru a educa oamenii cu privire la pericolele la adresa mediului și pentru a informa comunitățile din jur cu privire la noile proiecte industriale care ar distruge și mai multe terenuri. În 2001, comunitățile indigene au respins construcția unei autostrăzi care făcea parte din Planul Puebla Panama, un megaproiect neoliberal menit să conecteze America de Nord și America de Sud cu o infrastructură de transport menită să crească fluxul de mărfuri. În timpul rebeliunii zapatiste din 1994, au închis liniile de transport pentru a încetini mișcarea trupelor și, de asemenea, au blocat autostrăzi și au închis birouri guvernamentale pentru a susține rebeliunea din 2006 în întreaga Oaxaca.

În 1998, Departamentul de Transport din Minnesota a vrut să redirecționeze o autostradă printr-un parc din Minneapolis, de-a lungul confluenței râurilor Minnesota și Mississippi. Traseul propus ar fi distrus o zonă care conținea arbori bătrâni, un ecosistem prețios de savana de stejar, un izvor antic de apă proaspătă și locuri sacre pentru nativii americani – un spațiu sălbatic vital în mijlocul orașului, care servea, de asemenea, drept refugiu pentru mulți vecini. Activiștii indigeni din cadrul American Indian Movement și Mendota Mdewakanton Dakota Community s-au unit pentru a lucra în coaliție cu rezidenți albi, ecologiști de la Earth First! și anarhiști din întreaga țară pentru a ajuta la oprirea construcției. Rezultatul a fost Minnehaha Free State, o zonă autonomă care a devenit prima și cea mai longevivă ocupație urbană anti-rutiere din istoria SUA. Timp de un an și jumătate, sute de persoane au ocupat terenul pentru a împiedica Departamentul de Transporturi să taie copacii și să construiască autostrada, iar alte mii de persoane au susținut și au vizitat Statul Liber. Ocupația a împuternicit nenumărați participanți, i-a reconectat pe mulți locuitori din Dakota cu moștenirea lor, a câștigat sprijinul multor vecini, a creat o zonă autonomă și o comunitate care s-a autoorganizat timp de un an și a împiedicat semnificativ distrugerea zonei – câștigând timp în care mulți oameni au putut să descopere și să se bucure de acest spațiu într-un mod intim și spiritual.

Pentru a zdrobi ocupația, statul a fost nevoit să recurgă la o varietate de tactici represive. Oamenii din tabără au fost supuși hărțuirii, supravegherii și infiltrării. O armată de ofițeri de poliție a făcut raiduri și a distrus taberele în repetate rânduri; a torturat, spitalizat și aproape ucis oameni; și a efectuat peste o sută de arestări. În cele din urmă, statul a tăiat copacii și a construit autostrada, dar protestatarii au reușit să salveze Coldwater Spring, care este un loc sacru pentru popoarele indigene

din zonă și o parte importantă a bazinului hidrografic local. Participanții nativi au declarat o victorie spirituală importantă.

Oamenii din întregul Minneapolis care inițial au sprijinit proiectul distructiv datorită presupuselor sale beneficii pentru sistemul de transport au fost convinși de rezistența pentru salvarea parcului și au ajuns să se opună autostrăzii. Dacă decizia ar fi depins de ei, autostrada nu ar fi fost construită. Free State a creat și a cultivat coaliții și legături comunitare care durează până în prezent, modelând noi generații de comunități radicale și inspirând eforturi similare în întreaga lume.

În afara orașului Edinburgh, Scoția, eco-anarhiștii au avut și mai mult succes în salvarea unei păduri. Tabăra anti-drumuri de la Bilston Glen există de peste șapte ani, la momentul redactării acestui articol, atrăgând participarea a sute de persoane și oprind construcția unei variante de ocolire dorită de marile instalații de biotehnologie din zonă. Pentru a le permite oamenilor să locuiască acolo în mod permanent, cu un impact mai redus asupra pădurii, și pentru a face mai dificilă evacuarea lor de către poliție, activiștii au construit case în copaci pe care oamenii le ocupă pe tot parcursul anului. Satul este cu siguranță un sat cu tehnologie redusă, dar are și un impact redus, iar unele dintre case sunt în mod clar opere de dragoste, suficient de confortabile pentru a fi considerate locuințe permanente. Cei aproximativ 12 locuitori au îngrijit, de asemenea, pădurea, eliminând speciile invazive și încurajând creșterea speciilor native. Satul de copaci din Bilston Glen este doar unul dintr-un lung șir de ocupații împotriva drumurilor și acțiuni directe ecologice din Marea Britanie care creează o forță colectivă care face ca statul să se gândească de două ori înainte de a construi noi drumuri sau de a evacua protestatarii. De asemenea, satul trece de la simpla opoziție față de politica guvernamentală la crearea unor noi relații sociale cu mediul înconjurător: în cursul apărării sale, zeci de oameni au făcut din pădure casa lor, iar alte sute de persoane au văzut personal importanța relaționării cu natura într-un mod respectuos și a apărării acesteia de civilizația occidentală.

Cum rămâne cu problemele globale de mediu, cum ar fi schimbările climatice?

Anarhiștii nu au încă experiență în abordarea problemelor globale, deoarece succesele noastre de până acum au fost doar locale și temporare. Societățile anarhice, fără stat, au acoperit cândva lumea, dar acest lucru s-a întâmplat cu mult înainte de existența unor probleme globale de mediu precum cele create de capitalism. Astăzi, membrii multora dintre aceste societăți indigene se află în fruntea rezistenței globale la distrugerile ecologice provocate de guverne și corporații.

Anarhiștii coordonează, de asemenea, rezistența la nivel global. Ei organizează proteste internaționale împotriva marilor poluatori și a susținătorilor lor statali, cum ar fi mobilizările din timpul summiturilor G8, care au convocat sute de mii de oameni din zeci de țări pentru a demonstra împotriva statelor cele mai responsabile pentru încălzirea globală și alte probleme. Ca răspuns la activitatea globală a corporațiilor transnaționale, anarhiștii cu vederi ecologice fac schimb de informații la nivel global. În acest fel, activiștii din întreaga lume pot coordona acțiuni simultane împotriva corporațiilor, ținând spre o fabrică sau o mină poluantă de pe un continent, magazine de vânzare de pe un alt continent și un sediu internațional sau o adunare a acționarilor de pe un alt continent.

De exemplu, proteste majore, boicoturi și acte de sabotaj împotriva Shell Oil au fost coordonate între persoane din Nigeria, Europa și America de Nord în anii 1980 și 1990. În 1986, autonomiștii din Danemarca au efectuat mai multe atacuri simultane cu bombe incendiare asupra stațiilor Shell din întreaga țară, în timpul unui boicot la nivel mondial, pentru a pedepsi Shell pentru că a sprijinit guvernul responsabil pentru apartheidul din Africa de Sud. În Țările de Jos, grupul clandestin antiautoritarist RARA (Revolutionary Anti-Racist Action) a desfășurat o campanie de bombardamente neletale împotriva Shell Oil, jucând un rol crucial în forțarea Shell să se retragă din Africa de Sud. În 1995, când Shell a vrut să arunce o platformă petrolieră veche în Marea Nordului, a fost forțată să renunțe la planurile

sale de protestele din Danemarca și Marea Britanie, de ocuparea platformei petroliere de către activiștii Greenpeace și de un atac cu bombă și un atac armat împotriva stațiilor Shell din două orașe diferite din Germania, precum și de un boicot care a redus vânzările cu zece procente în această țară.⁶ Eforturi precum acestea prefigurează rețelele globale descentralizate care ar putea proteja mediul într-un viitor anarhist. Dacă vom reuși să abolim capitalismul și statul, vom fi eliminat cei mai mari devastatori sistemici ai mediului, precum și barierele structurale care împiedică în prezent acțiunea populară în apărarea naturii.

Există exemple istorice de societăți fără stat care au răspuns la probleme colective de mediu la scară largă și colective prin intermediul unor rețele descentralizate. Deși problemele nu erau globale, distanțele relative cu care se confruntau acestea – cu informații care circulau în ritm de pieton – erau poate mai mari decât distanțele care marchează lumea de astăzi, în care oamenii pot comunica instantaneu chiar dacă locuiesc în părți opuse ale planetei.

Tonga este un arhipelag din Pacific colonizat de popoare polineziene. Înainte de colonizare, avea un sistem politic centralizat cu un lider ereditar, dar sistemul era mult mai puțin centralizat decât un stat, iar puterile coercitive ale liderului erau limitate. Timp de 3.200 de ani, locuitorii din Tonga au reușit să mențină practici durabile pe un arhipelag de 288 de mile pătrate cu zeci de mii de locuitori.⁷ Nu existau tehnologii de comunicare, astfel încât informațiile circulau lent. Tonga este prea mare pentru ca un singur fermier să aibă cunoștințe despre toate insulele sau chiar despre toate insulele sale mari. Liderul era în mod tradițional capabil să ghideze și să asigure practici durabile nu prin recurgerea la forță, ci pentru că avea acces la informații din întregul teritoriu, la fel cum ar fi făcut-o o federație sau o adunare generală dacă locuitorii insulei s-ar fi organizat în acest mod. Depindea de indivizii care formau societatea să pună în aplicare anumite practici și să susțină ideea de sustenabilitate.

Faptul că o populație numeroasă poate proteja mediul înconjurător într-un mod difuz sau descentralizat, fără conducere, este demonstrat pe deplin de locuitorii din munții din Noua Guinee menționați mai sus. Agricultură duce, de obicei, la despădurire, deoarece terenul este curățat pentru câmpuri, iar despădurirea poate distruge solul. Multe societăți răspund prin defrișarea mai multor terenuri pentru a compensa scăderea productivității solului, agravând astfel problema. Numeroase civilizații s-au prăbușit pentru că și-au distrus solul prin despădurire. Pericolul eroziunii solului este accentuat pe terenuri muntoase, cum ar fi munții din Noua Guinee, unde ploile abundente pot spăla în masă solul denudat. O practică mai inteligentă, pe care fermierii din Noua Guinee au perfecționat-o, este silvacultura: integrarea copacilor cu celelalte culturi, combinând livada, câmpul și pădurea pentru a proteja solul și a crea cicluri chimice simbiotice între diferitele plante cultivate.

Locuitorii din zonele muntoase au dezvoltat tehnici speciale de combatere a eroziunii pentru a nu pierde solul din văile abrupte ale munților lor. Orice fermier anume ar fi putut obține un avantaj rapid prin adoptarea unor scurtături care, în cele din urmă, ar fi cauzat eroziune și ar fi privat generațiile viitoare de un sol sănătos, însă tehnicile durabile au fost folosite în mod universal în momentul colonizării. Tehnicile anti-eroziune au fost răspândite și consolidate folosind exclusiv mijloace colective și descentralizate. Locuitorii de pe înălțimi nu aveau nevoie de experți pentru a inventa aceste tehnologii de mediu și de grădinărit și nu aveau nevoie de birocrați pentru a se asigura că toată lumea le folosea. În schimb, ei s-au bazat pe o cultură care prețuia experimentul, libertatea individuală, responsabilitatea socială, administrarea colectivă a pământului și comunicarea liberă. Inovațiile eficiente dezvoltate într-o zonă s-au răspândit rapid și liber din vale în vale. În lipsa telefoanelor, a radioului sau a internetului și separate de munți abrupti, fiecare comunitate din vale era ca o țară în sine. Sute de limbi sunt vorbite în zonele înalte din Noua Guinee, care se schimbă de la o comunitate la alta. În cadrul acestei lumi în miniatură, nicio comunitate nu se putea asigura că alte comunități nu le distrug mediul înconjurător – totuși, abordarea lor descentralizată pentru protejarea mediului a funcționat. De-a lungul a mii de ani,

---

⁶ Cifra de zece la sută și menționarea celor două atacuri din Germania provin din Nathaniel C. Nash, „Oil Companies Face Boycott Over Sinking of Rig,” *The New York Times*, June 17, 1995.

⁷ Jared Diamond, *Collapse: How Societies Choose to Fail or Succeed*, New York: Viking, 2005, p. 277.

și-au protejat solul și au susținut o populație de milioane de oameni care trăiau la o densitate atât de mare încât primii europeni care au survolat-o au văzut o țară pe care au comparat-o cu Olanda.

Gestionarea apei în această țară nordică de câmpie din secolele al XII-lea și al XIII-lea oferă un alt exemplu de soluții de jos în sus la problemele de mediu. Deoarece o mare parte din Țările de Jos se află sub nivelul mării și aproape toată suprafața este în pericol de inundații, fermierii trebuiau să lucreze constant pentru a menține și îmbunătăți sistemul de gestionare a apei. Protecțiile împotriva inundațiilor erau o infrastructură comună de care beneficia toată lumea, dar care necesitau, de asemenea, ca toată lumea să investească în binele colectiv pentru a le menține: un fermier individual avea de câștigat dacă se sustrăgea de la îndatoririle de gestionare a apei, dar întreaga societate ar fi avut de pierdut dacă ar fi avut loc o inundație. Acest exemplu este deosebit de semnificativ deoarece societății olandeze îi lipseau valorile anarhiste comune societăților indigene. Zona a fost convertită de mult timp la creștinism și îndoctrinită în valorile sale ecodiale și ierarhice; timp de sute de ani a fost sub controlul unui stat, deși imperiul s-a destrămat, iar în secolele al XII-lea și al XIII-lea Țările de Jos au fost efectiv apatride. Autoritatea centrală sub forma oficialilor bisericești, a seniorilor feudali și a breslelor a rămas puternică în Olanda și în Zeelanda, unde va lua naștere în cele din urmă capitalismul, dar în regiunile nordice, cum ar fi Friesland, societatea era în mare parte descentralizată și orizontală.

La acea vreme, contactul între orașe aflate la zeci de kilometri distanță – câteva zile de călătorie – putea fi mai dificil decât comunicarea globală din zilele noastre. În ciuda acestei dificultăți, comunitățile agricole, orașele și satele au reușit să construiască și să întrețină o infrastructură extinsă pentru a recupera terenurile de la mare și pentru a se proteja împotriva inundațiilor în contextul fluctuațiilor nivelului mării. Consiliile de cartier, prin organizarea unor grupuri de lucru cooperativ sau prin împărțirea sarcinilor între comunități, au construit și întreținut digurile, canalele, ecluzele și sistemele de drenaj necesare pentru a proteja întreaga societate; a fost „o abordare comună de jos în sus, din partea comunităților locale, care și-au găsit protecția prin organizarea lor în acest mod.”⁸ Organizarea orizontală spontană a jucat un rol major chiar și în zonele feudale precum Olanda și Zeelanda, și este îndoielnic că autoritățile slabe care existau în acele părți ar fi putut gestiona singure lucrările de apă necesare, având în vedere puterea lor limitată. Deși autoritățile își asumă întotdeauna meritele pentru creativitatea maselor, autoorganizarea spontană persistă chiar și în umbra statului.

Singura cale de a salva planeta

În ceea ce privește protecția mediului, aproape orice sistem social ar fi mai bun decât cel pe care îl avem acum. Capitalismul este primul aranjament social din istoria omenirii care pune în pericol supraviețuirea speciei noastre și a vieții pe Pământ în general. Capitalismul oferă stimulente pentru exploatarea și distrugerea naturii și creează o societate atomizată care este incapabilă să protejeze mediul înconjurător. În capitalism, ecocidul este literalmente un drept. Protecția mediului sunt „bariere comerciale”; împiedicarea unei corporații de a defrișa un teren pe care l-a cumpărat este o încălcare a proprietății private și a liberei inițiative. Companiilor li se permite să producă milioane de tone de plastic, majoritatea pentru ambalaje de unică folosință, în ciuda faptului că nu au niciun plan de eliminare a acestuia și nici măcar vreo idee despre ce se va întâmpla cu toate acestea; plasticul nu se descompune, așa că gunoaiile din plastic umplu oceanul și apar în corpurile creaturilor marine, iar acestea pot dura milioane de ani. Pentru a salva rinocerii pe cale de dispariție de braconieri, paznicii de vânătoare au început să le taie coarnele valoroase; dar braconierii îi omoară oricum, deoarece, odată ce vor dispărea, valoarea puținelor bucăți de fildeș rămase din rinocer va crește vertiginos.

Și, în ciuda tuturor acestor lucruri, universitățile au îndrăzneala de a-i îndoctrina pe studenți să creadă că o societate comunală ar fi incapabilă să protejeze mediul înconjurător din cauza așa-numitei tragedii a bunurilor comune. Acest mit este adesea explicat astfel: imaginați-vă că o societate de păstori

---

⁸ H. Van Der Linden, „Een Nieuwe Overheidsinstelling: Het Waterschap circa 1100–1400” in D.P. Blok, *Algemene Geschiednis der Nederlanden*, deel III. Haarlem: Fibula van Dishoeck, 1982, p. 64. Author's translation.

de oi deține în comun pășunile. Aceștia beneficiază în mod colectiv dacă fiecare pășunează un număr mai mic de oi, deoarece pășunea rămâne fertilă, dar oricare dintre ei beneficiază în mod individual dacă pășunează în exces, deoarece va primi o parte mai mare din produs – astfel, proprietatea colectivă se presupune că duce la epuizarea resurselor. Exemplele istorice menite să coroboreze această teorie sunt, în general, extrase din situații coloniale și postcoloniale, în care oamenii oprimați, ale căror forme tradiționale de organizare și administrare au fost subminate, sunt înghesuiți pe terenuri marginale, cu rezultate previzibile. Scenariul păstoritului de oi presupune o situație extrem de rară în istoria omenirii: o colectivitate formată din indivizi atomizați, competitivi, care prețuiesc bogăția personală în detrimentul legăturilor sociale și al sănătății ecologice și care nu au aranjamente sociale sau tradiții care să garanteze o utilizare durabilă și comună.

Capitalismul a provocat deja cel mai mare val de extincții care a lovit planeta de când o coliziune cu un asteroid a omorât dinozaurii. Pentru a preveni ca schimbările climatice globale să provoace un colaps ecologic total și pentru a împiedica poluarea și suprapopularea să ucidă majoritatea mamiferelor, păsărilor, amfibienilor și vieții marine de pe planetă, trebuie să abolim capitalismul, sperăm că în următoarele câteva decenii. Disparațiile cauzate de om sunt evidente de cel puțin o sută de ani. Efectul de seră a fost recunoscut pe scară largă de aproape două decenii. Tot ceea ce a reușit să facă cea mai bună soluție pe care a găsit-o presupusa ingeniozitate a liberei inițiative este comercializarea carbonului, o farsă ridicolă. De asemenea, nu putem avea încredere în vreun guvern mondial pentru a salva planeta. Prima preocupare a unui guvern este întotdeauna propria putere, iar baza acestei puteri o constituie relațiile economice. Elita guvernamentală trebuie să își mențină o poziție privilegiată, iar acest privilegiu depinde de exploatarea altor oameni și a mediului.

Societățile localizate, egalitare, legate între ele prin comunicare și conștientizare la nivel global, reprezintă cea mai bună șansă de a salva mediul înconjurător. Economii autosuficiente și autonome nu lasă aproape nicio amprentă de carbon. Nu au nevoie de petrol pentru a transporta bunuri și deșeuri sau de cantități uriașe de energie electrică pentru a alimenta complexele industriale care produc bunuri pentru export. Ele trebuie să-și producă singure cea mai mare parte a energiei prin intermediul energiei solare, eoliene, a biocombustibilului și a altor tehnologii similare și se bazează mai mult pe ceea ce se poate face manual decât pe aparatele electrice. Astfel de societăți poluează mai puțin, deoarece au mai puține stimulente pentru producția în masă și nu dispun de mijloacele necesare pentru a-și arunca produsele secundare pe terenurile altora. În locul aeroporturilor aglomerate, al autostrăzilor blocate în trafic și al deplasărilor lungi la serviciu, ne putem imagina biciclete, autobuze, trenuri interregionale și bărci cu pânze. De asemenea, populațiile nu vor scăpa de sub control, deoarece femeile vor fi împuternicite să își gestioneze fertilitatea, iar economia localizată va face evidentă disponibilitatea limitată a resurselor.

O lume sustenabilă din punct de vedere ecologic ar trebui să fie anti-autoritară, astfel încât nicio societate să nu-și poată invada vecinii pentru a-și extinde baza de resurse; și cooperantă, astfel încât societățile să se poată uni în autoapărare împotriva unui grup care dezvoltă tendințe imperialiste. Cel mai important, ar trebui să ceară un etos ecologic comun, astfel încât oamenii să respecte mediul înconjurător, în loc să îl privească ca pe o simplă materie primă de exploatat. Putem începe să construim o astfel de lume acum, învățând de la societățile indigene sustenabile din punct de vedere ecologic, sabotând și făcând de rușine poluatorii, răspândind dragostea pentru natură și conștientizarea bioregiunilor noastre și creând proiecte care să ne permită să ne satisfacem nevoile de hrană, apă și energie la nivel local.

Lecturi Recomandate

Nirmal Sen Gupta, *Managing Common Property: Irrigation in India and The Philippines*, New Delhi: Sage, 1991.

- Winona LaDuke, *Recovering the Sacred: The Power of Naming and Claiming*, Cambridge: South End Press, 2005.
- Jan Martin Bang, *Ecovillages: A Practical Guide to Sustainable Communities*. Edinburgh: Floris Books, 2005.
- Heather C. Flores, *Food Not Lawns: How To Turn Your Yard Into A Garden And Your Neighborhood Into A Community*. White River Jct., Vermont: Chelsea Green, 2006.
- Jared Diamond, *Collapse: How Societies Choose to Fail or Succeed*, New York, Viking, 2005.
- Murray Bookchin, *The Ecology of Freedom: the Emergence and Dissolution of Hierarchy*, Palo Alto, CA: Cheshire Books, 1982.
- Elli King, ed., *Listen: The Story of the People at Taku Wakan Tipi and the Reroute of Highway 55, or, The Minnehaha Free State*, Tucson, AZ: Feral Press, 2006.
- Bill Holmgren and David Mollison, *Permaculture One: a Perennial Agriculture for Human Settlements*. Sydney: Corgi books, 1978.

5. Crime

Închisoarea este instituția care simbolizează cel mai concret dominația. Anarhiștii doresc să creeze o societate care să se protejeze și să își rezolve problemele interne fără poliție, judecători sau închisori; o societate care să nu-și vadă problemele în termeni de bine și rău, permis și interzis, de cei care respectă legea și de criminali.

Cine ne va proteja fără poliție?

În societatea noastră, poliția beneficiază de o publicitate extraordinară, fie că este vorba de o acoperire mediatică tendențioasă și alarmistă a criminalității sau de avalanșa de filme și emisiuni de televiziune care îi prezintă pe polițiști ca eroi și protectori. Cu toate acestea, experiențele multor oameni cu poliția contrastează puternic cu această propagandă dură.

Într-o societate ierarhizată, pe cine protejează poliția? Cine are de ce să se teme de criminalitate și cine are de ce să se teme de poliție? În unele comunități, poliția este ca o forță cuceritoare; poliția și infracționalitatea formează fălcile ale unei capcane care îi împiedică pe oameni să scape de situațiile opresive sau să își salveze comunitățile de violență, sărăcie și fragmentare.

Din punct de vedere istoric, poliția nu s-a dezvoltat dintr-o necesitate socială de a proteja oamenii de creșterea criminalității. În Statele Unite, forțele de poliție moderne au apărut într-o perioadă în care criminalitatea era deja în scădere. Mai degrabă, instituția poliției a apărut ca un mijloc de a oferi clasei conducătoare un control mai mare asupra populației și de a extinde monopolul statului asupra soluționării conflictelor sociale. Acesta nu a fost un răspuns la criminalitate sau o încercare de a o rezolva; dimpotrivă, a coincis cu crearea de noi forme de criminalitate. În același timp în care forțele de poliție erau extinse și modernizate, clasa conducătoare a început să incrimineze comportamente predominante ale clasei inferioare care fuseseră anterior acceptabile, cum ar fi vagabondajul, jocurile de noroc și beția în public.¹ Cei care dețin autoritatea definesc „activitatea infracțională” în funcție de propriile nevoi, apoi își prezintă definițiile ca fiind neutre și atemporale. De exemplu, este posibil ca mult mai mulți oameni să fie uciși de poluare și de accidente de muncă decât de droguri, dar traficantii de droguri sunt catalogați drept o amenințare pentru societate, nu proprietarii de fabrici. Și chiar și atunci când proprietarii de fabrici încalcă legea într-un mod care ucide oameni, ei nu sunt trimiși la închisoare.²

În prezent, peste două treimi dintre deținuții din SUA sunt închiși pentru infracțiuni nonviolente. Nu este surprinzător faptul că majoritatea deținuților sunt persoane sărace și de culoare, având în vedere criminalizarea drogurilor și a imigrației, pedepsele disproporționate de aspre pentru drogurile folosite de obicei de persoanele sărace și șansele mai mari pe care le au persoanele de culoare de a fi condamnate sau de a fi condamnate mai aspru pentru aceleași infracțiuni.³ De asemenea, prezența intensă a poliției militarizate în ghetouri și cartiere sărace este legată de faptul că infracționalitatea rămâne ridicată în

¹ Această analiză este bine documentată de Kristian Williams în *Our Enemies in Blue*. Brooklyn: Soft Skull Press, 2004.

² În 2005, 5.734 de lucrători au fost uciși în urma unor leziuni traumatice la locul de muncă și se estimează că între 50.000 și 60.000 au murit din cauza bolilor profesionale, potrivit AFL-CIO „Facts About Worker Safety and Health 2007.” www.aflcio.org

Dintre toate cazurile de ucidere a muncitorilor din neglijența angajatorului între 1982 și 2002, mai puțin de 2000 au fost investigate de către guvern, iar dintre acestea doar 81 s-au soldat cu condamnări și doar 16 au dus la închisoare, deși pedeapsa maximă admisă era de șase luni, potrivit David Barstow, „U.S. Rarely Seeks Charges for Deaths in Workplace,” *New York Times*, December 22, 2003.

³ Acestea sunt statistici disponibile pe scară largă de la US Census Bureau, Department of Justice, cercetători independenți, Human Rights Watch și alte organizații. Acestea pot fi găsite, de exemplu, pe drugwarfacts.org [viewed 30 December, 2009].

acele cartiere în timp ce ratele de încarcerare cresc. Poliția și închisorile sunt sisteme de control care mențin inegalitățile sociale, răspândesc frica și resentimentele, exclud și înstrăinează comunități întregi și exercită o violență extremă împotriva celor mai asuprite sectoare ale societății.

Cei care își pot organiza propria viață în cadrul comunităților lor sunt mai bine pregătiți pentru a se proteja. Unele societăți și comunități care au obținut autonomie față de stat organizează patrulare de voluntari pentru a ajuta persoanele aflate în nevoie și pentru a descuraja agresiunile. Spre deosebire de poliție, aceste grupuri nu au, în general, o autoritate coercitivă sau o structură închisă, birocratică, și este mai probabil să fie formate din voluntari din cartier. Ele se concentrează pe protejarea oamenilor, mai degrabă decât pe protejarea proprietății sau a privilegiilor, iar în absența unui cod juridic, ele răspund nevoilor oamenilor, mai degrabă decât la un protocol inflexibil. Alte societăți se organizează împotriva daunelor sociale fără a înființa instituții specifice. În schimb, ele utilizează sancțiuni difuze – răspunsuri și atitudini răspândite în întreaga societate și propagate în cultură – pentru a promova un mediu sigur.

Anarhiștii au o viziune cu totul diferită asupra problemelor pe care societățile autoritare le plasează în cadrul crimei și pedepsei. O infracțiune este încălcarea unei legi scrise, iar legile sunt impuse de organele de elită. În ultimă instanță, întrebarea nu este dacă cineva face rău altora, ci dacă nu se supune ordinelor elitei. Ca răspuns la crimă, pedeapsa creează ierarhii de moralitate și putere între infractor și cei care împart dreptatea. Aceasta îi refuză infractorului resursele de care ar putea avea nevoie pentru a se reintegra în comunitate și pentru a înceta să-i mai rănească pe alții.

Într-o societate autonomă, oamenii nu au nevoie de legi scrise; ei au puterea de a determina dacă cineva îi împiedică să-și satisfacă nevoile și pot apela la ajutorul celorlalți pentru a rezolva conflictele. Din acest punct de vedere, problema nu este infracțiunea, ci răul social – acțiuni precum agresiunea și conducerea sub influența alcoolului care îi rănesc efectiv pe ceilalți. Această paradigmă elimină categoria infracțiunilor fără victime și dezvăluie absurditatea protejării drepturilor de proprietate ale persoanelor privilegiate în detrimentul nevoilor de supraviețuire ale celorlalți. Aberațiile tipice justiției capitaliste, cum ar fi arestarea celor flămânzi pentru că au furat de la cei bogați, nu ar fi posibile într-o paradigmă bazată pe nevoi.

În timpul grevei generale din februarie 1919 din Seattle, muncitorii au cucerit orașul. Din punct de vedere comercial, Seattle a fost închis, dar muncitorii nu au permis ca acesta să cadă în dezordine. Dimpotrivă, au menținut în funcțiune toate serviciile vitale, dar organizate de către muncitori, fără conducerea patronilor. Oricum, muncitorii erau cei care conduceau orașul în orice altă zi a anului, iar în timpul grevei au dovedit că știau cum să își desfășoare activitatea fără intervenția conducerii. Ei au coordonat organizarea la nivelul întregului oraș prin intermediul Comitetului grevei generale, format din muncitori de rând din fiecare sindicat local; structura era similară și poate inspirată de Comuna din Paris. Sindicatele locale și grupurile specifice de lucrători și-au păstrat autonomia asupra muncii lor, fără a avea parte de management sau de interferențe din partea Comitetului sau a oricărui alt organism. Muncitorii erau liberi să ia inițiative la nivel local. Șoferii de căruțe de lapte, de exemplu, au înființat un sistem de distribuție a laptelui în cartier pe care șefii, limitați de profit, nu l-ar fi permis niciodată.

Muncitorii aflați în grevă au colectat gunoiul, au înființat cantine publice, au distribuit alimente gratuite și au menținut serviciile pompierilor. De asemenea, au asigurat protecția împotriva comportamentului antisocial – jafuri, agresiuni, crime, violuri: valul de infracțiuni pe care autoritățile îl prognozează întotdeauna. O gardă a orașului formată din veterani militari neînarmați se plimba pe străzi pentru a veghea și a răspunde la cererile de ajutor, deși erau autorizați să folosească doar avertismente și persuasiune. Ajutată de sentimentele de solidaritate care au creat o țesătură socială mai puternică în timpul grevei, garda voluntară a reușit să mențină un mediu pașnic, realizând ceea ce statul însuși nu a putut.

Acest context de solidaritate, de hrană gratuită și de împuternicire a oamenilor de rând a jucat un rol în secarea criminalității la sursă. Persoanele marginalizate au obținut oportunități de implicare în comunitate, de luare a deciziilor și de incluziune socială care le erau refuzate de regimul capitalist. Absența poliției, a cărei prezență accentuează tensiunile de clasă și creează un mediu ostil, este posibil

să fi diminuat de fapt criminalitatea din clasa inferioară. Chiar și autoritățile remarcău cât de organizat era orașul: Generalul-maior John F. Morrison, staționat în Seattle, a afirmat că nu a văzut niciodată „un oraș atât de liniștit și de ordonat”. Greva a fost în cele din urmă oprită prin invazia a mii de soldați și adjuncți ai poliției, la care se adaugă presiunea conducerii sindicatului.⁴

În orașul Oaxaca, în 2006, în timpul celor cinci luni de autonomie din perioada de vârf a revoltei, APPO, adunarea populară organizată de profesorii în grevă și de alți activiști pentru a-și coordona rezistența și pentru a organiza viața în orașul Oaxaca, a înființat o gardă de voluntari care a ajutat la menținerea liniștii în circumstanțe deosebit de violente și de dezbinare. La rândul lor, poliția și paramilitarii au ucis peste zece persoane – aceasta a fost singura baie de sânge în absența puterii de stat.

Mișcarea populară din Oaxaca a reușit să mențină o pace relativă în ciuda violenței impuse de stat. Au reușit acest lucru modificând un obicei indigen pentru noua situație: au folosit *topile*, roluri rotative care mențin securitatea în comunitățile indigene. Sindicatul profesorilor folosea deja topile ca voluntari de securitate în timpul taberei, înainte de formarea APPO, iar APPO a extins rapid această practică ca parte a unei comisii de securitate pentru a proteja orașul împotriva poliției și a paramilitarilor. O mare parte din îndatoririle topile-lor includea ocuparea clădirilor guvernamentale și apărarea baricadelor și a ocupațiilor. Acest lucru însemna că adesea trebuiau să se lupte cu poliția înarmată și cu paramilitarii doar cu pietre și petarde.

Unele dintre cele mai grave atacuri au avut loc în fața clădirilor ocupate. Păzeam clădirea Secretariatului Economiei, când ne-am dat seama că undeva în interiorul clădirii se afla un grup de oameni care se pregăteau să ne atace. Am bătut la ușă și nimeni nu a răspuns. Cinci minute mai târziu, un grup înarmat a ieșit din spatele clădirii și a început să tragă asupra noastră. Am încercat să ne adăpostim, dar știam că, dacă ne retragem, toți oamenii de pe baricada din fața clădirii – trebuie să fi fost în jur de patruzeci de persoane – ar fi fost în mare pericol. Așa că am decis să ne menținem poziția și ne-am apărut cu pietre. Au continuat să tragă în noi până când li s-au terminat gloanțele și au plecat, pentru că au văzut că nu plecăm nicăieri. Mai mulți dintre noi au fost răniți. Unul dintre ei a primit un glonț în picior, iar celălalt a fost împușcat în spate. Mai târziu, au sosit niște întăriri, dar asasinii se retrăseseră deja.

Noi nu aveam arme. La Biroul de Economie, ne-am apărut cu pietre. Pe măsură ce timpul trecea și ne vedeam atacați de focuri de armă din ce în ce mai des, am început să confecționăm lucruri cu care să ne apărăm: petarde, lansatoare de sticle-rachete de casă, cocteiluri molotov; toți aveam câte ceva. Iar dacă nu aveam niciunul dintre aceste lucruri, ne apărăm oamenii cu corpul sau cu mâinile goale.⁵

După astfel de atacuri, topile ajutau la ducerea răniților la centrele de prim ajutor.

Voluntarii de securitate răspundeau, de asemenea, la infracțiunile comune. Dacă cineva era jefuit sau agresat, vecinii dădeau alarma și veneau topile din cartier; dacă agresorul era drogat, era legat în piața centrală pentru o noapte, iar a doua zi era pus să strângă gunoiul sau să presteze un alt tip de serviciu comunitar. Diferite persoane aveau idei diferite cu privire la soluțiile pe termen lung care trebuie instituite și, deoarece rebeliunea din Oaxaca era foarte diversă din punct de vedere politic, nu toate aceste idei erau revoluționare; unii oameni doreau să predea hoții sau agresorii pe mâna instanțelor de judecată, deși era larg răspândită convingerea că guvernul îi elibera pe toți cei care încălcau legea și îi încuraja să se întoarcă și să comită mai multe infracțiuni antisociale.

⁴ Wikipedia „Seattle General Strike of 1919,” en.wikipedia.org [viewed 21 June 2007]. Sursele tipărite citate în acest articol includ Jeremy Brecher, *Strike!* Revised Edition. South End Press, 1997; and Howard Zinn, *A People's History of the United States*, Perennial Classics Edition, 1999.

⁵ Diana Denham și C.A.S.A. Collective (eds.), *Teaching Rebellion: Stories from the Grassroots Mobilization in Oaxaca*, Oakland: PM Press, 2008, interview with Cuatli.

Istoria Exarchiei, un cartier din centrul Atenei, arată de-a lungul anilor că poliția nu ne protejează, ci ne pune în pericol. De ani de zile, Exarchia a fost bastionul mișcării anarhiste și al contraculturii. Cartierul s-a protejat de gentrificare și de poliție printr-o varietate de mijloace. Mașinile de lux sunt arse în mod regulat dacă sunt parcate acolo peste noapte. După ce au fost ținta distrugerii proprietății și a presiunii sociale, proprietarii de magazine și restaurante nu mai încearcă să îndepărteze afișele politice de pe pereți, să dea afară vagabonzii sau să creeze în alt mod o atmosferă comercială pe străzi; ei au recunoscut că străzile aparțin oamenilor. Polițiștii sub acoperire care au intrat în Exarchia au fost bătuți cu brutalitate în mai multe rânduri. În timpul perioadei premergătoare Jocurilor Olimpice, orașul a încercat să renoveze Piața Exarchia pentru a o transforma într-un loc turistic și nu într-un loc de întâlnire local. Noul plan, de exemplu, includea o fântână mare și nicio bancă. Vecinii au început să se întâlnească, au venit cu propriul lor plan de renovare și au informat compania de construcții că vor folosi planul local și nu pe cel al primăriei. Distrugerea repetată a echipamentului de construcție a convins în cele din urmă compania cine este șeful. Parcul renovat de astăzi are mai mult spațiu verde, nicio fântână turistică și bănci noi și frumoase.

Atacurile împotriva poliției din Exarchia sunt frecvente, iar poliția antirevoltă înarmată este mereu staționată în apropiere. În ultimii ani, poliția a mers și a revenit între a încerca să ocupe Exarchia cu forța sau a menține o gardă în jurul granițelor cartierului, cu grupuri înarmate de polițiști antirevoltă gata în permanență pentru un atac. În niciun moment poliția nu a fost capabilă să desfășoare activități polițienesti normale. Poliția nu patrulează cartierul pe jos și rareori trece cu mașina. Atunci când intră, vin pregătiți să lupte și să se apere. Oamenii scrijelesc graffiti și lipesc afișe în plină zi. Este, în mare măsură, o zonă fără lege, iar oamenii comit infracțiuni cu o frecvență și o deschidere uimitoare. Cu toate acestea, nu este un cartier periculos. Infracțiunile preferate sunt de natură politică sau cel puțin fără victime, cum ar fi fumatul de iarbă. Este sigur să te plimbi acolo singur noaptea, cu excepția cazului în care ești polițist, oamenii de pe străzi sunt relaxați și prietenoși, iar proprietatea personală nu se confruntă cu o mare amenințare, cu excepția mașinilor de lux și altele asemenea. Poliția nu este binevenită aici și nu este nevoie de ea.

Și tocmai în această situație își demonstrează adevăratul caracter. Ei nu sunt o instituție care răspunde la infracțiuni sau la nevoile sociale, ci o instituție care afirmă controlul social. În anii trecuți, poliția a încercat să inunde zona, și în special mișcarea anarhistă, cu droguri care dau dependență, cum ar fi heroina, și au încurajat în mod direct drogații să stea în Piața Exarchiei. A fost de datoria anarhiștilor și a altor vecini să se apere de aceste forme de violență polițienească și să oprească răspândirea drogurilor care creează dependență. Incapabilă să înfrângă spiritul rebel al cartierului, poliția a recurs la tactici mai agresive, căpătând caracteristicile unei ocupații militare. La 6 decembrie 2008, această abordare și-a produs concluzia inevitabilă, când doi polițiști l-au împușcat mortal pe anarhistul Alexis Grigoropoulos, în vârstă de 15 ani, în mijlocul Exarchiei. În câteva ore, au început contraatacurile și, timp de câteva zile, poliția din întreaga Grece a fost lovită cu bâte, pietre, cocktailuri molotov și, în câteva incidente, cu focuri de armă. Zonele eliberate din Atena și din alte orașe grecești se extind, iar poliția se teme să evacueze aceste noi ocupații, deoarece oamenii s-au dovedit a fi mai puternici. În prezent, mass-media desfășoară o campanie de frică, sporind acoperirea infracțiunilor antisociale și încercând să facă o confuzie între aceste infracțiuni și prezența zonelor autonome. Criminalitatea este un instrument al statului, folosit pentru a speria oamenii, pentru a-i izola și pentru a face ca guvernul să pară necesar. Dar guvernul nu este altceva decât o taxă de protecție. Statul este o mafie care a câștigat controlul asupra societății, iar legea este codificarea a tot ceea ce au furat de la noi.

Rotumanii sunt un popor tradițional apatrid care trăiește pe insula Rotuma din Pacificul de Sud, la nord de Fiji. Potrivit antropologului Alan Howard, membrii acestei societăți sedentare sunt socializați pentru a nu fi violenți. Normele culturale promovează un comportament respectuos și blând față de copii. Pedepsa fizică este extrem de rară și aproape niciodată nu este destinată să rănească efectiv copilul care se comportă greșit. În schimb, adulții Rotuman folosesc rușinea în locul pedepsei, o strategie care crește copiii cu un grad ridicat de sensibilitate socială. Adulții îi vor rușina în special pe copiii care se comportă ca niște bătauși, iar în propriile conflicte adulții încearcă din răspuseri să nu-i înfurie pe

ceilalți. Din perspectiva lui Howard, ca străin din Occidentul mai autoritar, copiilor li se oferă „un grad uimitor de autonomie”, iar principiul autonomiei personale se extinde în întreaga societate: „Nu numai că indivizii își exercită autonomia în cadrul gospodăriilor și comunităților lor, dar satele sunt, de asemenea, autonome unele față de altele, iar districtele sunt în esență unități politice autonome.”⁶ Rotumanii înșiși își descriu probabil situația cu alte cuvinte, deși nu am putut găsi relatări din interior. Poate că ei ar putea pune accentul pe relațiile orizontale care leagă gospodăriile și satele, dar pentru observatorii crescuți într-o cultură euro/americană și formați în credința că o societate este ținută laolaltă doar de autoritate, ceea ce iese cel mai mult în evidență este autonomia diferitelor gospodării și sate.

Deși Rotumanii există în prezent sub un guvern impus, ei evită contactul cu acesta și dependența de el. Probabil că nu este o coincidență faptul că rata crimelor din Rotuman se situează la nivelul scăzut de 2,02 la 100.000 de persoane pe an, de trei ori mai mică decât în SUA. Howard descrie viziunea Rotuman despre crimă ca fiind similară cu cea a multor alte popoare fără stat: nu ca fiind încălcarea unui cod sau a unei legi, ci ca ceva care cauzează prejudicii sau rănește legăturile sociale. În consecință, medierea este importantă pentru rezolvarea pașnică a conflictelor. Șefii și subșefii acționează ca mediatori, deși bătrânii distinși pot interveni și ei în acest rol. Șefii nu sunt judecători și, dacă nu par imparțiali, își vor pierde adeptii, deoarece gospodăriile sunt libere să treacă de la un grup la altul. Cel mai important mecanism de soluționare a conflictelor este reprezentat de scuzele publice. Scuzele publice au o mare greutate; în funcție de gravitatea ofensei, acestea pot fi însoțite și de ofrande rituale de pace. A-ți cere scuza în mod corespunzător este onorabil, în timp ce negarea scuzelor este dezonorantă. Membrii își mențin poziția și statutul în cadrul grupului fiind responsabili, fiind sensibili la opinia grupului și rezolvând conflictele. Dacă unii oameni ar acționa într-un mod la care ne-am putea aștepta într-o societate bazată pe poliție și pedeapsă, ei s-ar izola și astfel și-ar limita influența dăunătoare.

Timp de două luni, în 1973, deținuții de maximă securitate din Massachusetts au arătat că presupușii infractori ar putea fi mai puțin responsabili pentru violența din societatea noastră decât gardienii lor. După ce masacrul din închisoarea Attica din 1971 a atras atenția la nivel național asupra eșecului dramatic al sistemului penitenciar de a corecta sau reabilita persoanele condamnate pentru infracțiuni, guvernatorul din Massachusetts a numit un comisar reformist la Departamentul de Corecție. Între timp, deținuții din închisoarea de stat Walpole au format un sindicat al deținuților. Printre obiectivele acestora se numărau protejarea lor față de gardieni, blocarea încercărilor administratorilor închisorii de a institui programe de modificare a comportamentului și organizarea de programe ale deținuților pentru educație, împuternicire și vindecare. Aceștia doreau mai multe drepturi de vizită, mai multe sarcini de muncă sau de voluntariat în afara închisorii și posibilitatea de a câștiga bani pe care să-i trimită familiilor lor. În cele din urmă, ei sperau să pună capăt recriminării – foști deținuți care sunt condamnați din nou și se întorc la închisoare – și să abolească sistemul penitenciar în sine.

Deținuții de culoare au format un grup educațional și cultural Black Power pentru a crea unitate și a contracara rasismul majorității albe, iar acest lucru s-a dovedit a fi esențial pentru formarea sindicatului în fața represiunii gardienilor. În primul rând, trebuiau să pună capăt războiului rasial dintre deținuți, un război care era încurajat de gardieni. Liderii din toate grupurile de deținuți au negociat un armistițiu general pe care l-au garantat prin promisiunea de a ucide orice deținut care îl încălca. Sindicatul închisorii a fost sprijinit de un grup extern de activiști pentru drepturile civile și religioase cu experiență mediatică, deși comunicarea dintre cele două grupuri a fost uneori îngreunată de mentalitatea de prestator de servicii a celui din urmă și de angajamentul ortodox față de nonviolență. A ajutat și faptul că comisarul de corecție a sprijinit ideea unui sindicat al deținuților, în loc să se opună categoric, așa cum ar fi făcut majoritatea administratorilor de închisori.

La începutul vieții sindicatului deținuților de la Walpole, superintendentul închisorii a încercat să-i divizeze pe deținuți prin închiderea arbitrară a închisorii chiar în momentul în care deținuții de culoare se pregăteau de sărbătoarea Kwanzaa. Deținuții albi au avut deja sărbătorile de Crăciun fără a fi de-

---

⁶ Alan Howard, „Restraint and Ritual Apology: the Rotumans of the South Pacific,” in Graham Kemp and Douglas P. Fry (eds.), *Keeping the Peace: Conflict Resolution and Peaceful Societies around the World*, New York: Routledge, 2004, p. 42.

ranțați, iar deținuții de culoare au petrecut toată ziua gătind, așteptând cu nerăbdare vizitele familiei. Într-o demonstrație uimitoare de solidaritate, toți deținuții au intrat în grevă, refuzând să muncească sau să iasă din celulele lor. Timp de trei luni, au suferit bătăi, izolare, înfometare, refuzul de a primi îngrijiri medicale, dependența de tranchilizantele distribuite de gardieni și condiții dezgustătoare, deoarece excrementele și deșeurile se îngrămădeau în celule și în jurul acestora. Dar prizonierii au refuzat să fie demoralizați sau divizați. În cele din urmă, statul a fost nevoit să negocieze; rămăneau fără plăcuțele de înmatriculare pe care deținuții din Walpole le produceau în mod normal și aveau parte de o presă negativă din cauza crizei.

Prizonierii au obținut prima lor revendicare: directorul închisorii a fost obligat să demisioneze. În scurt timp, au fost acceptate cererile suplimentare pentru drepturi de vizită extinse, permisiile, programe auto-organizate, revizuirea și eliberarea celor aflați în izolare și observatori civili în interiorul închisorii. În schimb, au făcut curățenie în închisoare și au adus ceea ce gardienii nu au adus niciodată: pace.

În semn de protest față de pierderea controlului, gardienii au părăsit locul de muncă. Au crezut că acest act va dovedi cât de necesari erau, dar, în mod jenant pentru ei, a avut exact efectul opus. Timp de două luni, deținuții au condus singuri închisoarea. În mare parte din această perioadă, gardienii nu au fost prezenți în interiorul blocurilor de celule, deși poliția de stat a controlat perimetrul închisorii pentru a preveni evadările. Observatorii civili se aflau în interiorul închisorii douăzeci și patru de ore pe zi, dar au fost instruiți să nu intervină; rolul lor era de a documenta situația, de a discuta cu deținuții și de a preveni violența din partea gardienilor care intrau uneori în închisoare. Un observator a povestit:

Atmosfera era atât de relaxată – nu era deloc ceea ce mă așteptam. Am constatat că propria mea gândire a fost atât de condiționată de societate și de mass-media. Acești oameni nu sunt animale, nu sunt maniaci periculoși. Am descoperit că propriile mele temeri erau cu adevărat nefondate.

Un alt observator a insistat: „Este imperativ ca niciunul dintre membrii personalului care a fost în Blocul 9 [un bloc de segregare] să nu se mai întoarcă vreodată. Merită să fie plătiți să se retragă. Gardienii sunt problema de securitate.”⁷

Walpole fusese una dintre cele mai violente închisori din țară, dar cât timp deținuții au fost sub control, recriminalitatea a scăzut dramatic, iar crimele și violurile au scăzut la zero. Deținuții infirmaseră două mituri fundamentale ale sistemului de justiție penală: că persoanele care comit infracțiuni ar trebui izolate și că acestea ar trebui să fie beneficiarii unei reabilitări forțate, mai degrabă decât cei care își controlează propria vindecare.

Gardienii erau nerăbdători să pună capăt acestui experiment jenant de abolire a închisorilor. Sindicatul gardienilor a fost suficient de puternic pentru a provoca o criză politică, iar comisarul de la penitenciar nu a putut concede pe niciunul dintre ei, nici măcar pe cei care s-au implicat în tortură sau au făcut declarații rasiste în presă. Pentru a-și păstra slujba, comisarul a trebuit să readucă gardienii în închisoare, iar în cele din urmă i-a vândut pe deținuți. Elemente majore ale structurii de putere, inclusiv poliția, gardienii, procurorii, politicienii și mass-media, s-au opus reformelor din închisori și au făcut imposibilă realizarea acestora pe căi democratice. Observatorii civili au fost în unanimitate de acord că gardienii au readus haosul și violența în închisoare și că au perturbat în mod intenționat rezultatele pașnice ale autoorganizării deținuților. În cele din urmă, pentru a zdrobi sindicatul deținuților, gardienii au organizat o revoltă și a fost chemată poliția de stat, care a împușcat mai mulți deținuți și a torturat organizatorii cheie. Cel mai recunoscut lider al deținuților de culoare și-a salvat viața doar prin autoapărare armată.

Mulți dintre observatorii civili și comisarul pentru penitenciar, care a fost în curând forțat să-și părăsească postul, au ajuns în cele din urmă să fie în favoarea abolirii închisorilor. Deținuții care au preluat Walpole au continuat să lupte pentru libertatea și demnitatea lor, dar sindicatul gardienilor a

⁷ Ambele citate de observator de la Jamie Bissonette, *When the Prisoners Ran Walpole: a true story in the movement for prison abolition*, Cambridge: South End Press, 2008, p. 160.

ajuns să aibă o putere mai mare decât înainte, mass-media a încetat să mai vorbească despre reforma penitenciară, iar la momentul în care scriu aceste rânduri, închisoarea Walpole, acum MCI Cedar Junction, încă depozitează, torturează și ucide oameni care merită să fie în comunitățile lor, lucrând pentru o societate mai sigură.

Cum rămâne cu gang-uri și bătauși?

Unii se tem că, într-o societate fără autorități, cei mai puternici oameni n-ar avea limite, luând și făcând tot ce vor. Nu contează că acest lucru descrie ceea ce se întâmplă în general în societățile cu guvern! Această teamă derivă din mitul statal conform căruia suntem cu toții izolați. Guvernul ar dori foarte mult să credeți că, fără protecția sa, sunteți vulnerabili în fața capriciilor celor mai puternici decât dumneavoastră. Cu toate acestea, niciun bătauș nu este mai puternic decât o întreagă comunitate. O persoană care spulberă pacea socială, care nu respectă nevoile altei persoane și care acționează într-un mod autoritar și bătauș poate fi învinsă sau dată afară de vecinii care lucrează împreună pentru a restabili pacea.

În Christiania, cartierul autonom și anti-autoritar din capitala Danemarcei, aceștia s-au confruntat cu propriile probleme, precum și cu problemele asociate cu toți vizitatorii pe care îi primesc și cu mobilitatea socială ridicată rezultată. Mulți oameni vin ca turiști și mulți alții vin să cumpere hașiș – în Christiania nu există legi și drogurile ușoare sunt ușor de procurat, deși drogurile tari au fost interzise cu succes. În Christiania există numeroase ateliere care produc o varietate de bunuri, dintre care cele mai cunoscute sunt bicicletele de înaltă calitate; există, de asemenea, restaurante, cafenele, o grădiniță, o clinică, un magazin de produse naturiste, o librărie, un spațiu anarhist și o sală de concerte. Christiania nu a fost niciodată dominată cu succes de bande sau de bătauși rezidenți. În 1984, o bandă de motocicliști s-a mutat aici, sperând să exploateze anarhia din zona autonomă și să monopolizeze comerțul cu hașiș. După mai multe conflicte, rezidenții din Christiania au reușit să îi alunge pe motocicliști, folosind în mare parte tactici pașnice.

Cele mai grave acte de intimidare au venit din partea poliției, care a reluat recent să intre în Christiania pentru a aresta oameni pentru marijuana și hașiș, în general ca pretext pentru a crește tensiunile. Agenților imobiliari locali le-ar plăcea să vadă statul liber distrus, deoarece acesta se află pe un teren care a devenit foarte valoros. Cu zeci de ani în urmă, locuitorii din Christiania au avut o dezbatere aprinsă despre cum să rezolve problema drogurilor tari care intrau din exterior. În ciuda unei mari opoziții, au decis să ceară ajutorul poliției, doar pentru a constata că aceasta s-a concentrat pe închiderea oamenilor pentru droguri ușoare și a protejat răspândirea drogurilor tari, cum ar fi heroina, probabil în speranța că o epidemie de dependență va distruge experimentul social autonom.⁸ Nu este nici pe departe prima dată când poliția sau alți agenți ai statului au răspândit drogurile care creează dependență în timp ce au suprimat drogurile ușoare sau halucinogene; de fapt, acest lucru pare să facă parte în mod universal din strategiile polițienești de represiune. În cele din urmă, locuitorii din Christiania au dat afară poliția și au rezolvat singuri problema drogurilor tari, ținând afară traficanții și folosind presiunea socială pentru a descuraja consumul de droguri tari.

În Christiania, ca și în alte părți, statul reprezintă cel mai mare pericol pentru comunitate. Spre deosebire de bătaușii individuali pe care ni-i imaginăm terorizând o societate fără lege, statul nu poate fi învins cu ușurință. În mod obișnuit, statul caută să dețină monopolul asupra forței sub pretextul protejării cetățenilor de alți bătauși; aceasta este justificarea pentru a interzice oricărei persoane din afara aparatului de stat să folosească forța, în special în cazul autoapărării împotriva guvernului. În schimbul renunțării la această putere, cetățenii sunt direcționați către sistemul judiciar ca mijloc de apărare a intereselor lor; dar, desigur, sistemul judiciar face parte din stat și îi protejează interesele mai presus de toate celelalte. De exemplu, atunci când guvernul vine să vă confişte terenul pentru a

---

⁸ E greu să nu comparăm această situație cu cea a britanicilor care au răspândit opiu în China sau cu cea a guvernului american care a răspândit whisky în rândul populației indigene și, mai târziu, heroină în ghetouri.

construi un mall, puteți să vă adresați instanței de judecată sau chiar să sesizați consiliul municipal, dar s-ar putea să vă treziți că vorbiți cu cineva care are de câștigat de pe urma mall-ului. Instanțele de judecată ale bătașilor nu vor fi corecte față de victimele bătașilor și nu vă vor simpatiza dacă vă apărați împotriva evacuării. În schimb, vă vor închide.

În acest context, cei care doresc o rezolvare trebuie adesea să o caute în afara instanțelor. O dictatură militară a preluat puterea în Argentina în 1976 și a purtat un „Război murdar” împotriva celor de stânga, torturând și ucigând 30.000 de persoane; ofițerii responsabili de tortură și execuții au fost grațiați de guvernul democratic care a succedat dictaturii. Mamele din Plaza de Mayo, care au început să se adune pentru a cere încetarea disparițiilor și pentru a ști ce s-a întâmplat cu copiii lor, au reprezentat o forță socială importantă pentru a pune capăt domniei terorii. Întrucât guvernul nu a luat niciodată măsuri serioase pentru a-i trage la răspundere pe ucigași și torționari, oamenii au elaborat o justiție populară care se bazează pe, și depășește, protestele și memoriile organizate de Mame.

Atunci când un participant la Războiul Murdar (Dirty War) este localizat, activiștii lipesc afișe în tot cartierul, informând pe toată lumea de prezența sa; aceștia pot cere magazinelor locale să refuze intrarea persoanei respective, urmărindu-l și hărțuindu-l. Într-o tactică cunoscută sub numele de „escrache”, sute sau chiar mii de participanți vor mărșălui spre casa unui participant la Războiul murdar cu pancarte, bannere, păpuși și tobe. Aceștia cântă, scandează și fac muzică timp de ore întregi, făcându-l de rușine pe torționar și lăsând pe toată lumea să știe ce a făcut; mulțimea îi poate ataca casa cu bombe de vopsea.⁹ În ciuda unui sistem judiciar care îi protejează pe cei puternici, mișcările sociale din Argentina s-au organizat în mod colectiv pentru a-i face de rușine și a-i izola pe cei mai răi bătași.

Ce ar putea opri pe cineva să ucidă oameni?

O mare parte din infracțiunile violente pot fi atribuite unor factori culturali. Criminalitatea violentă, cum ar fi uciderea, ar scădea probabil dramatic într-o societate anarhistă, deoarece majoritatea cauzelor sale – sărăcia, glorificarea televizată a violenței, închisorile și poliția, războiul, sexismul și normalizarea comportamentelor individualiste și antisociale – ar dispărea sau s-ar diminua.

Diferențele dintre două comunități zapotece ilustrează faptul că pacea este o alegere. Zapotecii sunt o națiune indigenă agrară sedentară care trăiește pe un teritoriu care este acum revendicat de statul Mexic. Una dintre comunitățile zapotece, La Paz, are o rată anuală a omuciderilor de 3,4/100.000. O comunitate zapotecă învecinată are o rată de omucideri mult mai mare, de 18,1/100.000 de persoane. Ce atribute sociale se asociază cu un mod de viață mai pașnic? Spre deosebire de vecinii lor mai violenți, zapotecii din La Paz nu bat copiii; în consecință, copiii văd mai puțină violență și folosesc mai puțină violență în jocurile lor. În mod similar, bătaia soției este rară și nu este considerată acceptabilă; femeile sunt considerate egale cu bărbații și se bucură de o activitate economică autonomă care este importantă pentru viața comunității, astfel încât nu sunt dependente de bărbați. În ceea ce privește educația copiilor, implicațiile acestei comparații particulare sunt coroborate de cel puțin un studiu intercultural privind socializarea, care a constatat că tehnicile de socializare caldă și afectuoasă sunt corelate cu niveluri scăzute de conflict în societate.¹⁰

Semai și norvegienii au fost menționați anterior ca societăți cu rate scăzute de omucidere. Până la colonialism, Semai erau apatrizi, în timp ce Norvegia este condusă de un guvern. Socializarea este relativ pașnică atât în rândul semaiilor, cât și al norvegienilor. Semai folosesc o economie a darului, astfel încât bogăția este distribuită în mod egal, în timp ce Norvegia are una dintre cele mai mici diferențe de bogăție dintre toate țările capitaliste, datorită politicilor sale interne socialiste. O altă asemănare este

---

⁹ Natasha Gordon and Paul Chatterton, *Taking Back Control: A Journey through Argentina's Popular Uprising*, Leeds (UK): University of Leeds, 2004, pp. 66–68.

¹⁰ Graham Kemp and Douglas P. Fry (eds.), *Keeping the Peace: Conflict Resolution and Peaceful Societies around the World*, New York: Routledge, 2004, pp. 73–79. Studiul intercultural este M.H. Ross, *The Culture of Conflict*, New Haven: Yale University Press, 1993.

încrederea în medierea mai degrabă decât în pedepse, poliție sau închisori pentru a rezolva disputele. Norvegia are poliție și un sistem penitenciar, dar, în comparație cu majoritatea statelor, există o mare încredere în mecanismele de mediere a conflictelor, nu foarte diferite de cele care înfloresc în societățile pașnice, fără stat. Cele mai multe litigii civile din Norvegia trebuie să fie aduse în fața mediatorilor înainte de a putea fi duse în instanță, iar mii de cazuri penale sunt, de asemenea, duse la mediatori. În 2001, s-a ajuns la un acord în 89% dintre medieri.¹¹

Așadar, într-o societate anarhistă, crimele violente ar fi mai puțin frecvente. Dar atunci când ar avea loc, ar fi societatea mai vulnerabilă? La urma urmei, s-ar putea argumenta, chiar și atunci când violența nu mai este un răspuns social rațional, ucigașii psihopați ar putea apărea ocazional. Este suficient să spunem că orice societate capabilă să răstoarne un guvern ar fi cu greu la mila ucigașilor psihopați singuratici. Iar societățile care nu au apărut în urma unei revoluții, dar care se bucură de un puternic sentiment de comunitate și solidaritate sunt capabile să se protejeze și ele. Inuiții, vânătorii-culegători indigeni din regiunile arctice ale Americii de Nord, oferă un exemplu despre ce poate face o societate fără stat în cel mai rău caz. Conform tradițiilor lor, dacă o persoană comitea o crimă, comunitatea o ierta și o făcea să se împace cu familia victimei. Dacă acea persoană comitea o altă crimă, ar fi ucisă – de obicei de către membrii propriului său grup familial, astfel încât să nu existe sânge rău sau motive de dușmănie.

Metodele punitive ale statului pentru a face față infracțiunilor înrăutățesc lucrurile, nu le îmbunătățesc. Metodele restaurative de răspuns la răul social care sunt folosite în multe societăți fără stat deschid noi posibilități de a scăpa de ciclurile de abuz, pedeapsă și rău care ne sunt mult prea familiare multora dintre noi.

Cum rămâne cu violul, violența domestică și alte forme de violență?

Multe acțiuni considerate infracțiuni de către guvernul nostru sunt complet inofensive; unele infracțiuni, cum ar fi furtul de la cei bogați sau sabotarea instrumentelor de război, pot de fapt să diminueze răul. Cu toate acestea, o serie de transgresiuni care sunt acum considerate infracțiuni constituie o daună socială reală. Dintre acestea, uciderea este extrem de senzațională, dar rară în comparație cu alte probleme mai frecvente.

Violența sexuală și violența domestică sunt frecvente în societatea noastră și, chiar și în absența guvernului și a capitalismului, aceste forme de violență vor continua dacă nu sunt abordate în mod specific. În prezent, multe forme de violență sexuală și domestică sunt tolerate în mod obișnuit; unele sunt chiar încurajate în mod subtil de către Hollywood, biserici și alte instituții obișnuite. Hollywood-ul sexualizează adesea violul și, împreună cu alte mijloace de comunicare corporatiste și cu majoritatea religiilor majore, glorifică pasivitatea și servilismul femeilor. În discursul pe care aceste instituții îl influențează, problema gravă a violului între soți este ignorată și, ca urmare, mulți oameni cred chiar că un soț nu poate viola o soție, deoarece aceștia sunt uniți într-o uniune sexuală contractuală. Mass-media de știri și filmele de la Hollywood prezintă în mod regulat violul ca fiind un act comis de un străin – în special un străin sărac și alb. În această versiune, singura speranță a unei femei este să fie protejată de poliție sau de un prieten. Dar, de fapt, marea majoritate a violurilor sunt comise de iubiți, prieteni și membri ai familiei, în situații care se încadrează în zona gri dintre definițiile dominante ale consimțământului și forței. Mai frecvent, Hollywood-ul ignoră cu totul problemele legate de viol, abuz și violență domestică, perpetuând în același timp mitul iubirii la prima vedere. În acest mit, bărbatul o cucerește pe femeie și cei doi își satisfac toate nevoile emoționale și sexuale unul altuia, formând o

---

¹¹ Graham Kemp și Douglas P. Fry (eds.), *Keeping the Peace: Conflict Resolution and Peaceful Societies around the World*, New York: Routledge, 2004, p. 163.

pereche perfectă, fără a fi nevoie să vorbească despre consimțământ, să lucreze la comunicare sau să navigheze prin limite emoționale și sexuale.

Poliția și alte instituții care pretind că le protejează pe femei de viol le sfătuiesc pe acestea să nu opună rezistență de teamă că își vor agrava agresorul, când toate dovezile și bunul simț sugerează că rezistența este adesea cea mai bună șansă a cuiva. Statul oferă rareori cursuri de autoapărare pentru femei, în timp ce urmărește frecvent femeile care ucid sau rănesc atacatorii în legitimă apărare. Persoanele care merg la stat pentru a raporta agresiunea sexuală sau fizică se confruntă cu umilințe suplimentare. Instanțele de judecată pun la îndoială onestitatea și integritatea morală a femeilor care ies public cu curaj după ce au fost agresate sexual; judecătorii acordă custodia copiilor taților abuzivi; poliția ignoră apelurile de violență domestică, stând chiar în picioare în timp ce soții își bat soțiile. Unele reglementări locale impun poliției să aresteze pe cineva, sau chiar ambele părți implicate, într-un apel de violență domestică; adesea, o femeie care solicită ajutor este ea însăși trimisă la închisoare. Persoanele transgender sunt trădate și mai regulat de sistemul juridic, care refuză să le respecte identitatea și le obligă adesea să stea în celule de închisoare cu persoane de gen diferit. Persoanele transgender din clasa muncitoare și persoanele fără adăpost sunt violate sistematic de către agenții sistemului juridic.

O mare parte din abuzurile care nu sunt cauzate direct de autorități sunt rezultatul faptului că oamenii își descarcă furia pe cei aflați sub ei în ierarhia socială. Copiii, care tind să se afle la baza piramidei, primesc în cele din urmă o mare parte din aceste abuzuri. Autoritățile care ar trebui să îi protejeze – părinți, rude, preoți, profesori – sunt cele mai susceptibile de a-i abuza. Căutarea de ajutor poate doar să înrăutățească lucrurile, deoarece sistemul juridic nu le permite în niciun moment să recâștige controlul asupra vieții lor, deși de acest control au cea mai mare nevoie supraviețuitorii abuzurilor. În schimb, fiecare caz este decis de asistenți sociali și judecători care cunosc puțin situația și au de arbitrat sute de alte cazuri.

Paradigma actuală de pedepsire a infractorilor și de ignorare a nevoilor victimelor s-a dovedit a fi un eșec total, iar aplicarea sporită a legilor nu ar schimba acest lucru. Persoanele care abuzează au fost adesea ele însele abuzate; trimiterea lor la închisoare nu le face mai puțin susceptibile de a acționa abuziv. Persoanele care supraviețuiesc abuzului pot beneficia de un spațiu sigur, dar trimiterea agresorilor lor la închisoare elimină șansa de reconciliere, iar dacă depind economic de agresori, așa cum se întâmplă adesea, pot alege să nu raporteze infracțiunea de teamă să nu ajungă fără adăpost, săraci sau în centre de plasament.

În cadrul statului, abordăm violența sexuală și violența domestică ca pe niște infracțiuni – încălcări ale drepturilor impuse de stat victimelor, inacceptabile pentru că sfidează poruncile statului. În schimb, multe societăți fără stat au folosit o paradigmă bazată pe nevoi. Această paradigmă încadrează aceste forme de violență ca fiind un rău social, concentrându-se astfel pe nevoile supraviețuitoarei de a se vindeca și pe nevoia agresorului de a deveni o persoană sănătoasă care să poată relaționa cu comunitatea în general. Deoarece aceste acte de vătămare socială nu au loc în mod izolat, această paradigmă atrage întreaga comunitate și caută să restabilească o pace socială largă, respectând în același timp autonomia și nevoile autodefinite ale fiecărui individ.

Metoda Navajo de „pacificare” a supraviețuit timp de secole, în ciuda violenței colonialismului. În prezent, ei reînvie această metodă pentru a face față răului social și pentru a diminua dependența lor față de guvernul SUA; iar persoanele care studiază justiția restaurativă privesc exemplul Navajo pentru a se orienta. În practica Navajo a justiției restaurative, o persoană respectată de toate părțile ca fiind corectă și imparțială acționează ca pacificator. O persoană poate apela la un pacificator dacă caută ajutor pentru o problemă din proprie inițiativă, dacă comunitatea sau familia sa este îngrijorată de comportamentul său, dacă a rănit pe cineva sau a fost rănită de cineva sau dacă se află într-o dispută cu o altă persoană pe care cei doi au nevoie de ajutor pentru a o rezolva. Contrastează acest lucru cu sistemul statal de justiție punitivă, în care oamenii primesc atenție – și întotdeauna atenție negativă – doar atunci când comit o infracțiune prevăzută de lege. Prejudiciul în sine și motivele pentru care îl provoacă sunt irelevante pentru procesul judiciar.

Scopul procesului Navaajo este de a răspunde nevoilor celor care vin la împăciuitoare și de a găsi rădăcina problemei. „Atunci când membrii comunității Navaajo încearcă să explice de ce oamenii își fac rău lor înșiși sau altora, ei spun că cei responsabili de un rău se comportă astfel pentru că au devenit deconectați de lumea din jurul lor, de oamenii cu care trăiesc și lucrează. Ei spun că acea persoană „se comportă ca și cum nu ar avea rude”. Pacificatorii rezolvă acest lucru „discutând” și ajutând persoana care a făcut rău să se reconecteze cu comunitatea sa și să recâștige sprijinul și ancorarea în pământ de care are nevoie pentru a acționa într-un mod sănătos. În plus, ei oferă sprijin persoanei care a fost rănită, căutând modalități de a o ajuta să se simtă din nou în siguranță și întreagă.

În acest scop, procesul de pacificare implică familia și prietenii celor implicați. Oamenii își prezintă poveștile, perspectivele lor asupra problemei și sentimentele lor. Scopul final este de a găsi o soluție practică care să restabilească relațiile dintre oameni. Pentru a contribui la acest lucru, pacificatorul rostește o omilie care se bazează adesea pe poveștile de creație Navaajo pentru a arăta modul în care figurile tradiționale au abordat aceleași probleme în trecut. În cazurile în care există în mod clar cineva care a acționat greșit și a rănit o altă persoană, la sfârșitul procesului, infractorul plătește adesea o sumă convenită de restituire, sau nalyeeh. Cu toate acestea, nalyeeh nu este o formă de pedeapsă în spiritul „ochi pentru ochi”, ci mai degrabă o modalitate de a „îndrepta lucrurile pentru persoana care a suferit o pierdere”. 104 din cele 110 capitole, sau comunități semiautonome, ale Națiunii Navaajo au în prezent desemnați pacificatori, iar în multe cazuri, în trecut, membrii respectați ai familiei au fost chemați să rezolve disputele în calitate neoficială.¹²

Critical Resistance este o organizație anti-autoritară din SUA formată din foști deținuți și membri ai familiilor deținuților cu scopul de a abolii sistemul penitenciar și cauzele acestuia. În momentul redactării acestui articol, grupul lucrează la înființarea unor „zone fără răni”. Scopul unei zone fără prejudicii este de a oferi „instrumente și cursuri de formare comunităților locale pentru a consolida și dezvolta capacitatea acestora de a rezolva conflictele fără a fi nevoie de poliție, de sistemul judiciar sau de industria penitenciară. Zona fără prejudicii practică o abordare aboliționistă a dezvoltării comunităților, ceea ce înseamnă construirea unor modele astăzi care pot reprezenta modul în care dorim să trăim acum și în viitor.”¹³ Prin construirea unor relații mai puternice între vecini și crearea în mod intenționat de resurse comune, oamenii dintr-un cartier pot ține la distanță traficanții de droguri, pot oferi sprijin celor care suferă de dependență, pot interveni în situații familiale abuzive, pot înființa servicii de îngrijire a copiilor și alternative la aderarea la gang-uri și pot crește comunicarea față în față.

Alte grupuri anti-autoritare, unele inspirate de acest model, au început munca grea de a crea zone fără prejudicii în propriile orașe. Desigur, chiar dacă nu ar exista deloc infracțiuni violente, un guvern rasist și capitalist tot ar găsi scuze pentru a închide oameni: crearea de dușmani interni și pedepsirea rebelilor au fost întotdeauna funcții ale guvernului, iar în zilele noastre atât de multe companii private investesc în sistemul penitenciar, încât acesta a devenit o industrie bazată pe creștere. Dar atunci când oamenii nu mai sunt dependenți de poliție și de închisori, când comunitățile nu mai sunt paralizate de răul social autoprovocat, este mult mai ușor să organizezi rezistența.

În Statele Unite și în alte țări, feministele au organizat un eveniment numit „Take Back the Night” pentru a aborda violența împotriva femeilor. O dată pe an, un grup mare de femei și susținătorii lor mărșăluiesc noaptea prin cartierul sau campusul lor – o perioadă pe care multe femei o asociază cu un risc crescut de agresiune sexuală – pentru a-și revendica mediul și a face vizibilă problema. Aceste evenimente includ, de obicei, educație cu privire la prevalența și cauzele violenței împotriva femeilor. Unele grupuri Take Back the Night abordează, de asemenea, violența galopantă a societății noastre împotriva persoanelor transsexuale. Primul marș Take Back the Night a avut loc în Belgia în 1976, organizat de femeile care participau la Tribunalul Internațional pentru Crime împotriva Femeilor. Evenimentul se inspiră mult din tradiția protestelor Walpurgisnacht din Germania. Cunoscută sub numele de Noaptea Vrajitoarelor, 30 aprilie, noaptea dinaintea zilei de 1 Mai, este o noapte tradițională

¹² Toate citatele și statisticile despre Navaajo provin din Dennis Sullivan și Larry Tift, *Restorative Justice: Healing the Foundations of Our Everyday Lives*, Monsey, NY: Willow Tree Press, 2001, pp. 53–59.

¹³ www.harmfreezone.org (vizualizat pe noiembrie 24, 2006)

pentru farse, revolte și rezistență păgână și feministă. În 1977, feministele germane implicate în mișcarea autonomă au marșăluit în Walpurgisnacht sub banner-ul „Women Take Back the Night!”. Primul Take Back the Night din SUA a avut loc la 4 noiembrie 1977, în cartierul „Red Light District” din San Francisco.

O astfel de acțiune este un prim pas important pentru crearea unei forțe colective capabile să schimbe societatea. În cadrul patriarhatului, fiecare familie este izolată și, deși mulți oameni suferă de aceleași probleme, o fac singuri. Faptul de a te aduna pentru a vorbi despre o problemă de nedescris, de a revendica un spațiu public care ți-a fost refuzat – străzile nocturne – este o metaforă vie pentru societatea anarhistă, în care oamenii se unesc pentru a învinge orice figură de autoritate, orice opresor.

Violența sexuală afectează pe toată lumea într-o societate patriarhală. Ea apare în comunitățile radicale care se opun sexismului și violenței sexuale. Cu excepția cazului în care se concentrează în mod sincer pe deprinderea condiționării patriarhale, radicalii autoprocamați răspund adesea la viol, hărțuire și alte forme de abuz și violență sexuală cu același comportament care este mult prea comun în restul societății: ignorarea lor, justificarea lor, refuzul de a lua atitudine, neîncrederea sau chiar învinovățirea supraviețuitoarei. Pentru a combate acest lucru, feministele și anarhiștii din Philadelphia au format două grupuri. Primul, Philly’s Pissed, lucrează pentru a sprijini supraviețuitoarele violenței sexuale:

Toată activitatea lui Philly’s Pissed se desfășoară în mod confidențial, cu excepția cazului în care supraviețuitorul solicită altfel. Nu suntem „experți” certificați, ci un grup de oameni ale căror vieți au fost afectate în mod repetat de agresiunea sexuală și care fac tot ce pot pentru a face o lume mai sigură. Respectăm cunoștințele noastre și ale celorlalți pentru a ne da seama ce se simte cel mai sigur pentru fiecare persoană. Philly’s Pissed sprijină supraviețuitoarele agresiunilor sexuale prin satisfacerea nevoilor lor imediate, precum și ajutându-le să articuleze și să faciliteze ceea ce au nevoie pentru a se simți din nou în siguranță și în control asupra vieții lor.¹⁴

În cazul în care un supraviețuitor are cereri de făcut față de agresorul său – de exemplu, ca acesta să primească consiliere, să își ceară scuze în public sau să nu se mai apropie niciodată de supraviețuitor – grupul de sprijin le oferă. Dacă supraviețuitorul dorește, grupul poate face publică identitatea agresorului pentru a avertiza alte persoane sau pentru a împiedica persoana respectivă să își ascundă acțiunile.

Cel de-al doilea grup, Philly Stands Up, lucrează cu persoanele care au comis agresiuni sexuale pentru a le sprijini în procesul de asumare a responsabilității pentru faptele lor, de învățare din ele și de schimbare a comportamentelor lor, precum și de restabilire a unor relații sănătoase cu comunitatea lor. Cele două grupuri organizează, de asemenea, ateliere de lucru în alte orașe pentru a împărtăși experiențele lor de răspuns la agresiunile sexuale.

Dincolo de justiția individuală

Noțiunea de justiție este poate cel mai periculos produs al psihologiei autoritare. Cele mai grave abuzuri ale statului au loc în închisorile sale, în inchizițiile sale, în corecțiile și reabilitările sale forțate. Poliția, judecătorii și gardienii de închisoare sunt agenți-cheie ai coerciției și violenței. În numele justiției, bătauși în uniformă terorizează comunități întregi, în timp ce disidenții adresează petiții chiar guvernului care îi reprimă. Mulți oameni au internalizat raționamentele justiției de stat într-o asemenea măsură încât sunt îngroziți de ideea de a pierde protecția și arbitrajul pe care se presupune că le oferă statele.

Atunci când justiția devine sfera privată a specialiștilor, opresiunea nu este departe. În societățile fără stat aflate pe punctul de a dezvolta ierarhiile coercitive care duc la guvernare, trăsătura comună pare să fie un grup de bătrâni bărbați respectați, cărora li se încredințează permanent rolul de a rezolva conflictele și de a face dreptate. Într-un astfel de context, privilegiul poate deveni înrădăcinat, deoarece

---

¹⁴ Philly’s Pissed, www.phillyspissed.net [vizualizat pe mai 20, 2008]

cei care se bucură de el pot modela normele sociale care le păstrează și le amplifică privilegiul. Fără această putere, bogăția și puterea individuală se bazează pe o fundație slabă pe care toată lumea o poate contesta.

Justiția de stat începe cu refuzul de a se implica în nevoile umane. Nevoile umane sunt dinamice și pot fi pe deplin înțelese doar de către cei care le experimentează. Justiția de stat, prin contrast, este executarea unor prescripții universale codificate în lege. Specialiștii care interpretează legile ar trebui să se concentreze asupra intenției inițiale a legiuitorilor, mai degrabă decât asupra situației în cauză. Dacă ai nevoie de pâine și furtul este o infracțiune, vei fi pedepsit pentru că o iei, chiar dacă o iei de la cineva care nu are nevoie de ea. Dar dacă societatea ta se concentrează pe nevoile și dorințele oamenilor, mai degrabă decât pe aplicarea legilor statice, ai posibilitatea de a-ți convinge comunitatea că ai nevoie de pâine mai mult decât persoana de la care ai luat-o. În acest fel, actorul și cei afectați rămân în centrul procesului, având întotdeauna puterea de a se explica și de a contesta normele comunității.

Justiția, în schimb, se bazează pe judecată, privilegiind un decident puternic în detrimentul acuzatorilor și inculpaților care așteaptă neputincioși rezultatul. Justiția este aplicarea moralității – care, în originile sale, este justificată ca fiind ordonată de divinitate. Atunci când societățile se îndepărtează de rațiunile religioase, moralitatea devine universală, sau naturală, sau științifică – sfere din ce în ce mai îndepărtate de influența publicului larg – până când este modelată și ambalată aproape exclusiv de către mass-media și guvern.

Noțiunea de justiție și relațiile sociale pe care le implică sunt în mod intrinsec autoritare. În practică, sistemele de justiție oferă întotdeauna avantaje nedrepte celor puternici și provoacă nedreptăți teribile celor neputincioși. În același timp, ele ne corup din punct de vedere etic și provoacă atrofierea puterii noastre de inițiativă și a simțului responsabilității. Ca un drog, ele ne fac dependenți, mimând în același timp satisfacerea unei nevoi umane naturale, în acest caz, nevoia de a rezolva conflictele. Astfel, oamenii imploră sistemul de justiție pentru reforme, indiferent cât de nerealiste sunt așteptările lor, în loc să ia problema în propriile mâini. Pentru a se vindeca în urma unui abuz, persoana vătămată trebuie să recâștige controlul asupra vieții sale, agresorul trebuie să restabilească relații sănătoase cu semenii săi, iar comunitatea trebuie să își examineze normele și dinamica puterii. Sistemul judiciar împiedică toate acestea. Acesta acaparează controlul, înstrăinează comunități întregi și obstrucționează examinarea rădăcinilor problemelor, păstrând mai presus de toate status quo-ul.

Poliția și judecătorii pot oferi un grad limitat de protecție, în special pentru persoanele privilegiate de rasism, sexism sau capitalism; dar cel mai mare pericol cu care se confruntă majoritatea ființelor umane este sistemul în sine. De exemplu, mii de muncitori sunt uciși în fiecare an din cauza neglijenței angajatorilor și a condițiilor de muncă nesigure, dar angajatorii nu sunt niciodată pedepsiți ca niște criminali și, practic, nici măcar nu sunt acuzați ca infractori. Cel mai mult la care pot spera familiile muncitorilor este o înțelegere monetară din partea unei instanțe civile. Cine decide că un patron care profită de pe urma morții muncitorilor nu ar trebui să se confrunte cu nimic mai rău decât un proces, în timp ce o soție care își împușcă soțul abuziv merge la închisoare și un adolescent de culoare care ucide un polițist în legitimă apărare primește pedeapsa cu moartea? Cu siguranță nu sunt muncitorii, femeile sau persoanele de culoare.

Pentru fiecare nevoie umană, un sistem totalitar trebuie să o asigure, să o supună sau să o înlocuiască cu un substitut. În exemplul de mai sus, sistemul judiciar încadrează uciderea muncitorilor ca fiind o problemă care trebuie rezolvată prin reglementări și birocrație. Mass-media ajută prin concentrarea unei acoperiri extrem de disproporționate asupra ucigașilor în serie și a „criminalilor cu sânge rece”, aproape întotdeauna săraci și, de obicei, care nu sunt albi, schimbând astfel percepția oamenilor cu privire la riscurile cu care se confruntă. În consecință, mulți oameni se tem de alți oameni săraci mai mult decât de proprii lor șefi și sunt dispuși să sprijine poliția și instanțele de judecată în a-i viza.

Cu siguranță, în unele cazuri, poliția și instanțele răspund atunci când muncitorii sau femeile sunt uciși – deși acest lucru se întâmplă adesea pentru a compensa indignarea populară și pentru a descuraja oamenii să caute propriile soluții. Chiar și în aceste cazuri, răspunsurile sunt deseori lipsite de entuziasm sau contraproductive.

Între timp, sistemul judiciar servește destul de eficient ca instrument de remodelare a societății și de control al populațiilor din clasele inferioare. Luați în considerare „Războiul împotriva drogurilor”(War on Drugs) purtat din anii 1980 până în prezent. În comparație cu munca și violul, majoritatea drogurilor ilegale sunt relativ inofensive; în cazul celor care pot fi dăunătoare, s-a demonstrat temeinic că asistența medicală este un răspuns mai eficient decât închisoarea. Dar sistemul judiciar a declarat acest război pentru a schimba prioritățile publice: justifică ocuparea de către poliție a cartierelor sărace, încarcerarea în masă și înrobirea a milioane de oameni săraci și de culoare, precum și extinderea puterilor poliției și ale judecătorilor.

Ce face poliția cu această putere? Arestează și intimidează cele mai neputincioase elemente ale societății. Oamenii săraci și persoanele de culoare sunt în proporție imensă victimele arestărilor și condamnărilor, ca să nu mai vorbim de hărțuirea zilnică și chiar de crimă din partea poliției. Încercările de a reforma poliția rareori fac mai mult decât să le alimenteze bugetele și să le eficientizeze metodele de încarcerare a oamenilor. Și ce se întâmplă cu milioanele de persoane aflate în închisoare? Sunt izolați, uciși lent de alimentația proastă și de condițiile mizerabile sau rapid de gardieni care aproape niciodată nu sunt condamnați. Gardienii de închisoare încurajează gang-uri și violența rasială pentru a-i ajuta să mențină controlul și, adesea, introduc ilegal și vând droguri care creează dependență pentru a-și umple portofelele și a seda populația. Zeci de mii de deținuți sunt închiși în izolare, unii de zeci de ani.

Nenumărate studii au constatat că tratarea dependenței de droguri și a altor probleme psihologice ca fiind chestiuni penale este ineficientă și inumană; s-a dovedit că maltratarea deținuților și privarea lor de contact uman și de oportunități educaționale sporește recriminalitatea.¹⁵ Dar pentru fiecare studiu care a arătat cum să pună capăt criminalității și să reducă populația penitenciară, guvernul a mers și a făcut exact opusul: a tăiat programele educaționale, a crescut utilizarea izolării, a prelungit pedepsele și a redus drepturile de vizită. De ce? Pentru că, pe lângă un mecanism de control, închisoarea este o industrie. Aceasta direcționează miliarde de dolari din banii publici către instituții care consolidează controlul statului, cum ar fi poliția, instanțele, companiile de supraveghere și de securitate privată, și oferă o forță de muncă sclavagistă care produce bunuri pentru guvern și corporațiile private. Munca forțată este încă legală în sistemul penitenciar american, iar majoritatea închisorilor conțin fabrici în care deținuții trebuie să lucreze pentru câțiva cenți pe oră. Închisorile au, de asemenea, echivalentul modern al magazinului companiei, unde deținuții trebuie să cheltuiască toți banii pe care îi câștigă și banii pe care le trimit familiile lor, cumpărând haine, mâncare sau telefoane, toate la prețuri umflate.

Sistemul penitenciar este dincolo de orice speranță de reformă. Birocrații reformiști din închisori au renunțat sau au ajuns să susțină abolirea închisorilor. Un birocrat de rang înalt care a condus departamentele corecționale pentru minori din Massachusetts și Illinois a ajuns la concluzia că:

Închisorile sunt birocrații violente și învechite care nu protejează siguranța publică. Nu există nicio modalitate de a reabilita pe nimeni în ele. Instituția produce violență care necesită mai multă violență. Este o profeție care se autoîmplinește. Închisorile se oferă pe ele însele ca o soluție la problemele pe care le-au creat. Instituțiile sunt înființate pentru a-i face pe oameni să eșueze. Acesta este scopul lor latent.¹⁶

Acestea nu sunt probleme care să fie rezolvate prin reforme sau modificări ale legii. Sistemul judiciar și-a stabilit prioritățile și și-a aranjat legile cu scopul specific de a ne controla și de a abuza de noi. Problema este legea însăși.

Adesea, oamenii care trăiesc într-o societate statală presupun că, fără un sistem judiciar centralizat care să urmeze legi clare, ar fi imposibil să se rezolve conflictele. Fără un set comun de legi, fiecare

¹⁵ George R. Edison, MD, „The Drug Laws: Are They Effective and Safe?” *The Journal of the American Medical Association*. Vol. 239 No.24, June 16, 1978. A.W. MacLeod, *Recidivism: a Deficiency Disease*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1965.

¹⁶ Jamie Bissonette, *When the Prisoners Ran Walpole: A True Story in the Movement for Prison Abolition*, Cambridge: South End Press, 2008, p. 201. Luați în considerare și poveștile lui John Boone și ale altor birocrati prezentate în această poveste.

ar lupta pentru propriile interese, ceea ce ar duce la certuri perpetue. Dacă metodele de abordare a daunelor sociale sunt descentralizate și voluntare, ce îi împiedică pe oameni să „își facă singuri dreptate”?

Un mecanism important de nivelare în societățile fără stat este faptul că oamenii își fac uneori dreptate în propriile mâini, în special atunci când au de-a face cu cei aflați în poziții de conducere care se comportă autoritar. Oricine își poate respecta conștiința și poate lua măsuri împotriva unei persoane pe care o percepe ca făcând rău comunității. În cel mai bun caz, acest lucru îi poate împinge pe ceilalți să recunoască și să se confrunte cu o problemă pe care au încercat să o ignore. În cel mai rău caz, aceasta poate diviza comunitatea între cei care cred că o astfel de acțiune a fost justificată și cei care cred că a fost dăunătoare. Chiar și acest lucru, totuși, este mai bun decât instituționalizarea dezechilibrelor de putere; într-o comunitate în care fiecare are puterea de a lua lucrurile în propriile mâini, în care toți sunt egali, oamenii vor descoperi că este mult mai ușor să discute și să încerce să schimbe opiniile celor din jur decât să facă ce vor sau să provoace conflicte acționând ca justițieri. Motivul pentru care această metodă nu este folosită în societățile democratice și capitaliste nu este pentru că nu funcționează, ci pentru că există anumite opinii care nu trebuie schimbate, anumite contradicții care nu trebuie abordate și anumite privilegii care nu pot fi niciodată contestate.

În multe societăți fără stat, comportamentul rău nu este tratat de apărătorii specializați ai justiției, ci de toată lumea, prin ceea ce antropologii numesc sancțiuni difuze – sancțiuni sau reacții negative care sunt răspândite în întreaga societate. Toată lumea este obișnuită să reacționeze la nedreptate și la comportamente dăunătoare și, astfel, toată lumea este mai imputernicită și mai implicată. Atunci când nu există un stat care să monopolizeze întreținerea zilnică a societății, oamenii învață cum să facă acest lucru pentru ei înșiși și se învață unii pe alții.

Nu trebuie să definim abuzul ca fiind o crimă pentru a ști că ne face rău. Legile nu sunt necesare în societățile imputernicite; există alte modele de răspuns la răul social. Putem identifica problema ca fiind o încălcare a nevoilor celorlalți, mai degrabă decât o încălcare a unui cod scris. Putem încuraja o implicare socială largă în rezolvarea problemei. Îi putem ajuta pe cei care au fost răniți să își exprime nevoile, iar noi le putem urma exemplul. Putem să-i tragem la răspundere pe oameni atunci când îi rănesc pe ceilalți, sprijinindu-i și oferindu-le în același timp oportunități de a învăța și de a restabili relații respectuoase cu comunitatea. Putem vedea problemele ca fiind responsabilitatea întregii comunități, mai degrabă decât vina unei singure persoane. Putem să ne revendicăm puterea de a vindeca societatea și să depășim izolarea care ne este impusă.

Lecturi Recomandate

Kristian Williams, *Our Enemies in Blue*. Brooklyn: Soft Skull Press, 2004.

Jamie Bissonette, *When the Prisoners Ran Walpole: A True Story in the Movement for Prison Abolition*, Cambridge: South End Press, 2008.

Dennis Sullivan and Larry Tifft, *Restorative Justice: Healing the Foundations of Our Everyday Lives*, Monsey, NY: Willow Tree Press, 2001.

Graham Kemp and Douglas P. Fry (eds.), *Keeping the Peace: Conflict Resolution and Peaceful Societies around the World*, New York: Routledge, 2004.

Michel Foucault, *Discipline and Punish: the Birth of the Prison*, New York: Pantheon Books, 1977.

Ammon Hennacy, *The Book of Ammon*. Salt Lake City: Catholic Worker Books, 1970.

Fred Woodworth, *The Match!* an anarchist periodical published in Tucson.

6. Revoluție

Pentru a pune capăt tuturor ierarhiilor coercitive și pentru a deschide spațiul pentru organizarea unei societăți orizontale, eliberate, oamenii trebuie să depășească puterile represive ale statului, să abolească toate instituțiile capitalismului, patriarhatului și supremației albilor și să creeze comunități care se organizează singure fără noi autorități.

Cum ar putea oamenii organizați în mod orizontal să învingă statul?

Dacă anarhiștii cred în acțiunea voluntară și în organizarea descentralizată, cum ar putea fi ei vreodată suficient de puternici pentru a răsturna un guvern cu o armată profesionistă? De fapt, mișcările anarhiste și antiautoritare puternice au învins armate și guverne în mai multe revoluții. Adesea, acest lucru se întâmplă în perioade de criză economică, când statul duce lipsă de resurse vitale, sau de criză politică, când statul și-a pierdut iluzia legitimității.

Revoluția sovietică din 1917 nu a început ca teroarea autoritară care devenise după ce Lenin și Troțki au deturnat-o. A fost o rebeliune multiformă împotriva țarului și a capitalismului. A inclus actori atât de diverși precum revoluționarii socialiști, republicani, sindicaliști, anarhiști și bolșevici. Sovietele însele erau consilii muncitorești spontane, fără partid, care se organizau pe linii anti-autoritare. Bolșevicii au obținut controlul și, în cele din urmă, au suprimat revoluția prin intermediul unui joc politic eficient care a inclus cooptarea sau sabotarea sovietelor, preluarea controlului asupra armatei, manipularea și trădarea aliaților și negocierea cu puterile imperialiste. Bolșevicii s-au impus cu abilitate ca noul guvern, iar aliații lor au făcut greșeala de a crede în retorica lor revoluționară.

Una dintre primele acțiuni ale guvernului bolșevic a fost semnarea unui tratat de pace trădător cu Imperiul German și cel Austro-Ungar. Pentru a se retrage din Primul Război Mondial și a elibera armata pentru acțiuni interne, leniniștii au cedat imperialiștilor o comoară de bani și resurse strategice și le-au lăsat moștenire țara Ucraina – fără a-i consulta pe ucraineni. Țăranii din sudul Ucrainei s-au răsculat, iar acolo a fost cel mai puternic anarhism în timpul revoluției sovietice. Rebelii s-au autointitulat Armata Revoluționară Insurgentă. Erau descriși în mod obișnuit drept mahnoviști, după Nestor Mahno, cel mai influent strateg militar al lor și un organizator anarhist priceput. Mahno fusese eliberat din închisoare după revoluția din februarie 1917 și s-a întors în orașul său natal pentru a organiza o miliție anarhistă care să lupte împotriva forțelor de ocupație germane și austriece.

Pe măsură ce armata anarhistă insurecțională a crescut, aceasta a dezvoltat o structură mai formală pentru a permite coordonarea strategică pe mai multe fronturi, dar a rămas o miliție de voluntari, bazată pe sprijinul țăranilor. Chestiunile directe de politică și strategie erau decise în cadrul adunărilor generale ale țăranilor și muncitorilor. Ajutați mai degrabă decât împiedicați de structura lor flexibilă și participativă și de sprijinul puternic al țăranilor, au eliberat o zonă de aproximativ 300 pe 500 de mile, cu 7 milioane de locuitori, centrată în jurul orașului Huliaipole. Pe alocuri, orașele din jurul acestei zone anarhiste – Alexandrovsk și Ekaterinoslav (numite în prezent Zaporojie și, respectiv, Dnipropetrovsk), precum și Melitopol, Mariupol și Berdiansk, au fost eliberate de sub controlul statului, deși au schimbat de mai multe ori mâinile pe parcursul războiului. Autoorganizarea după liniile anarhiste a fost desfășurată mai consistent în zonele rurale în acești ani tumultuoși. În Huliaipole, anarhiștii au înființat trei

școli secundare și au dat banii expropriați de la bănci unor orfeline. În întreaga zonă, alfabetizarea a crescut în rândul țăranilor.

Pe lângă confruntarea cu germanii și austriecii, anarhiștii au luptat și cu forțele naționaliștilor care au încercat să subjuge țara nou independentă sub un guvern ucrainean autohton. Ei au continuat să țină frontul sudic împotriva armatelor albe rusești – armata aristocratică, pro-capitalistă, finanțată și înarmată în mare parte de francezi și americani – în timp ce presupușii lor aliați, bolșevicii, au reținut arme și muniții și au început să epureze anarhiștii pentru a opri răspândirea anarhismului emanat de pe teritoriul mahnovist. Rușii albi au străpuns în cele din urmă frontul sudic înfometat și au recucerit Huliaipole. Mahno s-a retras spre vest, atrăgând o mare parte din armatele albe, restul cărora au respins Armata Roșie și au avansat în mod constant spre Moscova. În bătălia de la Peregenovka, în vestul Ucrainei, anarhiștii au distrus armata albă care îi urmărea. Deși erau în inferioritate numerică și de armament, au dus greul prin executarea eficientă a unei serii de manevre strălucitoare elaborate de Mahno, care nu avea nici o educație sau expertiză militară. Armata de voluntari anarhiști s-a întors în fugă la Huliaipole, eliberând zona rurală și câteva orașe importante de sub controlul albilor. Această răsturnare bruscă de situație a tăiat liniile de aprovizionare ale armatelor care aproape ajunseseră la Moscova, obligându-le să se retragă și salvând Revoluția Rusă.

Timp de încă un an, o societate anarhistă a înflorit din nou în Huliaipole și în împrejurimi, în ciuda eforturilor lui Lenin și Troțki de a-i reprima pe anarhiști acolo așa cum îi reprimaseră în întreaga Rusie și în restul Ucrainei. Când o altă incursiune albă sub comanda generalului Wrangel a amenințat revoluția, mahnoviștii au fost din nou de acord să se alăture comuniștilor împotriva imperialiștilor, în ciuda trădării anterioare. Contingentul anarhist a acceptat o misiune sinucigașă de a doborî pozițiile de tunuri inamice de pe istmul Perekop din Crimeea; au reușit acest lucru și au continuat să captureze orașul strategic Simferopol, jucând din nou un rol crucial în înfrângerea albilor. După victorie, bolșevicii au înconjurat și masacrat cea mai mare parte a contingentului anarhist, au ocupat Huliaipole și au executat mulți organizatori și luptători anarhiști influenți. Mahno și alți câțiva au scăpat și au derutat masiva Armată Roșie cu o campanie eficientă de luptă de gherilă timp de mai multe luni, provocând chiar câteva dezertări importante; în cele din urmă, însă, supraviețuitorii au decis să fugă în Occident. Unii țărani din Ucraina și-au păstrat valorile anarhiste și au ridicat steagul anarhist ca parte a rezistenței partizanilor împotriva naziștilor și staliniștilor în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Chiar și astăzi, steagul roșu și negru este un simbol al independenței ucrainene, deși puțini oameni îi cunosc originile.

Mahnoviștii din sudul Ucrainei și-au păstrat caracterul anarhist în condiții extrem de dificile: război constant, trădare și represiune din partea presupușilor aliați, presiuni letale care i-au obligat să se apere prin violență organizată. În aceste circumstanțe, ei au continuat să lupte pentru libertate, chiar și atunci când acest lucru nu era în interesul lor militar. Au intervenit în mod repetat pentru a preveni pogromurile împotriva comunităților evreiești, în timp ce naționaliștii ucraineni și bolșevicii alimentau focul antisemitismului pentru a oferi un țap ispășitor pentru problemele pe care ei înșiși le exacerbau. Mahno a ucis personal un lider de război vecin și potențial aliat după ce a aflat că acesta ordonase pogromuri, chiar și într-o perioadă în care avea nevoie disperată de aliați.¹

În lunile octombrie și noiembrie [1919], Mahno a ocupat Ekaterinoslav și Aleksandrovsk timp de câteva săptămâni, obținând astfel prima sa șansă de a aplica conceptele anarhismului la viața orașului. Primul act al lui Mahno la intrarea într-un oraș mare (după ce a desființat închisorile) a fost să risipească orice impresie că a venit să introducă o nouă formă de guvernare politică. Au fost postate anunțuri prin care îi informa pe orășeni că de acum înainte

---

¹ Unele surse tradiționale încă contestă faptul că mahnoviștii au fost în spatele pogromurilor antisemite din Ucraina. În lucrarea „Nestor Mahno, cazacii anarhiei”, Alexandre Skirda urmărește această afirmație până la rădăcinile sale în propaganda anti-Mahno, citând în același timp surse contemporane neprietenoase care au recunoscut că mahnoviștii au fost singurele unități militare care nu au desfășurat pogromuri. De asemenea, el face referire la propaganda făcută de mahnoviști care atacă antisemitismul ca fiind un instrument al aristocrației, la milițiile evreiești care au luptat în rândul mahnoviștilor și la acțiunile împotriva pogromiștilor desfășurate personal de Mahno.

erau liberi să își organizeze viața așa cum considerau de cuviință, că Armata Insurgentă nu le va „dicta sau le va ordona să facă ceva”. A fost proclamată libertatea de exprimare, de presă și de întrunire, iar în Ekaterinoslav au apărut peste noapte o jumătate de duzină de ziare, care reprezentau o gamă largă de opinii politice. Cu toate acestea, deși încuraja libertatea de exprimare, Mahno nu ar fi tolerat nicio organizație politică care să încerce să își impună autoritatea asupra poporului. Prin urmare, el a dizolvat „comitetele revoluționare” (revkomi) bolșevice din Ekaterinoslav și Aleksandrovska, instruindu-i pe membrii lor să „se apuce de o meserie cinstită.”²

Mahnoviștii s-au limitat la apărarea regiunii, lăsând organizarea socio-economică pe seama orașelor individuale; această abordare neimpunătoare față de ceilalți a fost dublată de un accent intern pe democrația directă. Ofițerii erau aleși din cadrul fiecărui subgrup de luptători și puteau fi demisionați de același grup; ei nu erau salutați, nu primeau privilegii materiale și nu puteau conduce din spate pentru a evita riscurile luptei.

În schimb, ofițerii din Armata Roșie erau numiți de sus și primeau privilegii și salarii mai mari pe scara armatei țariste. De fapt, bolșevicii preluaseră în esență structura și personalul Armatei țariste după Revoluția din octombrie. Ei au păstrat majoritatea ofițerilor, dar au reformat-o într-o „armată populară”, adăugând ofițeri politici responsabili de identificarea „contrarevoluționarilor” care trebuiau epurați. De asemenea, au adoptat practica imperialistă de a staționa soldații departe de casele lor pe continent, în zone în care nu vorbeau limba, astfel încât să fie mai predispuși să se supună ordinelor de reprimare a localnicilor și mai puțin predispuși să dezerteze.

Cu siguranță, Armata Revoluționară Insurgentă a aplicat o disciplină strictă, împușcând pe cei suspecți de spionaj și pe cei care abuzau de țărani în interes personal, cum ar fi delapidatorii și violatorii. Insurgenții trebuie să fi deținut multe dintre aceleași puteri asupra populației civile ca orice armată. Printre numeroasele lor oportunități de a abuza de această putere, probabil că unii dintre ei au făcut-o. Cu toate acestea, relația lor cu țărani era unică în rândul puterilor militare. Mahnoviștii nu puteau supraviețui fără sprijin popular, iar în timpul lungului lor război de gherilă împotriva Armatei Roșii, mulți țărani le-au furnizat cai, hrană, cazare, ajutor medical și colectarea de informații. De fapt, țărani înșiși au furnizat majoritatea luptătorilor anarhiști.

De asemenea, este dezbătut cât de democratice erau organizațiile mahnoviste. Unii istorici spun că Mahno a exercitat un control substanțial asupra „sovieticilor liberi” – adunările fără partid în care muncitorii și țărani luau decizii și își organizau afacerile. Chiar și istoricii simpatizanți povestesc anecdote în care Mahno a intimidat delegați pe care îi considera contrarevoluționari în cadrul reuniunilor. Dar trebuie să punem în balanță aceste lucruri cu numeroasele ocazii în care Mahno a refuzat poziții de putere, sau cu faptul că a părăsit Sovietul Revoluționar Militar, adunarea care decidea politica militară pentru milițiile țărănești, în încercarea de a salva mișcarea de represiunea bolșevică.³

Una dintre criticile pe care bolșevicii le aduceau mahnoviștilor era faptul că Sovietul Militar Revoluționar al acestora, cel mai apropiat lucru pe care l-ar fi putut avea de o organizație dictatorială, nu exercita nicio putere reală – era de fapt doar un grup consultativ – în timp ce grupurile individuale de muncitori și comunitățile țărănești își păstrau autonomia. Mai caritabilă este descrierea făcută de istoricul sovietic Kubanin: „organul suprem al armatei insurgente era Sovietul său revoluționar militar, ales în cadrul unei adunări generale a tuturor insurgenților. Nici comandamentul general al armatei și nici Mahno însuși nu au condus cu adevărat mișcarea; ei doar reflectau aspirațiile maselor, acționând ca agenți ideologici și tehnici ai acestora”. Un alt istoric sovietic, Iefimov, spune: „Nicio decizie nu a fost luată vreodată de un singur individ. Toate chestiunile militare erau dezbătute în comun”.⁴

² Paul Avrich, *The Russian Anarchists*, Oakland: AK Press, 2005, p. 218.

³ Mahno spera că Lenin și Troțki erau motivați de o răzbunare personală împotriva lui, mai degrabă decât de dorința absolută de a zdrobi sovietele libere, și că vor înceta represiunea dacă va pleca.

⁴ Alexandre Skirida, *Nestor Makhno, Anarchy's Cossack: The Struggle for Free Soviets in the Ukraine 1917–1921*, London: AK Press, 2005, p. 314.

Milițiile de voluntari anarhiști voluntari, cu mult mai numeroși și mai slab înarmați, au învins cu succes armatele germanilor, austriecilor, naționaliștilor ucraineni și rușilor albi. A fost nevoie de o armată profesionistă furnizată de cele mai mari puteri industriale ale lumii și de trădarea simultană a aliaților lor pentru a-i opri. Dacă ar fi știut atunci ceea ce știm acum – că revoluționarii autoritari pot fi la fel de tiranici ca și guvernele capitaliste – și dacă anarhiștii ruși din Moscova și Sankt Petersburg ar fi reușit să-i împiedice pe bolșevici să deturneze revoluția rusă, lucrurile ar fi putut decurge altfel.

Chiar mai impresionantă decât exemplul oferit de mahnoviști este victoria obținută de mai multe națiuni indigene în 1868. Într-un război care a durat doi ani, mii de războinici din națiunile Lakota și Cheyenne au învins armata americană și au distrus mai multe forturi ale armatei în timpul a ceea ce a devenit cunoscut sub numele de Războiul lui Red Cloud. În 1866, Lakota s-au întâlnit cu guvernul american la Fort Laramie, deoarece acesta din urmă dorea permisiunea de a construi un traseu militar prin ținutul Powder River pentru a facilita aflusul de coloniști albi care căutau aur. Armata americană îi învinsese deja pe Arapaho în încercarea de a deschide zona pentru coloniștii albi, dar nu reușise să-i învingă pe Lakota. În timpul negocierilor, a devenit evident că guvernul american începuse deja procesul de construire a unor forturi militare de-a lungul acestui traseu, fără ca măcar să fi obținut permisiunea pentru traseul în sine. Șeful de război Oglala Lakota, Red Cloud, a promis să se opună oricărei încercări a albilor de a ocupa zona. Cu toate acestea, în vara anului 1866, armata americană a început să trimită mai multe trupe în regiune și să construiască noi forturi. Războinicii Lakota, Cheyenne și Arapaho, urmând îndrumarea lui Red Cloud, au început o campanie de rezistență de gherilă, închizând efectiv poteca Bozeman și hărțuind trupele staționate în forturi. Armata a trimis ordinul pentru o campanie de iarnă agresivă, iar la 21 decembrie, când trenul lor de lemne a fost atacat din nou, o armată de aproximativ o sută de soldați americani a decis să pornească în urmărire. Aceștia au întâlnit un grup de momeli care îl includea pe războinicul Oglala Crazy Horse și au mușcat momeala. Întreaga forță a fost înfrântă și ucisă de o forță de 1.000-3.000 de războinici care așteptau în ambuscadă. Ofițerul comandant al soldaților albi a fost înjunghiat mortal într-o luptă corp la corp. Lakota au lăsat un tânăr băiat de goarnă care a luptat doar cu goarnă acoperit cu o haină de bivol în semn de onoare – prin astfel de acte, războinicii indigeni au demonstrat posibilitatea unei forme de război mult mai respectuoase, în contrast cu soldații și coloniștii albi care adesea tăiau fetele femeilor însărcinate și foloseau organele genitale amputate ale victimelor neînarmate ca pungi de tutun.

În vara anului 1867, trupele americane, dotate cu noile puști cu repetiție, au luptat cu Lakota în două bătălii, dar nu au reușit să ducă nicio ofensivă cu succes. În cele din urmă, aceștia au cerut negocieri de pace, pe care Red Cloud a spus că le va acorda doar dacă noile forturi militare vor fi abandonate. Guvernul american a fost de acord, iar în cadrul negocierilor de pace a recunoscut drepturile Lakota asupra Black Hills și a ținutului Powder River, o zonă imensă ocupată în prezent de statele Dakota de Nord, Dakota de Sud și Montana.

În timpul războiului, Lakota și Cheyenne s-au organizat fără constrângere sau disciplină militară. Dar, contrar dihotomiilor tipice, relativa lor lipsă de ierarhie nu le-a împiedicat capacitatea de organizare. Dimpotrivă, ei au rezistat împreună în timpul unui război brutal pe baza unei discipline colective, auto-motivate și a unor forme variate de organizare. Într-o armată occidentală, cea mai importantă unitate este poliția militară sau ofițerul care merge în spatele trupelor, cu pistolul încărcat și gata să împuște pe oricine se întoarce și fuge. Lakota și Cheyenne nu aveau nevoie de o disciplină impusă de sus. Ei luptau pentru a-și apăra pământul și modul de viață, în grupuri legate prin rudenie și afinitate.

Unele grupuri de luptă erau structurate cu un lanț de comandă, în timp ce altele funcționau într-o manieră mai colectivă, dar toate se raliau în mod voluntar în jurul indivizilor cu cele mai bune abilități organizatorice, putere spirituală și experiență de luptă. Acești șefi de război nu îi controlau pe cei care îi urmau atât de mult, cât îi inspirau. Atunci când moralul era scăzut sau când o luptă părea fără speranță, grupurile de războinici plecau adesea acasă și erau întotdeauna liberi să facă acest lucru. Dacă un șef declara război, el trebuia să meargă, dar nimeni altcineva nu trebuia să meargă, astfel că un lider care nu putea convinge pe nimeni să îl urmeze la război se angaja într-o aventură jenantă și chiar sinucigașă.

În schimb, politicienii și generalii din societatea occidentală pornesc frecvent războaie nepopulare, iar ei nu sunt niciodată cei care suferă consecințele.

Societățile de războinici au jucat un rol important în organizarea indigenă a războiului, dar și societățile de femei au fost vitale. Acestea jucau un rol similar cu cel al intendentului în armatele occidentale, aprovizionând cu alimente și materiale, cu excepția faptului că, în timp ce intendentul este o simplă rotiță care se supune ordinelor, femeile Lakota și Cheyenne refuzau să coopereze dacă nu erau de acord cu motivele unui război. Având în vedere că una dintre cele mai importante contribuții ale lui Napoleon la războiul european a fost ideea că „o armată mărșăluiește pe stomacul ei”, devine evident că femeile Lakota și Cheyenne au exercitat mai multă putere în afacerile națiunilor lor decât ne-ar face să credem istoriile scrise de bărbați și de albi. În plus, femeile care alegeau puteau lupta alături de bărbați.

În ciuda faptului că au fost depășite numeric în mod imposibil de armata americană și de paramilitarii coloniști albi, nativii americani au câștigat. După Războiul Norului Roșu, Lakota și Cheyenne s-au bucurat de aproape un deceniu de autonomie și pace. Contrar afirmațiilor pacifiste despre rezistența militantă, învingătorii nu au început să se oprime unii pe alții sau să creeze cicluri incontroabile de violență doar pentru că au respins violent invadatorii albi. Aceștia și-au câștigat singuri câțiva ani de libertate și pace.

În 1876, armata americană a invadat din nou teritoriul Lakota pentru a încerca să-i forțeze să trăiască în rezervații, care erau transformate în lagăre de concentrare ca parte a campaniei de genocid împotriva populațiilor indigene. Au fost implicate mai multe mii de soldați, care s-au confruntat cu mai multe înfrângeri timpurii, dintre care cea mai notabilă a fost Bătălia de la Greasy Grass Creek, cunoscută și sub numele de Bătălia de la Little Bighorn. Aproximativ 1.000 de războinici Lakota și Cheyenne, care se apărau de un atac, au decimat unitatea de cavalerie comandată de George A. Custer și au ucis câteva sute de soldați. Înșuși Custer invadase anterior pământurile Lakota pentru a răspândi informații despre aur și a provoca un alt val de coloniști albi, care au reprezentat o forță motrice majoră pentru genocid. Coloniștii, în afară de faptul că erau o forță paramilitară înarmată responsabilă pentru o mare parte din invadări și crime, au oferit un pretext suficient pentru a aduce armata. Logica era că acei bieți și umili coloniști, aflați în actul de invadare a unei alte țări, trebuiau să fie apărați de „indienii răpitori”. În cele din urmă, guvernul american a câștigat războiul împotriva Lakota, atacându-le satele, invadându-le terenurile de vânătoare și instituind o puternică represiune împotriva oamenilor care locuiau în rezervații. Unul dintre ultimii care s-a predat a fost războinicul Oglala Crazy Horse, care fusese unul dintre cei mai eficienți lideri în lupta împotriva armatei americane. După ce grupul său a fost de acord să intre în rezervație, Crazy Horse a fost arestat și asasinat.

Înfrângerea lor finală nu indică o slăbiciune în organizarea orizontală a Lakota și Cheyenne, ci mai degrabă faptul că populația americană albă care încerca să îi extermine depășea numeric aceste grupuri indigene cu o mie la unu și avea capacitatea de a răspândi boli și dependența de droguri pe teritoriul lor, distrugându-le în același timp sursa de hrană.

Rezistența Lakota nu s-a încheiat niciodată și este posibil ca ei să câștige războiul în cele din urmă. În decembrie 2007, un grup de Lakota și-a afirmat din nou independența, informând Departamentul de Stat al SUA că se retrag din toate tratatele, care fuseseră deja încălcate de guvernul de coloniști, și că se separă, ca măsură necesară în fața „condițiilor de apartheid colonial.”⁵

Unele dintre cele mai intransigente lupte împotriva statului sunt indigeniste. Luptele indigeniste actuale au creat unele dintre singurele zone din America de Nord care se bucură de autonomie fizică și culturală și care s-au apărat cu succes în confruntările periodice cu statul. De obicei, aceste lupte nu se identifică ca fiind anarhiste și, poate din acest motiv, anarhiștii au și mai mult de învățat de la ele. Dar, pentru ca învățarea să nu fie o altă relație de marfă, un act de achiziție, ea trebuie să fie însoțită de relații orizontale de reciprocitate, adică de solidaritate.

Națiunea Mohawk a luptat mult timp împotriva colonizării, iar în 1990 a obținut o victorie majoră împotriva forțelor statului colonizator. Pe teritoriul Kanehsatake, în apropiere de Montreal, albi din

---

⁵ Amy Goodman, „Lakota Indians Declare Sovereignty from US Government,” *Democracy Now!*, December 26, 2007.

orașul Oka au vrut să extindă un teren de golf în detrimentul unei zone împădurite în care se afla un cimitir mohawk, ceea ce a stârnit proteste din partea nativilor. În primăvara anului 1990, mohawkii au instalat o tabără în acel loc și au blocat drumul. La 11 iulie 1990, poliția din Quebec a atacat tabăra cu gaze lacrimogene și arme automate, dar apărătorii mohawkilor erau înarmați și s-au adăpostit. Un polițist a fost împușcat și ucis, iar restul au fugit. Mașinile de poliție, pe care aceștia le lăsaseră în urmă în panică, au fost folosite pentru a construi noi baricade. Între timp, războinicii Mohawk din Kahnawake au blocat Podul Mercier, oprind traficul de navetiști spre Montreal. Poliția a început un asediu al comunităților mohawk, dar au venit și mai mulți războinici, aducând în mod clandestin provizii. Rezistenții au organizat alimente, asistență medicală și servicii de comunicații, iar blocajele au persistat. În orașele învecinate s-au format mulțimi de albi care s-au revoltat, cerând violență din partea poliției pentru a deschide podul și a restabili traficul. Mai târziu, în august, aceste mulțimi au atacat un grup de mohawk în timp ce poliția stătea deoparte.

La 20 august, blocajele continuau să fie puternice, iar armata canadiană a preluat asediul de la poliție. În total au fost desfășurați 4.500 de soldați, susținuți de tancuri, transportoare blindate, elicoptere, avioane de luptă, artilerie și nave militare. La 18 septembrie, soldații canadieni au făcut un raid pe insula Tekakwitha, trăgând cu gaze lacrimogene și gloanțe. Mohawkii au ripostat, iar soldații au trebuit să fie evacuați cu elicopterul. În toată Canada, populația nativă a protestat în semn de solidaritate cu mohawkii, ocupând clădiri, blocând căi ferate și autostrăzi și efectuând acte de sabotaj. Persoane necunoscute au incendiat poduri de cale ferată în Columbia Britanică și Alberta și au tăiat cinci turnuri hidroelectrice în Ontario. La 26 septembrie, mohawkii rămași asediați au declarat victoria și au plecat, după ce și-au ars armele. Terenul de golf nu a fost niciodată extins, iar majoritatea celor arestați au fost achitați de acuzațiile de posesie de arme și de revoltă. „Oka a servit la revitalizarea spiritului războinic al popoarelor indigene și a voinței noastre de a rezista.”⁶

La sfârșitul anilor '90, Banca Mondială a amenințat că nu va reînnoi un împrumut important de care depindea guvernul bolivian dacă nu acceptă să privatizeze toate serviciile de apă din orașul Cochabamba. Guvernul a cedat și a semnat un contract cu un consorțiu condus de corporații din Anglia, Italia, Spania, SUA și Bolivia. Consorțiul de apă, care nu cunoștea condițiile locale, a crescut imediat tarifele, până în punctul în care multe familii au fost nevoite să plătească o cincime din veniturile lor lunare doar pentru apă. În plus, au aplicat o politică de închidere a apei pentru orice gospodărie care nu plătea. În ianuarie 2000, au izbucnit proteste majore împotriva privatizării apei. În principal țărani indigeni s-au adunat în oraș, cărora li s-au alăturat muncitori pensionari, angajați ai fabricilor de sudoare, vânzători de stradă, tineri fără adăpost, studenți și anarhiști. Protestatarii au ocupat piața centrală și au baricadat drumurile principale. Ei au organizat o grevă generală care a paralizat orașul timp de patru zile. Pe 4 februarie, un marș de protest important a fost atacat de poliție și soldați. Două sute de manifestanți au fost arestați, în timp ce șaptezeci de persoane și 51 de polițiști au fost răniți.

În aprilie, oamenii au ocupat din nou piața centrală din Cochabamba, iar când guvernul a început să aresteze organizatorii, protestele s-au extins în orașele La Paz, Oruro și Potosí, precum și în multe sate rurale. Majoritatea autostrăzilor principale din întreaga țară au fost blocate. La 8 aprilie, președintele bolivian a declarat starea de asediu pentru 90 de zile, interzicând întrunirile a mai mult de 4 persoane, restricționând activitatea politică, permițând arestări arbitrare, instituind starea de asediu și punând posturile de radio sub control militar. Poliția s-a alăturat ocazional demonstranților pentru a cere salarii mai mari, participând chiar la unele revolte. Odată ce guvernul le-a mărit salariile, aceștia s-au întors la muncă și au continuat să își bată și să își aresteze camarazii de odinioară. În întreaga țară, oamenii au luptat împotriva poliției și a armatei cu pietre și cocktailuri molotov, suferind numeroase răni și mai multe decese. La 9 aprilie, soldații care au încercat să înlăture un blocaj rutier au întâmpinat rezistență și au împușcat mortal doi protestatari, rănind alți câțiva. Vecinii i-au atacat pe soldați, le-au confiscat armele și au deschis focul. Mai târziu, aceștia au luat cu asalt un spital și au capturat un căpitan de armată pe care îl răniseră și l-au linșat.

---

⁶ Dintr-o broșură anonimă ilustrată, „The ‘Oka Crisis’ „,

Întrucât protestele violente au dat semne de creștere în ciuda și, adesea, din cauza crimelor repetate și a represiunii violente din partea poliției și a armatei, statul și-a anulat contractul cu consorțiul de apă, iar la 11 aprilie a anulat legea care autorizase privatizarea apei în Cochabamba. Gestionarea infrastructurii de apă a fost încredințată unui grup de coordonare a comunității care a luat naștere din mișcarea de protest. Unii participanți la luptă s-au deplasat ulterior la Washington, D.C., pentru a se alătura protestatarilor antiglobalizare în demonstrația menită să închidă reuniunea anuală a Băncii Mondiale.⁷

Nemulțumirile protestatarilor s-au mutat mult dincolo de privatizarea apei într-un singur oraș. Rezistența se generalizase la o rebeliune socială care includea respingerea socialistă a neoliberalismului, respingerea anarhistă a capitalismului, respingerea datoriilor fermierilor, cererile oamenilor săraci pentru prețuri mai mici la combustibil și pentru a pune capăt proprietății multinaționale asupra gazului din Bolivia, precum și cererile indigenilor pentru suveranitate. O rezistență la fel de aprigă în anii următori a învins elita politică boliviană în mai multe rânduri. Fermierii și anarhiștii înarmați cu dinamită au ocupat bănci pentru a obține iertarea datoriilor. Sub o presiune populară intensă, guvernul a naționalizat extracția de gaz, iar un sindicat puternic al fermierilor indigeni a învins programul de eradicare a coca, susținut de SUA. Cultivatorii de cocaină au reușit chiar să-l facă pe liderul lor, Evo Morales, să fie ales președinte, oferind astfel Boliviei primul șef de stat indigen. Din această cauză, Bolivia se confruntă în prezent cu o criză politică pe care guvernul ar putea fi incapabil să o rezolve, deoarece elita tradițională, situată în zonele albe, din estul țării, refuză să se supună politicilor progresiste ale guvernului Morales. În zonele rurale, comunitățile indigene au folosit mijloace mai directe pentru a-și păstra autonomia. Acestea au continuat să blocheze autostrăzile și au sabotat încercările de control guvernamental asupra satelor lor prin acte zilnice de rezistență. În nu mai puțin de o duzină de ocazii în care un anumit primar sau un alt oficial guvernamental s-a dovedit deosebit de intruziv sau abuziv, acesta a fost linșat de săteni.

Rezistența descentralizată poate învinge guvernul într-o confruntare armată – poate, de asemenea, să răstoarne guvernele. În 1997, corupția guvernamentală și un colaps economic au declanșat o insurecție masivă în Albania. În câteva luni, oamenii s-au înarmat și au forțat guvernul și poliția secretă să fugă din țară. Ei nu au înființat un nou guvern și nici nu s-au unit în cadrul unui partid politic. Mai degrabă, au împins statul afară pentru a crea zone autonome în care să își organizeze propria viață. Rebeliunea s-a răspândit în mod spontan; fără o conducere centrală sau chiar fără coordonare. Oamenii din întreaga țară au identificat statul ca fiind opresorul lor și au atacat. Au fost deschise închisori, iar secțiile de poliție și clădirile guvernamentale au fost incendiate. Oamenii au căutat să își satisfacă nevoile la nivel local, în cadrul rețelelor sociale preexistente. Din nefericire, le-a lipsit o mișcare anarhistă sau antiautoritară conștientă. Respingând soluțiile politice în mod intuitiv, dar nu explicit, le lipsea o analiză care să poată identifica toate partidele politice ca fiind dușmani prin natura lor. În consecință, partidul socialist de opoziție a reușit să se instaleze la putere, deși a fost nevoie de o ocupație de mii de soldați ai Uniunii Europene pentru a pacifica complet Albania.

Chiar și în cele mai bogate țări ale lumii, anarhiștii și alți rebeli pot învinge statul într-o zonă limitată, creând o zonă autonomă în care pot înflori noi relații sociale. În 1980-81, partidul conservator german a pierdut puterea în Berlin după ce a încercat să zdrobească cu forța mișcarea ocupanților ilegali. Ocupanții ilegali au ocupat clădirile abandonate ca o luptă împotriva gentrificării și a degradării urbane sau pur și simplu pentru a-și asigura o locuință gratuită. Mulți squatterii, cunoscuți sub numele de autonomen, s-au identificat cu o mișcare anticapitalistă și antiautoritară care vedea aceste squat-uri ca pe niște bule de libertate în care să creeze începuturile unei noi societăți. În Berlin, lupta a fost cea mai aprigă în cartierul Kreuzberg. În unele zone, majoritatea rezidenților erau autonomi, persoane care au abandonat școala și imigranți – era, în multe privințe, o zonă autonomă. Folosind întreaga putere a poliției, orașul a încercat să evacueze squat-urile și să zdrobească mișcarea, dar autonomenii au ripostat. Aceștia și-au apărât cartierul cu baricade, pietre și cocteiluri molotov și au depășit poliția în luptele de

---

⁷ Oscar Olivera, *Cochabamba! Water War in Bolivia*, Cambridge: South End Press, 2004.

stradă. Au contraatacat provocând distrugeri în cartierele financiare și comerciale ale orașului. Partidul de guvernământ a renunțat în dizgrație, iar socialiștii au preluat puterea; aceștia din urmă au recurs la o strategie de legalizare în încercarea de a submina autonomia mișcării, deoarece nu puteau să-i evacueze cu forța. Între timp, autonomenii din Kreuzberg au luat măsuri pentru a proteja cartierul de traficantii de droguri, cu o campanie „pumnii împotriva acelor”. De asemenea, au luptat împotriva gentrificării, distrugând restaurante și baruri burgheze.

În Hamburg, în 1986 și 1987, poliția a fost oprită de baricadele autonomenilor atunci când a încercat să evacueze squaturile din Hafenstrasse. După ce a pierdut mai multe bătălii de stradă majore și a suferit contraatacuri, cum ar fi un atac incendiar coordonat împotriva a treisprezece mari magazine, care a provocat pagube de 10 milioane de dolari, primarul a legalizat squat-urile, care sunt încă în picioare și continuă să fie centre de rezistență culturală și politică până în momentul scrierii acestui articol.

În Copenhaga, Danemarca, mișcarea autonomă a tinerilor a trecut la atac în 1986. Într-o perioadă în care se desfășurau acțiuni militante de squatting și atacuri de sabotaj asupra stațiilor Shell Oil și a altor ținte ale luptei antiimperialiste, câteva sute de persoane și-au redirecționat prin surprindere marșul de protest și au ocupat Ryesgade, o stradă din cartierul Osterbro. Au construit baricade și au obținut sprijinul vecinilor și au adus alimente vecinilor în vârstă blocați de baricade. Timp de nouă zile, autonomii au ocupat străzile, învingând poliția în mai multe bătălii majore. Posturile de radio libere din toată Danemarca au contribuit la mobilizarea sprijinului, inclusiv alimente și provizii. În cele din urmă, guvernul a anunțat că va aduce armata pentru a îndepărta baricadele. Tinerii de pe baricade au anunțat o conferință de presă, dar când a venit dimineața stabilită, dispăruseră cu toții. Doi negociatori din oraș s-au întrebat:

Unde s-au dus BZ-erii [brigadierii de ocupație] când au plecat? Ce a aflat primăria? Se pare că totul poate începe din nou, oriunde și oricând. Chiar mai mare. Cu aceiași participanți.⁸

În 2002, poliția din Barcelona a încercat să evacueze Can Masdeu, un mare centru social ocupat ilegal pe un versant de munte, chiar în afara orașului. Can Masdeu era legat de mișcarea ocupanților ilegali, de mișcarea de mediu și de tradiția locală de rezistență. Versantul dealului din jur era acoperit de grădini, multe dintre ele folosite de vecinii mai în vârstă care își aminteau de dictatură și de lupta împotriva acesteia și înțelegeau că această luptă continua și în prezent, în ciuda aparenței de democrație. În consecință, centrul a primit sprijin din mai multe colțuri ale societății. Când a venit poliția, rezidenții s-au baricadat și au blocat clădirea, iar timp de câteva zile unsprezece persoane au atârnat în hamuri în exteriorul clădirii, atârând pe coasta dealului, la mare înălțime. Susținătorii au venit în număr mare și au provocat poliția; alții au acționat în tot orașul, blocând traficul și atacând bănci, birouri imobiliare, un McDonalds și alte magazine. Poliția a încercat să-i înfometeze pe cei care atârnavă de clădire și a folosit tactici de tortură psihologică împotriva lor, dar în cele din urmă a eșuat. Rezistența a învins tentativa de evacuare, iar zona autonomă supraviețuiește până în prezent, cu grădini comunitare active și un centru social.

La 6 decembrie 2008, poliția greacă l-a împușcat mortal pe anarhistul Alexis Grigoropoulos, în vârstă de 15 ani, în mijlocul Exarchiei, bastionul anarhist și autonom din centrul Atenei. În câteva minute, grupuri de afinitate anarhiste care comunicau prin internet și telefonie mobilă au intrat în acțiune în întreaga țară. Aceste grupuri de afinitate, în număr de sute, își dezvoltaseră relații de încredere și securitate și capacitatea de a acționa ofensiv în anii anteriori, pe măsură ce organizau și desfășurau numeroase atacuri la scară mică împotriva statului și a capitalei. Aceste atacuri au inclus acțiuni simple de graffiti, exproprieri populare din supermarketuri, atacuri cu molotov împotriva poliției, a mașinilor de poliție și a comisariatelor și atacuri cu bombă împotriva vehiculelor și birourilor partidelor politice, instituțiilor și corporațiilor care au condus reacția împotriva mișcărilor sociale, a imigranților,

---

⁸ George Katsiaficas, *The Subversion of Politics: European Autonomous Social Movements and the Decolonization of Everyday Life*. Oakland: AK Press, 2006, p. 123

a muncitorilor, a deținuților și a altora. Continuitatea acțiunilor a creat un fundal de rezistență feroce care ar putea ieși în evidență atunci când societatea greacă va fi pregătită.

Furia provocată de asasinarea lui Alexis a constituit un punct de raliere pentru anarhiști, iar aceștia au început să atace poliția în toată țara, înainte ca poliția din multe orașe să știe ce se întâmplă. Forța atacului a spart iluzia păcii sociale, iar în zilele următoare sute de mii de oameni au ieșit în stradă pentru a-și descărca furia pe care o nutreau și ei împotriva sistemului. Imigranți, studenți, liceeni, muncitori, revoluționari din generația anterioară, bătrâni – toată societatea greacă a ieșit și a participat la o diversitate de acțiuni. Au luptat împotriva poliției și au câștigat, obținând puterea de a-și transforma orașele. Magazinele de lux și clădirile guvernamentale au fost distruse și arse până la temelii. Au fost ocupate școli, posturi de radio, teatre și alte clădiri. Doliul lor s-a transformat în sărbătoare, oamenii au aprins focuri și au comemorat arderea lumii vechi cu petreceri pe străzi. Poliția a răspuns în forță, răbind și arestând sute de persoane și umplând aerul cu gaze lacrimogene. Oamenii s-au apărat cu mai multe incendii, arzând tot ceea ce urau și producând nori groși de fum negru care au neutralizat gazele lacrimogene.

În zilele în care oamenii au început să plece acasă, poate pentru a reveni la normalitate, anarhiștii au continuat revoltele, astfel încât să nu existe nicio îndoială că străzile aparțineau oamenilor și că o lume nouă era la îndemâna lor. Printre toate graffiti-urile apărute pe ziduri se afla promisiunea: „Suntem o imagine din viitor”. Revoltele au continuat timp de două săptămâni la rând. Poliția pierduse de mult orice urmă de control și rămăsese fără gaze lacrimogene. În cele din urmă, oamenii au plecat acasă din cauza epuizării fizice, dar nu s-au oprit. Atacurile au continuat, iar părți imense ale societății grecești au început să participe și ele la acțiuni creative. Societatea greacă a fost transformată. Toate simbolurile capitalismului și ale guvernului s-au dovedit a provoca disprețul maselor. Statul își pierduse legitimitatea, iar mass-media a fost redusă la a repeta minciuna transparentă, acești răsculați pur și simplu nu știu ce vor. Mișcarea anarhistă a câștigat respectul în întreaga țară și a inspirat noua generație. Revoltele s-au diminuat, dar acțiunile au continuat. În momentul în care scriu aceste rânduri, oamenii din întreaga Grecia continuă să ocupe clădiri, să înființeze centre sociale, să protesteze, să atace, să își evalueze strategiile și să organizeze adunări masive pentru a stabili direcția luptei lor.

Statele democratice încă mai au în vedere opțiunea de a apela la armată atunci când forțele lor de poliție nu pot menține ordinea și, ocazional, fac acest lucru chiar și în cele mai progresiste țări. Dar această alegere deschide și posibilități periculoase. Disidenții pot, de asemenea, să ia armele; dacă lupta continuă să câștige popularitate, tot mai mulți oameni vor vedea guvernul ca pe o forță de ocupație; într-un caz extrem, armata se poate răzvrăti și lupta se poate extinde. În Grecia, soldații au distribuit scrisori prin care promiteau că, dacă vor fi chemați să zdrobească revolta, vor da armele oamenilor și vor deschide focul asupra polițiștilor. Intervenția militară este o etapă inevitabilă a oricărei lupte de răsturnare a statului; dar dacă mișcările sociale pot demonstra curajul și capacitatea de organizare pentru a învinge poliția, ele pot fi capabile să învingă militarii sau să îi convingă. Datorită retoricii guvernelor democratice, soldații de astăzi sunt mult mai puțin pregătiți din punct de vedere psihologic pentru a reprimă revoltele locale cu aceeași brutalitate ca într-o țară străină.

Din cauza naturii integrate la nivel global a sistemului, statele și alte instituții de putere se consolidează reciproc și, prin urmare, sunt mai puternice până la un anumit punct. Însă, dincolo de acest punct, toate sunt mai slabe și vulnerabile la colaps la scară globală, așa cum nu s-a mai întâmplat niciodată în istorie. Criza politică din China ar putea distruge economia SUA și ar putea face să cadă și alte piese de domino. Nu am ajuns încă în punctul în care să putem răsturna structura globală de putere, dar este semnificativ faptul că, în anumite competiții specifice, statul este adesea incapabil să ne zdrobească, iar bule de autonomie există alături de sistemul care se pretinde a fi universal și fără alternative. Guvernele sunt răsturnate în fiecare an. Sistemul încă nu a fost abolit, deoarece învingătorii acestor lupte au fost întotdeauna cooptați și reincorporați în capitalismul global. Dar dacă mișcările explicit anti-autoritare pot lua inițiativa în rezistența populară, acesta este un semn de speranță pentru viitor.

De unde știm că revoluționarii nu vor deveni noi autorități?

Nu este inevitabil ca revoluționarii să devină noii dictatori, mai ales dacă obiectivul lor principal este abolirea oricărei autorități coercitive. Revoluțiile din secolul al XX-lea au creat noi sisteme totalitare, dar toate acestea au fost conduse sau deturnate de partide politice, dintre care niciunul nu a denunțat autoritarismul; dimpotrivă, multe dintre ele au promis să creeze o „dictatură a proletariatului” sau un guvern naționalist.

Partidele politice, la urma urmei, sunt în mod intrinsec instituții autoritare. Chiar și în cazul rar în care provin în mod legitim din circumscripții lipsite de putere și construiesc structuri democratice interne, ele trebuie totuși să negocieze cu autoritățile existente pentru a câștiga influență, iar obiectivul lor final este de a obține controlul asupra unei structuri de putere centralizate. Pentru ca partidele politice să obțină puterea prin intermediul procesului parlamentar, trebuie să lase deoparte orice principii egalitariste și obiective revoluționare pe care le-ar fi putut avea și să coopereze cu aranjamentele preexistente ale puterii – nevoile capitaliștilor, războaiele imperialiste și așa mai departe. Acest trist proces a fost demonstrat de partidele social-democrate din întreaga lume, de la Partidul Laburist din Marea Britanie la Partidul Comunist din Italia și, mai recent, de Partidul Verde din Germania sau de Partidul Muncitorilor din Brazilia. Pe de altă parte, atunci când partidele politice – cum ar fi bolșevicii, khmer rouge și comuniștii cubanezi – încearcă să impună schimbarea prin preluarea controlului printr-o lovitură de stat sau un război civil, autoritarismul lor este și mai imediat vizibil.

Cu toate acestea, revoluționarii antiautoritari în mod expres au o istorie de distrugere a puterii, mai degrabă decât de preluare a acesteia. Niciuna dintre revoltele lor nu a fost perfectă, dar ele oferă speranță pentru viitor și lecții despre cum ar putea fi realizată o revoluție anarhistă. În timp ce autoritarismul este întotdeauna un pericol, acesta nu este un rezultat inevitabil al luptei.

În 2001, după ani de discriminare și brutalitate, locuitorii amazigh (berberi) din Kabylia, o regiune din Algeria, s-au răsculat împotriva guvernului predominant arab. Declanșarea revoltei a avut loc la 18 aprilie, când jandarmeria a ucis un tânăr local și, ulterior, a supus mai mulți studenți la arestări arbitrare, deși mișcarea rezultată a demonstrat în mod clar că este mult mai amplă decât o reacție împotriva brutalității poliției. Începând cu 21 aprilie, oamenii s-au luptat cu jandarmeria, au incendiat secții de poliție, clădiri guvernamentale și birouri ale partidelor politice de opoziție. Constatând că birourile serviciilor sociale guvernamentale nu au fost cruțate, intelectualii și jurnaliștii autohtoni, precum și stângiștii din Franța au avertizat în mod paternalist că revoltătorii rătăciți își distrugeau propriile cartiere – omițând din ipocrizie sau din ignoranță faptul că serviciile sociale din regiunile sărace îndeplinesc aceeași funcție ca și poliția, doar că acestea îndeplinesc partea mai moale a sarcinii.

Revoltele s-au generalizat în insurecție, iar populația din Kabylia a obținut în curând una dintre principalele lor revendicări – îndepărtarea jandarmeriei din regiune. Multe secții de poliție care nu au fost arse în totalitate au fost asediate și li s-au tăiat liniile de aprovizionare, astfel încât jandarmeria a trebuit să iasă în forță în misiuni de raid doar pentru a se aproviziona. În primele luni, jandarmii au ucis peste o sută de persoane și au rănit mii de oameni, dar insurgenții nu au dat înapoi. Din cauza mai degrabă a înverșunării rezistenței decât a generozității guvernului, în 2006, Kabylia era încă interzisă jandarmeriei.

În scurt timp, mișcarea a organizat regiunea eliberată după linii tradiționale și antiautoritare. Comunitățile au resuscitat tradiția amazigh a aarch (sau aaruch la plural), o adunare populară pentru autoorganizare. Kabylia a beneficiat de o cultură antiautoritară adânc înrădăcinată. În timpul colonizării franceze, regiunea a fost gazda unor revolte frecvente și a unei rezistențe zilnice față de administrația guvernamentală.

În 1948, o adunare sătească, de exemplu, a interzis în mod oficial comunicarea cu guvernul cu privire la afacerile comunității: „Transmiterea de informații către orice autoritate, fie că este vorba despre moralitatea unui alt cetățean, fie că este vorba despre cifrele fiscale, va fi sancționată cu o amendă de zece mii de franci. Este cel mai grav tip de amendă care există. Primarul și garda rurală nu sunt excluși.” [...] Iar când mișcarea actuală a început să organizeze comitete de cartier și de sat, un delegat

(din aarch-ul din Ait Djennad) a declarat, pentru a demonstra că cel puțin memoria acestei tradiții nu s-a pierdut: „Înainte, când tajmat-ul se ocupa de rezolvarea unui conflict între oameni, pedepsea hoțul sau escrocul, nu era necesar să se meargă la tribunal. De fapt, era rușinos.”⁹

Începând cu 20 aprilie, delegați din 43 de orașe din subprefectura Beni Duala, în Kabylia, coordonau apelul la grevă generală, în timp ce oamenii din multe sate și cartiere organizau adunări și coordonate. Pe 10 mai, delegații din diferitele adunări și coordonări din Beni Duala s-au întâlnit pentru a formula revendicări și a organiza mișcarea. Presa, demonstrând rolul pe care urma să îl joace de-a lungul insurjecției, a publicat un anunț fals care spunea că reuniunea a fost anulată, dar totuși un număr mare de delegați s-au adunat, predominant din wilaya, sau districtul Tizi Uzu. Aceștia au dat afară un primar care a încercat să participe la reuniuni. „Aici nu avem nevoie de un primar sau de orice alt reprezentant al statului”, a declarat un delegat.

Delegații din aaruch au continuat să se întâlnească și au creat o coordonare interwilaya. Pe 11 iunie, aceștia s-au întâlnit la El Kseur:

Noi, reprezentanți ai wilayas din Sétis, Bordj-Bu-Arreridj, Buir, Bumerdes, Bejaia, Tizi Uzu, Alger, precum și ai Comitetului Colectiv al Universităților din Alger, reuniți astăzi, luni, 11 iunie 2001, în Casa Tineretului „Mouloud Feraoun” din El Kseur (Bejaia), am adoptat următorul tabel de revendicări:

Pentru ca statul să își asume de urgență responsabilitatea pentru toate victimele rănite și familiile martirilor represiunii din timpul acestor evenimente.

Pentru judecarea de către un tribunal civil a autorilor, instigatorilor și complicilor acestor crime, precum și pentru expulzarea lor din forțele de securitate și din funcțiile publice.

Pentru un statut de martir pentru fiecare victimă demnă în timpul acestor evenimente și pentru protecția tuturor martorilor acestei drame.

Pentru retragerea imediată a brigăzilor de jandarmi și a întăririlor de la URS.

Pentru anularea proceselor judiciare împotriva tuturor protestatarilor, precum și pentru eliberarea celor care au fost deja condamnați în timpul acestor evenimente.

Abandonarea imediată a expedițiilor punitive, a intimidărilor și a provocărilor împotriva populației.

Dizolvarea comisiilor de anchetă inițiate de putere.

Satisfacerea revendicărilor amazighilor, în toate dimensiunile lor (de identitate, civilizație, limbă și cultură), fără referendum și fără condiții, și declararea tamazight-ului ca limbă națională și oficială.

Pentru un stat care să garanteze toate drepturile socio-economice și toate libertățile democratice.

Împotriva politicilor de subdezvoltare, pauperizare și mizerabilizare a poporului algerian.

Plasarea tuturor funcțiilor executive ale statului, inclusiv a forțelor de securitate, sub autoritatea efectivă a organismelor alese în mod democratic.

Pentru un plan socio-economic urgent pentru toată Kabylia.

Împotriva Tamheqranit-ului [pe scurt, arbitraritatea puterii] și a tuturor formelor de nedreptate și excludere.

Pentru o reconsiderare de la caz la caz a examenelor regionale pentru toți elevii care nu le-au trecut.

---

⁹ Jaime Semprun, *Apología por la Insurrección Argelina*, Bilbao: Mutturko Burutazioak, 2002, p.34 (tradus din franceză în spaniolă de Javier Rodriguez Hidalgo; traducerea în engleză îi aparține lui Peter Gelderloos). Citatele din următoarele paragrafe sunt din p.18 și p.20.

Acordarea de ajutoare de șomaj pentru toți cei care câștigă mai puțin de 50% din salariul minim.

Cerem un răspuns oficial, urgent și public la acest tabel de revendicări.

Ulaç Smah Ulaç [lupta continuă]¹⁰

Pe 14 iunie, sute de mii de oameni au plecat în marș spre Alger pentru a prezenta aceste revendicări, dar au fost preventiv opriți și dispersați prin acțiuni intense ale poliției. Deși mișcarea a fost întotdeauna cea mai puternică în Kabylia, nu s-a limitat niciodată la granițele naționale/culturale și s-a bucurat de sprijin în întreaga țară; cu toate acestea, partidele politice de opoziție au încercat să diminueze mișcarea, reducând-o la simple cereri de măsuri împotriva brutalității poliției și la recunoașterea oficială a limbii berbere. Dar înfrângerea marșului din Alger a demonstrat în mod eficient slăbiciunea mișcării în afara Kabyliei. Un locuitor din Alger a declarat, în legătură cu dificultatea rezistenței în capitală, în contrast cu regiunile berbere: „Sunt norocoși. În Kabylia nu sunt niciodată singuri. Au toată cultura lor, structurile lor. Noi trăim între turnători și afișe cu Rambo”.

În lunile iulie și august, mișcarea și-a propus să reflecteze strategic asupra structurii sale: a adoptat un sistem de coordonare între aaruch, dairas și comune în cadrul unei wilaya, precum și alegerea de delegați în cadrul orașelor și cartierelor; acești delegați vor forma o coordonare municipală care se va bucura de o autonomie deplină de acțiune. O coordonare pentru întreaga wilaya ar fi compusă din doi delegați din fiecare dintre coordonările municipale. Într-un caz tipic din Bejaia, coordonarea i-a dat afară pe sindicaliștii și pe stângiștii care se infiltraseră în ea și a lansat o grevă generală din proprie inițiativă. La punctul culminant al acestui proces de reflecție, mișcarea a identificat ca fiind una dintre principalele sale slăbiciuni lipsa relativă de participare a femeilor în cadrul coordonărilor (deși femeile au jucat un rol important în insurecție și în alte părți ale mișcării). Delegații au hotărât să încurajeze o mai mare participare a femeilor.

De-a lungul acestui proces, unii delegați au continuat să încerce în secret să dialogheze cu guvernul, în timp ce presa a trecut de la demonizarea mișcării la sugerarea faptului că cererile lor mai civice ar putea fi adoptate de guvern, ignorând în același timp cererile lor mai radicale. La 20 august, mișcarea și-a demonstrat puterea în Kabylia printr-un marș de protest major, urmat de o rundă de întâlniri interwilaya. Elita țării a sperat că aceste întâlniri vor demonstra „maturitatea” mișcării și vor duce la dialog, însă coordonările au continuat să respingă negocierile secrete și au reafirmat acordurile din El Kseur. Comentatorii au remarcat că, dacă mișcarea a continuat să respingă dialogul, în timp ce își impunea cererile și își apăra cu succes autonomia, a făcut efectiv imposibilă guvernarea, iar rezultatul ar putea fi prăbușirea puterii de stat, cel puțin în Kabylia.

La 10 octombrie 2002, după ce a supraviețuit mai bine de un an de violențe și presiuni pentru a face politică, mișcarea a lansat un boicot al alegerilor. Spre marea frustrare a partidelor politice, alegerile au fost blocate în Kabylia, iar în restul Algeriei participarea a fost remarcabil de scăzută.

Încă de la început, partidele politice s-au simțit amenințate de autoorganizarea revoltei și au încercat din răspuț să aducă mișcarea în cadrul sistemului politic. Cu toate acestea, nu a fost atât de ușor. Încă de la început, mișcarea a adoptat un cod de onoare pe care toți delegații de coordonare trebuiau să jure. Codul prevedea următoarele:

Delegații mișcării promit să

Să respecte termenii enunțați în capitolul „Directing Principles of the coordinations of aaruch, dairas, and communes”.

Cinstiți sângele martirilor urmând lupta până la finalizarea obiectivelor ei și nefolosind memoria lor în scopuri lucrative sau partizane.

¹⁰ Jaime Semprun, *Apología por la Insurrección Argelina*, Bilbao: Muturreko Burutazioak, 2002, pp.73–74 (tradus din franceză în spaniolă de Javier Rodríguez Hidalgo; traducerea în engleză îi aparține lui Peter Gelderloos).

Să respecte spiritul decisiv pașnic al mișcării.

Să nu întreprindă nicio acțiune care să conducă la stabilirea de legături directe sau indirecte cu puterea.

Să nu folosească mișcarea în scopuri partizane și să nu o implice în competiții electorale sau în tentative de preluare a puterii.

Să demisioneze public din mișcare înainte de a candida la orice funcție aleasă.

Să nu accepte nicio funcție politică (numire prin decret) în instituțiile puterii.

Să dea dovadă de spirit civic și de respect față de ceilalți.

Să dea mișcării o dimensiune națională.

Să nu ocolească structura corespunzătoare în materie de comunicare.

Să acorde solidaritate suficientă oricărei persoane care a suferit daune din cauza activității de delegat al mișcării.

Notă: Orice delegat care încalcă acest cod de onoare va fi denunțat public.¹¹

Și, de fapt, delegații care au încălcat acest angajament au fost ostracizați și chiar atacați.

Presiunea de recuperare a continuat. Comitetele și consiliile anonime au început să emită comunicate de presă în care denunțau „spirală de violență” a tinerilor și „calculele politice proaste” ale „celor care continuă să paraziteze cu voce tare dezbaterile publice” și să-i reducă la tăcere pe „cetățenii buni”. Ulterior, acest consiliu particular a precizat că acești buni cetățeni erau „toate personalitățile științifice și politice din municipiu capabile să dea sens și consistență mișcării.”¹²

În anii care au urmat, slăbirea caracterului anti-autoritar al mișcării a demonstrat un obstacol major pentru insurecțiile libertare care câștigă o bulă de autonomie: nu un autoritarism inevitabil, ci o presiune internațională constantă asupra mișcării pentru a se instituționaliza. În Kabylia, o mare parte din această presiune a venit din partea ONG-urilor europene și a agențiilor internaționale care pretindeau că lucrează pentru pace. Acestea au cerut ca coordonările aaruch să adopte tactici pașnice, să renunțe la boicotarea politicii și să prezinte candidați pentru alegeri. De atunci, mișcarea s-a divizat. Numeroși delegați și bătrâni ai aaruch care s-au autoproclamat lideri au intrat în arena politică, unde principalul lor obiectiv este rescrierea constituției algeriene pentru a institui reforme democratice și a pune capăt actualei dictaturi. Între timp, Mișcarea pentru Autonomie în Kabylia (MAK) a continuat să insiste ca puterea să fie descentralizată și ca regiunea să obțină independența.

Kabylia nu a primit sprijin și solidaritate semnificativă din partea mișcărilor antiautoritare din întreaga lume, ceea ce ar fi putut contribui la contracararea presiunii de instituționalizare. Acest lucru se datorează în parte izolării și eurocentrismului multora dintre aceste mișcări. În același timp, mișcarea însăși și-a restrâns domeniul de aplicare la granițele statului și nu a avut o ideologie explicit revoluționară. Luate separat, spiritul civic și accentul pus pe autonomie care se regăsesc în cultura amazigh sunt în mod clar anti-autoritare, dar într-o competiție cu statul, acestea dau naștere la o serie de ambiguități. Revendicările mișcării, dacă ar fi fost pe deplin realizate, ar fi făcut ca guvernul să devină impracticabil și, prin urmare, au fost revoluționare; cu toate acestea, ele nu au cerut în mod explicit distrugerea „puterii” și, prin urmare, au lăsat destul loc pentru ca statul să se reinserteze în mișcare. Chiar dacă Codul de Onoare interzicea în mod exhaustiv colaborarea cu partidele politice, ideologia civică a mișcării făcea inevitabilă o astfel de colaborare prin faptul că cerea o bună guvernare, care este desigur imposibilă, un cuvânt de cod pentru autoînșelăciune și trădare.

¹¹ La fel ca nota de subsol anterioară, p.80. În ceea ce privește cel de-al patrulea punct, spre deosebire de societatea occidentală și de diversele sale forme de pacifism, caracterul pașnic al mișcării din Algeria nu exclude autoapărarea sau chiar revolta armată, așa cum reiese din punctul precedent referitor la martiri. Mai degrabă, pacea indică o preferință pentru rezultate pașnice și consensuale față de coerciție și autoritate arbitrară.

¹² La fel ca nota de subsol anterioară, p.26.

O ideologie sau o analiză revoluționară și antiautoritară ar fi putut preveni recuperarea și ar fi facilitat solidaritatea cu mișcările din alte țări. În același timp, mișcările din alte țări ar fi putut fi în măsură să ofere solidaritate dacă ar fi dezvoltat o înțelegere mai largă a luptei. De exemplu, din cauza unei serii de motive istorice și culturale, nu este deloc probabil ca insurecția din Algeria să se fi identificat vreodată ca fiind „anarhistă”, și totuși a fost unul dintre cele mai inspirate exemple de anarhie care au apărut în acei ani. Majoritatea anarhiștilor autoidentificați au eșuat să realizeze acest lucru și să inițieze relații de solidaritate din cauza unei prejudecăți culturale împotriva luptelor care nu adoptă estetica și moștenirea culturală predominantă în rândul revoluționarilor euro/americani.

Experimentele istorice de colectivizare și comunism anarhist care au avut loc în Spania în 1936 și 1937 au putut avea loc doar pentru că anarhiștii s-au pregătit să învingă armata într-o insurecție armată, iar atunci când fasciștii și-au lansat lovitura de stat, au reușit să-i învingă militar în mare parte din țară. Pentru a proteja noua lume pe care o construiau, ei s-au organizat pentru a-i reține pe fasciștii mai bine echipați cu un război de tranșee, declarând „No pasarán!”. *Ei nu vor trece!*

Deși aveau destule lucruri care să-i țină ocupați pe frontul intern, înființând școli, colectivizând pământurile și fabricile, reorganizând viața socială, anarhiștii au ridicat și antrenat miliții de voluntari pentru a lupta pe front. La începutul războiului, Coloana anarhistă Durruti i-a respins pe fasciști pe frontul din Aragon, iar în noiembrie a jucat un rol important în înfrângerea ofensivei fasciste asupra Madridului. Au existat multe critici la adresa milițiilor de voluntari, mai ales din partea jurnaliștilor burghezi și a staliștilor care doreau să zdrobească milițiile în favoarea unei armate profesionale aflate în totalitate sub controlul lor. George Orwell, care a luptat într-o miliție troțkistă, stabilește adevărul:

Toată lumea, de la general la soldat, primea același salariu, mânca aceeași mâncare, purta aceeași haine și se amesteca în condiții de deplină egalitate. Dacă vroiai să îi dai o palmă pe spate generalului care comanda divizia și să îi ceri o țigară, puteai să o faci, și nimeni nu vedea asta dubios. În orice caz, în teorie, fiecare miliție era o democrație și nu o ierarhie... Încercaseră să producă în cadrul milițiilor un fel de model de lucru temporar al societății fără clase. Bineînțeles că nu exista o egalitate perfectă, dar exista o apropiere de ea mai mare decât văzusem vreodată sau decât aş fi crezut că ar fi fost de conceput în timp de război...

...Mai târziu, a devenit o modă să se denigreze milițiile și, prin urmare, să se pretindă că defectele care se datorau lipsei de pregătire și de arme erau rezultatul sistemului egalitarist. De fapt, un proiect de miliție nou ridicat era o gloată indisciplinată nu pentru că ofițerii îi numeau pe soldați „Tovarășe”, ci pentru că trupele brute sunt întotdeauna o gloată indisciplinată... Jurnaliștii care ironizau sistemul de miliție rareori își aminteau că milițiile trebuiau să țină linia în timp ce Armata Populară se antrena în spate. Iar faptul că milițiile au rămas în teren este un tribut adus forței disciplinei „revoluționare”. Pentru că până în iunie 1937 nu a existat nimic care să le țină acolo, cu excepția loialității de clasă... O armată de recruți în aceleași circumstanțe – cu poliția de luptă eliminată – s-ar fi topit... La început, haosul aparent, lipsa generală de pregătire, faptul că deseori trebuia să te cerți timp de cinci minute înainte de a obține ascultarea unui ordin, m-au îngrozit și m-au infuriat. Aveam idei despre armata britanică și, cu siguranță, milițiile spaniole erau foarte diferite de armata britanică. Dar, având în vedere circumstanțele, erau trupe mai bune decât aveam dreptul să ne așteptăm.¹³

Orwell a dezvăluit faptul că milițiile au fost lipsite în mod deliberat de armamentul de care aveau nevoie pentru victorie de către un aparat politic hotărât să le zdrobească. Cu toate acestea, în octombrie 1936, milițiile anarhiste și socialiste i-au împins pe fasciști înapoi pe frontul din Aragon și, în următoarele opt luni, au ținut frontul, până când au fost înlocuite cu forța de armata guvernamentală.

Conflictul a fost lung și sângeros, plin de pericole grave, de oportunități fără precedent și de alegeri dificile. De-a lungul acestuia, anarhiștii au trebuit să demonstreze fezabilitatea idealului lor de revoluție

¹³ George Orwell, *Homage to Catalonia*, London: Martin Secker & Warburg Ltd., 1938, pp.26–28.

cu adevărat antiautoritară. Ei au cunoscut o serie de succese și eșecuri care, luate împreună, arată ce este posibil și ce pericole trebuie să evite revoluționarii pentru a rezista în a deveni noi autorități.

În spatele liniilor, anarhiștii și socialiștii au profitat de ocazia de a-și pune idealurile în practică. În mediul rural spaniol, țăranii au expropriat pământurile și au abolit relațiile capitaliste. Nu a existat o politică uniformă care să reglementeze modul în care țăranii au instaurat comunismul anarhist; ei au folosit o serie de metode pentru a-și răsturna stăpânii și a crea o nouă societate. În unele locuri, țăranii au ucis clerul și proprietarii de terenuri, deși acest lucru s-a întâmplat adesea ca reacții directe împotriva celor care colaboraseră cu fasciștii sau cu regimul anterior, dând nume de radicali care urmau să fie arestați și executați. În mai multe revolte din Spania, între 1932 și 1934, revoluționarii au arătat puțină predispoziție pentru a-și asasina dușmanii politici. De exemplu, atunci când țăranii din satul andaluz Casas Viejas au desfășurat steagul roșu și negru, singura lor violență a fost îndreptată împotriva titlurilor de proprietate, pe care le-au ars. Nu au fost atacați nici șefii politici, nici proprietarii de terenuri; aceștia au fost pur și simplu informați că nu mai dețineau putere sau proprietăți. Faptul că acești țărani pașnici au fost ulterior masacrați de către armată, la ordinul acelor șefi și proprietari, poate ajuta la explicarea comportamentului lor mai agresiv din 1936. Iar Biserica din Spania a fost în mare măsură o instituție pro-fascistă. Preoții au fost mult timp furnizorii de forme abuzive de educație și apărătorii patriotismului, patriarhatului și drepturilor divine ale proprietarilor de pământ. Când Franco a dat lovitură de stat, mulți preoți au acționat ca paramilitari fasciști.

În cercurile anarhiste a existat o dezbatere de lungă durată cu privire la faptul dacă lupta împotriva capitalismului ca sistem necesită atacarea anumitor indivizi aflați la putere, în afară de situațiile de autoapărare. Faptul că cei de la putere, atunci când li s-a arătat milă, s-au întors imediat și au dat nume pentru plutonierii de execuție pentru a-i pedepsi pe rebeli și pentru a descuraja viitoarele revolte a subliniat argumentul că elitele nu joacă doar un rol nevinovat în cadrul unui sistem impersonal, ci că se implică în mod specific în purtarea unui război împotriva celor oprimați. Astfel, crimele comise de anarhiștii și țăranii spanioli nu au fost semnele unui autoritarism inerent luptei revoluționare, ci mai degrabă o strategie intenționată în cadrul unui conflict periculos. Comportamentul contemporan al staliniștilor, care au înființat o forță de poliție secretă pentru a-i tortura și executa pe foștii lor camarazi, demonstrează cât de jos pot coborî oamenii atunci când cred că luptă pentru o cauză dreaptă; dar exemplul contrastant oferit de anarhiști și alți socialiști demonstrează că un astfel de comportament nu este inevitabil.

O demonstrație a absenței autoritarismului în rândul anarhiștilor poate fi văzută în faptul că aceiași țărani care s-au eliberat în mod violent nu i-au forțat pe țăranii individualiști să își colectiveze pământurile împreună cu restul comunității. În cele mai multe dintre satele cercetate în zonele anarhiste, colectivitățile și exploatațiile individuale existau cot la cot. În cel mai rău scenariu, în care un țăran anti-colectiv deținea un teritoriu care îi diviza pe țăranii care doreau totuși să își unească pământurile, majoritatea îi cerea uneori țăranului individualist să își schimbe pământul cu pământ din altă parte, astfel încât ceilalți țărani să își poată uni eforturile pentru a forma un colectiv. Într-un exemplu documentat, țăranii colectivizatori i-au oferit proprietarului individualist terenuri de o calitate mai bună pentru a asigura o rezolvare consensuală.

În orașe și în cadrul structurilor CNT, sindicatul anarhist cu peste un milion de membri, situația era mai complicată. După ce grupurile de apărare pregătite de CNT și FAI (Federația Anarhistă Iberică) au învins revolta fascistă din Catalunya și au confiscat armele din arsenal, rândurile din CNT au organizat în mod spontan consilii de fabrică, adunări de cartier și alte organizații capabile să coordoneze viața economică; mai mult, au făcut acest lucru într-un mod nepartizan, colaborând cu alți muncitori de toate convingerile politice. Chiar dacă anarhiștii au fost cea mai puternică forță din Catalonia, aceștia au demonstrat puțină dorință de a reprima alte grupuri – în contrast puternic cu Partidul Comunist, troțkiștii și naționaliștii catalani. Problema a venit din partea delegaților CNT. Sindicatul nu reușise să se structureze într-un mod care să împiedice instituționalizarea sa. Delegații la comitetele regionale și naționale nu puteau fi rechemati dacă nu se comportau așa cum se dorea, nu exista o cutumă care să împiedice aceleași persoane să mențină constant poziții în aceste comitete superioare,

iar negocierile sau deciziile luate de comitetele superioare nu trebuiau întotdeauna să fie ratificate de către toți membrii. Mai mult, militanții anarhiști cu principii au refuzat în mod constant pozițiile de vârf din cadrul Confederației, în timp ce intelectualii axați pe teorii abstracte și planificare economică gravitau în aceste comitete centrale. Astfel, la momentul revoluției din iulie 1936, CNT avea o conducere stabilă, iar această conducere era izolată de mișcarea propriu-zisă.

Anarhiști precum Stuart Christie și veterani ai grupului de tineri libertari care au participat la lupta de gherilă împotriva fasciștilor în deceniile următoare au susținut că această dinamică a separat conducerea de facto a CNT de rândurile de bază și i-a apropiat pe aceștia de politicienii profesioniști. Astfel, în Catalonia, când au fost invitați să participe la un Front Popular antifascist alături de partidele socialiste și republicane autoritare, aceștia s-au dus. Pentru ei, acesta a fost un gest de pluralism și solidaritate, precum și un mijloc de autoapărare împotriva amenințării reprezentate de fascism.

Înstrăinarea lor de bază i-a împiedicat să realizeze că puterea nu se mai afla în clădirile guvernamentale, ci era deja în stradă și acolo unde muncitorii preluau în mod spontan controlul asupra fabricilor lor. Ignorând acest lucru, ei au împiedicat de fapt revoluția socială, descurajând masele înarmate să urmărească realizarea deplină a comunismului anarhist de teamă să nu-i supere pe noii lor aliați.¹⁴ În orice caz, anarhiștii din această perioadă s-au confruntat cu decizii extrem de dificile. Reprezentanții erau prinși între fascismul în avans și aliații trădători, în timp ce cei din stradă trebuiau să aleagă între a accepta deciziile dubioase ale unei conduceri autoproclamate sau a diviza mișcarea prin critici excesive.

Dar, în ciuda puterii subite dobândite de CNT – erau forța politică organizată dominantă în Catalonia și o forță majoră în alte provincii – atât conducerea, cât și baza au acționat într-o manieră cooperantă, mai degrabă decât înfometată de putere. De exemplu, în cadrul comitetelor antifasciste propuse de guvernul catalan, și-au permis să fie puși pe picior de egalitate cu sindicatul socialist relativ slab și cu partidul naționalist catalan. Unul dintre principalele motive invocate de conducerea CNT pentru a colabora cu partidele autoritare a fost acela că abolirea guvernului din Catalonia ar fi echivalat cu impunerea unei dictaturi anarhiste. Dar presupunerea lor că a scăpa de guvern – sau, mai exact, a permite unei mișcări populare spontane să facă acest lucru – însemna înlocuirea acestuia cu CNT a arătat aroganța lor orbitoare. Ei nu au reușit să înțeleagă că clasa muncitoare dezvoltă noi forme de organizare, cum ar fi consiliile de fabrică, care ar putea prospera cel mai bine dacă transcende instituțiile preexistente – fie că este vorba de CNT sau de guvern – mai degrabă decât să fie absorbite de acestea. Conducerea CNT „nu a reușit să realizeze cât de puternică era mișcarea populară și că rolul lor de purtători de cuvânt ai sindicatului era acum potrivnic cursului revoluției.”¹⁵

Mai degrabă decât să spunem minciuni frumoase despre istorie, ar trebui să recunoaștem că aceste exemple arată că navigarea în tensiunea dintre eficacitate și autoritarism nu este ușoară, dar este posibilă.

Cum vor decide comunitățile să se organizeze la început?

Toți oamenii sunt capabili de autoorganizare, indiferent dacă au sau nu experiență în activitatea politică. Desigur, preluarea controlului asupra vieții noastre nu va fi ușoară la început, dar este iminent posibil. În cele mai multe cazuri, oamenii adoptă o abordare evidentă, organizând în mod spontan întâlniri mari și deschise cu vecinii, colegii de muncă sau tovarășii de pe baricade pentru a stabili ce trebuie făcut. În unele cazuri, societatea se organizează prin intermediul unor organizații revoluționare preexistente.

În timpul rebeliunii populare din 2001 din Argentina, oamenii au preluat un nivel fără precedent de control asupra vieții lor. Aceștia au format adunări de cartier, au preluat fabrici și terenuri abandonate,

---

¹⁴ Numai în Barcelona și în regiunea înconjurătoare existau 40.000 de militanți anarhiști înarmați. Guvernul catalan ar fi fost efectiv abolit dacă CNT l-ar fi ignorat pur și simplu, în loc să intre în negocieri. Stuart Christie, *We, the Anarchists! A study of the Iberian Anarchist Federation (FAI) 1927–1937*, Hastings, UK: The Meltzer Press, 2000, p. 106.

¹⁵ La fel ca nota de subsol anterioară, p. 101

au creat rețele de troc, au blocat autostrăzile pentru a obliga guvernul să acorde ajutor șomerilor, au ținut străzile împotriva represiunii letale a poliției și au forțat patru președinți și mai mulți vicepreședinți și miniștri ai economiei să demisioneze în succesiune rapidă. În tot acest timp, ei nu au numit conducerea, iar majoritatea adunărilor de cartier au respins partidele politice și sindicatele care încercau să coopteze aceste instituții spontane. În cadrul adunărilor, al ocupațiilor din fabrici și al altor organizații, au practicat consensul și au încurajat organizarea orizontală. În cuvintele unui activist implicat în stabilirea unor structuri sociale alternative în cartierul său, unde șomajul ajunsese la 80%: „Noi construim puterea, nu o luăm.”¹⁶

Oamenii au format peste 200 de adunări de cartier numai în Buenos Aires, implicând mii de persoane; potrivit unui sondaj, unul din trei locuitori ai capitalei a participat la o adunare. Oamenii au început prin a se întâlni în cartierele lor, adesea la o masă comună, sau *olla popular*. Apoi, ocupau un spațiu care să servească drept centru social – în multe cazuri, o bancă abandonată. În curând, adunarea de cartier avea să organizeze întâlniri săptămânale „pe probleme comunitare, dar și pe teme precum datoria externă, războiul și comerțul liber”, precum și „cum ar putea lucra împreună și cum vedeau ei viitorul”. Multe centre sociale aveau să ofere în cele din urmă:

un spațiu de informare și poate calculatoare, cărți și diverse ateliere de yoga, autoapărare, limbi străine și abilități de bază. De asemenea, multe dintre ele au grădini comunitare, organizează cluburi pentru copii după orele de școală și cursuri de educație pentru adulți, organizează evenimente sociale și culturale, gătesc mâncare în mod colectiv și se mobilizează politic pentru ei înșiși și în sprijinul piqueteros și al fabricilor recuperate.¹⁷

Adunările au înființat grupuri de lucru, cum ar fi comitetele pentru asistență medicală și pentru mass-media alternativă, care au organizat întâlniri suplimentare la care au participat persoanele cele mai interesate de acele proiecte. Potrivit jurnaliștilor independenți vizitatori:

Unele adunări au până la 200 de persoane participante, altele sunt mult mai mici. La una dintre adunările la care am participat au fost prezente aproximativ 40 de persoane, de la două mame care stăteau pe trotuar în timp ce alăptau la sân, la un avocat în costum, la un hippie slăbuț în fulare batik, la un șofer de taxi în vârstă, la un mesager pe bicicletă cu dreaduri, la o studentă la asistență medicală. Era o întreagă felie a societății argentinene stând în cerc la un colț de stradă, sub strălucirea portocalie a luminilor cu sodiu, împărțind un megafon nou-nouț și discutând despre cum să preia din nou controlul asupra vieții lor. Din când în când trecea câte o mașină și claxona în semn de susținere, iar toate acestea se întâmplau între orele 20.00 și miezul nopții, într-o seară de miercuri!¹⁸

În curând, adunările de cartier s-au coordonat la nivelul întregului oraș. O dată pe săptămână, adunările trimiteau purtători de cuvânt la plenara interbarrio, care reunea mii de oameni din tot orașul pentru a propune proiecte comune și planuri de protest. În cadrul interbarrio, deciziile erau luate cu votul majorității, dar structura era necoercitivă, astfel încât deciziile nu erau obligatorii – ele erau puse în aplicare doar dacă oamenii aveau entuziasmul de a le realiza. În consecință, dacă un număr mare de persoane din interbarrio votau pentru a se abține în privința unei anumite propuneri, propunerea era refăcută astfel încât să primească mai mult sprijin.

Structura asamblea s-a extins rapid la nivel provincial și național. La două luni de la începutul revoltei, „Adunarea Adunărilor” națională cerea ca guvernul să fie înlocuit de către adunări. Acest lucru

¹⁶ John Jordan și Jennifer Whitney, *Que Se Vayan Todos: Argentina's Popular Rebellion*, Montreal: Kersplebedeb, 2003, p. 56.

¹⁷ Natasha Gordon și Paul Chatterton, *Taking Back Control: A Journey through Argentina's Popular Uprising*, Leeds (UK): University of Leeds, 2004.

¹⁸ John Jordan și Jennifer Whitney, *Que Se Vayan Todos: Argentina's Popular Rebellion*, Montreal: Kersplebedeb, 2003, p. 9.

nu s-a întâmplat, dar, în cele din urmă, guvernul Argentinei a fost forțat să facă concesii populare – a anunțat că va intra în incapacitate de plată a datoriei sale internaționale, un eveniment fără precedent. Fondul Monetar Internațional a fost atât de speriat de rebeliunea populară și de sprijinul său mondial în cadrul mișcării anti-globalizare și atât de jenat de prăbușirea exemplului său cel mai bun, încât a trebuit să accepte această pierdere uluitoare. Mișcarea din Argentina a jucat un rol esențial în realizarea unuia dintre obiectivele majore ale mișcării antiglobalizare, și anume înfrângerea FMI și a Băncii Mondiale. În momentul în care scriu aceste rânduri, aceste instituții sunt discreditate și se confruntă cu falimentul. Între timp, economia argentiniană s-a stabilizat și o mare parte din indignarea populară s-a diminuat. Cu toate acestea, unele dintre adunările care și-au făcut o nișă vitală în timpul revoltei continuă să funcționeze șapte ani mai târziu. Data viitoare când conflictul va ieși la suprafață, aceste adunări vor rămâne în memoria colectivă ca semințe ale unei societăți viitoare.

Orașul Gwangju, din Coreea de Sud, s-a eliberat timp de șase zile în mai 1980, după ce protestele studenților și muncitorilor împotriva dictaturii militare s-au intensificat ca răspuns la declarațiile de lege marțială. Protestatarii au dat foc postului de televiziune guvernamental și au confiscat arme, organizând rapid o „armată cetățenească” care a forțat poliția și armata să plece. Ca și în alte revolte urbane, inclusiv cele din Paris din 1848 și 1968, din Budapesta în 1919 și din Beijing în 1989, studenții și muncitorii din Gwangju au format rapid adunări deschise pentru a organiza viața în oraș și a comunica cu lumea exterioară. Participanții la revoltă povestesc despre un sistem organizațional complex dezvoltat spontan într-o perioadă scurtă de timp – și fără liderii principalelor grupuri studențești și organizații de protest, care fuseseră deja arestați. Sistemul lor includea o Armată a Cetățenilor, un Centru de Situație, un Comitet al Cetățenilor-Studenti, un Consiliu de Planificare și departamente pentru apărare locală, investigații, informații, servicii publice, înmormântarea morților și alte servicii.¹⁹ A fost nevoie de o invazie la scară largă a unităților speciale ale armatei coreene, cu sprijinul SUA, pentru a zdrobi revolta și a împiedica extinderea ei. Câteva sute de persoane au fost ucise în acest proces. Chiar și dușmanii săi au descris rezistența armată ca fiind „feroce și bine organizată”. Combinația dintre organizarea spontană, adunările deschise și comitetele cu un scop organizatoric specific a lăsat o impresie profundă, arătând cât de repede se poate schimba o societate odată ce se rupe de obiceiul supunerii față de guvern.

În Revoluția maghiară din 1956, puterea de stat s-a prăbușit după ce masele de studenți protestatari s-au înarmat; o mare parte din țară a căzut în mâinile poporului, care a trebuit să reorganizeze economia și să formeze rapid miliții pentru a respinge invazia sovietică. Inițial, fiecare oraș s-a organizat în mod spontan, dar formele de organizare care au apărut au fost foarte asemănătoare, poate pentru că s-au dezvoltat în același context cultural și politic. Anarhiștii maghiari au fost influenți în noile Consilii Revoluționare, care s-au federat pentru a coordona apărarea, și au luat parte la consiliile muncitorești care au preluat controlul fabricilor și minelor. La Budapesta, vechii politicieni au format un nou guvern și au încercat să canalizeze aceste consilii autonome într-o democrație multipartidistă, dar influența guvernului nu s-a extins dincolo de capitală în zilele dinaintea celei de-a doua invazii sovietice, care a reușit să zdrobească revolta. Ungaria nu avea o mișcare anarhistă de amploare la acea vreme, dar popularitatea diferitelor consilii arată cât de contagioase sunt ideile anarhiste odată ce oamenii decid să se organizeze. Iar capacitatea lor de a menține țara în funcțiune și de a învinge prima invazie a Armatei Roșii arată eficiența acestor forme de organizare. Nu a fost nevoie ca un proiect instituțional complex să fie pus în aplicare înainte ca oamenii să lase în urmă guvernul autoritar. Tot ce a fost nevoie a fost determinarea de a se reuni în cadrul unor întâlniri deschise pentru a-și decide viitorul și încrederea în ei înșiși că pot face să funcționeze, chiar dacă la început nu era clar cum.

---

¹⁹ George Katsiaficas, „Comparing the Paris Commune and the Kwangju Uprising,” www.eroseffect.com. Faptul că rezistența a fost „bine organizată” provine dintr-un raport al publicației conservatoare Heritage Foundation, Daryl M. Plunk’s „South Korea’s Kwangju Incident Revisited,” The Heritage Foundation, No. 35, September 16, 1985.

Cum vor fi stabilite reparațiile pentru opresiunile din trecut?

Dacă guvernul și capitalismul ar dispărea peste noapte, oamenii ar fi în continuare divizați. Moștenirile opresiunii determină, în general, locul în care trăim, accesul nostru la pământ, apă, un mediu curat și infrastructura necesară, precum și nivelul de violență și traume din comunitățile noastre. Oamenilor li se acordă grade foarte diferite de privilegii sociale în funcție de culoarea pielii, de sex, de cetățenie, de clasa economică și de alți factori. Odată ce cei exploatați se vor ridica pentru a pune mâna pe bogăția societății noastre, ce anume vor moșteni? Un pământ sănătos, apă curată și spitale sau un sol sărăcit, gropi de gunoi și țevi de plumb? Depinde în mare măsură de culoarea pielii și de naționalitatea lor.

O parte esențială a unei revoluții anarhiste este solidaritatea globală. Solidaritatea este opusul carității. Ea nu depinde de o inegalitate între cel care dă și cel care primește. La fel ca toate lucrurile bune din viață, solidaritatea este împărtășită, astfel că distruge categoriile de donator și receptor și nu ignoră și nici nu validează orice dinamică inegală a puterii care ar putea exista între cei doi. Nu poate exista o solidaritate adevărată între un revoluționar din Illinois și un revoluționar din Mato Grosso dacă trebuie să ignore faptul că casa unuia este construită cu lemn furat de pe pământurile celuilalt, distrugând solul și lăsându-i acestuia și întregii sale comunități mai puține posibilități pentru viitor.

Anarhia trebuie să se facă total incompatibilă cu colonialismul, fie că este un colonialism care continuă până în prezent în forme noi, fie că este o moștenire istorică pe care încercăm să o ignorăm. Astfel, o revoluție anarhistă trebuie să se bazeze, de asemenea, pe luptele împotriva colonialismului. Printre acestea se numără oamenii din Sudul Global care încearcă să inverseze neoliberalismul, națiunile indigene care se luptă pentru a-și recăștiga pământurile și comunitățile de negri care încă luptă pentru a supraviețui moștenirii sclaviei. Cei care au fost privilegiați de colonialism – oamenii albi și toți cei care trăiesc în Europa sau într-un stat colonizator european (SUA, Canada, Australia) – ar trebui să sprijine aceste alte lupte din punct de vedere politic, cultural și material. Deoarece până acum revoltele anti-autoritare au avut o amploare limitată, iar reparațiile semnificative ar trebui să fie la scară globală din cauza globalizării opresiunii, nu există exemple care să demonstreze pe deplin cum ar arăta reparațiile. Cu toate acestea, unele exemple la scară mică arată că există dorința de a face reparații și că principiile anarhiste de ajutor reciproc și acțiune directă pot realiza reparații mai eficiente decât guvernele democratice – cu refuzul lor de a recunoaște amploarea crimelor din trecut și cu jumătățile de măsură jenante. Același lucru este valabil și pentru guvernele revoluționare, care, de obicei, moștenesc și acoperă opresiunea din cadrul statelor pe care le preiau – așa cum a fost exemplificat de modul nesimțit în care guvernele din URSS și China și-au luat locul în fruntea imperiilor rasiale, pretinzând în același timp că sunt anti-imperialiste.

În statul Chiapas, în sudul Mexicului, zapatistii s-au răsculat în 1994 și au obținut autonomia pentru zeci de comunități indigene. Numiți după revoluționarul țaran mexican Zapata și îmbrățișând un amestec de idei indigene, marxiste și anarhiste, zapatistii au format o armată ghidată de „encuentros”, sau adunări populare, pentru a lupta împotriva capitalismului neoliberal și a formelor continue de exploatare și genocid provocate de statul mexican. Pentru a scoate aceste comunități din sărăcie, după generații de colonialism, și pentru a contribui la contracararea efectelor blocadei și hărțuirii militare, zapatistii au cerut sprijin. Mii de voluntari și persoane cu experiență tehnică au venit din întreaga lume pentru a ajuta comunitățile zapatiste să își construiască infrastructura, iar alte mii de persoane continuă să îi sprijine pe zapatisti prin trimiterea de donații în bani și echipamente sau prin cumpărarea de bunuri de comerț²⁰ produse pe teritoriul autonom. Acest ajutor este oferit în spirit de solidaritate; cel mai important, este oferit în condițiile proprii ale zapatistilor. Acest lucru contrastează puternic cu modelul de caritate creștină, în care obiectivele donatorului privilegiat sunt impuse destinatarului sărac, care trebuie să fie recunoscător.

Țăranii din Spania au fost oprimați de-a lungul secolelor de feudalism. Revoluția parțială din 1936 le-a permis să revendice privilegiile și bogățiile pe care asupritorii lor le obținuseră din munca lor. Adu-

---

²⁰ Mărfuri produse în mod ecologic, de către lucrători care primesc un salariu decent, în condiții de muncă mai sănătoase.

nărilor țărănești din satele eliberate s-au întâlnit pentru a decide cum să redistribuie teritoriul confiscat de la marii proprietari de terenuri, astfel încât cei care munciseră ca niște șerbi virtuali să aibă în sfârșit acces la pământ. Spre deosebire de comisiile fariseice de reconciliere organizate în Africa de Sud, Guatemala și în alte părți, care îi protejează pe asupritori de orice consecințe reale și, mai presus de toate, păstrează distribuția inegală a puterii și a privilegiilor, care este rezultatul direct al opresiunilor din trecut, aceste adunări au dat țăranilor spanioli puterea de a decide singuri cum să-și recupereze demnitatea și egalitatea. Pe lângă redistribuirea terenurilor, au preluat și biserici și vile de lux pro-fasciste pentru a fi folosite ca centre comunitare, depozite, școli și clinici. În cinci ani de reformă agrară instituită de stat, guvernul republican al Spaniei a redistribuit doar 876.327 de hectare de pământ; în doar câteva săptămâni de revoluție, țăranii au confiscat pentru ei înșiși 5.692.202 hectare de pământ.²¹ Această cifră este cu atât mai semnificativă cu cât această redistribuire a fost contestată de republicani și socialiști și nu a putut avea loc decât în partea țării care nu era controlată de fasciști.

Cum se va ajunge la un etos comun, anti-autoritar și ecologic?

Pe termen lung, o societate anarhistă va funcționa cel mai bine dacă va dezvolta o cultură care valorizează cooperarea, autonomia și comportamentele sustenabile din punct de vedere ecologic. Modul în care este structurată o societate poate încuraja sau împiedica un astfel de etos, la fel cum societatea noastră actuală recompensează comportamentele competitive, opresive și poluante și le descurajează pe cele anti-autoritare. Într-o societate necoercitivă, structurile sociale nu pot forța oamenii să trăiască în conformitate cu valorile anarhiste: oamenii trebuie să dorească acest lucru și să se identifice personal cu astfel de valori. Din fericire, actul de revoltă împotriva unei culturi autoritare, capitaliste, poate populariza el însuși valorile anti-autoritare.

Antropologul anarhist David Graeber scrie despre Tsimihety din Madagascar, care s-au răzvrătit și s-au îndepărtat de dinastia Maroansetra. Chiar și la mai bine de un secol de la această rebeliune, Tsimihety „sunt marcați de o organizare și practici sociale intens egalitare”, în așa măsură încât le definește însăși identitatea.²² Noul nume pe care tribul și l-a ales, Tsimihety, înseamnă „cei care nu se tund”, cu referire la obiceiul supușilor Maroansetra de a se tunde în semn de supunere.

În timpul Războiului Civil spaniol din 1936, au avut loc o serie de schimbări culturale. În mediul rural, tinerii activi din punct de vedere politic au jucat un rol principal în contestarea obiceiurilor conservatoare și au împins satele lor să adopte o cultură anarho-comunistă. Poziția femeilor, în special, a început să se schimbe rapid. Femeile au organizat grupul anarha-feminist Mujeres Libres pentru a contribui la realizarea obiectivelor revoluției și pentru a se asigura că femeile se bucură de un loc în fruntea luptei. Femeile au luptat pe front, la propriu, alăturându-se milițiilor anarhiste pentru a menține linia de luptă împotriva fasciștilor. Mujeres Libres a organizat cursuri de arme de foc, școli, programe de îngrijire a copiilor și grupuri sociale exclusiv feminine pentru a le ajuta pe femei să dobândească abilitățile de care aveau nevoie pentru a participa la luptă de la egal la egal. Membrele Mujeres Libres s-au certat cu tovarășii lor bărbați, subliniind importanța eliberării femeilor ca parte necesară a oricărei lupte revoluționare. Nu era o preocupare minoră de care să se ocupe după înfrângerea fascismului.

În orașele din Catalonia, restricțiile sociale asupra femeilor s-au diminuat considerabil. Pentru prima dată în Spania, femeile puteau merge singure pe străzi fără însoțitor – ca să nu mai vorbim de faptul că multe dintre ele mergeau pe străzi îmbrăcate în uniforme de miliție și purtând arme. Femeile anarhiste, precum Lucia Sanchez Saornil, au scris despre cât de mult le-a dat putere să schimbe cultura care le oprimase. Observatori bărbați, de la George Orwell la Franz Borkenau, au remarcat schimbarea condițiilor femeilor din Spania.

În revolta stimulată de prăbușirea economică a Argentinei din 2001, participarea la adunările populare a ajutat oameni anterior apolitici să construiască o cultură anti-autoritară. O altă formă de

²¹ Sam Dolgoff, *The Anarchist Collectives*, New York: Free Life Editions, 1974, p. 71.

²² David Graeber, *Fragments of an Anarchist Anthropology*, Chicago: Prickly Paradigm Press, 2004, pp. 54–55.

rezistență populară, mișcarea piquetero, a exercitat o mare influență asupra vieții și culturii multor șomeri. Piqueteros erau șomeri care își mascau fețele și organizau pichete, închizând autostrăzile pentru a întrerupe comerțul și a obține pârgii pentru a obține revendicări precum alimente din supermarketuri sau subvenții de șomaj. În afară de aceste activități, piqueteros au autoorganizat și o economie anticapitalistă, incluzând școli, grupuri media, magazine de distribuire a hainelor, brutării, clinici și grupuri care reparau casele oamenilor și construiau infrastructură, cum ar fi sisteme de canalizare. Multe dintre grupurile de piquetero erau afiliate la Mișcarea Muncitorilor Șomeri (MTD). Mișcarea lor se dezvoltase deja în mod considerabil înainte de fuga clasei de mijloc din decembrie 2001 asupra băncilor și, în multe privințe, se aflau în fruntea luptei din Argentina.

Doi voluntari Indymedia care au călătorit în Argentina din SUA și Marea Britanie pentru a documenta rebeliunea pentru țările vorbitoare de limbă engleză au petrecut timp cu un grup din cartierul Admiralte Brown, la sud de Buenos Aires.²³ Membrii acestui grup special, asemănători cu mulți dintre piqueteros din MTD, fuseseră împinși la activism doar recent, din cauza șomajului. Dar motivațiile lor nu erau pur materiale; de exemplu, ei organizau frecvent evenimente culturale și educaționale. Cei doi activiști Indymedia au povestit despre un atelier de lucru organizat într-o brutărie MTD, în care membrii colectivului au discutat despre diferențele dintre o brutărie capitalistă și una anticapitalistă. „Noi producem pentru vecinii noștri... și pentru a ne învăța să facem lucruri noi, pentru a învăța să producem pentru noi înșine”, a explicat o femeie în vârstă de 50 de ani. Un tânăr cu un hanorac Iron Maiden a adăugat: „Producem pentru ca toată lumea să poată trăi mai bine.”²⁴ Același grup a operat un Roperio, un magazin de îmbrăcăminte și multe alte proiecte, de asemenea. Acesta era condus de voluntari și depindea de donații, chiar dacă toată lumea din zonă era săracă. În ciuda acestor provocări, acesta se deschidea de două ori pe lună pentru a oferi haine gratuite persoanelor care nu și le puteau permite. În restul timpului, voluntarii reparau hainele vechi care erau lăsate. În absența motivelor care conduc sistemul capitalist, oamenii de acolo erau în mod clar mândri de munca lor, arătând vizitatorilor cât de bine au fost restaurate hainele, în ciuda lipsei de materiale.

Idealul comun al piqueterilor includea un angajament ferm față de forme de organizare non-ierarhice și participarea tuturor membrilor, tineri și bătrâni, la discuțiile și activitățile lor. Femeile erau adesea primele care mergeau la liniile de pichetare și au ajuns să dețină o putere considerabilă în cadrul mișcării piquetero. În cadrul acestor organizații autonome, multe femei au obținut pentru prima dată în viața lor oportunitatea de a participa la luarea deciziilor la scară largă sau de a-și asuma alte roluri dominate de bărbați. La o anumită brutărie care a organizat atelierul descris mai sus, o tânără femeie era responsabilă cu securitatea, un alt rol tradițional masculin.

De-a lungul rebeliunii din 2006 din Oaxaca, precum și înainte și după, cultura indigenă a fost un izvor de rezistență. Oricât de mult ar fi exemplificat comportamente cooperatiste, anti-autoritare și sustenabile din punct de vedere ecologic înainte de colonialism, popoarele indigene din rezistența din Oaxaca au ajuns să prețuiască și să sublinieze părțile culturii lor care contrastau cu sistemul care apreciază proprietatea în detrimentul vieții, încurajează competiția și dominația și exploatează mediul până la dispariție. Capacitatea lor de a practica o cultură anti-autoritară și ecologică – lucrând împreună în spirit de solidaritate și hrănindu-se cu puținul pământ pe care îl aveau – a sporit puterea rezistenței lor și, astfel, șansele lor de supraviețuire. Astfel, rezistența la capitalism și la stat este atât un mijloc de a proteja culturile indigene, cât și un creuzet care forjează un etos anti-autoritar mai puternic. Mulți dintre cei care au participat la rebeliune nu erau ei înșiși indigeni, dar au fost influențați și inspirați de cultura indigenă. Astfel, actul de rebeliune în sine le-a permis oamenilor să aleagă valorile sociale și să își modeleze propriile identități.

Înainte de rebeliune, statul sărăcit Oaxaca își vindea cultura indigenă ca pe o marfă pentru a atrage turiștii și a aduce afaceri. Guelaguetza, o adunare importantă în culturile indigene, devenise o atracție turistică sponsorizată de stat. Însă, în timpul rebeliunii din 2006, statul și turismul au fost împinse la

²³ John Jordan and Jennifer Whitney, *Que Se Vayan Todos: Argentina's Popular Rebellion*, Montreal: Kersplebedeb, 2003, pp. 42–52.

²⁴ La fel ca la nota de subsol anterioară, pp. 43–44.

marginile, iar în iulie, mișcările sociale au organizat o Guelaguetza a poporului – nu pentru a o vinde turiștilor, ci pentru a se bucura ei înșiși. După ce au reușit să blocheze cu succes evenimentul comercial pregătit pentru turiști, sute de studenți din orașul Oaxaca și oameni din satele din tot statul au început să organizeze propriul eveniment. Au confecționat costume și au exersat dansuri și cântece din toate cele șapte regiuni din Oaxaca. În cele din urmă, Guelaguetza Populară a fost un succes uriaș. Toată lumea a participat gratuit, iar locul de desfășurare a fost plin. Au fost mai multe dansuri tradiționale decât au fost vreodată în Guelaguetzas comerciale. În timp ce evenimentul fusese organizat anterior pentru bani, majoritatea încasați de sponsori și de guvern, a devenit o zi de împărtășire, așa cum era în mod tradițional. În centrul unei mișcări anticapitaliste, în mare parte indigene, se afla un festival, o celebrare a valorilor care susțin mișcarea și o renaștere a culturilor indigene care erau eliminate sau reduse la un exotism comercializabil.

În timp ce Guelaguetza a fost revendicată ca parte a culturii indigene în sprijinul unei rebeliuni anti-capitaliste și a societății eliberatoare pe care aceasta încerca să o creeze, o altă sărbătoare tradițională a fost modificată pentru a servi mișcării. În 2006, Ziua Morților, o sărbătoare mexicană care sincronizează spiritualitatea indigenă cu influențele catolice, a coincis cu un atac violent al guvernului asupra mișcării. Chiar înainte de 1 noiembrie, forțele de poliție și paramilitarii au ucis aproximativ o duzină de persoane, astfel că morții erau proaspeți în mintea tuturor. Artiștii de graffiti jucau de mult timp un rol important în mișcarea din Oaxaca, acoperind pereții cu mesaje cu mult înainte ca oamenii să fi ocupat stațiile de radio pentru a-și da glas. Atunci când Ziua Morților și represiunea dură a guvernului au coincis în noiembrie, acești artiști au preluat conducerea adaptării sărbătorii pentru a comemora morții și a onora lupta. Ei au acoperit străzile cu tradiționalele *tapetes* – picturi murale colorate realizate din nisip, cretă și flori – dar de data aceasta *tapetes* conțineau mesaje de rezistență și speranță sau înfățișau numele și fețele tuturor persoanelor ucise. De asemenea, oamenii au realizat sculpturi de schelete și altare pentru fiecare persoană ucisă de poliție și paramilitari. Un artist de graffiti, Yescka, a descris acest lucru:

În acest an, de Ziua Morților, festivitățile tradiționale au căpătat un nou sens. Prezența intimidantă a trupelor de poliție federală a umplut aerul – o atmosferă de tristețe și haos a planat asupra orașului. Dar am reușit să ne depășim frica și pierderea. Oamenii au vrut să ducă mai departe tradițiile, nu numai pentru strămoșii lor, ci și pentru toți cei decedați din mișcarea revoluționară în ultimele luni.

Deși sună un pic contradictoriu, Ziua Morților este momentul în care există cea mai multă viață în Oaxaca. Au loc carnavaluri, iar oamenii se îmbracă în diferite costume, cum ar fi diavoli sau schelete pline de pene colorate. Ei defilează pe străzi dansând sau creând spectacole de teatru cu întâmplări zilnice comice – în acest an cu o tentă socio-politică.

Nu am lăsat forțele de poliție federală care stau de pază să ne oprească sărbătoarea sau doliul. Întregul traseu turistic din centrul orașului, Macedonio Alcalá, a fost plin de viață. Se auzea muzică de protest, iar oamenii dansau și urmăreau crearea celebrelor noastre picturi murale de nisip, numite *tapetes*.

Le-am dedicat tuturor persoanelor ucise în cadrul mișcării. Oricine dorea se putea alătura pentru a adăuga ceva la mozaicuri. Culorile amestecate exprimau sentimentele noastre amestecate de represiune și libertate; bucurie și tristețe; ură și iubire. Lucrările de artă și scandalurile care străbăteau strada au creat o scenă de neuitat care, în cele din urmă, ne-a transformat tristețea în bucurie.²⁵

În timp ce operele de artă și festivalurile tradiționale au jucat un rol în dezvoltarea unei culturi eliberatoare, lupta în sine, în special baricadele, a oferit un punct de întâlnire în care alienarea a fost eliminată și vecinii au construit noi relații. O femeie și-a descris experiența:

---

²⁵ Diana Denham și C.A.S.A. Collective (eds.), *Teaching Rebellion: Stories from the Grassroots Mobilization in Oaxaca*, Oakland: PM Press, 2008, interviu cu Yescka.

Pe baricade găseai tot felul de oameni. Mulți oameni ne spun că s-au cunoscut la baricade. Chiar dacă erau vecini, nu se cunoșteau înainte. Ei spun chiar: „Nu am vorbit niciodată cu vecinul meu înainte pentru că nu credeam că îl plac, dar acum că suntem împreună la baricade, este un compañero”. Așadar, baricadele nu erau doar bariere de trafic, ci au devenit spații în care vecinii puteau discuta și comunitățile se puteau întâlni. Baricadele au devenit o modalitate prin care comunitățile și-au dat putere.²⁶

În întreaga Europă, zeci de sate autonome și-au construit o viață în afara capitalismului. În special în Italia, Franța și Spania, aceste sate există în afara controlului regulat al statului și cu o influență redusă din partea logicii pieței. Uneori cumpărând terenuri ieftine, adesea ocupând abuziv sate abandonate, aceste noi comunități autonome creează infrastructura pentru o viață libertară, comunitară și cultura care o însoțește. Aceste noi culturi înlocuiesc familia nucleară cu o familie mult mai largă, mai incluzivă și mai flexibilă, unită prin afinitate și iubire consensuală mai degrabă decât prin linii de sânge și iubire proprietară; ele distrug diviziunea muncii în funcție de sex, slăbesc segregarea și ierarhia pe vârste și creează valori și relații comunitare și ecologice.

O rețea deosebit de remarcabilă de sate autonome se găsește în munții din jurul orașului Itoiz, în Navarra, care face parte din Țara Bascilor. Cel mai vechi dintre acestea, Lakabe, a fost ocupat timp de 28 de ani până la data scrierii acestui articol și găzduiește aproximativ 30 de persoane. Un proiect de dragoste, Lakabe provoacă și schimbă estetica tradițională a sărăciei rurale. Podelele și aleile sunt mozaicuri frumoase din piatră și țiglă, iar cea mai nouă casă care a fost construită acolo ar putea trece drept refugiu de lux al unui milionar – cu excepția faptului că a fost construită de oamenii care locuiesc acolo și proiectată în armonie cu mediul înconjurător, pentru a prinde soarele și a ține departe frigul. Lakabe găzduiește o brutărie și o sală de mese comune, care într-o zi obișnuită găzduiește oșpețe delicioase pe care tot satul le mănâncă împreună.

Un alt sat din jurul Itoiz, Aritzuren, exemplifică o anumită estetică ce reprezintă o altă idee de istorie. În urmă cu 13 ani, o mână de oameni au ocupat satul, care fusese abandonat cu peste 50 de ani înainte. De atunci, aceștia și-au construit toate locuințele în ruinele vechiului cătun. Jumătate din Aritzuren sunt încă ruine, descompunându-se încet în pădure pe un versant de munte, la o oră de mers cu mașina de cel mai apropiat drum asfaltat. Ruinele amintesc de originea și fundația părților vii ale satului și servesc drept spații de depozitare pentru materialele de construcție care vor fi folosite pentru a renaște restul satului. Noul sens al istoriei care trăiește în mijlocul acestor pietre stivuite nu este nici liniar, nici amnezic, ci organic – în sensul că trecutul este coaja prezentului și compostul viitorului. Este, de asemenea, post-capitalist, sugerând o întoarcere la pământ și crearea unei noi societăți în ruinele celei vechi.

Uli, un alt sat abandonat și reocupat, s-a desființat după mai mult de un deceniu de existență autonomă; dar rata de succes a tuturor satelor reunite este încurajatoare, cinci din cele șase sate fiind încă puternice. „Eșecul” lui Uli demonstrează un alt avantaj al organizării anarhiste: un colectiv se poate dizolva singur, în loc să rămână blocat într-o greșală pentru totdeauna sau să suprimă nevoile individuale pentru a perpetua o colectivitate artificială. Aceste sate, în încarnările lor anterioare, cu un secol mai devreme, au fost dizolvate doar de catastrofa economică a capitalismului industrializat. În rest, membrii lor erau ținuți în frâu de un sistem conservator de rudenie impus cu strictete de biserică.

La Aritzuren, ca și în alte sate autonome din întreaga lume, viața este deopotrivă laborioasă și relaxată. Locuitorii trebuie să își construiască singuri toată infrastructura și să creeze cu propriile mâini majoritatea lucrurilor de care au nevoie, așa că este foarte multă muncă de făcut. Oamenii se trezesc dimineața și lucrează la propriile proiecte sau, în caz contrar, toată lumea se reunește pentru un efort colectiv decis la o întâlnire anterioară. După un prânz uriaș pe care o persoană îl gătește pentru toată lumea prin rotație, oamenii au toată după-amiaza la dispoziție pentru a se relaxa, a citi, a merge în oraș, a lucra în grădină sau a repara o clădire. În unele zile, nimeni nu lucrează deloc; dacă o persoană

---

²⁶ La fel ca nota de subsol anterioară, interviu cu Leyla.

decide să sară o zi, nu există recriminări, deoarece există întâlniri la care se asigură că responsabilitățile sunt distribuite în mod egal. În acest context, caracterizat de o legătură strânsă cu natura, de libertatea individuală inviolabilă, amestecată cu o viață socială colectivă și de confuzia dintre muncă și plăcere, oamenii din Aritzkuren au creat nu doar un nou stil de viață, ci și un etos compatibil cu traiul într-o societate anarhistă.

Școala pe care o construiesc la Aritzkuren este un simbol puternic al acestui lucru. În Aritzkuren și în celelalte sate locuiesc mai mulți copii. Mediul în care trăiesc oferă deja o mulțime de oportunități de învățare, dar există o mare dorință de a avea un cadru educațional formal și o șansă de a folosi metode alternative de predare într-un proiect care poate fi accesibil copiilor din întreaga regiune.

După cum indică școala, satele autonome încalcă stereotipul unei comunități hippy ca o încercare evazionistă de a crea o utopie într-o bulă, decât de a schimba lumea existentă. În ciuda izolării lor fizice, aceste sate sunt foarte implicate în lumea exterioară și în mișcările sociale care luptă pentru a o schimba. Locuitorii își împărtășesc experiențele în crearea de colective durabile cu alte colective anarhiste și autonome din întreaga țară. Mulți oameni se împart în fiecare an între sat și oraș, echilibrând o existență mai utopică cu participarea la luptele în curs de desfășurare. Satele servesc, de asemenea, drept refugiu pentru activiștii care iau o pauză de la viața stresantă de la oraș. Multe dintre sate desfășoară proiecte care le mențin implicarea în luptele sociale; de exemplu, un sat autonom din Italia oferă un cadru liniștit pentru un grup care traduce texte radicale. De asemenea, satele din jurul Itoiz au fost o parte importantă a rezistenței de douăzeci de ani împotriva barajului hidroelectric de acolo.

Timp de aproximativ zece ani, începând cu ocuparea localității Rala, în apropiere de Aritzkuren, satele autonome din jurul Itoiz au creat o rețea, împărtășind unelte, materiale, expertiză, alimente, semințe și alte resurse. Ei se întâlnesc periodic pentru a discuta despre ajutor reciproc și proiecte comune; locuitorii unui sat trec pe la altul pentru a lua prânzul, a discuta și, poate, a livra o duzină de plante de zmeură în plus. De asemenea, ei participă la întâlniri anuale care reunesc comunități autonome din toată Spania pentru a discuta despre procesul de construire a unor colectivități durabile. La acestea, fiecare grup prezintă o problemă pe care nu a reușit să o rezolve, cum ar fi împărțirea responsabilităților sau punerea în practică a deciziilor luate prin consens. Apoi, fiecare se oferă să medieze în timp ce un alt colectiv discută problema sa – de preferință o problemă pe care grupul de mediere are experiență în rezolvarea ei.

Satele Itoiz sunt remarcabile, dar nu unice. La est, în Pirineii din Aragon, munții La Solana conțin aproape douăzeci de sate abandonate. Până la data scrierii acestui articol, șapte dintre aceste sate au fost reocupate. Rețeaua dintre ele se află încă într-un stadiu informal, iar multe dintre sate sunt locuite doar de câteva persoane aflate într-un stadiu incipient al procesului de renovare; dar tot mai mulți oameni se mută acolo în fiecare an, iar în scurt timp ar putea fi o constelație de ocupații rurale mai mare decât Itoiz. Mulți dintre locuitorii acestor sate păstrează legături puternice cu mișcarea ocupanților ilegali din Barcelona și există o invitație deschisă pentru cei care doresc să le viziteze, să ajute sau chiar să se mute acolo.

În anumite circumstanțe, o comunitate poate, de asemenea, să obțină autonomia de care are nevoie pentru a construi o nouă formă de viață prin cumpărarea de terenuri, în loc să le ocupe; cu toate acestea, deși poate fi mai sigură, această metodă creează presiuni suplimentare pentru a produce și a face bani pentru a supraviețui, dar aceste presiuni nu sunt fatale. Longo Maï este o rețea de cooperative și sate autonome care a început în Basel, Elveția, în 1972. Numele provine din limba provensală și înseamnă „să dureze mult”, iar până acum s-au ridicat la înălțimea eponimului lor. Primele cooperative Longo Maï sunt fermele Le Pigeonnier, Grange neuve și St. Hippolyte, situate în apropiere de satul Limans din Provence. Aici, 80 de adulți și mulți copii trăiesc pe 300 de hectare de teren, unde practică agricultura, grădinăritul și păstoritul. Ei cresc 400 de oi, păsări de curte, iepuri, albine și cai de tracțiune; au un garaj, un atelier metalurgic, un atelier de tâmplărie și un atelier de textile. Postul alternativ Radio Zinzine emite de la cooperativă de 25 de ani, începând din 2007. Sute de tineri trec și ajută la cooperativă, învățând noi abilități și luând adesea primul contact cu viața în comun sau cu agricultura și meșteșugurile non-industriale.

Din 1976, Longo Mai administrează o filatură cooperativă la Chantemerle, în Alpii francezi. Folosind vopsele naturale și lâna de la 10.000 de oi, majoritatea locale, ei confecționează pulovere, cămăși, cearșafuri și țesături pentru vânzare directă. Cooperativa a înființat sindicatul ATELIER, o rețea de crescători de animale și lucrători în domeniul lânii. Moara își produce propria energie electrică cu ajutorul unei hidrocentrale la scară mică.

Tot în Franța, în apropiere de Arles, cooperativa Mas de Granier se află pe 20 de hectare de teren. Ei cultivă câmpuri de fân și măslini, iar în anii buni produc suficient ulei de măsline pentru a asigura hrana altor cooperative Longo Mai, precum și pentru ei înșiși. Trei hectare sunt dedicate legumelor organice, livrate săptămânal abonaților din comunitatea mai largă. O parte din legume sunt conservate sub formă de conserve în fabrica proprie a cooperativei. De asemenea, se cultivă cereale pentru pâine, paste făinoase și hrană pentru animale.

În regiunea Transcarpatia din Ucraina, Zelenii Hai, un mic grup Longo Mai, a fost înființat după căderea Uniunii Sovietice. Aici au creat o școală de limbi străine, un atelier de tâmplărie, o fermă de vite și o fabrică de lactate. Au, de asemenea, un grup de muzică tradițională. Rețeaua Longo Mai și-a folosit resursele pentru a ajuta la formarea unei cooperative în Costa Rica, în 1978, care a oferit pământ pentru 400 de țărani fără pământ care au fugit din războiul civil din Nicaragua, permițându-le să creeze o nouă comunitate și să se întrețină singuri. Există, de asemenea, cooperative Longo Mai în Germania, Austria și Elveția, care produc vin, construiesc clădiri cu materiale locale și ecologice, administrează școli și multe altele. În orașul Basel, acestea întrețin o clădire de birouri care servește drept punct de coordonare, centru de informare și centru pentru vizitatori.

Apelul pentru rețeaua de cooperative, redactat la Basel în 1972, spune în parte:

Ce așteptați de la noi? Ca noi, pentru a nu fi excluși, să ne supunem nedreptății și constrângerilor nebunești ale acestei lumi, fără speranță sau așteptări?

Refuzăm să continuăm această bătălie de neînving. Refuzăm să jucăm un joc care a fost deja pierdut, un joc al cărui unic rezultat este criminalizarea noastră. Această societate industrială merge, fără îndoială, spre propria sa cădere și noi nu vrem să participăm.

Preferăm să căutăm o cale de a ne construi propriile vieți, de a ne crea propriile spații, ceva pentru care nu există loc în această lume cinică și capitalistă. Putem găsi suficient spațiu în zonele deprimare din punct de vedere economic și social, unde tinerii pleacă în număr din ce în ce mai mare, iar în urmă rămân doar cei care nu au altă opțiune.²⁷

Pe măsură ce agricultura capitalistă devine din ce în ce mai incapabilă să hrănească lumea în urma catastrofelor legate de climă și de poluare, pare aproape inevitabil ca un număr mare de oameni să se întoarcă la pământ pentru a crea forme de agricultură durabile și localizate. În același timp, locuitorii orașelor trebuie să cultive conștiința locului de unde provin alimentele și apa, iar o modalitate prin care pot face acest lucru este să viziteze și să ajute la sate.

O revoluție care e mai multe revoluții

Mulți oameni cred că revoluțiile urmează întotdeauna un curs tragic, de la speranță la trădare. Rezultatul final al revoluțiilor din Rusia, China, Algeria, Cuba, Vietnam și din alte părți a fost instaurarea unor noi regimuri autoritare – unele mai rele decât predecesorii lor, altele nu prea diferite. Dar revoluțiile majore ale secolului XX au fost realizate de autoritari care intenționau să creeze noi guverne, nu să le abolească. Acum este evident, dacă nu era înainte, că guvernele susțin întotdeauna ordinele sociale opresive.

---

²⁷ „Longo Mai,” *Buiten de Orde*, Summer 2008, p.38. Traducerea lui Peter Gelderloos în engleză, tradus apoi de mine în română.

Dar istoria este plină de dovezi că oamenii își pot răsturna asupritorii fără a-i înlocui. Pentru a face acest lucru, ei au nevoie de o referință la o cultură egalitară, sau de obiective, structuri și mijloace explicit anti-autoritare, precum și de un etos egalitar. O mișcare revoluționară trebuie să respingă toate guvernele și reformele posibile, pentru a nu fi recuperată ca mulți dintre rebelii din Kabylia și Albania. Ea trebuie să se organizeze în moduri flexibile și orizontale, asigurându-se că puterea nu este delegată permanent liderilor sau ancorată într-o organizație formală, așa cum s-a întâmplat cu CNT în Spania. În cele din urmă, trebuie să ia în considerare faptul că toate insurecțiile implică strategii și participanți diverși. Această multitudine va beneficia de comunicare și coordonare, dar nu trebuie să fie omogenizată sau controlată dintr-un punct central. O astfel de standardizare și centralizare nu sunt nici de dorit, nici necesare; luptele descentralizate, cum ar fi cele purtate de Lakota sau de ocupanții ilegali din Berlin și Hamburg, s-au dovedit capabile să învingă forțele mai lente ale statului.

Un nou etos poate apărea în procesul de rezistență, pe măsură ce găsim o cauză comună cu străinii și ne descoperim propriile puteri. De asemenea, acesta poate fi alimentat de mediile pe care ni le construim. Un ethos cu adevărat eliberator nu este doar un nou set de valori, ci o nouă abordare a relației dintre individ și cultura sa; acesta presupune ca oamenii să treacă de la a fi receptori pasivi ai culturii la participanți la crearea și reinterpretarea acesteia. În acest sens, lupta revoluționară împotriva ierarhiei nu se termină niciodată, ci continuă de la o generație la alta.

Pentru a avea succes, revoluția trebuie să aibă loc pe mai multe fronturi în același timp. Nu va funcționa dacă se va aboli capitalismul lăsând statul sau patriarhia neatinsă. O revoluție de succes trebuie să fie compusă din mai multe revoluții, realizate de oameni diferiți care folosesc strategii diferite, respectând autonomia fiecăruia și construind solidaritate. Acest lucru nu se va întâmpla peste noapte, ci pe parcursul unei serii de conflicte care se construiesc unele pe altele.

Revoluțiile nereușite nu sunt eșecuri decât dacă oamenii își pierd speranța. În cartea lor despre rebeliunea populară din Argentina, doi activiști britanici încheie cu cuvintele unui piquetero din Solano:

Nu cred că decembrie 2001 a fost o ocazie pierdută pentru revoluție și nici o revoluție eșuată. A fost și este parte a procesului revoluționar în curs de desfășurare aici. Am învățat multe lecții despre organizarea și forța colectivă și despre barierele din calea autogestionării. Pentru mulți oameni le-a deschis ochii asupra a ceea ce putem face împreună și asupra faptului că preluarea controlului asupra vieții noastre și acțiunea colectivă, fie că este vorba de o piquete, de o brutărie comunală sau de un club afterschool, îmbunătățește în mod dramatic calitatea vieții noastre. Dacă lupta rămâne autonomă și alături de popor, următoarea revoltă va avea baze puternice pe care să se bazeze...²⁸

Lecturi Recomandate

- Dee Brown, *Bury My Heart at Wounded Knee*, New York: Holt, Rinehart & Winston, 1970.
David Dixon, *Never Come to Peace Again: Pontiac's Uprising and the Fate of the British Empire in North America*. Norman: University of Oklahoma Press, 2005.
Diana Denham and C.A.S.A. Collective (eds.), *Teaching Rebellion: Stories from the Grassroots Mobilization in Oaxaca*, Oakland: PM Press, 2008.
Alexandre Skirda, *Nestor Makhno, Anarchy's Cossack: The Struggle for Free Soviets in the Ukraine 1917-1921*, London: AK Press, 2005.
Alfredo Bonanno, *From Riot to Insurrection: analysis for an anarchist perspective against post industrial capitalism*. London: Elephant Editions, 1988.

---

²⁸ Natasha Gordon și Paul Chatterton, *Taking Back Control: A Journey through Argentina's Popular Uprising*, Leeds (UK): University of Leeds, 2004.

- John Jordan and Jennifer Whitney, *Que Se Vayan Todos: Argentina's Popular Rebellion*, Montreal: Kersplebedeb, 2003.
- Jaime Semprun, *Apologie pour l'Insurrection Algérienne*, Paris: Editions de L'Encyclopédie des Nuisances, 2001.²⁹
- George Orwell, *Homage to Catalonia*, London: Martin Secker & Warburg Ltd., 1938.
- George Katsiaficas, *The Subversion of Politics: European Autonomous Social Movements and the Decolonization of Everyday Life*. Oakland: AK Press, 2006.
- A.G. Grauwerke, *Autonome in Bewegung*, Berlin: Assoziation A, 2008.
- Leanne Simpson, ed. *Lighting the Eighth Fire: The Liberation, Resurgence, and Protection of Indigenous Nations*, Winnipeg: Arbeiter Ring, 2008.
- A.G. Schwarz, Tasos Sagris, and Void Network, eds. *We Are an Image from the Future: The Greek Revolts of December 2008*. Oakland: AK Press, 2010.

---

²⁹ Pentru cei care nu știu să citească franceza sau spaniola, în 2004, Firestarter Press a publicat un bun zine despre această insurecție, intitulat "*You Cannot Kill Us, We Are Already Dead.*" *Algeria's Ongoing Popular Uprising*.

7. Societăți vecine

Deoarece anarhismul se opune dominației și conformismului forțat, o revoluție anarhistă nu ar crea o lume complet anarhistă. Societățile anarhiste ar trebui să găsească modalități pașnice de coexistență cu societățile vecine, să se apere de vecinii autoritari și să susțină eliberarea în societățile cu o dinamică internă opresivă.

Ar putea o societate anarhistă să se apere de un vecin autoritar?

Unii oameni se tem că o revoluție anarhistă ar fi o aventură inutilă, deoarece o societate anti-autoritară ar fi cucerită rapid de un vecin autoritar. Desigur, o revoluție anarhistă nu este o chestiune strict națională care se limitează la granițele guvernului pe care îl răstoarnă. Ideea nu este de a crea o bulă mică de libertate în care să ne ascundem sau să ne retragem, ci de a abolii sistemele de sclavie și dominație la scară mondială. Deoarece unele zone s-ar putea elibera înaintea altora, rămâne întrebarea dacă o societate anarhistă ar putea fi în siguranță în fața unui vecin autoritar.

De fapt, răspunsul este nu. Statele și capitalismul sunt imperialiste prin natura lor și vor încerca întotdeauna să-și cucerească vecinii și să-și universalizeze dominația: clasa de elită a societăților ierarhice se află deja în război cu propriile clase inferioare și extind această logică la relațiile lor cu restul lumii, care nu devine altceva decât un bazin de resurse pe care să le exploateze pentru a obține mai multe avantaje în războiul lor nesfârșit. Societățile anarhiste, între timp, încurajează revoluția în societățile autoritare atât prin solidaritatea intenționată cu rebelii din aceste societăți, cât și prin oferirea unui exemplu subversiv de libertate, arătând supușilor statului că nu trebuie să trăiască în frică și supunere. Deci, de fapt, niciuna dintre aceste societăți nu ar fi în siguranță față de cealaltă. Dar o societate anarhistă nu ar fi în niciun caz lipsită de apărare.

Societatea anarhistă din sudul Ucrainei la sfârșitul Primului Război Mondial a reprezentat o amenințare majoră pentru imperiile germane și austriace, pentru Armata Albă, pentru efemerul stat naționalist ucrainean și pentru Uniunea Sovietică. Milițiile voluntare ale mahnoviștilor au inspirat dezertări importante din rândurile autorității Armatei Roșii, i-au alungat pe austro-germani și pe naționaliștii care au încercat să revindică pământurile lor și au ajutat la înfrângerea Armatei Albe. Acest lucru este deosebit de remarcabil, având în vedere că au fost înarmați aproape în întregime cu arme și muniții confiscate de la inamic. Coordonând forțe de până la zeci de mii de oameni, anarhiștii au luptat în mod regulat pe mai multe fronturi și au trecut de la războiul frontal la cel de gherilă cu o fluiditate de care armatele convenționale sunt incapabile. În ciuda faptului că au fost întotdeauna depășiți numeric, ei și-au apărât teritoriul timp de mai mulți ani. În două bătălii decisive, la Peregonovka și în istmul Perekop, milițiile mahnoviste au zdrobit Armata Albă, mai numeroasă, care era aprovizionată de guvernele occidentale.

Mobilitatea extraordinară și un sac de trucuri inteligente au constituit principalele artificii tactice ale lui Mahno. Călătorind călare și în căruțe țărănești ușoare (taciauca) pe care erau montate mitraliere, oamenii săi se deplasau rapid înainte și înapoi prin stepa deschisă dintre Nipru și Marea Azov, umflându-se într-o mică armată pe măsură ce înaintau și inspirând teroare în inimile adversarilor lor. Grupuri de gherilă până atunci independente au acceptat comanda lui Mahno și s-au raliat în spatele steagului său negru. Sătenii au oferit de bunăvoie hrană și cai proaspeți, permițându-le mahnoviștilor să parcurgă 40 sau 50 de mile pe zi fără prea multe dificultăți. Ei apăreau brusc acolo unde se așteptau mai puțin,

atacau nobilimea și garnizoanele militare, apoi dispăreau la fel de repede cum au venit (...) Când erau încolțiți, mahnoviștilor își îngropau armele, se întorceau singuri în sate și se apucau de lucru pe câmp, așteptând următorul semnal pentru a dezgropa un nou depozit de arme și a apărea din nou într-un loc neașteptat. Insurgenții lui Mahno, în cuvintele lui Victor Serge, au dezvăluit „o capacitate cu adevărat epică de organizare și de luptă.”¹

După ce presupușii lor aliați, bolșevicii, s-au străduit să impună un control birocratic asupra Ucrainei de sud în timp ce mahnoviștii luptau pe front, aceștia au dus cu succes un război de gherilă împotriva masivei Armate Roșii timp de doi ani, ajutați de sprijinul popular. Înfrângerea finală a anarhiștilor ucraineni demonstrează necesitatea unei mai mari solidarități internaționale. Dacă alte revolte împotriva bolșevicilor ar fi fost mai bine coordonate, poate că aceștia nu ar fi putut să-și concentreze atât de mult forța pentru a-i zdrobi pe anarhiștii din Ucraina – la fel dacă socialiștii libertari din alte țări ar fi răspândit știri despre represiunea bolșevică, în loc să se adune cu toții în spatele lui Lenin. O rebeliune antiautoritară dintr-un colț al lumii ar putea chiar să se poată apăra de guvernul pe care îl răstoarnă și de câteva guverne vecine, dar nu de toate guvernele din întreaga lume. Represiunii globale trebuie să i se răspundă cu o rezistență globală. Din fericire, pe măsură ce capitalul se globalizează, rețelele populare se globalizează asemenea; capacitatea noastră de a forma mișcări mondiale și de a acționa rapid în solidaritate cu o luptă din cealaltă parte a planetei este mai mare ca niciodată.

În unele părți ale Africii precoloniale, societățile anarhice au putut exista alături de „state prădătoare” timp de secole, deoarece terenul și tehnologia disponibilă favorizau „războiul defensiv cu arcuri și săgeți – arma *democratică* de război, deoarece oricine poate avea una”² Tribul Seminole din Florida oferă un exemplu inspirat de societate anarhică fără stat care a persistat în ciuda eforturilor unui stat vecin extrem de puternic, avansat din punct de vedere tehnologic și cu o populație de mii de ori mai mare. Seminole, al căror nume înseamnă inițial „fugari”, s-a format din mai multe națiuni indigene, în principal Western Creek, care fugeau de genocid prin partea de sud-est a ceea ce albi au decis că sunt Statele Unite. Seminole includeau, de asemenea, un număr semnificativ de sclavi africani evadați și chiar câțiva europeni albi care fugiseră de societatea opresivă din Statele Unite.

Caracterul inclusiv al Seminole demonstrează modul în care americanii indigeni vedeau tribul și națiunea ca pe niște chestiuni de asociere voluntară și acceptare în cadrul unei comunități, mai degrabă decât categoriile etnice/hereditare restrictive pe care se presupune că sunt în civilizația occidentală. Seminole se autointitulează „poporul necucerit”, deoarece nu au semnat niciodată un tratat de pace cu colonizatorii. Ei au supraviețuit unei serii de războaie purtate împotriva lor de către Statele Unite și au reușit să ucidă 1.500 de soldați americani și un număr necunoscut de milițieni. În timpul celui de-al Doilea Război Seminole, din 1835 până în 1842, cei o mie de războinici seminole din Everglades au folosit tactici de gherilă cu un efect devastator, chiar dacă s-au confruntat cu 9.000 de soldați profesioniști și bine echipați. Războiul a costat guvernul american 20 de milioane de dolari, o sumă uriașă la acea vreme. Până la sfârșitul războiului, guvernul american a reușit să forțeze majoritatea seminole să se exileze în Oklahoma, dar a renunțat să mai cucerească grupul rămas, care nu s-a predat niciodată și a continuat să trăiască fără controlul guvernului timp de zeci de ani.

Mapuche sunt un mare grup indigen care trăiește pe teritoriul ocupat în prezent de statele Chile și Argentina. În mod tradițional, ei luau deciziile prin consens și cu un minim de ierarhie. Lipsa oricărui tip de aparat de stat nu i-a împiedicat să se apere. Înainte de invazia europeană, s-au apărat cu succes de vecinii lor ierarhici, incașii, care erau, după standardele europene, mult mai avansați. În timpul cuceririi spaniole, incașii au căzut rapid, dar pământurile mapuche au devenit cunoscute sub numele de „Cimitirul spaniol”. După ce mapuche i-au învins pe conchistadori într-o serie de războaie care s-au întins pe o sută de ani, Spania a semnat tratatul de la Killin, recunoscându-și eșecul de a-i cuceri pe mapuche și recunoscându-i ca națiune suverană. Suveranitatea Mapuche a fost recunoscută ulterior în 28 de tratate ulterioare.

¹ Paul Avrich, *The Russian Anarchists*, Oakland: AK Press, p. 212-213.

² Harold Barclay, *People Without Government: An Anthropology of Anarchy*, London: Kahn and Averill, 1982, p. 57.

În războaiele lor împotriva spaniolilor, grupurile Mapuche s-au unificat sub conducerea unor lideri de război aleși (Taqui sau „purtători de topor”). Spre deosebire de trupele dintr-o armată, grupurile și-au păstrat autonomia și au luptat în mod liber și nu sub constrângere. Această lipsă de ierarhie și de coerciție s-a dovedit a fi un avantaj militar pentru Mapuche. În întreaga Americă, grupurile indigene ierarhizate, precum incasii și aztecii, au fost înfrânte rapid de invadatori, deoarece adesea se predau după pierderea liderului sau a capitalei. De asemenea, au fost slăbiți de atacurile de răzbunare din partea dușmanilor pe care și-i făcuseră prin cucerirea grupurilor vecine înainte de sosirea europenilor. Grupurile indigene anarhiste erau adesea cele mai capabile să ducă un război de gherilă împotriva ocupanților.

Între 1860 și 1865, Mapuche au fost invadați și „pacificați” de statele Chile și Argentina, un genocid care a făcut sute de mii de victime. Invadatorii au început un proces de suprimare a limbii mapuche și de creștinare a poporului cucerit. Dar rezistența mapuche continuă și, datorită acesteia, o serie de comunități mapuche se bucură încă de un grad relativ de autonomie. Rezistența lor rămâne o amenințare la adresa securității statului chilian; în momentul redactării acestui articol, mai mulți mapuche sunt încarcerați în temeiul legilor antiteroriste din epoca Pinochet pentru atacuri împotriva plantațiilor forestiere și a minelor de cupru care le distrugeau pământul.

Rezistența acerbă a indigenilor nu a fost singura barieră majoră în calea colonialismului. Pe măsură ce resursele au fost transferate cu forța din Americi în Europa, a apărut un fenomen din lunga și mândra tradiție a banditismului pentru a băga frica în inimile negustorilor care făceau trafic cu aur și sclavi. Scriitori, de la Daniel Defoe la Peter Lamborn Wilson, au descris pirateria ca pe o luptă împotriva creștinătății, a capitalismului și a predecesorului său, mercantilismul, și a guvernului. Adăposturile piraților au reprezentat o amenințare constantă la adresa ordinii stabilite – perturbatori ai jafului globalizat în cadrul colonialismului, instigatori ai rebeliunilor sclavilor, refugii în care fugarii din clasele inferioare se puteau retrage și se puteau alătura războiului împotriva foștilor lor stăpâni. Republica piraților din Salé, în apropiere de ceea ce este acum capitala Marocului, a fost un pionier al formelor de democrație reprezentativă cu un secol înainte de revoluția franceză. În Caraibe, mulți dintre fugari s-au alăturat rămășițelor societăților indigene și au adoptat structurile egalitare ale acestora. Această clasă socială a piraților conținea, de asemenea, mulți revoluționari sociali proto-anarhiști, cum ar fi Levellers, Diggers și Ranters, exilați în coloniile penale engleze din Lumea Nouă. Mulți căpitani de pirați erau aleși și puteau fi rechemati imediat.

Autoritățile erau adesea șocate de tendințele lor libertare; guvernatorul olandez din Mauritius a întâlnit un echipaj de pirați și a comentat: „Fiecare om avea la fel de mult cuvânt ca și căpitanul și fiecare își purta propriile arme în pătură”. Acest lucru era profund amenințător pentru ordinea societății europene, unde armele de foc erau limitate la clasele superioare, și oferea un contrast puternic cu navele comerciale, unde tot ceea ce putea fi folosit ca armă era ținut sub cheie, și cu marina, unde scopul principal al pușcașilor marini staționați pe navele militare era de a-i ține pe marinari la locul lor.³

Societățile pirateresti cultivau și o mai mare egalitate de gen, iar un număr de căpitani pirați erau femei. Mulți pirați se considerau Robin Hoods și puțini se considerau supuși ai vreunui stat. În timp ce numeroși alți pirați s-au angajat în mercantilism, vânzându-și bunurile furate celor mai mari ofertanți, sau chiar au participat la comerțul cu sclavi, un alt curent din piraterie a constituit o forță timpurie pentru aboliționism, ajutând rebeliunile sclavilor și implicând mulți foști sclavi. Autoritățile din coloniile nord-americane, cum ar fi Virginia, erau îngrijorate de legăturile dintre piraterie și insurecțiile sclavilor. Teama sclavilor de a fugi să se alăture piraților și să-și jefuiască foștii stăpâni, precum și de revolte mixte din punct de vedere rasial, a încurajat elaborarea de legi în colonii pentru a pedepsi amestecul rasial. Acestea au fost unele dintre primele încercări juridice de instituționalizare a segregării și de generalizare a rasismului în rândul clasei inferioare albe.

În Caraibe și în alte părți ale lumii, enclavele de pirați eliberați au prosperat ani de zile, deși sunt învăluite în mister. Faptul că aceste societăți de pirați au reprezentat o problemă răspândită și de lungă durată pentru puterile imperiale și că multe dintre ele erau șocant de libertine, este documentat,

---

³ „Pirate Utopias,” *Do or Die*, No. 8, 1999, pp. 63–78.

dar lipsesc alte informații, având în vedere că au existat în război cu scriitorii istoriei. Este revelator faptul că cea mai bine descrisă utopie a piratilor, Libertalia sau, alternativ, Libertatia, este puternic contestată. Multe părți ale istoriei sale sunt în general recunoscute ca fiind fictive, dar unele surse susțin că Libertatia în întregime nu a existat niciodată, în timp ce altele susțin că legendarul său fondator, căpitanul James Misson, a fost doar o invenție literară, dar că așezarea pirat în sine a existat.

Forțele navale în expansiune ale Marii Britanii și ale Statelor Unite au zdrobit în cele din urmă pirateria în secolul al XIX-lea, dar în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea pirații au constituit o puternică societate apatridă care a purtat un război împotriva imperialismului și a guvernului și a permis ca mii de oameni să se elibereze într-o perioadă în care opresivitatea civilizației occidentale depășea toate barbariile anterioare din istoria lumii.

Ce vom face cu societățile care rămân patriarhale sau rasiste?

Anarhismul pune accentul pe autonomie și pe acțiunea locală, dar nu este un curent izolaționist sau provincial. Mișcările anarhiste au fost întotdeauna preocupate de probleme globale și de lupte îndepărtate. În timp ce guvernele se declară și ele preocupate de problemele din alte părți ale lumii, anarhismul se distinge prin refuzul său de a impune soluții. Propaganda statală pretinde că avem nevoie de un guvern mondial pentru a elibera popoarele din societățile opresive, chiar dacă ONU, NATO, SUA și alte instituții continuă să încurajeze opresiunea și să se angajeze în războaie pentru a susține ordinea mondială ierarhică.⁴

Abordările anarhiste sunt atât locale, cât și globale, având ca premisă autonomia și solidaritatea. Dacă o societate vecină ar fi patriarhală, rasistă sau opresivă în alt mod, o cultură anarhistă ar oferi o gamă de răspunsuri posibile dincolo de apatie și „eliberare” prin forță. În toate societățile opresive, se pot găsi oameni care luptă pentru propria libertate. Este mult mai realist și mai eficient să sprijinim astfel de oameni, lăsându-i să își conducă propriile lupte, decât să încercăm să livrăm eliberarea așa cum un misionar livrează „vestea cea bună”.

Atunci când Emma Goldman, Alexander Berkman, Mollie Steimer și alți anarhiști au fost deportați din SUA în Rusia și au descoperit statul opresiv creat de bolșevici, ei au răspândit informații la nivel internațional pentru a încuraja protestele împotriva bolșevicilor și susținerea numeroșilor anarhiști și a altor prizonieri politici. Au colaborat cu Crucea Neagră Anarhistă, o organizație de sprijinire a deținuților politici cu filiale la nivel internațional, care a sprijinit deținuții politici din Rusia și din alte părți. În mai multe rânduri, sprijinul și solidaritatea internațională pe care le-au organizat l-au presat pe Lenin să suspende temporar represiunea pe care o exercita împotriva oponenților săi politici și să elibereze prizonierii politici.

Crucea Neagră Anarhistă, numită inițial Crucea Roșie Anarhistă, s-a format în Rusia în timpul revoluției eșuate din 1905 pentru a-i ajuta pe cei persecutați în urma reacției guvernului. În 1907, s-au format filiale internaționale la Londra și New York. Solidaritatea internațională pe care au mobilizat-o a ajutat la menținerea în viață a prizonierilor anarhiști și a permis altora să evadeze. Rezultatul a fost că, în 1917, mișcarea revoluționară din Rusia era mai puternică, se bucura de mai multe conexiuni internaționale și era mai bine echipată pentru a răsturna guvernul țarist.

Asociația Revoluționară a Femeilor din Afganistan, fondată la Kabul în 1977, a luptat pentru eliberarea femeilor împotriva violenței fundamentalistilor islamici, precum și împotriva ocupației unor regimuri precum URSS, care a fost responsabilă pentru asasinarea fondatoarei RAWA în Pakistan în 1987. După ce au luptat împotriva ocupației sovietice și a talibanilor, au continuat să se opună Alianței

---

⁴ Pentru a numi doar un exemplu, misiunile „umanitare” ale ONU au fost prinse în repetate rânduri în timp ce înființau rețele de trafic sexual în țările în care sunt staționate pentru menținerea păcii. „Dar problema merge dincolo de Kosovo și de traficul sexual. Oriunde ONU a stabilit operațiuni în ultimii ani, par să urmeze diverse încălcări ale drepturilor femeilor.” Michael J. Jordan, „Sex Charges haunt UN forces,” *Christian Science Monitor*, 26 November 2004. Ceea ce presa mainstream nu poate să admită este că această realitate este universală pentru armate, indiferent dacă aceștia poartă căști albastre sau nu.

de Nord, care a ajuns la putere cu sprijinul SUA. Printr-o serie de situații disperate, au rămas ferme în convingerea lor că eliberarea poate veni doar din interior. Chiar și în mijlocul opresiunii talibanilor, ei s-au opus invaziei americane din 2001, susținând că, dacă occidentalii doreau cu adevărat să ajute la eliberarea Afganistanului, trebuiau să sprijine grupurile afgane care luptau pentru a se elibera singure. Previziunile lor s-au dovedit a fi întemeiate, deoarece femeile afgane s-au confruntat cu multe dintre aceleași opresiuni sub ocupația americană ca și sub talibani. Potrivit RAWA: „RAWA crede că libertatea și democrația nu pot fi donate; este de datoria poporului unei țări să lupte și să obțină aceste valori.”⁵

Ce va preveni războaiele și dușmăniile constante?

În societatea statală, criza războiului a dus la o căutare a unei guvernări unificate la niveluri din ce în ce mai înalte, în cele din urmă spre o guvernare mondială. Acest efort a fost în mod clar nereușit – la urma urmei, războiul este sănătatea statului – dar succesul în cadrul acestui model nu este nici măcar de dorit. Ocupația globală, nu pacea globală, este ceea ce urmărește un guvern mondial. Pentru a lua exemplul Palestinei, deoarece aici se dezvoltă tehnologiile și metodele de control care sunt adoptate ulterior de armata americană și de guvernele din întreaga lume, ocupația nu izbucnește în război vizibil decât o dată la câțiva ani, dar ocupații duc în permanență un război invizibil pentru a-și păstra și extinde controlul, cu ajutorul mass-mediei, al școlilor, al sistemului de justiție penală, al sistemelor de trafic, al reclamelor, al politicilor minuțioase, al supravegherii și al operațiunilor secrete. Doar atunci când palestinienii ripostează și izbucnește un război care nu poate fi ignorat, atunci ONU și organizațiile umanitare intră în acțiune, nu pentru a îndrepta greșelile din trecut și din prezent, ci pentru a se întoarce la iluzia anterioară a păcii și a se asigura că aceste greșeli nu pot fi niciodată puse sub semnul întrebării. Deși cu mai puțină intensitate, același război invizibil este purtat împotriva națiunilor indigene, a imigranților, a minorităților etnice, a oamenilor săraci, a muncitorilor; a tuturor celor care au fost colonizați sau exploatați.

În societățile fără stat, la scară mică, din trecut, războiul era obișnuit, dar nu era universal, iar în multe dintre manifestările sale nu era deosebit de sângeros. Unele societăți fără stat nu au participat niciodată la războaie. Pacea este o alegere, iar acestea au ales-o prin valorizarea reconcilierii cooperatiste a conflictelor și a comportamentelor benefice. Alte societăți fără stat care au participat la război au practicat adesea o varietate inofensivă și ritualizată a acestuia. În unele cazuri, linia de demarcație dintre evenimentul sportiv și război este neclară. Așa cum este descris în unele relatări antropologice, echipe sau partide de război din două comunități diferite se întâlneau într-un loc prestabilit pentru a se lupta. Scopul nu era acela de a anihila cealaltă parte, sau chiar neapărat de a ucide pe cineva. Cineva dintr-o parte arunca o suliță sau trăgea o săgeată, iar toți se uitau să vadă dacă a lovit pe cineva înainte de a arunca următoarea suliță. Adesea se întorceau acasă după ce o persoană era rănită, sau chiar mai devreme.⁶ În războiul practicat de Lakota și de alți *Plains Indians* din America de Nord, era mai apreciat să atingi un inamic cu un băț – „numărarea loviturii” – decât să-l omori. Alte forme de război erau pur și simplu raidurile – vandalizarea sau furtul din comunitățile vecine și adesea încercarea de a scăpa înainte de a izbucni o luptă. Dacă aceste tipuri de lupte haotice ar fi fost războiul unei societăți anarhiste, cât de preferabil ar fi fost față de băile de sânge reci și mecanice ale statului!

Dar societățile care nu doresc să se războiască cu vecinii lor se pot structura pentru a preveni acest lucru. A nu avea granițe este un prim pas important. Adesea, putem ajunge la adevăr prin simpla inversare a raționamentelor statului, iar replica despre granițele care ne mențin în siguranță poate fi ușor decodificată: granițele ne pun în pericol. Dacă există un conflict social, este mult mai probabil ca violența să izbucnească dacă există un „noi” și un „ei”. Diviziunile și frontierele sociale clare împiedică reconcilierea și înțelegerea reciprocă și încurajează competiția și polarizarea.

---

⁵ „About RAWA,” www.rawa.org vizualizat pe iunie 22, 2007

⁶ A se vedea citarea lui van der Dennen și Rappaport în capitolul 1.

Antropologul anarhist Harold Barclay descrie unele societăți în care fiecare individ este conectat cu ceilalți prin intermediul unor rețele multiple, care se suprapun, care decurg din rudenie, căsătorie, afilieri de clan și așa mai departe:

Avem exemple de politici anarhice în rândul unor popoare[...] care numărau sute de mii de oameni și aveau o populație destul de densă, adesea peste 100 de oameni pe kilometru pătrat. Astfel de ordini sociale pot fi realizate printr-un sistem de linii genealogice segmentare care, după cum am văzut deja, are anumite paralele cu noțiunea anarhistă de federalism. Sau, ca la Tonga și la unii păstori din Africa de Est, populațiile mari pot fi integrate printr-un aranjament mai complex, care afiliază individul la un număr de grupuri care se intersectează și se despart, astfel încât să își extindă legăturile sociale pe o suprafață mare. Cu alte cuvinte, indivizii și grupurile constituie o multitudine de loci interconectați, ceea ce produce integrarea unei mari entități sociale, dar fără o coordonare centralizată reală.⁷

Pe lângă acest element de autoechilibrare a societăților cooperative, unele popoare fără stat au dezvoltat și alte mecanisme de prevenire a dușmăniilor. Aborigenii Mardu din vestul Australiei trăiau în mod tradițional în mici bande, dar acestea se adunau periodic pentru a organiza întâlniri de masă, unde disputele dintre indivizi sau dintre diferite grupuri erau rezolvate sub ochii întregii societăți. În acest fel, puteau fi evitate certurile prelungite și nejustificate, iar toată lumea era la îndemână pentru a ajuta la rezolvarea conflictului. Konkomba și Nuer din Africa recunoșteau relațiile bilaterale de rudenie și relațiile economice care se suprapun. În măsura în care toată lumea era înrudită cu toată lumea, nu exista o axă clară de conflict care să susțină războiul. De asemenea, un tabu cultural susținut în comun împotriva dușmăniilor încuraja oamenii să rezolve disputele în mod pașnic. Antropologul E.E. Evans Pritchard a descris societatea Nuer ca fiind o „anarhie ordonată”.

Mișcarea anarhistă continuă și astăzi să lupte împotriva granițelor care divizează o lume capitalistă. Rețeaua antiautoritară No Border Network, formată în Europa de Vest în 1999, a devenit de atunci activă în toată Europa și în Turcia, America de Nord și Australia. Eforturile No Border includ sprijin pentru imigranții ilegali, educație cu privire la rasismul încurajat de politicile guvernamentale în materie de imigrație, proteste împotriva oficialilor guvernamentali, acțiuni împotriva companiilor aeriene pentru a opri deportările și tabere No Border care se întind de-a lungul granițelor a două țări. Pe parcursul campaniei, participanții au deschis cu forța punctele de trecere a frontierei dintre Spania și Maroc, au pătruns într-un centru de detenție pentru copii din Olanda pentru a aduce ajutoare și a deschide comunicarea, au distrus parțial un centru de detenție și au sabotat companiile implicate în deportări în Italia, au închis un centru de detenție în Grecia și au eliberat zeci de imigranți dintr-un centru de detenție din Australia. Taberele No Border reunesc oameni din mai multe țări pentru a dezvolta strategii și a desfășura acțiuni. Acestea au loc adesea la periferia zonelor în expansiune ale „lumii întâi” – de exemplu, în Ucraina, între Grecia și Bulgaria sau între SUA și Mexic. Printre sloganurile obișnuite la protestele No Borders se numără: „Fără frontiere, fără națiune, opriți deportările!”. „Libertate de circulație, libertate de ședere: Dreptul de a veni, dreptul de a pleca, dreptul de a rămâne!”

Societățile anarhiste încurajează crearea liberă a rețelelor care se suprapun între vecini, comunități și societăți. Aceste rețele pot include schimburi materiale, comunicare culturală, prietenii, relații de familie și solidaritate. Nu există o delimitare clară a locului în care se termină o societate și începe alta, sau care ar fi taberele în cazul unui conflict. Atunci când există o dușmănie, este probabil ca părțile aflate în conflict să aibă multe relații sociale în comun, iar multe terțe părți vor fi prinse la mijloc. Într-o cultură care pune accentul pe competiție și pe cucerire, este posibil ca acestea să ia totuși partea și să anuleze posibilitatea reconcilierii. Dar dacă cultura lor valorizează cooperarea, consensul și legăturile sociale, iar relațiile lor economice consolidează aceste valori, este mai probabil ca acestea să încurajeze medierea și pacea între părțile aflate în dușmănie. Aceștia ar putea face acest lucru din dorința personală de pace, din cauza grijii pentru bunăstarea persoanelor implicate în luptă sau din interes personal, deoarece

---

⁷ Harold Barclay, *People Without Government: An Anthropology of Anarchy*, London: Kahn and Averill, 1982, p. 122.

depind și ei de sănătatea rețelelor sociale în cauză. Într-o astfel de societate, interesul propriu, interesele comunitare și idealurile se bucură de o confluență mai mare decât în societatea noastră.

În zone mai mari sau cu populații mai diverse, în care un etos cultural comun și o rezolvare spontană a conflictelor poate să nu fie suficiente pentru a proteja împotriva conflictelor grave, mai multe societăți pot crea federații intenționate sau pacte de pace. Un exemplu de pact de pace antiautoritar cu o longevitate mai mare decât majoritatea tratatelor dintre state este confederația promulgată între Haudennosaunne, adesea denumită Liga Irocheză. Haudennosaunne sunt alcătuite din cinci națiuni care vorbesc toate limbi similare, în partea de nord-est a teritoriului înscut de Statele Unite și în părțile sudice a ceea ce sunt considerate în prezent provinciile canadiene Ontario și Quebec.

Confederația s-a format în jurul datei de 31 august 1142.⁸ Ea acoperea o zonă geografică imensă, având în vedere că singurele opțiuni de transport erau canoele și mersul pe jos. Haudennosaunne erau agricultori sedentari care au trăit cu cea mai mare densitate a populației, în medie 200 de persoane pe acru, dintre toți locuitorii din nord-est până în secolul al XIX-lea.⁹ Terenurile agricole comune înconjurau orașele fortificate. Cele cinci națiuni implicate – Seneca, Cayuga, Onondaga, Oneida și Mohawk – aveau o lungă istorie de lupte interne, inclusiv războaie stimulate de competiția pentru resurse. Confederația a avut un succes enorm în a pune capăt acestui fenomen. Din câte se pare, cele cinci națiuni – și mai târziu o a șasea, Tuscarora, care a fugit de colonizarea engleză a Carolinelor – au trăit în pace timp de peste cinci sute de ani, chiar și în timpul expansiunii europene genocidare și a schimbului de arme și alcool pentru piei de animale, care a dus la scindarea sau războiul cu vecinii multor alte națiuni. În cele din urmă, confederația s-a fracturat – doar temporar – în timpul revoluției americane, din cauza strategiilor diferite cu privire la ce tabără să susțină pentru a atenua efectele colonizării.

Viața economică în comun a celor cinci națiuni a jucat un rol important în capacitatea lor de a trăi în pace; o metaforă folosită adesea pentru federație a fost aceea de a-i aduce pe toți să trăiască împreună în aceeași casă lungă și să mănânce din același castron. Toate grupurile din federație au trimis delegați pentru a se întâlni împreună și a oferi o structură pentru comunicare, rezolvarea conflictelor și discutarea relațiilor cu societățile vecine. Deciziile se luau prin consens, sub rezerva aprobării de către întreaga societate.

Mișcarea anarho-sindicalistă originară din Europa are o istorie de creare de federații internaționale pentru a împărtăși informații și a coordona luptele împotriva capitalismului. Aceste federații ar putea fi un precedent direct pentru structurile globale care facilitează traiul în pace și prevenirea războaielor. Asociația Internațională a Muncitorilor (AIT în spaniolă) conține syndicate anarho-sindicaliste din aproximativ 15 țări de pe 4 continente și organizează periodic congrese internaționale, de fiecare dată într-o țară diferită. AIT a fost înființată în 1922 și a avut inițial milioane de membri. Deși aproape toate syndicatele sale membre au fost forțate să se ascundă sau să se exileze în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, de atunci s-a regenerat și continuă să se reunească.

Rețele, nu granițe

Pe măsură ce statele-națiuni au evoluat în Europa de-a lungul a câteva sute de ani, guvernele au depus eforturi pentru a crea un sentiment de comunitate pe baza unei limbi comune, a unei culturi comune și a unei istorii comune, toate acestea fiind confundate cu o guvernare comună. Această comunitate fictivă servește la stimularea identificării cu autoritățile centrale și, prin urmare, a loialității față de acestea, la ascunderea conflictului de interese dintre clasele inferioare și elită, prezentându-le ca fiind

---

⁸ Tradițiile orale Haudennosaunne au susținut întotdeauna această dată, dar antropologii albi rasiști au respins această afirmație și au estimat că liga a început în anii 1500. Unii chiar au emis ipoteza că constituția celor Cinci Națiuni a fost scrisă cu ajutor european. Dar dovezile arheologice recente și înregistrarea unei eclipse solare care a coincis cu aceasta au susținut istoriile orale, dovedind că federația a fost propria lor invenție. Wikipedia, „The Iroquois League,” http://en.wikipedia.org/wiki/Iroquois_League vizualizat pe 22 iunie 2007

⁹ Stephen Arthur, „Where License Reigns With All Impunity:” An Anarchist Study of the Rotinonshón:ni Polity,” Northeastern Anarchist No. 12, Winter 2007 nefac.net

în aceeași echipă, și la confundarea norocului sau a gloriei conducătorilor cu un noroc împărțit de toți; de asemenea, facilitează uciderea de către săracii dintr-o țară a săracilor din altă țară prin crearea unei distanțe psihologice între ei.

La o privire mai atentă, această noțiune că statele-națiune se bazează pe cultura și istoria comună este o fraudă. De exemplu, Spania s-a creat singură prin expulzarea maurilor și a evreilor. Chiar și în afară de aceasta, fără gravitația centrală produsă de stat, Spania nu ar exista. Nu există o singură limbă spaniolă, ci cel puțin cinci: catalană, euskera, gallego, castiliană și dialectul arab dezvoltat în Maroc și Andaluzia. Dacă oricare dintre aceste limbi ar fi supusă unei examinări atente, ar apărea și mai multe fracturi. Valencienii ar putea spune, nu fără motiv, că limba lor nu este aceeași cu catalana, dar dacă ai pune sediul guvernului la Barcelona, ai obține aceeași suprimare a limbii valenciene pe care guvernul spaniol a folosit-o împotriva limbii catalane.

Fără omogenizarea forțată a statelor-națiune, ar exista și mai multă varietate, deoarece limbile și culturile evoluează și se îmbină unele cu altele. Frontierele împiedică această difuzie culturală și, prin urmare, promovează conflictul prin formalizarea asemănărilor și diferențelor. Frontierele nu protejează oamenii; ele sunt un mijloc prin care guvernele își protejează bunurile, printre care ne numărăm și noi. Atunci când frontierele se schimbă în timpul unui război, statul victorios a avansat, revendicând un nou teritoriu, noi resurse și noi subiecți. Noi suntem pradă – potențială carne de tun și muncitori – iar frontierele sunt zidurile închisorii noastre.

Chiar și fără granițe, pot exista ocazional diferențe clare în modul în care societățile se organizează – de exemplu, una poate încerca să cucerească un vecin sau să mențină opresiunea asupra femeilor. Dar societățile descentralizate, fără frontiere, se pot apăra totuși de agresiune. O comunitate cu un simț clar al autonomiei sale nu are nevoie să vadă un invadator trecând o linie imaginară pentru a observa o agresiune. Oamenii care luptă pentru libertatea lor și pentru propriile case luptă cu înverșunare și sunt capabili să se organizeze spontan. Dacă nu ar exista guverne care să finanțeze complexele militare, cei care luptă în campanii defensive s-ar bucura de obicei de avantaj, așa că nu ar merita să treacă la ofensivă. Când statele europene au cucerit restul lumii, s-au bucurat de anumite avantaje decisive, inclusiv de o densitate a populației fără precedent și de tehnologii pe care victimele lor nu le mai văzuseră niciodată. Aceste avantaje au existat la un anumit moment istoric și nu mai sunt pertinente. Comunicațiile sunt acum globale, densitatea populației și rezistența la boli sunt distribuite mai uniform, iar armele populare necesare pentru a purta un război defensiv eficient împotriva celor mai avansate din punct de vedere tehnologic dintre armate – puști de asalt și explozibili – sunt disponibile în cea mai mare parte a lumii și pot fi fabricate la domiciliu. Într-un viitor fără guvern, societățile agresive ar fi dezavantajate.

Anarhiștii sparg astăzi granițele prin crearea de rețele mondiale, subminând naționalismul și luptând în solidaritate cu imigranții care tulbură omogenitatea statelor-națiune. Oamenii de la granițe pot contribui la abolirea lor prin ajutorarea trecerilor ilegale de frontieră sau prin sprijinirea persoanelor care trec ilegal, prin învățarea limbii vorbite de cealaltă parte și prin construirea unor comunități care să se întindă peste graniță. Oamenii aflați mai departe în interiorul țării pot ajuta punând capăt loialității față de cultura centralizată și omogenizată și dezvoltând cultura locală, primind migranții în comunitățile lor și răspândind conștientizarea și acționând în solidaritate cu luptele din alte părți ale lumii.

Lecturi Recomandate

Harold Barclay, *People Without Government: An Anthropology of Anarchy*, London: Kahn and Averill, 1982.

Starhawk, *The Fifth Sacred Thing*. New York, Bantam, 1993.

Stephen Arthur, „Where License Reigns With All Impunity:” An Anarchist Study of the Rotinonshón:ni Polity,” *Northeastern Anarchist* No.12, Winter 2007 nefac.net

8. Viitorul

Luptăm pentru viețile noastre, dar și pentru o lume pe care s-ar putea să nu o vedem niciodată.

Nu va reapărea statul în timp?

Cele mai multe dintre exemplele citate în această carte nu mai există, iar unele au durat doar câțiva ani. Societățile fără stat și experimentele sociale au fost în mare parte cucerite de puterile imperialiste sau reprimare de state. Dar istoria a arătat, de asemenea, că revoluția este posibilă și că lupta revoluționară nu duce inevitabil la autoritarism. Ideile revoluționare autoritare precum social-democrația sau marxist-leninismul au fost discreditate în întreaga lume. În timp ce partidele politice socialiste continuă să fie paraziți care sug energiile vitale ale mișcărilor sociale, vânzându-și în mod previzibil electoratul de fiecare dată când ajung la putere, un amestec divers de orizontalism, indigenism, autonomism, și anarhismul au ajuns în prim-plan în toate revoltele sociale interesante din ultimul deceniu – revoltele populare din Algeria, Argentina, Bolivia și Mexic, autonomenii din Italia, Germania și Danemarca, studenții și insurgenții din Grecia, lupta fermierilor din Coreea și mișcarea antiglobalizare care a unit țări din întreaga lume. Aceste mișcări au o șansă de a aboli statul și capitalismul în mijlocul crizelor din anii următori.

Dar unii se tem că, chiar dacă o revoluție globală ar aboli statul și capitalismul, acestea ar reapărea inevitabil în timp. Acest lucru este de înțeles, deoarece educația statală ne-a îndoctrinat să credem în miturile progresului și ale istoriei unilineale – ideea că există o singură narațiune globală și că aceasta a condus inexorabil la ascensiunea civilizației occidentale. De fapt, nimeni nu știe cu exactitate cum s-a dezvoltat statul, dar este cert că nu a fost un proces inevitabil și nici ireversibil. Cele mai multe societăți nu au dezvoltat niciodată în mod voluntar state, și poate că tot atâtea societăți au dezvoltat state și apoi le-au abandonat câte le-au păstrat. Din perspectiva acestor societăți, statul poate părea mai degrabă o alegere sau o impunere decât o dezvoltare naturală. Cronologia pe care o folosim ne afectează, de asemenea, perspectiva. Timp de zeci de mii de ani, omenirea nu a avut nevoie de state, iar după ce nu vor mai exista state, va fi clar că acestea au fost o aberație originară din câteva părți ale lumii care au controlat temporar destinul tuturor celor de pe planetă înainte de a fi din nou lepădate.

O altă concepție greșită este aceea că societățile fără stat sunt vulnerabile la deturnarea lor de către masculii alfa agresivi care se numesc lideri. Dimpotrivă, se pare că modelul „Big Man” al unei societăți nu a condus niciodată la un stat sau chiar la un „chiefdom”. Societățile care permit unui bărbat șef, mai talentat sau mai puternic să aibă mai multă influență îl ignoră de obicei sau îlucid dacă devine prea autoritar, iar Omul Mare nu își poate extinde influența foarte departe, din punct de vedere geografic sau temporal. Caracteristicile fizice pe care se bazează conducerea sa sunt efemere, iar el dispare curând sau este înlocuit.¹

Se pare că statele s-au dezvoltat treptat din sisteme de rudenie acceptate cultural care cuplau gerontocrația cu patriarhia – pe parcursul mai multor generații, bărbaților mai în vârstă li s-a acordat mai mult respect și li s-a acordat o mai mare exclusivitate ca mediatori ai disputelor și împărțitori de daruri. Abia foarte târziu în acest proces au deținut ceva asemănător cu o putere de a-și impune voința. Trebuie să ne amintim că, pe măsură ce oamenii au renunțat treptat la mai multe dintre responsabilitățile lor și au acordat mai mult respect anumitor membri ai comunității, nu aveau cum să cunoască rezultatele

---

¹ Vezi, spre exemplu, Dmitri M. Bondarenko and Andrey V. Korotayev, *Civilizational Models of Politogenesis*, Moscow: Russian Academy of Sciences, 2000.

acțiunilor lor – nu aveau cum să știe cât de rea putea deveni o societate ierarhizată. Odată ce elitele sociale au obținut puteri coercitive, a apărut o nouă dialectică a dezvoltării sociale, iar în acest moment crearea statului era probabilă, deși încă nu era inevitabilă, deoarece majoritatea a rămas o forță socială cu puterea de a depozeda elita sau de a opri procesul.

Societățile moderne, cu memoria colectivă a tehnicilor birocratice, ar putea redezvolta un stat mult mai rapid, dar avem avantajul de a ști unde duce această cale și de a fi conștienți de semnele de avertizare. După ce au luptat din greu pentru a-și câștiga libertatea, oamenii ar avea o mulțime de motivații pentru a opri reapariția statului dacă aceasta ar avea loc undeva în apropierea lor.

Din fericire, o societate anarhistă este propria recompensă. Multe societăți fără stat, după contactul colonial, au avut ocazia de a se alătura unei societăți ierarhice și totuși continuă să reziste, cum ar fi Kung, care continuă să trăiască în deșertul Kalihari în ciuda eforturilor guvernului din Botswana de a-i „coloniza”.

Există, de asemenea, exemple de experimente sociale anti-autoritare de lungă durată care prosperă în cadrul societății statale. În Gloucestershire, Anglia, anarhiștii tolstoeni au fondat Whiteway Colony pe 40 de acri de pământ în 1898. După ce au cumpărat terenul, au ars actul de proprietate la capătul unei furci. În consecință, au fost nevoiți să își construiască singuri toate casele, deoarece nu puteau obține ipoteci. Peste o sută de ani mai târziu, această comună pacifist-anarhistă încă există, iar unii dintre locuitorii actuali sunt urmașii fondatorilor. Aceștia iau decizii în cadrul unei adunări generale și împart o serie de facilități comune. În anumite momente, Whiteway a găzduit refugiați și obiectori. De asemenea, a găzduit o serie de întreprinderi cooperative, cum ar fi o brutărie și o breaslă a meșteșugarilor. În ciuda presiunilor externe ale capitalismului și a relațiilor ierarhice reproduse de societatea statală, Whiteway rămâne egalitar și antiautoritar.

Dincolo de Marea Nordului, în Appelscha, Friesland, un sat anarhist a sărbătorit 75 de ani în 2008. Compus în prezent din caravane, rulote și câteva clădiri permanente, situl Appelscha a fost activ în mișcările anarhiste și antimilitariste de când preotul Domela Nieuwenhuis a părăsit biserica și a început să predice ateismul și anarhismul. Un grup de muncitori a început să se adune acolo și, în curând, a achiziționat un teren, pe care au organizat adunări anarhiste anuale de fiecare Rusalii. Amintind de mișcarea socialistă de temperanță, care recunoștea că alcoolul este o plagă paralizantă pentru muncitori și o formă de sclavie pentru angajatorii care vindeau băuturi alcoolice din magazinele companiei, tabăra este în continuare fără alcool. În 2008, 500 de persoane din întreaga Olanda, precum și din Germania și Belgia au participat la întâlnirea anarhistă anuală de la Appelscha. Aceștia s-au alăturat anarhiștilor care locuiesc acolo pe tot parcursul anului pentru un weekend de ateliere și discuții pe teme precum pacifismul, eliberarea animalelor, lupta antifascistă, sexismul în cadrul mișcării, sănătatea mintală și campania care a împiedicat organizarea Jocurilor Olimpice la Amsterdam în 1992. Au existat programe pentru copii, prezentări despre istoria îndelungată a taberei, mese comune și suficient entuziasm în aer pentru a promite o altă generație de anarhism în regiune.

Și alte proiecte anarhiste pot supraviețui o sută de ani. Societățile, comunitățile și organizațiile specifice nu trebuie să fie încremenite în piatră – anarhiștii nu trebuie să promulge măsuri restrictive pentru a păstra instituțiile în detrimentul participanților lor. Uneori, cel mai bun lucru pe care o comunitate sau organizație îl poate face pentru participanții săi este să le permită să meargă mai departe. Nu există privilegii ereditare sau Constituții care trebuie transmise sau impuse în viitor. Permițând mai multă fluiditate și schimbare, societățile anarhiste pot dura mult mai mult.

Majoritatea societăților din istoria omenirii au fost comunitare și fără stat, iar multe dintre ele au durat milenii până când au fost distruse sau cucerite de civilizația occidentală. Creșterea și puterea civilizației occidentale nu au fost inevitabile, ci mai degrabă rezultatul unor procese istorice specifice, care se poate spune că au depins de coincidențele geografice.² Succesele militare ale civilizației noastre ar putea părea că îi dovedesc superioritatea, dar chiar și în absența rezistenței, problemele endemice

² Argumentul că anumite societăți au reușit să cucerească lumea datorită condițiilor geografice și nu datorită unei superiorități inerente este prezentat cu abilitate de către Jared Diamond în *Guns, Germs, and Steel: The Fates of Human Societies*. New York: W.W. Norton, 1997.

ale civilizației noastre, cum ar fi defrișările și schimbările climatice, ar putea foarte bine să ducă la dispariția ei, dezvăluind că este un eșec total în ceea ce privește durabilitatea. Alte exemple de societăți ierarhice nesustenabile, de la Sumer la Insula Paștelui, arată cât de rapid se poate prăbuși o societate aflată aparent la apogeu.

Ideea că statul va reapărea în mod inevitabil în timp este o altă fantezie eurocentrică fără speranță în care cultura occidentală îi îndoctrinează pe oameni. Zeci de societăți indigene din întreaga lume nu au dezvoltat niciodată state, au prosperat timp de mii de ani, nu s-au predat niciodată, iar atunci când vor triumfa în cele din urmă împotriva colonialismului, se vor lepăda de impunerile culturii albe, care include statul și capitalismul, și își vor revitaliza culturile tradiționale, pe care încă le poartă cu ei. Multe grupuri indigene au o experiență care datează de sute sau chiar mii de ani de contact cu statul și în niciun moment nu s-au predat de bună voie autorității statului. Anarhiștii occidentali au multe de învățat din această persistență, iar toți oamenii din societatea occidentală ar trebui să înțeleagă aluzia: statul nu este o adaptare inevitabilă, ci o impunere, iar odată ce învățăm cum să-l învingem definitiv, nu-l vom mai lăsa să revină.

Cum rămâne cu alte probleme pe care nu le putem prevedea?

Societățile anarhiste se vor confrunta cu probleme pe care nu le putem prevedea acum, la fel cum se vor confrunta cu dificultăți pe care le-am putea prezice, dar pe care nu le vom putea rezolva fără laboratorul istoric pe care îl oferă revoluția. Dar una dintre numeroasele erori ale statului este presupunerea nevrotică că societatea este perfectibilă, că este posibil să se elaboreze planuri care să prevadă toate problemele înainte ca acestea să apară. Favorizarea legilor în detrimentul evaluării de la caz la caz și a bunului simț, menținerea unei armate permanente, acordarea permanentă a unor puteri de urgență poliției – toate acestea provin din paranoia statală.

Nu putem lega contingentele vieții într-un proiect și nici nu ar trebui să o facem. Într-o societate anarhistă, ar trebui să inventăm soluții cu totul noi pentru probleme complet imprevizibile. Dacă vom câștiga această oportunitate, o vom face cu bucurie, murdărindu-ne mâinile în complexitatea vieții, realizându-ne potențialul vast și atingând noi niveluri de creștere și maturitate. Nu trebuie să mai renunțăm niciodată la puterea de a ne rezolva propriile probleme în cooperare cu cei din jurul nostru.

Făcând Anarhia să Funcționeze

Există un milion de moduri de a ataca structurile interconectate ale puterii și opresiunii și de a crea anarhie. Numai tu poți decide ce căi să alegi. Este important să nu vă lăsați eforturile să fie deturnate către niciunul dintre canalele care sunt construite în sistem pentru a recupera și neutraliza rezistența, cum ar fi să cereți schimbarea de la un partid politic în loc să o creați voi înșivă, sau să permiteți ca eforturile și creațiile voastre să devină mărfuri, produse sau mode. Pentru a ne elibera, trebuie să recăpătăm controlul asupra fiecărui aspect al vieții noastre: cultura noastră, divertismentul nostru, relațiile noastre, locuințele, educația și asistența medicală, modul în care ne protejăm comunitățile și producem alimente – totul. Fără să vă izolați în campanii pe o singură temă, descoperiți unde se află propriile pasiuni și abilități, ce probleme vă preocupă pe dumneavoastră și comunitatea dumneavoastră și ce puteți face singuri. În același timp, fiți la curent cu ceea ce fac alții, astfel încât să puteți construi relații de solidaritate care să vă inspire reciproc.

Este posibil să existe deja grupuri anti-autoritare active în zona dumneavoastră. De asemenea, ați putea să vă înființați propriul grup; un lucru grozav în a fi anarhist este că nu ai nevoie de permisiune. Dacă nu există nimeni cu care ai putea colabora, poate că ai putea fi următorul Robin Hood – această poziție este vacantă de mult prea mult timp! Sau, dacă este o sarcină prea mare, începeți cu ceva mai mic, cum ar fi să faceți graffiti, să distribuiți literatură sau să conduceți un mic proiect de bricolaj, până

când veți acumula experiență și încredere în propriile abilități și veți întâlni alți oameni care vor să lucreze alături de dumneavoastră.

Anarhia prosperă în lupta împotriva dominației, iar acolo unde există opresiune, există și rezistență. Nu este nevoie ca aceste lupte să se numească anarhiste pentru a fi terenuri propice pentru subversiune și libertate. Ceea ce este important este să le susținem și să le facem mai puternice. Capitalismul și statul nu vor fi distruse dacă ne vom consemna să creăm alternative minunate. Cândva, lumea era plină de alternative minunate, iar sistemul știe foarte bine cum să le cucerească și să le distrugă. Orice am crea, trebuie să fim pregătiți să apărăm.

Nici o carte nu este suficientă pentru a explora toate posibilitățile revoluției anarhiste. Iată alte câteva cărți care v-ar putea fi utile.

Lecturi Recomandate

CrimethInc., *Recipes for Disaster: An Anarchist Cookbook*, Olympia: CrimethInc. Workers' Collective, 2005; and *Expect Resistance*, Salem: CrimethInc. Workers' Collective 2008.

Kuwasi Balagoon, *A Soldier's Story: Writings by a Revolutionary New Afrikan Anarchist*, Montreal: Kersplebedeb, 2001.

Ann Hansen, *Direct Action: Memoirs of an Urban Guerrilla*, Toronto: Between the Lines, 2002.

Lorenzo Komboa Ervin, *Anarchism and the Black Revolution*, 2nd edition online at Infoshop.org, 1993.

Emma Goldman, *Living My Life*, New York: Knopf, 1931.

Richard Kempton, *Provo: Amsterdam's Anarchist Revolt*, Brooklyn: Autonomedia, 2007.

Bommi Baumann (trans. Helene Ellenbogen & Wayne Parker), *How It All Began: A Personal Account of a West German Urban Guerrilla*, Vancouver: Pulp Press, 1977.

Trapeze Collective, ed. *Do It Yourself: a handbook for changing our world*, London: Pluto Press, 2007.

Roxanne Dunbar Ortiz, *Outlaw Woman: A Memoir of the War Years 1960–1975*, San Francisco: City Lights, 2001.

A.G. Schwarz and Void Network, *We Are an Image from the Future: The Greek Uprising of December 2008*, Oakland: AK Press 2009.

Isy Morgenmuffel and Paul Sharkey (eds.), *Beating Fascism: Anarchist anti-fascism in theory and practice*, London: Kate Sharpley Library, 2005.

Call (*Appel* in the original French, an anonymous manifesto with no publication information given)

The article, or zine, or book that you are going to write, to share your experiences with the world and expand our collective toolbox...

Funcționează când o facem să funcționeze

Numeroșii oameni care au conspirat pentru a pune pe hârtie aceste povești rebele și a le pune în mâinile dumneavoastră au fost suficient de grijulii pentru a vă oferi un exemplu de anarhie: cartea însăși. Imaginați-vă rețeaua descentralizată, haosul armonios, confluența dorințelor eliberate, care au făcut-o posibilă. Cu pasiune și determinare, milioane de oameni au dat viață poveștilor pe care le prezentăm, iar mulți dintre ei au luptat chiar și dincolo de punctul de înfrângere sigură, în speranța că utopiile lor ar putea inspira generațiile viitoare. Sute de alți oameni au documentat aceste lumi și le-au păstrat vii în mințile noastre. Alte câteva zeci de persoane s-au reunit pentru a edita, a concepe și a ilustra cartea, iar un număr și mai mare de persoane au colaborat la corectura, tipărirea și distribuirea ei. Nu avem niciun șef și nici nu suntem plătiți pentru a face acest lucru. De fapt, cartea are un preț de cost, iar scopul nostru în distribuirea ei nu este de a face bani, ci de a o împărtăși cu voi.

Publicarea este o întreprindere pe care ar fi trebuit să o lăsăm pe seama profesioniștilor, iar cărțile erau ceva ce trebuia să cumpărăm și să consumăm, nu să le facem noi înșine. Dar ne-am forțat singuri biletul de voie pentru a urmări acest proiect și sperăm să vă arătăm că și voi puteți face la fel. Poate fi tentant să prezentăm astfel de proiecte ambițioase ca pe niște produse finale magice, lăsând cititorul să ghicească cum am reușit și bucurându-ne noi înșine de această iluzie; totuși, uneori este mai bine să lăsăm o rafală de vânt inoportună să bată, să măture perdelele și să dezvăluie mecanismele din culise. Prin urmare, această carte se dovedește a fi la fel de diferită de toate celelalte exemple iluminate aici, în sensul că și crearea ei a fost o chestiune de conflict constructiv. Ansamblul de persoane imediat responsabile de publicarea ei nu este un cerc omogen, ci include mai degrabă grupuri editoriale cu moduri de operare distincte și un autor principal pentru care scrisul este o activitate individuală. Din cauza unor nevoi și opinii diferite, unele persoane nu au putut duce acest proiect până la capăt, dar, în calitate de anarhiști, au fost liberi să părăsească grupul atunci când a fost în interesul lor, iar ei au influențat deja manuscrisul în moduri bune. Între timp, datorită unei organizări flexibile, proiectul a putut merge mai departe.

În calitate de individualist în acest grup, am învățat și m-am dezvoltat în moduri în care nu aș fi făcut-o dacă aș fi lucrat într-un grup autoritar. Cu un editor tradițional, aș fi fost obligat să cedez ori de câte ori apărea un dezacord, nu pentru că aș fi fost convins de punctul lor de vedere, ci pentru că ei controlau mai multe resurse și puteau decide dacă cartea va ajunge sau nu la tipar. Dar cu aranjamentul nostru orizontal, puteam primi critici despre care știam că sunt menite să dezvolte cartea la potențialul său maxim, și nu doar să o facă să se vândă mai bine pe o piață.

De acord, publicarea unei cărți nu este cea mai uimitoare realizare, iar micuța hârtie cu siguranță nu este pe cale să ia cu asalt Palatul de Iarnă, oricât de energică ar fi, dar unul dintre punctele noastre cele mai de bază este că anarhia este mult mai frecventă decât am fost făcuți să credem. Și, la naiba, dacă noi putem să o facem să funcționeze, puteți și voi.

De asemenea, la fel ca și celelalte povești pe care le-am spus aici, povestea povestirii noastre își conține propriile slăbiciuni. Am dori să fim primii care le semnaleză. În mod inevitabil, lipsesc câteva lucruri. Unul este o chestiune de realism. În timpul realizării acestei cărți am încercat să nu romănim exemplele, deși este clar că aceste pagini nu oferă spațiul necesar pentru o analiză completă a punctelor forte și a punctelor slabe ale fiecărei revoluții, ale fiecărui experiment social sau ale fiecărei societăți citate. Cu toate acestea, am vrut să dăm câteva indicații cu privire la abundența de complexități și dificultăți care se ascund sub suprafața fiecărui exemplu de anarhie. Dar dacă această carte are vreun succes, dacă voi, cititorii, nu vă veți spune pur și simplu: „Oh, ce bine, anarhia este posibilă” și apoi vă

veți întoarce la viețile voastre, ci vă veți înarma cu aceste cunoștințe pentru a vă arunca în crearea unei lumi anarhiste, veți descoperi rapid singuri cât de dificil este.

Adevărul este că, uneori, anarhia nu funcționează. Uneori, oamenii nu învață cum să coopereze, sau un anumit grup nu găsește niciodată o modalitate de a împărți responsabilitățile, sau luptele interne lasă o întreagă mișcare cu picioarele pe pământ și incapabilă să supraviețuiască presiunilor grave ale lumii din jurul ei. Chiar și unele dintre exemplele descrise în această carte s-au destrămat în cele din urmă din cauza propriilor lor eșecuri interne. În alte cazuri, o comunitate eliberată va fi reprimată cu brutalitate, un centru social ocupat ilegal care creează o bulă de libertate față de stat și capital va fi dat afară de către proprietar sau statul va găsi o scuză pentru a te închide pentru că ai participat la lupta pentru crearea unei lumi noi.

Mulți oameni care au luptat pentru anarhie au sfârșit morți și înfrânți, sau pur și simplu demoralizați. Iar sacrificiile lor nu vor fi celebrate decât dacă vom scrie noi înșine această istorie, pentru a învăța din eșecurile lor și a ne inspira din ceea ce au câștigat.

Un alt neajuns al acestei cărți este că nu am reușit să romănim suficient aceste exemple. Mi-e teamă că încercarea noastră de obiectivitate docilă omite cât de inspirat este să pui în practică anarhia, în ciuda tuturor dificultăților. Poveștile de aici sunt reale, la un nivel mai profund decât pot exprima notele de subsol, cronica de date și nume. Unele dintre aceste povești le-am trăit eu însumi, iar ele sunt învăluite în însăși scrierea cărții. Satisfacția plictisitoare de a organiza infoshopuri și de a învăța cum să folosesc consensul, sfidând terenul psihologic sufocant al Statelor Unite, a fost sursa mea de inspirație pentru a începe o carte despre cum ar arăta de fapt o lume anarhistă. Deși încă nu am terminat acest proiect, m-a determinat să cercetez cum arăta deja anarhia. Pe o bancă dintr-un parc din Berlin, luându-mi o pauză de la studierea mișcării autonome din acel oraș, am redactat o schiță pentru această nouă carte, iar câteva săptămâni mai târziu, în Christiania, am văzut cum un întreg cartier care trăiește în anarhie pare perfect obișnuit.

M-am gândit că aș putea întâlni mult mai multe istorii vii dacă aș căuta. În anul următor, am mers într-o tabără anarhistă veche de șaptezeci și cinci de ani din Olanda și m-am scufundat într-o continuitate a luptei în care trecutul nu întemnițează prezentul, ci îl fertilizează. Am stat în orașe ucrainene provinciale care au răsturnat cândva autoritatea și am încercat să-mi imaginez cum arătau, am grădinărit într-un sat anarhist din munții Italiei și am simțit până în măduva oaselor ce înseamnă abolirea muncii. În timp ce călătoream, am corespondat cu unul dintre cei mai buni prieteni ai mei, care a plecat în Oaxaca pentru șase luni și a participat la rebeliunea de acolo.

În mod corespunzător, mi-am terminat de scris într-un squat din Barcelona, unde eram blocat în așteptarea procesului și amenințat cu închisoarea după o înscenare a poliției. Parcul de la capătul străzii era închisoarea orașului, dar anarhiștii au demolat-o în 1936. În 2007, centrul nostru social l-a preluat în semn de protest față de evacuarea noastră iminentă, înființând un magazin gratuit, punând la dispoziție o selecție de cărți din biblioteca noastră, spunând povești copiilor. Neașteptat de ilegalizată, mi-am găsit supraviețuirea legată de rețeaua de spații eliberate din tot orașul, care mă găzduiau și mă hrăneau. Iar aceste spații, la rândul lor, depindeau de noi toți cei care luptam pentru a le crea și apăra.

Același lucru este valabil pentru toate celelalte istorii pe care le-am văzut: niciuna dintre ele nu-și datorează existența spectatorilor. Aceste povești arată că anarhia poate funcționa. Dar trebuie să o construim noi înșine. Curajul și încrederea de care avem nevoie pentru a face acest lucru nu pot fi găsite în nicio carte. Ele ne aparțin deja. Trebuie doar să le revendicăm.

Fie ca aceste povești să sară de pe paginile lor și să ajungă în inimile voastre și să găsească o nouă viață.

Peter Gelderloos

Barcelona, Decembrie 2008

Bibliografie

- Emily Achtenberg, „Community Organizing and Rebellion: Neighborhood Councils in El Alto, Bolivia,” *Progressive Planning*, No.172, Summer 2007.
- Ackelsberg, Martha A., *Free Women of Spain: Anarchism and the Struggle for the Emancipation of Women*, Bloomington, IN: Indiana University Press, 1991.
- William M. Adams and David M. Anderson, „Irrigation Before Development: Indigenous and Induced Change in Agricultural Water Management in East Africa,” *African Affairs*, 1998.
- AFL-CIO „Facts About Worker Safety and Health 2007.” www.aflcio.org [viewed January 19, 2008]
- Gemma Aguilar, „Els Okupes Fan la Feina que Oblida el Districte,” *Avui*, Saturday, December 15, 2007.
- Michael Albert, *Parecon: Life After Capitalism*, New York: Verso, 2003
- Michael Albert, „Argentine Self Management,” *ZNet*, November 3, 2005.
- Anonymous, „Longo Maï,” *Buiten de Orde*, Summer 2008.
- Anonymous, „Pirate Utopias,” *Do or Die*, No. 8, 1999.
- Anonymous, „The ‘Oka Crisis’”, Decentralized publication and distribution, no date or other publishing information included.
- Anonymous, *“You Cannot Kill Us, We Are Already Dead.” Algeria’s Ongoing Popular Uprising*, St. Louis: One Thousand Emotions, 2006.
- Stephen Arthur, „‘Where License Reigns With All Impunity:’ An Anarchist Study of the Rotinonshón:ni Polity,” *Northeastern Anarchist*, No.12, Winter 2007. nefac.net
- Paul Avrich, *The Russian Anarchists*, Oakland: AK Press, 2005.
- Paul Avrich, *The Modern School Movement: Anarchism and Education in the United States*, Oakland: AK Press, 2005.
- Roland H. Bainton, „Thomas Müntzer, Revolutionary Firebrand of the Reformation.” *The Sixteenth Century Journal* 13.2 (1982): 3–16
- Jan Martin Bang, *Ecovillages: A Practical Guide to Sustainable Communities*. Edinburgh: Floris Books, 2005.
- Harold Barclay, *People Without Government: An Anthropology of Anarchy*, London: Kahn and Averill, 1982.
- David Barstow, „U.S. Rarely Seeks Charges for Deaths in Workplace,” *New York Times*, December 22, 2003.
- Eliezer Ben-Rafael, *Crisis and Transformation: The Kibbutz at Century’s End*, Albany: State University of New York Press, 1997.
- Jamie Bissonette, *When the Prisoners Ran Walpole: A True Story in the Movement for Prison Abolition*, Cambridge: South End Press, 2008.
- Christopher Boehm, „Egalitarian Behavior and Reverse Dominance Hierarchy,” *Current Anthropology*, Vol. 34, No. 3, June 1993.
- Dmitri M. Bondarenko and Andrey V. Korotayev, *Civilizational Models of Politogenesis*, Moscow: Russian Academy of Sciences, 2000.
- Franz Borkenau, *The Spanish Cockpit*, London: Faber and Faber, 1937.
- Thomas A. Brady, Jr. & H.C. Erik Midelfort, *The Revolution of 1525: The German Peasants’ War From a New Perspective*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1981.
- Jeremy Brecher, *Strike!* Revised Edition. Boston: South End Press, 1997.

- Stuart Christie, *We, the Anarchists! A study of the Iberian Anarchist Federation (FAI) 1927–1937*, Hastings, UK: The Meltzer Press, 2000.
- CIPO-RFM website, „Our Story,” www.nodo50.org [viewed November 6, 2006]
- Eddie Conlon, *The Spanish Civil War: Anarchism in Action*, Workers’ Solidarity Movement of Ireland, 2nd edition, 1993.
- CrimethInc., „The Really Really Free Market: Instituting the Gift Economy,” *Rolling Thunder*, No. 4, Spring 2007.
- The Curious George Brigade, *Anarchy In the Age of Dinosaurs*, CrimethInc. 2003.
- Diana Denham and C.A.S.A. Collective (eds.), *Teaching Rebellion: Stories from the Grassroots Mobilization in Oaxaca*, Oakland: PM Press, 2008.
- Robert K. Dentan, *The Semai: A Nonviolent People of Malaya*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1979.
- Jared Diamond, *Collapse: How Societies Choose to Fail or Succeed*, New York, Viking, 2005.
- Dissent! Network „The VAAAG: A Collective Experience of Self-Organization,” www.daysofdissent.org.uk [viewed January 26, 2007]
- Sam Dolgoff, *The Anarchist Collectives*, New York: Free Life Editions, 1974.
- George R. Edison, MD, „The Drug Laws: Are They Effective and Safe?” *The Journal of the American Medical Association*. Vol. 239 No.24, June 16, 1978.
- Martyn Everett, *War and Revolution: The Hungarian Anarchist Movement in World War I and the Budapest Commune (1919)*, London: Kate Sharpley Library, 2006.
- Patrick Fleuret, „The Social Organization of Water Control in the Taita Hills, Kenya,” *American Ethnologist*, Vol. 12, 1985.
- Heather C. Flores, *Food Not Lawns: How To Turn Your Yard Into A Garden And Your Neighborhood Into A Community*, Chelsea Green, 2006.
- The Freecycle Network, „About Freecycle,” www.freecycle.org [viewed January 19 2008].
- Peter Gelderloos, *Consensus: A New Handbook for Grassroots Social, Political, and Environmental Groups*, Tucson: See Sharp Press, 2006.
- Peter Gelderloos and Patrick Lincoln, *World Behind Bars: The Expansion of the American Prison Sell*, Harrisonburg, Virginia: Signalfire Press, 2005.
- Malcolm Gladwell, *The Tipping Point: How Little Things Can Make a Big Difference*. New York: Little, Brown, and Company, 2002.
- Amy Goodman, „Louisiana Official: Federal Gov’t Abandoned New Orleans,” *Democracy Now!*, September 7, 2005.
- Amy Goodman, „Lakota Indians Declare Sovereignty from US Government,” *Democracy Now!*, December 26, 2007.
- Natasha Gordon and Paul Chatterton, *Taking Back Control: A Journey through Argentina’s Popular Uprising*, Leeds (UK): University of Leeds, 2004.
- Uri Gordon, *Anarchy Alive! Anti-authoritarian Politics from Practice to Theory*, London: Pluto Press, 2008.
- David Graeber, *Fragments of an Anarchist Anthropology*, Chicago: Prickly Paradigm Press, 2004.
- David Graeber, „The Shock of Victory,” *Rolling Thunder* no. 5, Spring 2008.
- Evan Henshaw-Plath, „The People’s Assemblies in Argentina,” *ZNet*, March 8, 2002.
- Neille Iel, „A Healthy Dose of Anarchy: After Katrina, nontraditional, decentralized relief steps in where big government and big charity failed,” *Reason Magazine*, December 2006.
- Inter-Press Service, „Cuba: Rise of Urban Agriculture,” February 13, 2005.
- Interview with Marcello, „Criticisms of the MST,” February 17, 2009, Barcelona.
- Derrick Jensen, *A Language Older Than Words*, White River Junction, Vermont: Chelsea Green Publishing Company, 2000.
- John Jordan and Jennifer Whitney, *Que Se Vayan Todos: Argentina’s Popular Rebellion*, Montreal: Kersplebedeb, 2003.

- Michael J. Jordan, „Sex Charges haunt UN forces,” *Christian Science Monitor*, November 26, 2004.
- George Katsiaficas, *The Subversion of Politics: European Autonomous Social Movements and the Decolonization of Everyday Life*. Oakland: AK Press, 2006.
- George Katsiaficas, „Comparing the Paris Commune and the Kwangju Uprising,” www.eroseffect.com [viewed May 8, 2008]
- Lawrence H. Keeley, *War Before Civilization*. Oxford: Oxford University Press, 1996.
- Roger M. Keesing, Andrew J. Strathern, *Cultural Anthropology: A Contemporary Perspective*, 3rd Edition, New York: Harcourt Brace & Company, 1998.
- Graham Kemp and Douglas P. Fry (eds.), *Keeping the Peace: Conflict Resolution and Peaceful Societies around the World*, New York: Routledge, 2004.
- Elli King, ed., *Listen: The Story of the People at Taku Wakan Tipi and the Reroute of Highway 55, or, The Minnehaha Free State*, Tucson, AZ: Feral Press, 1996.
- Aaron Kinney, „Hurricane Horror Stories,” *Salon.com* October 24, 2005.
- Piotr Kropotkin, *Fields, Factories and Workshops Tomorrow*, London: Freedom Press, 1974.
- Wolff Landstreicher, „Autonomous Self-Organization and Anarchist Intervention,” *Anarchy: a Journal of Desire Armed*. No. 58 (Fall/Winter 2004–5), p. 56
- Gaston Leval, *Collectives in the Spanish Revolution*, London: Freedom Press, 1975 (translated from the French by Vernon Richards).
- A.W. MacLeod, *Recidivism: a Deficiency Disease*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1965.
- Alan MacSimoin, „The Korean Anarchist Movement,” a talk in Dublin, September 1991.
- Sam Mbah and I.E. Igariway, *African Anarchism: The History of a Movement*, Tucson: See Sharp Press, 1997.
- The Middle East Media Research Institute, „Algerian Berber Dissidents Promote Programs for Secularism and Democracy in Algeria,” Special Dispatch Series No. 1308, October 6, 2006, memri.org
- George Mikes, *The Hungarian Revolution*, London: Andre Deutsch, 1957.
- Cahal Milmo, „On the Barricades: Trouble in a Hippie Paradise,” *The Independent*, May 31, 2007.
- Bonnie Anna Nardi, „Modes of Explanation in Anthropological Population Theory: Biological Determinism vs. Self-Regulation in Studies of Population Growth in Third World Countries,” *American Anthropologist*, vol. 83, 1981.
- Nathaniel C. Nash, „Oil Companies Face Boycott Over Sinking of Rig,” *The New York Times*, June 17, 1995.
- Oscar Olivera, *Cochabamba! Water Rebellion in Bolivia*, Cambridge: South End Press, 2004.
- George Orwell, *Homage to Catalonia*, London: Martin Secker & Warburg Ltd., 1938.
- Oxfam America, „Havana’s Green Revelation,” www.oxfamamerica.org [viewed December 5, 2005]
- Philly’s Pissed, www.phillyspissed.net [viewed May 20, 2008]
- Daryl M. Plunk, „South Korea’s Kwangju Incident Revisited,” *The Heritage Foundation*, No. 35, September 16, 1985.
- Rappaport, R.A. (1968), *Pigs for the Ancestors: Ritual in the Ecology of a New Guinea People*. New Haven: Yale University Press.
- RARA, *Revolutionaire Anti-Racistische Actie Communiqués van 1990–1993*. Gent: 2004.
- Revolutionary Association of Women of Afghanistan „About RAWA,” www.rawa.org Viewed June 22, 2007
- James C. Scott, *Seeing Like a State: How Certain Schemes to Improve the Human Condition Have Failed*, New Haven: Yale University Press, 1998.
- James C. Scott, „Civilizations Can’t Climb Hills: A Political History of Statelessness in Southeast Asia,” lecture at Brown University, Providence, Rhode Island, February 2, 2005.
- Jaime Semprun, *Apología por la Insurrección Argelina*, Bilbao: Mutturkeko Burutazioak, 2002 (translated from French to Spanish by Javier Rodríguez Hidalgo).
- Nirmal Sengupta, *Managing Common Property: Irrigation in India and The Philippines*, New Delhi: Sage, 1991.

- Carmen Sirianni, „Workers Control in the Era of World War I: A Comparative Analysis of the European Experience,” *Theory and Society*, Vol. 9, 1980.
- Alexandre Skirida, *Nestor Makhno, Anarchy's Cossack: The Struggle for Free Soviets in the Ukraine 1917–1921*, London: AK Press, 2005.
- Eric Alden Smith, Mark Wishnie, „Conservation and Subsistence in Small-Scale Societies,” *Annual Review of Anthropology*, Vol. 29, 2000, pp. 493–524.
- “Solidarity with the Communities of CIPO-RFM in Oaxaca,” Presentation at the Montreal Anarchist Bookfair, Montreal, May 21, 2006.
- Georges Sossenko, „Return to the Spanish Civil War,” Presentation at the Montreal Anarchist Bookfair, Montreal, May 21, 2006.
- Jac Smit, Annu Ratta and Joe Nasr, *Urban Agriculture: Food, Jobs and Sustainable Cities*, UNDP, Habitat II Series, 1996.
- Melford E. Spiro, *Kibbutz: Venture in Utopia*, New York: Schocken Books, 1963.
- “The Stonehenge Free Festivals, 1972–1985.” www.ukrockfestivals.com [viewed May 8, 2008].
- Dennis Sullivan and Larry Tifft, *Restorative Justice: Healing the Foundations of Our Everyday Lives*, Monsey, NY: Willow Tree Press, 2001.
- Joy Thacker, *Whiteway Colony: The Social History of a Tolstoyan Community*, Whiteway, 1993.
- Colin Turnbull, *The Mbuti Pygmies: Change and Adaptation*. Philadelphia: Harcourt Brace College Publishers, 1983.
- Marcele Valente, „The Rise and Fall of the Great Bartering Network in Argentina.” Inter-Press Service, November 6, 2002.
- Judith Van Allen „‘Sitting On a Man’: Colonialism and the Lost Political Institutions of Igbo Women.” *Canadian Journal of African Studies*. Vol. ii, 1972. 211–219.
- Johan M.G. van der Dennen, „Ritualized ‘Primitive’ Warfare and Rituals in War: Phenocopy, Homology, or...?” rechten.eldoc.ub.rug.nl
- H. Van Der Linden, „Een nieuwe overheidsinstelling: het waterschap circa 1100–1400” in D.P. Blok, *Algemene Geschiedenis der Nederlanden, deel III*. Haarlem: Fibula van Dishoeck, 1982, pp. 60–76
- Wikipedia, „Asamblea Popular de los Pueblos de Oaxaca,” [en.wikipedia.org /wiki/APPO](http://en.wikipedia.org/wiki/APPO) [viewed November 6, 2006]
- Wikipedia, „The Freecycle Network,” en.wikipedia.org [viewed January 19, 2008]
- Wikipedia, „Gwangju massacre,” en.wikipedia.org [viewed November 3, 2006]
- Wikipedia, „The Iroquois League,” en.wikipedia.org [viewed June 22, 2007]
- William Foote Whyte and Kathleen King Whyte, *Making Mondragon: The Growth and Dynamics of the Worker Cooperative Complex*, Ithaca, New York: ILR Press, 1988.
- Kristian Williams, *Our Enemies in Blue*. Brooklyn: Soft Skull Press, 2004.
- Peter Lamborn Wilson, *Pirate Utopias*, Brooklyn: Autonomedia, 2003.
- Daria Zelenova, „Anti-Eviction Struggle of the Squatters Communities in Contemporary South Africa,” paper presented at the conference „Hierarchy and Power in the History of Civilizations,” at the Russian Academy of Sciences, Moscow, June 2009.
- Howard Zinn, *A People's History of the United States*. New York: Perennial Classics Edition, 1999.

Biblioteca Anarhistă

Peter Gelderloos
Anarhia funcționează
2010

„Anarchy Works” a fost original publicat de Little Black Cart și poate fi găsită în formă de carte aici.

ro.theanarchistlibrary.org